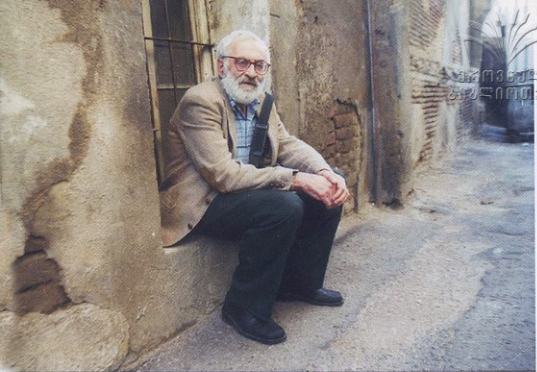

ქართული
ზიგლიოთეკა

ერლომ აზვლოელიანი

**ძველი
და
ახალი**

ერლომ ახვლედიანი მწერალი, კინოდრამატურგი. დაიბადა თბილისში 1933 წლის 23 ნოემბერს. მშობლები: ბარბარე დადიანი, სერგო ახვლედიანი; შვილები ანა (1970), ბაქარი (1987). დაამთავრა თსუ ისტორიის ფაკულტეტი(1957), უმაღლესი სასცენარო კურსები (მოსკოვი, 1964). იყო კულტურის ძეგლთა დაცვის საზოგადოების ინსპექტორი(1959-60), საქართველოს ტელე-რადიოკომიტეტის მხატვრული ტელეფილმების სტუდიის უფროსი რედაქტორი (1967-68), „ქართულ ფილმთან“ არსებული მწერალთა შემოქმედებითი გაერთიანების წევრი (1971-72), სატელევიზიო ფილმების სტუდიის უფროსი რედაქტორი (1979-87), თსთი სასცენარო ჯგუფის პედაგოგ-ხელმძღვანელი (1982-87, 1995-99). არის ავტორი ნიგნებისა: „ზარმაცი თაგუნას ამბავი“(1971); „ვანო და ნიკო“(თარგმნილია და გამოქვეყნებული რუსულ, სომხურ, ჩუხურ, გერმანულ, უნგრულ და არაბულ ენებზე), 15 ფილმის ავტორი და თანავტორი, მათ შორისაა „აპრილი“, „ფიროსმანი“, „ივანე კოტორაშვილის ამბავი“, „ამაღლება“, „რამდენიმე ინტერვიუ პირად საკითხზე“, „არასერიოზული კაცი“, „ცხელი ზაფხულის სამი დღე“, „ძნელი დასაწყისი“, „გზა შინისაკენ“, „ახალგაზრდა კომპოზიტორის მოგზაურობა“ და სხვა. არის სსრკ სახელმწიფო პრემიის ლაურეატი.

ერლომ ახვლედიანი

ქართული
ბიბლიოთეკა

**ძველი
და
ახალი**

F 80.54213

K 298 27913

ლიონ აკადემი

2003 წელი

ქართული ბიბლიოთეკა

ამ წიგნში ცხოვრების სიბრძნის არაერთ ფორმულას
აღმოაჩინეთ -----

ქველი და ახალი

სათავიდანვე! -----	12
მოდით, ვებრძოლოთ ერთმანეთს! -----	21
დამარცხება და გამარჯვება -----	26
ულმერთოდ მომენატრა შენთან ლაპარაკი -----	51
ვეძებ სამშობლოს! -----	60
რა ანგრევს იმპერიას -----	69
ვემნით ახალ პარტიას -----	76
ერიდეთ სიკეთის ქმნას... -----	83
ხალხი, რომელსაც სამშობლო არ უყვარს -----	87
ყველაზე გრძელი გზა — მომდევნო ნაბიჯი! -----	93
სხვისი განკითხვა — თავის გაცემა -----	100
მარხვა და ეკოლოგია -----	104
ამბავი კაცისა, რომელმაც კარგად ივაჭრა -----	111

3083858

მყარი და განუყოფელი -----

მამულისათვის -----

რატომ ეშინია ადამიანს სიკვდილის
 ანუ როდის არ ეშინია მისი? ----- 131

მე სადაგი დღეები უფრო მიყვარს ----- 139

ჩემი ბრძოლა ----- 144

ბრძოლა გრძელდება ----- 149

სიმყარის ძიებაში ----- 153

სილარიბე და სიმდიდრე ----- 167

ცოდვა და მადლი ----- 172

„თუ“ და „ვაითუ“ ----- 177

ბიბლიური გაკვეთილები ----- 184

ინტერვიუ

სხვა გზას ვერ ვხედავ ----- 192

პროზა

წიგნი სიყვარულისა ----- 202

ერლომ ახვლედიანი

ქართული
ნაციონალური
ბიბლიოთეკა

„დილის გაზეთი“

„დილის გაზეთი“ მადლობას უხდის
პარტია გაერთიანებული დემოკრატების ლიდერს,
ბატონ **ზურაბ ჟვანიას**
(ერლომ ახვლედიანის ნათლულს)
იმისთვის, რომ „გვაპოვნინა“
ბატონი ერლომი.

„დილის გაზეთის“ ლევიზია:

გახსოვდეს ყოველთვის, რომ ქვეყანაზედ ქაღალდის
ვარდა არის კიდევ სინდისი, რომელზედაც იჭერება
პირობა იმ სიმკვიდრით და სიმტკიცით, რომ არავითარი
ძალა არ ამოშლის და არ გააუქმებს.

ამ წიგნში ცხოვრების სიბრძნის არაერთ ფორმულას აღმოაჩენთ

მანანა კარტოზია

ბატონ ერლომ ასვლედიანს რომ ჰკითხოთ, ის მწერალი კი არ არის, ცდილობს, წერით მიუახლოვდეს რეალობას, უბრალოდ, წერს, როცა არ აძალებენ. ამას გარდა, მიიჩნევს, რომ პედაგოგი კი არ არის, ცდილობს, თითოეულ თავის შეგირდში გამოავლინოს ის ინდივიდუალობა, რაც რეალიზების საშუალებას მისცემს ახალგაზრდას.

ასეთი რამეც უთქვამს, სახელოვანი კინოსცენარისტობა მითია, ჩემს გვერდით ყოველთვის იყვნენ ისეთი ნიჭიერი ადამიანები, რომლებიც იმსახურებდნენ თანადგომას და თანამოაზრეობასო.

ბატონ ერლომს ჰგონია, მას გაუმართლა და მისგან საზოგადოება ქმნის პოზიტიურ გმირს, უშურველად მიაწერენ იდეალურ შტრიხებს. აკი მამამაც დააბრალა ამ ქვეყანაზე მოვლენისთანავე ერის ლომობა — ერლომობა. მას კი, თურმე, მთელი ცხოვრება აფრთხობს ეს სახელი და ნათლობით შეძენილი სახელი ურჩევნია — გიორგი, ის ზომ გიორგობა დღეს არის დაბადებული.

...მოგითხროთ ერლომ ასვლედიანზე, ამჯერად ზედმეტი თავგამოდებაა, იმ

უბრალო მიზეზის გამო, რომ ამ წიგნში ბატონი ერლომი თავად მოგიხსნობთ საკუთარ თავზე. ის არ მალავს, რომ ერთობ კონკრეტული დეტალების, პირადი მოგონებების, განცდების განზოგადებას და განსჯას ცდილობს. მისი თხრობის მანერა იმდენად უშუალო და გულწრფელია, ყოველგვარი მანერულობისაგან თავისუფალი და ლალი, რომ ვერც კი გრძნობთ, როგორ გამოძვრავთ და "გაყლაპებთ" შეგონებას — რალაც უაღრესად საინტერესო თემას, პოზიციას. მან აღმოაჩინა არაერთი ფორმა საიმისოდ, რომ პუბლიცისტური განსჯა გახდეს მისაწვდომიცა და მისაღებიც. ვიქნები გულწრფელი და გეტყვით, მეგონა, რაკი ამ რუმბრიკით თავმოყრილი ყველა წერილი წაკითხული მქონდა, სწრაფად ჩავიკითხავდი ანაბეჭდს წინასიტყვაობის დასაწერად, მაგრამ სწრაფად ჩასაკითხი წიგნი არ არის "ძველი და ახალი", სიმშვიდით წასაკითხია და თვითაღრმავებისკენ გიბიძგებს. ამიტომ ისინი, ვისაც საკუთარი თავი ზედმიწევნით მოსწონთ და თვითკრიტიკისთვის არ ემეტებათ, დროს ნუ დაკარგავენ — ერლომ ახვლედიანის კითხვა მათ არ სჭირდებათ.

ეს წიგნი საკუთარ თავში მოგზაურობის სურვილს აჩენს. ასეთი წერილების სერიაც აქვს ბატონ ერლომს, მას "1001 სიცოცხლე" ჰქვია, მაგრამ როგორც თვითონ უყვარს ხოლმე ხუმრობა, ვიდრე ავტორი ცოცხალია, გრძელდება "1001 სიცოცხლე" და საწიგნედ ვერ დასრულდება.

წიგნში არ შევიდა "კოლო ქალაქში", რაკი რალაც ეტაპზე ავტორმა საჭიროდ აღარ მიიჩნია მასზე მუშაობის გაგრძელება. ამით იმის თქმა გვინდა, რომ წიგნი გამოდის "დილის გაზეთის" ტრადიციული სერიით და მას ჰქვია "ერლომ ახვლედიანი "დილის გაზეთში", მაგრამ სრულად ვერ ასახავს ბატონი ერლომის შვიდწლიან თანამშრომლობას "დილის გაზეთთან". ანუ რედაქცია, ბუნებრივია, მოწადინებული იყო საკუთარი თავმოსაწონები ავტორის მაქსიმალურად სრული კრებული წარმოედგინა, მაგრამ მან არ დაგვანება — ამჯერად ეს ვიკმაროთ, იმათ კიდევ მივუბრუნდები, მუშაობა მჭირდებაო.

მუშაობა ბატონ ერლომს ეხალისება, მაგრამ საამისოდ მცირეოდენი "კომფორტი" სჭირდება — ონკანში წყალი არ უნდა იყოს გაყინული, ლამფაში ნავთი უნდა ესხას, არსად არ უნდა ელოდნენ და ბაქარს უნდა ჰქონდეს სუფთა ტანისამოსი. ოჯახში ხომ ქალიც ის არის და კაციც. იქ კიდევ სიჭარმაგე ჩასაფრებულა და ხანდახან ააბუზღუნებს ხოლმე, აღარ მეწერებაო, მაგრამ გამოჩნდება მისი რომელიმე საყვარელი შეგირდი, გადმოაქექინებს უფერებს და თავიდან იწყება ათასგზის განსახორციელებელ წამოწყებებზე ფიქრი. ხელახლა იწყება გაყვითლებული ფურცლების შევერება და გადაწერა. მისთვის წერა სანატრული მდგომარეობაა და ბუნებრივია, სათქმელით იწყება, უფრო სწორად, სათქმელისთვის ფორმის მორგებით იწყება. თავდაპირველად გაუბედავი მთხრობელის ხმა გესმით, რომელმაც იცის, რომ "ნახევარცოდნა სრულ ცოდნაზე ძლევამოსილია, უმეცრება კიდევ უძლეველი", მაგრამ სწორედ უმეცრების და უგუნურობის წინააღმდეგ არის ამხედრებული ავტორი და მთხრობის დასასრულს, სწორედ ხმამაღალი ყიყინების გარეშე, ისევ ჩურჩულით, ძალიან სადად და მარტივად ამბობს იმ საკვანძო ფრაზას, აზრს, რომელიც გულში ჩაგრჩებათ.

ბატონი ერლომი ბევრ არაკს გვიამბობს, ბევრ ქრესტომათიულ ციტატას გვახსენებს, მაგრამ მისი საბოლოო სათქმელი მუდამ არატრივიალურია.

რამდენიმე ფრაზას შემოგთავაზებთ, რომ მერე ეძებოთ წიგნში გაბნეული ეს სიტყვები:

გიორგი და კოტე ჩემთან დადიოდნენ კვირაობით, როცა ჩვენ ბიბლიას ვკითხულობდით...

ვყიდი სახლს, რომელსაც არ ვყიდი...

...ეს იმიტომ, რომ მისკენ მიმავალი შენ შენს თავს ამართლებდი და მას კი ამტყუნებდი. კვლავ წადი და გზად განიკითხე თავი შენი და ეცადე მის გამართლებას. მხოლოდ ასე არის შესაძლებელი ძმის კვლავ მოპოვება.

სადაც გტკივა, გულიც იქა ფეთქავს...

თავისუფლება ზნეობრივი კატეგორიაა და მას სინდისი არეგულირებს თვით-
შეზღუდვის საშუალებით. მართვა შესაძლებელია მხოლოდ შიგნიდან. ტოლსტოის
თქმისა არ იყოს, თუ სინათლე თვითონ არ ანათებს, მას გარედან ვერ განათებ.

ჩინელები ის ხალხია, ვინც დენთი გამოივონა, მაგრამ არ უფიქრიათ მისი
გამოყენება...

თუ გინდა, გათავისუფლდე ცოდვისგან, უნდა ბოლომდე განიცადო იგი, რათა
ამოქმედო შენში სინანული, როგორც თანანადები, ვალი.

იგრძნო თავი სულიერ ცხვრად, უდიდესი ბედნიერებაა, მაგრამ მალევე აღ-
მოჩნდა, რომ ამ "სულიერ კიდობანში" სხვა ამინდია, ხოლო მის გარეთ სულ სხვა...

მამსადაძმე, თუ იმპერიას კრავს სოციალური ინტერესების ერთიანობა, ან-
გრევეს ეროვნული შეუთავსებლობა...

შემოქმედებითობა ნიშნავს არა სხვას აჯობო, არამედ აჯობო საკუთარ თავს...

განა სხვისგან ნათქვამი უმჯობესი აზრი შენი აღარ არის? რად გავმართეთ
ამბიციების დოლი?..

ფრაზების შეგროვება ჩემი ბავშვობისდროინდელი გატაცებაა და ამდენად, ბა-
ტონი ერლომის თხზულებებიდან კიდევ უამრავი ფრაზა მაქვს ამონიშნული, მაგ-
რამ თქვენ აღარ შეგაწყენთ თავს. დავასრულოთ ეს წინასიტყვაობა. თუმცა, ერთი
ხვაშიადის გამხელის გარეშე ვერ დავასრულებთ. ბატონი ერლომი დღემდე გურამ
რჩეულიშვილის მეგობრობით ამაყობს. "დილის გაზეთი" კი ამაყობს ბატონი ერ-
ლომის მეგობრობით. "დილისგაზეთელები" რამდენჯერ გაკვირვებულები დაფ-
რჩენილვართ, როცა იგი სწორედ მოვლენების ეპიცენტრში დაგვხვდრია, თავისი
დაბნეული და დაძაბული სახით. მან რატომღაც ყოველთვის იცის, სად რა ხდება
და სიტუაციისთვის ტელევიზორით თვალის მიდევნებას ურჩევნია, თვითონაც სა-
ზოგადოების გვერდით იგრძნოს თავი. ამიტომაც, ბატონი ერლომი არასდროს
ექცევა მასმედიის შექმნილ შაბლონებში და ყოველთვის უაღრესად საინტერესო
პოზიცია აქვს. იგი ჩვენთვის, ჟურნალისტებისთვის ყოველთვის სასურველი რეს-

პონდენტია, გვანებიერებს საგულისხმო კომენტარებით. რა გასაკვირია, რომ არაერთ პერიოდულ გამოცემაში იბეჭდებოდა ერლომ ასვლედინის წერილები და წერილები ერლომ ასვლედინზე, მაგრამ "დილის გაზეთში" სერიოზულად ეჭვიანობდით ამის გამო, იქნებ ეს პატარა წიგნიც ამ ეჭვიანობის გამოსატყულებათ? გვინდა დავიჩემოთ ერლომ ასვლედინის სტრიქონები, მაგრამ ბატონი ერლომის არაკისა არ იყოს, შურიან კაცზე რომ ამბობს — თუ შედეგი მოქმედებისა სასიკეთოა, ერქვას "დაჩემება", "ეჭვიანობა", "შური", ოღონდ მოისხას ისეთი საგულისხმო ნაყოფი, როგორც ეს წიგნი გამოვიდა.

ბატონმა ერლომმა ამოიცნო, რომ ჩვენს თავისუფალ, ხმაურიან დღევანდელობას გაჩუმების ოსტატობა სჭირდება და გასაჩუმებელი წიგნი დაგვიწერა, უნდა, ერთმანეთის უსიტყვოდ გაგება გვასწავლოს.

მკვლელობა და ახალი

მდინარის განმენდა-გასუფთავება სათავიდან უნდა დავიწყოთ და ბოლომდე მივყვეთ

და ჰრქუა მათ: ამისათვის უოველი
მწიგნობარი, დამოწაფებული სასუფეველისა
ცათასა, მსგაეს არს იგი კაცსა სასლისა
უფალსა, რომელმან გამოიღის საუნჯისაგან
თვისისა მუელი და ახალი.

მათი 13,52.

მაცხოვრის ეს სიტყვები შემდეგნაირად არის განმარტებული: მოციქულებმა, იესოს მიერ განსწავლულმა მწიგნობრებმა, იცოდნენ ძველი წინასწარმეტყველება და ახალი მოძღვრება (ცათა სასუფეველის შესახებ. ამიტომ ისინი ამ ცოდნით ისარგებლებენ ისე, როგორც სახლის უფალი, რომელსაც თავისი საგანძურიდან გამოაქვს ძველიც და ახალიც საჭიროების მიხედვით.

და აი, დადგა ჟამი ჩვენს ისტორიაში, როცა ეს დიდებული შეგონება უნდა ამოქმედდეს. დღეს ჩვენ ვართ და არა ვინმე სხვა, ჩვენი ქვეყნის სახლის უფალი, ხოლო საგანძური და საუნჯე არის ჩვენი მრავალსაუკუნოვანი გამოცდილება, რომელიც ისტორიის კოშმარიდან გამოვიტანეთ. რა თქმა უნდა, გამოვიტანეთ დიდი დანაკარგებით, მაგრამ მაინც ბევრი რამ დაგვრჩა ამ ნანგრევებში და ჩვენი ვალაია, გონივრულად, მოთმინებითა და შრომით გამოვარჩიოთ ყველაფერი ის, რაც კეთილმა მასსოვრობამ შემოგვინახა.

იბადება ბავშვი!

ლმერთმა ის არყოფნიდან ყოფნად მოავლინა და თან გამოაყოლა მის სულში რუდუნებით დანთებული სანთელი და ყველა მონაცემი, უნარი და შესაძლებლობა, რომელიც მას ბოლომდე ეყოფა სამოქმედოდ.

ჩვენი ვალია ვიღვანოთ, რომ დროზე ადრე არ ჩაუქრეს სულის სანთელი, ხოლო მონაცემები, უნარი და შესაძლებლობანი გონივრულად და სასიკეთო მიზნებისათვის გამოიყენოს.

ამ საკითხის გააზრებაც თავიდან იწყება, დასაბამიდან.

„დასაბამად ლმერთმა შექმნა ცა და ქვეყანა...

ჯერ მან გაჰყარა ნათელი და ბნელი — დღე და ღამე;

მერმე შექმნა ზეცა, ხმელეთი და ზღვები;

მერმე მინამ აღმოაცენა მწვანელი, ბალახი, ხეები;

მერმე შექმნა მზე, მთვარე, ვარსკვლავები — სამკაულნი ცისა;

მერმე გამოსახა ლმერთმა წყალში თევზები და ცაში ფრინველები;

მერმე წარმოშვა სხვადასხვა პიროუტყვი, ქვეწარმავალი და მხეცი;

ხოლო როცა ყველაფერი განამზადა, ბოლოს შექმნა ადამიანი. თავის ხატად შექმნა იგი. მამაკაცად და დედაკაცად შექმნა ისინი, აკურთხა და უთხრა: ინაყოფიერეთ და იმრავლეთ, აავსეთ დედამიწა, დაუფლეთ მას, ეპატრონეთ ზღვაში თევზს, ცაში ფრინველს, ყოველ ცხოველს, რაც კი დედამიწაზე იძვრის.

დაინახა ლმერთმა ყოველივე, რაც შექმნა, და, აჰა, ძალიან კარგი იყო და იყო სალამო და იყო დილა — დღე მეექვსე.

ხოლო მეშვიდე დღეს ლმერთმა დაისვენა ყოველთა საქმეთაგან.

უფალმა ლმერთმა ბალი გააშენა ედემში და დასვა იქ ადამი. დასვა ადამი ედემის დასაცავად და დასამუშავებლად.

მიჰგვარა უფალმა ღმერთმა ადამს ველის ყველა ცხოველი და ცის ყვე-
ლა ფრინველი, რათა შეერჩია თითოეულისთვის სახელი და დაარქვა ადამ-
მა სახელი ყოველ პირუტყვს და ყოველ ფრინველს.

და აქედან იწყება ადამიანის მონანილეობა სამყაროს შექმნაში, მის გა-
შინაურებაში.

მაშასადამე, ედემია ყველგან, სადაც დასვა ღმერთმა ადამიანი, ხოლო
ედემის დაცვა და დამუშავება არის უპირველესი მოვალეობა ადამიანისა.
ადამი და ევა ედემში განცხრომით ცხოვრობდნენ.

მაშასადამე, ედემის დაცვა, მინის დამუშავება, ცხოველების და
ფრინველების მოვლა-პატრონობა განცხრომის აუცილებელი ნაწილია.
შრომა ტანჯვა კი არ არის, არამედ სიხარულის მომნიჭებელია. იოანე
ოქროპირის თქმით, სამოთხეში ცხოვრება თუმც ანიჭებს ადამიანს სრულ
განცხრომას, ახლავს რა მას, ამ განცხრომას, სიამოვნება ჭვრეტისა (მშვე-
ნიერია ხილვად) და სიამოვნება გემებისა (კეთილი საჭმელად), მაგრამ
რათა ადამიანი ზედმეტი სიამოვნებისაგან არ გარყვნილიყო, არ გაზარ-
მაცებულებოდა, მიუჩინა მას საქმე, რადგან მცონარობას მრავალი ბორო-
ტება უსწავლებია.

ადამიანი უვლიდა და ამუშავებდა მიწას, რომელსაც კეთილი ნაყოფი
მოჰქონდა და იცავდა გარედან მოსულ იმ ნადირთაგან, რომელთაც შეეძ-
ლოთ ვნება მოეტანათ იმ ჰარმონიისათვის, რომელიც ედემში სუფევდა.

ეს არის პირველი ღვთიური აღთქმა ადამიანის შრომაზე. ეს შრომა იყო
სიხარულის მომნიჭებელი და, ამავე დროს, ადამიანის ფიზიკურ და გონებ-
რივ ძალთა გარკვეული ვარჯიში.

ფიზიკურ და გონებრივ ძალთა ვარჯიში!..

ღმერთმა ადამი უცოდველი შექმნა და ამიტომ სრულყოფილიც.

მერმე მან შესცოდა და იგი გააძევეს სამოთხიდან.

მერმე იშვა მეორე ადამი, ჩვენი მაცხოვარი იესო ქრისტე, რომელმაც გვიჩვენა გზა სამოთხეში დაბრუნებისა.

ჩვენც უნდა მივსდიოთ ამ გზას.

ხოლო ფიზიკურ და გონებრივ ძალთა ვარჯიში გვჭირდება იმისთვის, რათა შევძლოთ, მხნედ განვვლოთ ეს სარბიელი.

ბავშვი იმგვარად უნდა აღზარდოს, რომ ეს „ვირის კუდივით მოკლე ნუ-თისოფელი“ არ მობეზრდეს.

არ მობეზრდეს! — ეს იმას ნიშნავს, რომ ადამიანს სიკვდილამდე ჰქონდეს ინტერესი ცხოვრებისადმი. უყვარდეს მოყვასი. ჰქონდეს თავისი საქმე. ყოველივე ეს შესაძლებელია ბუნებასთან კავშირში, მინასთან კავშირში, ცხოველებთან და მცენარეებთან ურთიერთობაში.

ბუნება თანდათან გადაუშლის ადამიანს თავის არსსა და მშვენებას. თანდათანობითი შეღწევა გარესამყაროს საიდუმლოებაში უნდა ხდებოდეს არა მხოლოდ შემეცნებისათვის, არამედ მისი შეტკბობისათვის, მისი გაშინაურებისათვის.

მაგრამ აღზრდის უპირველესი ამოცანა მაინც შიდასამყაროში შეღწევაა. სამყაროში, რომელიც ადამიანს მუდამ თან ახლავს. გზა საკუთარი თავისაკენ არის ყველაზე გრძელი, ყველაზე საინტერესო და მრავალფეროვანი. ის სიკვდილითაც არ თავდება, ამასთანავე, ის არ დაწყებულა დაბადებით. ჩვენი ამქვეყნიური არსებობა არის ღვთიური წყალობა და აღნიშვნა იმისა, რომ შემოქმედმა არ დაგვტოვა იმ საიდუმლოებაში მონაწილეობის გარეშე, რასაც სიცოცხლე ქვია.

აქვე უნდა ითქვას, რომ საკუთარი თავის შემეცნებით ჩვენ ვეუფლებით გარესამყაროსაც. სულიერების გარკვეულ სიბრტყეში ეს ერთი და იგივეა...

აღზრდის ძირითადი პრინციპი უნდა იყოს ის, რომ ბავშვი მოემზადოს ღმერთისგან შექმნილ რეალობაში საცხოვრებლად (რადგან არსებობს უამრავი, ადამიანთაგან შეთხზული სამყაროები).

ღმერთმა ეს ქვეყანა ყოველი ჩვენთაგანისთვის შექმნა. არავინ დაუტო-
ვებია მემკვიდრეობის გარეშე. ამაშია სწორედ მისგან ჩვენი **შვილობის**
დასტურიც. ადამიანმა უნდა მიიღოს ყველა ის სიკეთე, რაც მას **მამა ღმერთმა**
თმა განუწესა. ბავშვს უნდა დავეხმაროთ განსაზღვროს, რა ეკუთვნის მას,
რისი უფლება აქვს. ჭეშმარიტი თავისუფლება ან მისკენ სწრაფვა ამ კატე-
გორიებზე გადის.

მაშასადამე, ადამიანში უნდა აღვზარდოთ, უპირველეს ყოვლისა, სიყ-
ვარულის გრძნობა, სამართლიანობა, თავმდაბლობა, ზრუნვის სურვილი,
თანაგრძნობა და სხვა სათნოებანი. ყველაფერი ეს ადამიანის შესაძლებ-
ლობაშია. ხოლო საგნები და დისციპლინები — შეძლებისამებრ...

დამოკიდებულება დროისადმი

გავუფრთხილდეთ დროს, გავუფრთხილდეთ ანმყოს, გავუფრთხილდეთ
მოცემულ წამს, რადგან ყოველივე ამ ქვეყნად მოცემულ წამში მოხდა. ყვე-
ლაფერი რაც შექმნილია — ანმყოშია შექმნილი. დღევანდელი დღე — აი,
რეალურად რა მოგვეცა ჩვენ. ეს არის ჩვენი სარბიელი. „ნუ ჰზრუნავ ხვა-
ლისათვის, რამეთუ ხვალემან იზრუნოს თავისა თვისისა. კმა არს დღისა
მის სიბოროტე თვისი“. ნუ გავფლანგავთ ამ საუნჯეს, უქმად ნუ გავატა-
რებთ მას, უდაბნოდ ნუ ვაქცევთ ამ სივრცეს ღვთისაგან ნაწყალობევს. ხან-
დაზმულობის აღსანიშნავად ჩვენ, ქართველები, ვხმარობთ სიტყვას — დღეგ-
რძელი. და თუ გინდა იყო დღეგრძელი, ყოველი მოცემული დღე უნდა იცოცხ-
ლო, როგორც უკანასკნელი.

შვილიშვილი ეკითხება ბაბუას

— ადამიანისთვის განკუთვნილი დრო ბევრია თუ ცოტა?

— სიავისათვის ძალზე ბევრი, სიკეთის ქმნისათვის — ძალზე მცირე, —
მიუგებს ბაბუა.

ყოველი ბავშვის ყოველი დღის საქმიანობა უნდა დაიგეგმოს ისე, რომ მან შეძლოს მისი განხორციელება. რომ დღის ბოლოს, ძილის წინ, თვალი გადაავლოს განვლილ გზას. ბავშვს ეს ჩვევა უნდა გამოეუფლოს. მას ჰქონდეს შერეული ვარჯიშის უნოდება.

„ნაშრომი ნაყოფთა შენთაი შჭამო შენ“...

ხელთ შრომა, კონკრეტული საგნების კეთება, საქმის დამთავრების სიხარული და ახალი საქმის დაწყების სურვილი — აი, ამ ფარგლებში უნდა შევძლოთ ჩვენს ახალგაზრდობაში შრომითი ჩვევების აღზრდა.

ხელთ შრომა შეიცავს სწორედ იმ ფიზიკური და გონებრივი ვარჯიშის ერთიანობას, რაზედაც ბრძანებდა იოანე ოქროპირი. ამგვარი შრომა ადამიანის ჰარმონიული განვითარების აუცილებელი პირობაა.

ხელთ შრომა არის, ამავე დროს, საკუთარ თავთან ურთიერთობის საუკეთესო საშუალება, საკუთარი თავის შეცნობის გზაც.

აი, დამთავრდა საქმე. გაკეთდა კონკრეტული საგანი, დაიხატა ნახატი, ჩაისვა ჩარჩოში და დაიკიდა კედელზე (აქ, რა თქმა უნდა, მხოლოდ ხელოვნებაზე არ არის საუბარი)... საქმის დამთავრება გარკვეულად უნდა დაფიქსირდეს. ბავშვმა უნდა განიცადოს საქმის დამთავრების სიხარული, ზომიერად დატკბეს თავისი შრომის ნაყოფით. ხოლო ჩვენგან იგი უნდა შეფასდეს...

და ბავშვმა უნდა დაისვენოს, სანამ არ აღივსება ახალი საქმის დაწყების სურვილით.

დაცლა-დასვენების, დაცლა-აღვსების სწორი რიტმი, როგორც თანაბარი სუნთქვა, არის სანინდარი ცხოვრების ჯანმრთელი წესისა.

ამასთანავე, აუცილებელია ქალისა და კაცის საქმიანობის გამიჯვნაც, როგორც სექსუალური აღზრდის შეფარული, არაპირდაპირი პირობა.

არის ცოდნა, რომელიც უმეცრებაში გვალრმავებს. ნაყოფით იცნობა ხე და ხენეში ნაყოფი სახეზეა. მას ეწოდება ატომური, წყალბადის ბომბი, ქიმიური იარაღი, მასობრივი მოსპობის უამრავი სხვა საშუალება. განა ყოვე-

ლივე ეს რალაც ცოდნის შედეგი არ არის? ახლა, და მით უმეტეს მომავალში, მათგან გათავისუფლება იქნება კაცობრიობის ძირითადი საქმიანობა. მაშინ სადღა რჩება დრო სულიერი ცხოვრებისათვის, იმ სიმშვიდისათვის, რაც ნორმალური, ადამიანური ცხოვრება-არსებობის საფუძველია? ამ საკითხებზე უხსოვარი დროიდან არის დავა, სხვადასხვა მოსაზრება. ჩვენ, რა თქმა უნდა, ამ დავაში მონაწილეობას არ ვაპირებთ, რადგან ამ საკითხების დასმა და, მით უმეტეს, ასე თუ ისე გადანწყვეტა ჩვენს შესაძლებლობებს ბევრად აღემატება, მაგრამ ვბედავთ გამოვთქვათ ჩვენი მოკრძალებული მოსაზრება ამის თაობაზე.

უპირველეს ყოვლისა, დამოკიდებულება ტექნიკური პროგრესისადმი. ჩვენი პატრიარქი ხშირად ბრძანებდა, რომ ჩვენი სულიერი განვითარების რიტმი ბევრად ჩამორჩება ტექნიკური განვითარების რიტმს. ამ დისბალანსმა გამოიწვია ჩვენი სულიერი მოღვაწეობის მოდუნება, ადამიანის ჭეშმარიტი დანიშნულების გაბუნდოვანება. ის სიზანტე და მცონარეობა, რაც მოსდევს კომფორტს.

სწრაფვა კომფორტისაკენ ქმნის სულიერ დისკომფორტს.

როგორც წესი, ამ ამაო კეთილდღეობის მსხვერპლნი ხდებიან არა ისინი, რომელნიც ქმნიან მას, არამედ ისინი, რომელთათვისაც იქმნება იგი, ესე იგი, ჩვენი შვილები...

აქვე მინდა მოვიტანო ერთი ძველი ჩინური იგავი. მისი ავტორია ჯუან-ძი, რომელიც ძვ.წ. 369-286 წლებში ცხოვრობდა (თარგმანი ეკუთვნის რეზო ყარალაშვილს). ამ იგავიდან კარგად ჩანს, თუ რაა მთავარი ადამიანში. რას უნდა უფრო ხილდებოდეს იგი.

აი, ეს იბავიც.

“ერთხელ ძი-გუნი შორეული მოგზაურობიდან შინ ბრუნდებოდა. მდინარე ხანს რომ მიუახლოვდა, დაინახა მოსუცი კაცი, რო-

მელსაც ჭიდან თავის ბოსტნამდე პატარა რუ გაეთხარა და იმ რუში თინის ქოთნით სარწყავ წყალს ასხამდა. მოხუცს დიდი ჯაფა ადგა და შედეგი კი მცირე იყო, ვინაიდან ჯერ ჭაში უნდა ჩამძვრალიყო. მერე იქიდან წყალი ამოეტანა და, ბოლოს, ეს წყალი რუში გადაესხა.

ძი-გუნმა ერთხანს უცქირა მოხუცს, მერე კი თანაგრძნობით მიმართა: “მოძღვარს რომ წყლის საზიდი მოწყობილობა ჰქონოდა, ერთ დღეში ას კვალს მორწყავდა. ცოტა ძალას დახარჯავდა, შედეგი კი დიდი ექნებოდა, რატომ არ იყენებს მოძღვარი ამ მოწყობილობას?”

“ეგ რაღა არის?” — იკითხა მოხუცმა.

“რა და, ხის ბერკეტია, — მიუგო ძი-გუნმა. უკანა მხარე მძიმე აქვს, წინა მხარე კი მსუბუქი. ისე ამოაქვს წყალი ჭიდან, გინდაც ხელით ამოგიტანია, ოღონდ ასლა წყალი ჩუხჩუხით მოედინება. ასეთ რამეს ჩვენში ოწინარს ეძახიან”.

მოხუცს სახე მოელუშა, მერე მწარედ ჩაეცინა და ასეთი სიტყვებით მიმართა მოგზაურს: “ჩემი მასწავლებლისგან გამიგონია — ვინც ეშმაკურ ხელსაწყობებს ხმარობს, ის საქმეშიც ეშმაკია, ხოლო იმას, ვინც საქმეში ეშმაკია, გულშიც ეშმაკობა ექნება ჩადებული, ხოლო ის, ვისაც გულში ეშმაკობა აქვს, შეუძლებელია, უზაკველო და გულუბრყვილო დარჩენილიყო; ხოლო ის, ვინც უზაკველობა და გულუბრყვილობა ვერ შეინარჩუნა, მშფოთვარე სულისა უნდა იყოს; ხოლო ისეთ ადამიანში, ვისაც შფოთი აქვს სულში, ფეხს ვერ მოიკიდებს ღმერთი. განა მე არ ვიცი ეს ხრიკები, შენ რომ მასწავლი, მაგრამ ხომ მომეჭრა თავი მაგ მანქანებით რომ ვიცხოვრო!”

ძი-გუნმა გაწითლდა, თავი ჩალუნა და არაფერი უთქვამს მეზაღისათვის”.

მე, რა თქმა უნდა, შორს ვარ ამ ღვთაებრივი გულუბრყვილობისაგან. სამწუხაროდ, არა ვარ იმ გლეხივით რადიკალური და სულიერად თავისუფ-

ფალი. მე მაინც ჩვენი ეპოქის შვილი ვარ და, ასე თუ ისე, ვისარგებლებ ცივილიზაციისა და ტექნიკის მიღწევებით (ძალზე შეზღუდულად, მაგრამ მაინც ვისარგებლობ). მე ისიც კარგად მესმის, რომ ტექნიკურ პროგრესს ვერაფერი შეაჩერებს, მაგრამ თუ მან გადაფარა ხელით შრომა და იგი თავისებურ რუდიმენტად აქცია, ჩვენს პლანეტას მაშინ დღეგრძელობა არ უნერია. უნდა მოხდეს პირიქით: ტექნიკური პროგრესი უნდა ჩავაყენოთ ხელით შრომის დაცვის სამსახურში. ამ კონტექსტში ჩვენი ჩამორჩენილობა (კვლავ ტექნიკურ პროგრესს ვგულისხმობ), შესაძლოა, გარკვეულ უპირატესობადაც ჩაითვალოს. ჩვენ უნდა მაქსიმალურად ვისარგებლოთ ამ უპირატესობით.

სიტყვა გამიგრძელდა, მაგრამ აქვე მინდა შევეხო ტექნიკური პროგრესისგან მომდინარე ერთ სავალალო შედეგს, რომელსაც ის ძალაუფლებურად იწვევს, ქმნის. ამ ურჩხულს „გამოთავისუფლებულ დროს“ ეძახიან. დღეს უკვე პრობლემად იქცა ამ „დროის“ მართვა. „დროის მოსაკლავად“, „დროის გასატარებლად“ იქმნება მასობრივი გართობის მთელი სისტემები. ფაქტობრივად, „გამოთავისუფლებული დრო“ ქმნის ბრბოს, რომელიც, თავის მხრივ, ქმნის საერთო დაძაბულობას.

მაგრამ არის მსოფლიოში მაგალითები, როცა ადამიანების უზარმაზარი მასა არ ქმნის ბრბოს, რადგან ტექნიკურ პროგრესს და ხელით შრომას შორის არის ოპტიმალური თანაფარდობა. ასეთი მაგალითია დიდი ჯუანძის დიდი სამშობლო — ჩინეთი.

1 ოქტომბერი, 1998

მოდით, ვებრძოლოთ ერთმანეთს!

უკეთუ მიუტევნეთ თქვენ კაცთა შეცოდებანი
მათნი, მოგიტევნეს თქვენცა მამამან
თქვენმან ზეცათამან.

ხოლო უკეთუ არა მიუტევნეთ კაცთა
შეცოდებანი მათნი, არცა მამამან თქვენმან
მოგიტევნეს თქვენ შეცოდებანი თქვენნი.

მათე 6,14-15.

“სხვათა ქვეყანათა შინა ცილობა და განხეთქილება დამოკიდებულ-
არს ფრიად მძიმე მიზეზთა ზედა; ამასთანავე ცილობა და განხეთქი-
ლება განათლებულსა საზოგადოებასა შინა არასოდეს არ გათავდება
სიძულვილითა და შურის-ძიებითა, ვითარცა ვხედავთ ჩვენში ხში-
რად. სხვათა ქვეყანათა შინა მხოლოდ მას ცილობენ, რომ სამარ-
თალმა უსამართლობას აჯობოს, ხოლო აქ ცილობენ, რომ კაცმა
კაცს აჯობოს; იქ ჰაზრი ჰაზრთან იბრძვის და საქმე — საქმესთან. აქ
კაცი — კაცთან, გვარი — გვართან; იქ ცილობა მოხდება ჭეშმარი-
ტისა და უმჯობესის წესის ძიებისაგან, აქ თავხედობისა და თავის-
მოყვარეობისაგან; აქ ცილობა და უკმაყოფილება ყოველთვის და-
ბოლოვდება სიძულვილითა და მტრობითა, იქ იმას ფიქრობენ, რომ
ცილობითა და ბრძოლითა გამოაჩინონ უმჯობესი ჰაზრი და წესი;
აქა მცირე რაიმე უკმაყოფილება საუკუნოდ განაშორებს კაცსა კა-
ცისაგან”.

აქ მოტანილი ციტატა ეკუთვნის გაბრიელ ეპისკოპოსს (სიტყვა კვირიაკესა ყველიერისასა, ქადაგებანი იმერეთის ეპისკოპოსის გაბრიელისა თქმული 1860-1870 წლებში. ტ. I, გვ. 63-64). თუ არა არქაული სტილი, სხვა არაფერი ადასტურებს, რომ ის დაწერილია XIX საუკუნის 60-იან წლებში და არა დღეს, სწორედ დღეს, როცა ჩვენს ქვეყანაში კაცი კაცს ებრძვის, ჯგუფი — ჯგუფს, პარტია — პარტიას, რეგიონი — ცენტრს და, საბოლოოდ, ყველა ყველას უპირისპირდება და ამ დავასა და ხმაურში ძალიან მკრთალად და უსუსურად უღერს მთავარი თემა სამშობლოს ხსნისა. მოდავენი ცდილობენ, რაც შეიძლება დაასუსტონ და შეურაცხყონ ერთმანეთი და ამისთვის ყოვლად უღირს საშუალებებსაც არ ერიდებიან: ცილისნამებას, დაბეზლებას, წვრილმანის გამუქება-გაზვიადებას, ღირსების შელახვას და ასე შემდეგ.

ამგვარ ურთიერთობაში ჯანმრთელი, ერთიანი საზოგადოება ვერ შეიქმნება. ასეთი საზოგადოება იქნება დაძინებული, მოკლებული საერთო მაჩვენებელს. საზოგადოების ჯანმრთელობა სრულიადაც არ ნიშნავს ერთიანი აზრის არსებობას, არამედ მოპაექრეთა სურვილს „სამართალმა უსამართლობას აჯობოს... ცილობითა და ბრძოლითა გამოაჩიონ უმჯობესი პაზრი და წესი“.

ამგვარი შეფასება დემოკრატიის სასარგებლოდ ძნელია მოიძებნოს ჩვენში დღესაც. და ამას ბრძანებს მართლმადიდებელი ეპისკოპოსი.

მხოლოდ მონარქია, როგორც სოციალური წყობა, თუ ემსგავსება რელიგიურ იერარქიას („ვითარცა ცათა შინა, ეგრეცა ქვეყანასა ზედა“). ერთიც და მეორეც ერთის ნებაზეა დაფუძნებული: ამა სოფლად მონარქის ნებაზე, ხოლო სულიერების სფეროში — ღვთიურისა. მაშ, რა რჯის მართლმადიდებელ ეპისკოპოსს დემოკრატიის ძირითადი ურთიერთობების ასეთ შუქზე წარმოჩენის, ასეთი ქების, თითქმის კურთხევისათვის? საქმე ის არის, რომ იცვლება დრო, მოაქვს ახალი ურთიერთობები კაცთა შორის, რომელთაც თავიდან შეიძლება გამოიწვიოს ურთიერთდაპირისპირება და

სიძულვილი, რამაც, შესაძლოა, საბედისწერო ზიანი მოუტანოს უმთავრეს საღვთისმეტყველო სათნოებას — სიყვარულს. სიყვარულს კაცთა შორის. აი, რაზე ზრუნავს სულმნათი ეპისკოპოსი.

ეკლესია დაფუძნებულია ურყევ კლდეზე, მორალურ კატეგორიებზე, ჭეშმარიტებაზე. ის არ იცვლება და არც შეიძლება შეიცვალოს. საკმარისია, დავუშვათ მისი შეცვლის პრეცედენტი, რომ როგორც ნაქსოვი, დაირღვეს და დაიძინოს და, საბოლოოდ, უვარგისი შეიქმნეს. თავად ჭეშმარიტება დროს არ ემორჩილება — „ცანი და ქვეყანაი წარხდეს, ხოლო სიტყვანი ჩემნი არა წარხდეს“ (მთ. 24,35).

ავიღოთ თუნდაც დილისა და საღამოს ლოცვები. ჩვენ მას ვკითხულობთ ყოველ ცისკარზე და ყოველ მწუხარზე. ჩვენ ვკითხულობთ მუდამ ერთსა და იმავე ტექსტს, მაგრამ თვითონ ჩვენ ვართ ყოველთვის სხვადასხვანაირნი: ხან მწუხარენი და ხან მხიარულნი, ხან იმედიანნი და ხან სასონარკვეთილნი, ხან ცოდვებით დამძიმებულნი და ხან მაღლიერნი ცოდვების მიტევებით და ასე შემდეგ. ერთი სიტყვით, ლოცვები უცვლელია და აქლერდება ჩვენს სულეში მუდამ სხვადასხვანაირად. ლოცვა საუბარია ღმერთთან და მას ამ სიტყვების მიღმა სწორედ ის ესმის, რასაც ჩვენ შინაგანად განვიცდით კითხვისას.

ამ კონკრეტულ შემთხვევაშიც ყოველი სოციალური ურთიერთობა დროს ექვემდებარება. ეს სულაც არ ნიშნავს იმას, რომ ჩვენ უგულბებლვყობთ ის, რაც დრომ ობიექტურად მოგვიტანა, რადგან ისიც ღვთის ნებაა. პირიქით, მოცემული დრო უნდა მთელი სიღრმითა და პასუხისმგებლობით ვატაროთ ჩვენში.

ახლა კვლავ ჩვენს საზოგადოებას დავუბრუნდეთ, სადაც ყველა ყველას ებრძვის, სადაც ყველა სწორია და არავინ არ არის სწორი.

რა ხდება, რა არის ამის მიზეზი?

ჩემი აზრით (და არა მარტო ჩემი აზრით, რა თქმა უნდა), ამის ერთ-ერთი მთავარი მიზეზთაგანია ის, რომ არ გვინდა გავიცნობიეროთ და ვა-

ლიაროთ, რომ დავკარგეთ მთავარი ორიენტირი. საზოგადოებამ არ იცის, რა სურს, რა არის მთავარი. მოკლედ, არ ვიცი, მიზანს ვუახლოვდებით, თუ ვშორდებით. უფრო მოკლედ, სიბნელეში ვვალთ. ეს არც ბრალდებაა და არც გამართლება — „რამეთუ არა იციან, რას იქმან“.

მოვიყვან მაგალითს იმ „ავადსახსენებელი“ წარსულიდან (ლმობიერმა მკითხველმა, ვისურვებდი, ეს ბრჭყალები არ ჩამითვალოს იმ დროის აპოლოგიად).

1933 წელს დავიბადე, სოციალიზმის მშენებლობის შუაგულ პერიოდში და მე სხვა გარემოში ცხოვრების არავეითარი გამოცდილება არ გამაჩნია. არჩევანი არ მქონდა და ბედნიერი ვარ იმით, რომ ვიყავი იქ, სადაც ჩემი სამშობლო იყო. 37 წელიწადია, ვმოღვაწეობ კინოში. ვარ 20-მდე ფილმის ავტორი და თანაავტორი. ამ საქმიანობამ დიდი სინანული მომიტანა იმით, რომ ასე ხანგრძლივად მოვწყდი ლიტერატურას. მაგრამ, მეორე მხრივ, თავისი სპეციფიკის გამო, იმ დროისთვის მოქალაქეობრივი მოღვაწეობისათვის უფრო მნიშვნელოვანი იყო კინო, ვიდრე ლიტერატურა. ლექსი, მოთხრობა, რომანი და ასე შემდეგ, იმ მკაცრი იდეოლოგიური ცენზურის გამო შეიძლება გენერა შენთვის, როგორც იტყვიან, „უჯრისათვის“, უკეთესი დროის დადგომის იმედით. მაგრამ ფილმს „უჯრისათვის“ ვერ გადაიღებ (შესაძლოა, გააკეთო „თაროზე“ დასადებად, მაგრამ ეს ძალზე იშვიათი შემთხვევაა და, ამჯერად, ამგვარ ფილმებზე არ არის ლაპარაკი).

მოგეხსენებათ, „ქართულმა ფილმმა“ საკმაოდ გაითქვა სახელი მსოფლიო კინემატოგრაფიულ სამყაროში. ეს მხოლოდ ნიჭიერებით არ შეიძლება აიხსნას. უდიდესი ფაქტორი ამ წარმატებისა იყო, არც მეტი და არც ნაკლები, მარქსისტულ-ლენინური იდეოლოგია. უმრავლესობისათვის ეს იყო ნავსაყუდელი თუ გზის მაჩვენებელი შუქურა, ხოლო უმცირესობისათვის — სამიზნე. ეს ორი დამოკიდებულება ორიენტირისადმი ქმნიდა გარკვეულ დაძაბულობას და შეხედულებების პოლარიზაციას. ძირითა-

დად, საზოგადოება ამ ორი ნიშნით იყო გაყოფილი. ეს ბრძოლა ინვევდა დიდ ინტერესს შემოქმედებით სფეროში.

და აი, ჩვენ გავიმარჯვეთ, ვიბრძოლეთ და დავამარცხეთ, გავთავისუფლდით ამ მავნე იდეოლოგიისაგან და აღმოვჩნდით იმ მდგომარეობაში, რომ არ ვიცით, რას ვაკეთებთ.

და დღეს, უიდეოლოგიო ქაოსში ყველა თავისთვის მოძრაობს და მიაჩნია, რომ მართებულად მოძრაობს და, ამასთანავე, განიკითხავს ყველა დანარჩენს, რომ სხვა არამართებულად მოძრაობს (ამის თვალსაჩინო დასტურია პარტიების სიმრავლე).

ამ საკითხებზე ფიქრი ყოველ ჩვენთაგანს მართებს. ოღონდ, ურთიერთდაპირისპირების ამ ეტაპზე, ძალიან რთულ ეტაპზე ჩვენი საზოგადოებრივი ცხოვრებისა, და საერთოდ, მომავალშიც, სასურველია, გვახსოვდეს და გავიზიაროთ შეგონებანი, რომელიც მოყვანილია ამ წერილის ეპიგრაფსა და გაბრიელ ეპისკოპოსის ციტატაში.

და ბოლოს, დასკვნის სახით მინდა აღვნიშნო: ბრძოლას უკეთესი აზრისა და ცხოვრების წესის დასამკვიდრებლად არავინ უნდა გაექცეს. პასუხისმგებლობა ამ მხრივ მეტად დიდია და გადამწყვეტად მნიშვნელოვანი. ჩვენ არ უნდა გავექცეთ ჩვენს საზოგადოებრივ-მოქალაქეობრივ ვალდებულებას. მაგრამ იქნებ ვცადოთ, იქნებ ამგვარი ბრძოლის ხერხი უფრო ძლევა მოსილია მტერზე გამარჯვებისათვის: მტერს არ დაუკარგო მცირე ღირსებაც, ხოლო მოყვარეს, თანამებრძოლს — არ დაუმალო მცირე ნაკლიც.

შურიანი კაცის ამბავი

კაცი იყო შურიანი, ყველასი და ყველაფრის შურდა. შინ იყო და შური აღრჩობდა, შინიდან გავიდოდა და შური თვალებს უზნელებდა და გზაკვალს ურევდა.

ადგებოდა და დაწოლისა შურდა. თვალს გაახელდა და თვალის დახუჭვისა შურდა. მარჯვნივ გაიხედავდა და მარცხნივ გახედვისა შურდა.

სძულდა შურიან კაცს და სიყვარულისა შურდა.

დიდი შურით იყო შეპყრობილი შურიანი კაცი...

ერთხელ გადაწყვიტა, შურზე შური ეძია.

ჯერ თევზის შეშურდა და ცურვა ისწავლა.

ფრინველისა შეშურდა და ფრენა ისწავლა.

ძაღლის ერთგულებისა შეშურდა და ძაღლივით ერთგული გახდა.

ცხვრის თვინიერებისა შეშურდა და ცხვარივით თვინიერი გახდა.

ბოლოს ხის შეშურდა, ერთ ადგილზე რომ იდგა და რომ მას მაგრი-

ლობელი ჩრდილი ჰქონდა და რომ მას ნაყოფი ჰქონდა და რომ მისი

ფოთლები შრიალებდნენ და რომ მის ტოტებზე ფრინველები ისევ

ნებდნენ და ბუდეებს თხზავდნენ...

და გავიდა შინიდან შურიანი კაცი.

ბევრი იარა, მრავალი მწვანეთშეფოთლილი კორდი გადაიარა და ბო-

ლოს მონახა მწირი, ხრიოკი ადგილი, ერთიც მოხედა თავის განვლილ

გზას და დადგა. დადგა და მიწაში ფესვები გაიდგა. მერე მარადმწვანე

ფოთლებით შეიმოსა, ხოლო ნაყოფად ზეთისხილი გამოიხსა.

ახლაც იქა დგას შურისაგან დამცხრალი კაცი. დგას და შრიალებს.

7 ოქტომბერი, 1998

დამარცხება და გამარჯვება

ექვნივა პათიოსანი და ცხოველმყოფელი ჯვარის
მსოფლიო ამაღლების დღესასწაულს (14/27 სექტემბერი)

ნუთუ ვერ შეუგნიათ
უკანონობის ჩამდენთ,
ჩემი ხალხის მჭამელთ,
პურივით რომ სჭამენ და
ღმერთს არ უხმობენ.

ფსალმუნნი 13,4.

1

დამარცხება და გამარჯვება, ბევრ შემთხვევაში, პირობითი ცნებებია. ჩემი მოსაზრების იდეაც თვით სათაურშია მოცემული, დაზუსტებით — ამ ორი ცნების თანმიმდევრობაში.

ჩემს ხელთ არსებული მაგალითებიდან, სათქმელის დედააზრს ყველაზე უფრო მიესადაგება იმპერატორ დიოკლეტიანესა და მისი ჯარის ერთ-ერთი ჩინოსანი მხედართუფროსის, გიორგის ორთაბრძოლის ისტორია.

ქართული
ლიტერატურა

ფიზიკურად ეს ბრძოლა იმპერატორის გამარჯვებით დამთავრდა. მან სასტიკად აწამა ურჩი ქვეშევრდომი და ბოლოს თავიც მოაკვეთინა, რადგან გიორგიმ ქრისტი აღიარა.

ხოლო სვანეთში არის ფრესკა, სადაც წმინდანი ურჩხულის ნაცვლად დიოკლეთიანეს გამიჩვენებს.

ეს არის ორი, დიამეტრულად განსხვავებული ახსნა ამ მოვლენისა, მაგრამ მხოლოდ ერთი აღნიშნავს ჭეშმარიტ გამარჯვებას.

მხედართუფროს გიორგის შეეძლო არ აერჩია „ინრო“ ბჭე ქრისტიანობისა და მიეღნია მისთვის შესაძლებელი ამქვეყნიური ყველა დიდებისა და კეთილდღეობისათვის, სანაცვლოდ, სიკვდილის შემდეგ, ის სრულ დავიწყებას მიეცემოდა, მაგრამ მან მონამებრივი გზა აირჩია და დღეს, მისი ძლევამოსილების დასტურად, ჭეშმარიტ ქრისტიანულ სამყაროში მის სახელზე, წმინდა გიორგის სახელზე, უამრავი ტაძარია აშენებული, ძნელად მოიძებნება ოჯახი, სადაც მისი ხატი არ იყოს და ეკლესიის შანდალი, სადაც მისი ხატის წინ სანთელი არ ენთოს.

ახლა მოვიყვანოთ მაგალითი უახლესი ისტორიიდან. მეორე მსოფლიო ომი სისასტიკით სავსე, ადამიანთა ცოდვათა განკითხვის რეალური დადასტურებაა. მსგავსი ომი ჩვენს პლანეტას არ ახსოვს და, ღმერთმა ნუ ქნას, უფრო მკაცრი გამოცდა მოუვლინოს კაცობრიობას.

ფაშისტური გერმანია ერთ მხარეს, — ეს იყო ძირითადი მოქმედი და, მეორე მხარეს, — რუსეთი, საბჭოთა კავშირი, რომელმაც ყველა ხალხზე მეტი ფიზიკური ტკივილი განიცადა ამ ომში. მე ქედს ვიხრი ამ ტკივილის წინაშე.

გერმანია ამ ომში დამარცხდა. რუსეთმა გაიმარჯვა. აქაც შედეგი უაღრესად მძიმე და სასტიკი იყო, მაგრამ საერთო ნიშნით — სამართლიანი.

მაგრამ ვინ რა მოიგო ამ ომით?

რუსეთი გამარჯვებით დაისაჯა, ხოლო გერმანია დამარცხებით გამართლდა, რადგან მან შედეგად მიიღო გათავისუფლება უპირველესი სა-

სიკვდილო ცოდვისაგან — ამპარტავნობისაგან, ხოლო რუსეთს არ მიეცა
ეს წყალობა. ის კვლავ ამპარტავნობაში დარჩა.

მესამე მაგალითი ჯერ კიდევ ამოხსნის პროცესშია...

მოგახსენებთ, რუკაზე, სადაც რუსეთის სხეულს მტკავლებით სჭირ-
დება გადაზომვა, საქართველოს, და მით უმეტეს, აფხაზეთს, ფრჩხილი
დაფარავს.

მაგრამ ტკივილი, რომელსაც ეს ფრჩხილისოდენა ტერიტორია განიც-
დის, მთელს ამ უზარმაზარ სხეულს ეყოფა.

სადაც გტკივა, გულიც იქა ფეთქს.

აფხაზეთის პრობლემა გუშინ არ დაწყებულა. ამ ავადმყოფობასა და
ტკივილს საუკუნენახევრის ისტორია აქვს და მისი განხილვაც იმ პერიო-
დიდან უნდა დაიწყო. ამიტომ, უმართებულოა, ძირითადი ბრალდებები
ჩვენს დროს წავუყენოთ.

ხოლო რაც შეეხება საკითხს, თუ ვის რა უფლებები აქვს ამ მიწაზე,
ცალკე კვლევის საგანია. ამ მიმართულებით ჩვენ მხოლოდ ერთს ვიტყვით
— რომ დასავლეთ საქართველოს უდიდესი ნაწილი და თვით ეს ტერიტო-
რიაც მემკვიდრეა კოლხური ცივილიზაციისა.

მაგრამ ჩვენი მოსაზრება სულ სხვა განზომილებაში გვინდა განვიხი-
ლოთ:

ამა წლის 27 სექტემბერს აფხაზეთმა იზეიმეს ქართველებზე გამარ-
ჯვების 4 წლისთავი. კვლავ მინდა შეგახსენოთ, რომ 27 სექტემბერი (ა.ხ.ს.ტ.)
არის მსოფლიო ამაღლება პატიოსნისა და ცხოველმყოფელისა ჯვარისა.
ეს დღე აღინიშნება მთელ მართლმადიდებელ სამყაროში, მათ შორის, რუ-
სეთშიც და საქართველოშიც. აღინიშნება ეს დღე მძიმე მარხვით.

აფხაზეთშიც არსებობს მართლმადიდებელი, ეკლესიები და თუკი იქ
მიმდინარეობს ჩვეულებრივი ღვთისმსახურება, მაშინ ეს თარიღიც აღი-
ნიშნება. და შეუძლებელია, იქ არ აღწევდეს ქართველებზე გამარჯვების
საზეიმო განწყობა. მაშინ როგორ უთავსებენ მორწმუნეები ერთმანეთს

ამ ორ დღესასწაულს: ჯვართამაღლებას და ქართველებზე გამარჯვების დღეს, რადგანაც მათ არ შეიძლება არ იცოდნენ, თუ რის ფასად არის მიღწეული ეს გამარჯვება, სინამდვილეში რას ნიშნავს იგი, რადგანაც ამ ომში არ შეიძლება იყოს გამარჯვებული.

რუსეთშიც, ბუნებრივია, მთელი დიდებით აღინიშნება ეს საეკლესიო დღესასწაული. მათ, ალბათ, არც ახსოვთ, რომ ამ დღეს აფხაზები ქართველებზე გამარჯვებას ზეიმობენ. იქნებ, მათ საერთოდ არ იციან, რომ სადღაც სამხრეთში იყო ომი ქართველებსა და აფხაზებს შორის. არ იციან, რომ ამ ომში ათასობით ადამიანია დახოცილი და ასიათასობით განდევნილი სამშობლო მინიდან; რომ იქ ფატრავდნენ ფეხმძიმე ქალებს და სვამდნენ ქართველების სისხლს. იქნებ, მათ მართლა ჰგონიათ, რომ რუსები არაფერ შუაში არიან ამ ომში, ანდა მიაჩნიათ, რომ რუსების მონაწილეობა იყო კეთილშობილი, უანგარო, სამართლიანი დახმარება მცირერიცხოვანი ერისადმი ქართველი აგრესორების წინააღმდეგ (განა ამ აზრს არ ადასტურებს დიდი რუსი მწერლის სიტყვები: Так нетерпеливо жаждет национальной независимости Грузия! (впрочем, Россия не заваевывала ее насильственно, а только Ленин в 1921 г.) (!) А вот уже сегодня: притеснение абхазцев, притеснение осетин и недопуск на исконную родину высланных Сталиным месхов, — неужелиз это и есть желанная национальная свобода?" (А.И. Солженицын. "Как нам обустроить Россию?" Париж. YMCA-PRESS. 1990 г. стр. 12).

სწორედ აქ არის მოსატანი ნიციშეს აფორიზმი: ნახევარცოდნა სრულ ცოდნაზე ძლევამოსილია, ხოლო მე მოკრძალებით დავამატებდი — უმეცრება — უძლეველია! მაგრამ რას იზამ, რადიოს რაც სურს, იმას ამბობს, შენ ვერ შეეპასუხები.

ერთი, რაც ზემოთ მოყვანილ ციტატაში მეც მანუხებს, თურქი-მესხების ბეღია. მაგრამ აქაც მინდა დავუმატო — რად უყურებ ბენვს შენი ძმის თვალში, საკუთარ თვალში კი დირეს ვერ ხედავ?

აქ არ შემიძლია არ გავიხსენო მეორე დიდი ავტორიტეტის, ანდრეი სახაროვის ცნობილი სიტყვები: Грузия — это малая империя. სახაროვის პატივისმცემელი ჩვენშიც საკმაოდ ბევრია. მეც არ შემიძლია უგულებელყო მისი, როგორც მეცნიერის, დამსახურება და ღვაწლი საბჭოთა კავშირის წინაშე. ეს მისი პატრიოტული და მოქალაქეობრივი მოვალეობა იყო. და მართლაც, იქნებ წყალბადის ბომბის შექმნამ, რითაც მოხდა სამხედრო ძლიერების გარკვეული განონასწორება ორი სისტემის დაპირისპირებისას, აარიდა მსოფლიო კიდეც ახალ კატასტროფას (ნურავინ დაიმშვიდებს თავს იმით, რომ მეორე მხარე არ ისარგებლებდა თავისი უპირატესობით, რისი თვალსაჩინო მაგალითიცაა ჰიროსიმა და ნაგასაკი).

კიდეც უფრო დასაფასებელია სახაროვის მოღვაწეობის მეორე ეტაპი, როგორც სამართალდამცავისა ამ მეორე ეტაპის მოღვაწეობის კონტექსტში მისმა ავტორიტეტმა ჩვენ, ქართველებს დიდი სატკივარი გაგვიჩინა. „Грузия — это малая империя“ — ეს უსამართლო ფორმულირება, ნათქვამი მის მიერ, თუნდაც არაოფიციალურად, თუნდაც კულუარებში, გახდა ერთგვარი მორალური სანქცია საქართველოს დასათრგუნად, რაც გამოიხატა მოძრაობაში — „Грузия — зона бедствия“. მაგრამ, კიდეც უფრო სავალალოა სახაროვის ამ ფორმულირების სხვა მნიშვნელობა — საქართველო ისეთივე იმპერიაა, როგორც რუსეთი (რომ საქართველო ისევეა შექმნილი სხვა ხალხების დაპყრობით, როგორც რუსეთი).

ახლაც ყურში მიდგას ერთი ვინმე რუსი გენერლის მიერ უმაღლესი საბჭოს სხდომაზე პათოსით წარმოთქმული „წინასწარმეტყველური“ სიტყვები. მთელი პოსტსაბჭოთა სივრცის გასაგონად „ზავტრა სუხუმი ბუდეტ აბხაზსკიმ“. დარბაზში გაისმა მქუხარე, ხანგრძლივი ტაში. ხოლო ტელევიზორებთან მსხდომი ადამიანები იოლად მიხვდებოდნენ, რა იგულისხმებოდა „აბხაზსკიმ“-ის ქვეშ — ან „რუსსკიმ“ ან „ნაშიმ“. სხვა ვარიანტი არ იყო და ამ „ხვალეს“ დაელოდებოდნენ ზოგი სიხარულით და

ზოგიც ტკივილით. მაგრამ რატომღაც „ხვალე“ არ გახდა სოხუმი აფხა-
ზური. ქალაქი დაეცა ორი-სამი დღის შემდეგ და მაინცდამაინც 27 სექ-
ტემბერს — ჯვართამაღლების დღეს.

შეიძლება ყველა მოატყუო, ყველა უკლებლივ, მაგრამ თავს ვერ მოი-
ტყუებ, რადგან ყველა ჩვენგანში არის სინდისი — ჯვარცმული ქრისტე —
თუნდაც ძალიან ღრმად, ძალიან დაფარულად. ამიტომ ამ სიტყვების მთქმელ-
მაც და მისმა თანამოაზრეებმაც მშვენივრად იციან ნამდვილი არსი ამ გა-
მარჯვებისა, რის შედეგად არის იგი მიღწეული.

27 სექტემბერს სოხუმი ზეიმობდა თავის უღირს გამარჯვებას. მაგ-
რამ მჯერა და მნამს, რომ სოხუმშივე იქნებოდა თუნდაც ერთი რუსი
მართლმორწმუნე მონანიე, რომელიც იმ დღეს მუხლმოყრილი იდგა
ჯვარცმის წინაშე და მის სულშიც აღიმართა ცხოველმყოფელი ჯვარი,
როგორც ღვთის თვალი, როგორც გაფრთხილება; მორწმუნე, რომე-
ლიც მოწმეა ყველა იმ განუკითხაობისა, რომლის გამარჯვებასაც ზეი-
მობდა სოხუმი.

2

რაც უფრო უმწეო და დაუცველი ჩანს არსება მიწაზე, მით უფრო ძლიერი
მფარველი ჰყავს მას ცაში. ხოლო ცის სამართალს წინ ვერავინ აღუდგება,
რაც უნდა უძლეველი ჩანდეს არსება მიწაზე. ძლიერი არსების სისუსტეც
სწორედ ის არის, რომ მას საკუთარი ძლიერების იმედი აქვს.

მოდით, ჩვენ, ქართველებმა, წამით დავივინყოთ ჩვენი ტკივილი (ნე-
ტამც, შეგვეძლოს ამის დავინყება) და გავიაზროთ სხვისი უბედურება.

ამის უფლებას მაძლევს და მამხნევებს ბოლო სტრიქონები ჩვენი დიდ-
ბული ლექსისა ვეფხისა და მოყმის შესახებ:

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

„...ხან იფიქრებდა, უდედოდ
გაზრდა ვინა თქვა შვილისა,
იქნება ვეფხის დედაი
ჩემზე მწარედა სტირისა,
წავიდე, მეც იქ მივიდე,
სამძიმარ უთხრა ქირისა“...

ცისქვეშეთში არის ერთი მცირერიცხოვანი ერი — აფხაზები. მათ აქვთ თავისი ენა, თავისი ტრადიციები, თვითმყობადი კულტურა, ეროვნული სიამაყე... მაგრამ დღეს ძნელად მოიძებნება ერი, რომლის ანწყო და, განსაკუთრებით, მომავალი იყოს უფრო მძიმე და ნაკლებ საიმედო. მაგრამ ეს „დღეს“ არ დანყებულა „გუშინ“. მას ძირები ღრმად აქვს გადგმული ისტორიაში და მოდით, კიდევ ერთხელ, შეუიარაღებელი თვალით, მხოლოდ მშრალი ფაქტების ჩამოთვლით, გავიხსენოთ გრძელი და მძიმე გზა, რომელმაც ეს ერი დღევანდლამდე მოიყვანა:

დღევანდელი აფხაზეთის ტერიტორია მთლიანად შედის კოლხური კულტურის არეალში (II-I ათასწლეულები).

კოლხეთის სამეფოს დაშლის შემდეგ, ქართველები და აფხაზთა წინაპრები (აბაზგები და აფსილები) ერთად იბრძვიან რომის, ირანის, ბიზანტიის და სხვა დამპყრობთა წინააღმდეგ.

ასევე ერთად იყვნენ ისინი მთელი დასავლეთ საქართველოს მომცველ ეგრის-აფხაზეთის სამეფოში (VIII-X სს.) და გაერთიანებული საქართველოს შემადგენლობაში (XI-XII სს.).

აფხაზეთმა, ისევე როგორც მთელმა საქართველომ, IV საუკუნის I ნახევარში მიიღო ქრისტიანობა, რომელიც აქედან ჩრდილო კავკასიის ზოგიერთ ხალხშიც გავრცელდა.

XV საუკუნის დასასრულს საქართველო ცალკეულ სამეფოებად და სამთავროებად დაიშალა.

XVII საუკუნის დასაწყისამდე აფხაზეთი ოდიშის სამთავროზე იყო დაპყრობილი, ხოლო შემდგომ თვითონაც დამოუკიდებელ სამთავროდ გაფორმდა.

ამ პერიოდში აფხაზეთი სულ უფრო ხშირად ხდება ოსმალთა აგრესიის ობიექტი.

1757 წელს ოსმალების მიერ დაპყრობილ სოხუმის ციხე-სიმაგრეს ერთად ათავისუფლებენ აფხაზები და დასავლეთ საქართველოს გაერთიანებული ლაშქარი, იმერეთის მეფის, სოლომონ I-ის ხელმძღვანელობით. ხრესილის ბრძოლაში გამორულად დაეცა სამურზაყანოს მფლობელი ხუტუნია შარვაშიძე.

მაგრამ ოსმალებმა მალე კვლავ დაიპყრეს სოხუმი.

ამის შემდეგ აფხაზმა მთავრებმა დაინახეს, რომ დანარჩენ საქართველოსთან ერთობით, მაინც ვერ დაიცავდნენ თავს ოსმალებისაგან და მიიღეს ისლამი (აქედან იწყება მფარველი ქვეყნისა თუ ერის ძიება, რომელიც აფხაზეთის მომდევნო ისტორიას მთავარ მოტივად გასდევს).

1779 წელს აფხაზებმა ოსმალებთან ერთად გაილაშქრეს სოლომონ I-ისა და ოდიშის მთავრის წინააღმდეგ (რუხის ბრძოლა). მაგრამ ოსმალები და აფხაზები დამარცხდნენ.

1801 წელს, კახეთის სამეფოს გაუქმებით, დაიწყო რუსეთის მიერ საქართველოს კოლონიზაცია, რომელიც თანდათან დასავლეთისაკენ მიიწეოდა.

რუხის ბრძოლაში დამარცხებული აფხაზთა მთავარი ქელეშ-ბეი შარვაშიძე (ჩაჩბა) გამოდის რუსეთთან კავშირის მომხრედ, რის გამოც 1808 წელს მას თურქები კლავენ. 1810 წელს მისი შვილი გიორგი (საფარ-ბეი), რუსეთის მთავრობამ აფხაზეთის მემკვიდრე მთავრად ცნო რუსეთის უმაღლესი მფარველობის ქვეშ.

1853-56 წლებში აფხაზები აქტიურად მონაწილეობენ რუსეთის დროშის ქვეშ რუსეთ-თურქეთის ომში. 1864 წელს აფხაზეთის ეს ერთგულება

რუსეთმა „დაუფასა“ აფხაზეთის სამთავროს გაუქმებით და მას „სოხუმის სამხედრო განყოფილება“ უწოდა (!). „სოხუმის ოლქი“ მხოლოდ 1883 წლიდან დაერქვა. აფხაზეთში გავრცელდა კოლონიური რეჟიმი (როგორც დაკვირვებით, მაჰმადიანური თურქეთის მსგავსად, არც მართლმადიდებელმა რუსეთმა დაუყენა უკეთესი დღე ამ მცირერიცხოვან ერს).

1866 წელს აფხაზეთი აჯანყდა. რუსეთმა ეს აჯანყება ჩაახშო.

1867 წელს აფხაზთა მნიშვნელოვანი ნაწილი თურქეთში გადასახლდა. ამ პროცესს ეწოდა მუჰაჯირობა — კავკასიიდან მკვიდრი მოსახლეობის (მომეტებულად მუსულმანთა) გადასახლება თურქეთში. ეს პროცესი საქართველოსაც შეეხო, მაგრამ განსაკუთრებით მძიმე გამოდგა იგი აფხაზებისათვის. მაგალითად, 1877-78 წლებში, რუსეთ-თურქეთის ომის დროს, სამშობლო დატოვა 50 ათასმა აფხაზმა. აქვე აღნიშვნის ღირსია ისიც, რომ 1877-79 წლების რუსეთ-თურქეთის ომის შემდეგ ქართულმა საზოგადოებამ დაიწყო ბრძოლა მუჰაჯირობის შესაწყვეტად და გადასახლებულთა სამშობლოში დასაბრუნებლად. დიდი მუშაობა გასწიეს ამ მხრივ გიორგი წერეთელმა, სერგი მესხმა და სხვებმა. იმ პერიოდის ქართულმა პრესამ დიდი კამპანია გააჩაღა მუჰაჯირობის წინააღმდეგ და არცთუ უშედეგოდ.

რუსეთს სურდა, მთიელთა ოსმალეთში გადასახლებით პოლიტიკური სიმშვიდისათვის მიეღწია ამ მხარეში, გათავისუფლებული მიწები გამოეყენებინა ფართო კოლონიზაციისთვის, ესარგებლა მხარის სამხედრო-სტრატეგიული მდგომარეობით. ოსმალეთი კი ცდილობდა, მუჰაჯირები იმპერიის უკაცრიელ ადგილებსა და რუსეთ-თურქეთის საზღვრებთან დაესახლებინა. მუჰაჯირების დიდი ნაწილი გზაში შიმშილმა და ეპიდემიებმა იმსხვერპლა. დაპირების მიუხედავად, თურქებმა მათ უვარგისი, შეუფერებელი ადგილები მიუჩინეს. ბევრი უმინოდ და უსახლკაროდ დარჩა. მუჰაჯირების დიდმა ნაწილმა უკან დაბრუნება მოინდომა, მაგრამ რუსეთის მთავრობამ მათი შემოშვება აკრძალა.

მუჰაჯირობის შედეგად აფხაზეთის ტერიტორიის დიდი ნაწილი გავერანდა და გაუკაცურდა (კოლონიზაციის წინააღმდეგ ჭეშმარიტი „პატრიოტული შემართება“ მხოლოდ ბუნებამ თუ გამოავლინა მალარიის სახით).

აქ ცოტა შევისვენოთ, რადგან დიდი გზა არის გასავლელი დღევანდელ დღემდე და აქვე კიდევ ერთხელ გავიხსენოთ მუხლი ფსალმუნიდან: „ნუთუ ვერ შეუგნიათ უკანონობის ჩამდენთ, ჩემი ერის მჭამელთ, პურივით რომ ჭამენ და ღმერთს არ უხმობენ?..“ „ჩემი ერისა“, რადგან ყველა ერი ცისქვეშეთში მისი ერია, მაგრამ „მისი ერის“ განუკითხავ ჭამა-სმას და თავაშვებულ ღრეობას ბოლო არ უჩანს.

და დადგა XX საუკუნე და, აჰა, უკვე იწურება იგი!..

მეოცე საუკუნის დამდეგს, 1907 წელს, რუსულ ენაზე გამოდის ვორონოვის წიგნი სათაურით: *Абхазия — не Грузия*. ვისაც ეს წიგნი არ ნაუკითხავს, თავს ნუ შეინჯებებს, რადგან სათაური ყველაფერს ამბობს. საინტერესოა მხოლოდ ერთი რამ, რად დასჭირდა ვორონოვს წიგნის დაწერა ამ სათაურით მაშინ, როცა საქართველოცა და აფხაზეთიც ისედაც რუსეთი იყო. რა აღმოჩენა იყო ეს? იქნებ სინდისმა შეაწუხა? არა, რა თქმა უნდა, სინდისი აქ არაფერი შუაშია. დაიწყო აფხაზთა შეგონება და გათიშვა მონათესავე და მოძმე ერისაგან. ამ ღვარძლის თესლმა, დათესილმა საუკუნის დასაწყისში, სრულყოფილად იხარა საუკუნის ბოლოს...

მოვდივართ ამქვეყნად და ისტორია ჩვენში ჩერდება. ის თანდათან, ჩვენი ცნობიერების ზრდასთან ერთად, აპყვება ჩვენი ცნობიერების რიტმს და, ჩვენც, ნებსით თუ უნებლიედ, ჩვენი გაჩენით ვმონაწილეობთ ისტორიაში.

ისტორია ჩვენშია და ჩვენ ისტორიაში ვართ.

ათიოდე წლის წინათ წერილი მივიღე აფხაზეთიდან, რუსულ ენაზე დაწერილი, მწერალთა კავშირის წევრისგან. სამწუხაროდ, ეს წერილი სა-

დღაც მიიკარგა. ზოგადად მასსოვს შინაარსი. მწერალი მეკითხებოდა, თუ რა ვიცი მე აფხაზეთის შესახებ. ანალოგიური წერილები, ვვარაუდობ, ჩემმა სხვა კოლეგებმაც მიიღეს. მე მაშინ ვერ შევძელი მეპასუხა. ანდა, ამ წერილის წერისას, დაფიქრდი და ვიგონებ — მართლაც, რა ვიცი მე აფხაზეთის შესახებ?

3

მართლაცდა, რა ვიცი მე აფხაზეთზე?

პასუხი, რომელსაც ჩემი აფხაზი კოლეგა ჩემგან ელოდა, ავირიდე მხოლოდ იმიტომ, რომ იმას, რაც მე ვიცი აფხაზეთზე, ცოდნა არ ჰქვია, მას გაცილებით ბუნებრივი და მარტივი სახელი შეიძლება ეწოდოს...

მაგრამ დავიწყებ იმით, რაც არ ვიცი აფხაზეთზე.

უპირველეს ყოვლისა, შესაძლოა, მე არ ვიცოდე რიგიანად აფხაზეთის ისტორიაც და ყველაფერი, რაც წინა წერილში მოგახსენეთ, პირწმინდად ამოვიწერე ქართული საბჭოთა ენციკლოპედიიდან. ამოვიწერე მხოლოდ თარიღები და მშრალი ფაქტები, რაც ხან ასე და ხან ისე იშიფრება.

არ ვიცი, ანდა ამას ცოდნა არ ჰქვია, რაც მე ვიცი აფხაზი ერის წარმოშობაზე, რატომ ითვლება და რა მეცნიერული დასაბუთება აქვს იმას, რომ აფხაზები და ქართველები მონათესავე ერებია. და რომ ეს ტერიტორია საერთოა, რადგან მთელი დასავლეთ საქართველო აფხაზეთითურთ ძველი, ერთიანი კოლხური კულტურის მემკვიდრეა.

როგორ მოხდა, რომ გვართ და გარეგნობით, ბევრ შემთხვევაში ვერ გაარჩევ და განასხვავებ აფხაზსა და ქართველს.

რატომ არის, რომ ჩვენი ლხინიცა და ჭირიც ასე ჰგავს ერთმანეთს.

როგორ ხდება, რომ ბევრჯერ, ინსტინქტურად ქართულად მიმართავ აფხაზს და არაბუნებრივი უხერხულობა გეუფლება, როცა მას შენი არ ესმის.

მე მგონი, ამგვარი ცოდნა თვით ბევრ აფხაზსაც არა აქვს, ისე აირია და აიჭრა მის გარშემო ყველაფერი. ამ აბსურდში გარკვევა არა მარტო აფხაზსა და ქართველს, არამედ ყოველ ნორმალურ ადამიანს გაუჭირდება.

მაგრამ საშინელება ის არის, რომ ამ აბსურდს ეწირება უამრავი რეალური ადამიანი და, შესაძლოა, მთელი ერიც.

თუმცა, არიან სხვანიც, რომელთაც ყველაფერი ზედმიწევნით იციან აფხაზეთზე. მათ თავის რუკებზე (თავისსავე ენაზე, და არა აფხაზურად) აღნიშნული აქვთ ყოველი მტკაველი მინა, ყოველი კორდი, სადაც შეიძლება განალაგო საარტილერიო ბატარეა, ყოველი მკრთალი ბილიკი, რომლითაც მოულოდნელად მიეპარები ზურგიდან მტერს. ყოველი ხე და ბუჩქი, რომელთა უკან შეიძლება შაშხანით ჩასაფრება. იციან ყოველი გზაჯვარედინი და აღმართ-დაღმართი, რომელიც შეიძლება დანალმომ. მათ აღწერ-აღწერსხული აქვთ ყოველი სულიერი, რომელიც იძვრის ამ ტანჯულ მინაზე. მათ ეს ყველაფერი კარგად იციან.

ისინი ხანდახან სადღაც ერთად ჩამოსხდებიან, სახელმწიფო მოღვაწეები, ჩინოსანი მხედართუფროსები, თანამდებობის პირნი, გამოჩენილი მეცნიერნი, ფსიქოლოგნი, კონფლიქტოლოგნი, ხელოვანნი, სტატისტიკოსნი, „იკრიბებიან არა უმჯობესისათვის, არამედ უარესისათვის“. იკრიბებიან და ქმნიან ამ აბსურდს ალქიმიკოსის სიჯიუტით. მათ მიაღწიეს არნახულ შედეგებს, რომლის მსგავსი დღეს ცისქვეშეთში ძნელად მოიძებნება.

მათ იციან, როგორ გაჭრან შუაში ბავშვი ისე, რომ ერთი ნაწილი მამას დაუტოვონ, ხოლო მეორე დედას მიუგდონ და ბავშვს მაინც ცოცხალი ერქვას.

მათ შეუძლიათ, გაყონ მოგვარენი ისე, რომ ერთი მეორეს მოსაკლავად დასდევდეს.

მათ კარგად იცინან, როგორ შეავსონ აფხაზთა სიმცირე ნებისმიერი სხვა ერთა და ხალხით, რომ როგორმე გადაიწონოს არასასურველი ენის რიცხოვრივი უპირატესობა.

როგორ აიძულო, უარი ათქმევინო ადამიანს საკუთარ ენაზე იმ მოტივით, რომ ის „არაპრაქტიკულია“.

მათ ისიც იცინან, როგორ არის შესაძლებელი გვარში „გულია“ ვერ ამოიცნო მოძულე ენის ენაზე ყველაზე ძვირფასი სიტყვა — გული.

მათ გამოთვლილ-გამოანგარიშებული აქვთ, როგორ შეარყიონ ტრადიციული ოჯახები, ენის საყრდენი და ბურჯი, საკურორტო ურთიერთობებით, გაუბედურებული, წლების განმავლობაში საგზურების მომლოდინე მშვენიერთა სქესის საშუალებით, რომელთაც ამდენი სილუროჯე, ამდენი მზე და სითბო თავის სამშობლოში არასოდეს უგრძენიათ; როგორ შეუცვალონ და დაუმახინჯონ მათ კეთილი ბუნება, რომელთაც ვერც კი წარმოუდგენიათ, რა საზღაური აქვს მათ სილაღესა და ბედნიერებას აფხაზეთში, როცა სამშობლოდან მშობელთა, დათა და ძმათა სიკვდილის ცნობაზეც კი არ რეაგირებენ, რამდენიმე დღის სიხარული რომ არ ჩაიმწარონ.

როგორ მოაწყონ ვალპურგის ლამეები, ეს არაოფიციალური მასობრივი ორგანიზაციები ღია ცის ქვეშ, რომელსაც აქ, რატომღაც, „ტანცებს“ ეძახიან, — ეს კოლონიური პოლიტიკის წარმართვის მეტად ეფექტური, „სასიამოვნო და სასარგებლო“ საშუალება, სადაც პირშისიგარეტგაჩრილი, ძალად დავაჟაცებული ადგილობრივი ბიჭ-ბუჭები და გამოცდილი, მზით გარუჯული დედაკაცები არა მხოლოდ საცეკვაო მოედანზე წყვილდებიან, არამედ იქვე, ორიოდ ნაბიჯზე, საუკუნოვან, ცასმიბეჯენილ, მშვენიერ ფიჭვებ-ქვეშ, მწერებივით ასრულებენ საქორწინო რიტუალის დასკვნით ნაწილს, ხოლო ამის შემდეგ, მათ სმენას უბრუნდება საკურორტო ტანგოების, ფოქსტროტების და ვალსების მშობლიური ჰანგები, რომლებიც მათ კვლავ საცეკვაო მოედნისაკენ უხმობს, რომ ყველაფერი თავიდან დაიწყოს.

ყოველივე ამის შემდეგ აფხაზეთის „მოტეხვას“ რაღა უდგას წინ?

მაგრამ ეს იქნებ „მშვიდობიანად“ მოხერხდეს? ტყუილად კი არ შეიქმნა პათეტიკური საბჭოთა სიმღერა: „Хотят ли русские войны?“ მეც ვუმონებ — არ უნდათ... ოღონდ, თუ მიზანს უომრად მიაღწევნ. ამის პირობა კი ნამდვილად არსებობს. საქართველო იხლიჩებოდა ორ — სამოქალაქო და სამაჩაბლოსთვის — ომებს შორის და სადა ჰქონდა მესამე ომში ჩართვის თავი.

მაინც ჩაერთო, მაინც ჩაითრიეს.

და ამჯერადაც, მათთვის სასურველი ომის გაჩაღება, „მგელი და კრავის“ კრილოვისეული იგავისა არ იყოს, ქართველებს დააბრალებს, რის გამოც ბევრი ჩვენი მეგობარი რუსეთში და, არა მხოლოდ რუსეთში, თავს სინანულით ხრიდა და აქნევდა აქეთ-იქით — ეს რა ქნეს, ქართველებმაო.

აქვე არ შემიძლია, არ გავიხსენო შესანიშნავი რუსი მწერლის, ჩვენი მეგობრის (თუ უკვე გული არ აიყარა ჩვენზე), ანდრეი ბიტოვის „ღია წერილი ჭაბუა ამირეჯიბს“, რომელსაც „პროლოგისა“ თუ „ეპიგრაფის“ მაგიერ აქვს მინაწერი — „შესაძლოა, ეს წერილი კოლექტიური გამხდარიყო“, რაც, ეტყობა იმას ნიშნავს, რომ მხოლოდ ის არ ფიქრობს ამგვარად. წერილის ავტორი, იცნობს რა ქართველთა შემწყნარებლობას, გარკვეული გულისტკივილითა და გაოცებით გამოთქვამს სინანულს მათი მოულოდნელი აგრესიულობის გამო. როგორც ჩანს, „Уроки Армении“-ს ავტორისათვის „სომხეთის გაკვეთილები“ საკმარისი აღმოჩნდა, რომ ქართველებს, ამჯერად, მენტორად მოვლინებოდა.

მე კი მწუხარე „ეპილოგით“ მინდა დავამთავრო ჩემი ეს შენიშვნა: ჭაბუა ამირეჯიბის ვაჟი — ირაკლი გამირულად დაიღუპა ამ ომში.

კიდევ ბევრი და უამრავი რამ არ ვიცი ღვარძლის იმ ნაყოფისა, რომელიც საუკუნის დასაწყისში დაითესა და ასე ხარობს და იფურჩქნება აქამდე.

მე ამგვარ ცოდნაზე ხელი არ მიმიწვდება, მაგრამ ბევრი აქ თქმულის მონბე და თვითმხილველი ვარ და ბევრიც სხვისგან მომისმენია.

დიახ, მას შემდეგ, რაც ვიბადებით, ისტორია ჩერდება ჩვენში და ჩვენი ცნობიერების ზრდასთან ერთად აპყვება ჩვენივე ცხოვრების რიტმს და, ნებისთ თუ უნებლიედ, ვმონაწილეობთ მასში.

მე თბილისში დავიბადე და აი, უკვე 66 წელია, აქვე ვბერდები, მაგრამ თუ სადმე ვყოფილვარ ხანგრძლივად, აფხაზეთია, თუ რაიმე მაკავშირებს მასთან, არა ცივი და ავი ცოდნა, არამედ ცხოვრების საუკეთესო დღეებისა და წლების მოგონებანი...

4

ვილაცას უთქვამს, მე არ მაინტერესებს ადამიანები, მე ტერიტორია მაინტერესებსო. არ ვიცი, ვინ თქვა ეს. იქნებ, არც თქმულა ასეთი რამ საჯაროდ. იქნებ მავანმა მხოლოდ გულში გაიფიქრა. ამჟამად ამას უკვე მნიშვნელობა არა აქვს — ფაქტი აშკარაა, „ვინაიდან ნაყოფით იცნობა ხე“.

ღმერთმა სამყარო ადამიანისთვის შექმნა, და არა ადამიანი სამყაროსთვის. ასეა ბიბლიაში და ადამიანია მთავარი ღვთიური ჩანაფიქრი და მიზანი, თორემ ცისა და ქვეყნის შემქმნელს არც ზღვები სჭირდება და არც მდინარეები, არც მარადთოვლიანი მწვერვალები და არც თვალუნვდენელი ველები, არც დაბურული ტყეები და არც მინისქვეშა წიაღისეული. განსასვენებლად მისთვის ერთი ადამიანის წრფელი გულიც საკმარისია.

დიახ, ჩემო უცნობო აფხაზო კოლეგავ, მე ბევრი რამ არ ვიცი აფხაზეთის შესახებ, მაგრამ შენი წერილის პასუხად მოვიხმობ მახსოვრობას ბავშვობიდან ჩემს უკანასკნელ იქ ყოფნამდე და აღარც ვიცი, მინდა თუ არა კიდევ ვნახო ის ადგილები, სადაც საუკეთესო დღეები გა-

მიტარებია. აღარ მინდა ვნახო შერყვნილი და ნაიარევი ჰაერი, მზე და ზღვა, ჩემდამი სიძულვილით სავსე. ნუთუ ყველაფერი იმიტომ მოხდა, ამგვარი სინანული გამჩენოდა იმის სანაცვლოდ, რომ ასე მიყვარდა ამ მიწის ყოველი მტკაველი, ყოველი ბუჩქი და ხე, ყოველი მკრთალი ბილიკი და, რაც მთავარია, იქ აღარ მეგულება თუნდაც ერთი ადამიანი, რომელსაც გულში ჩავიკრავ, ვისაც ჩემს მწუხარებასა და სიხარულს გავუზიარებ, ანდა, უბრალოდ, ვინმე უცნობს ორლობეში მივესალმები. ბევრი იმათგანი ან მიწამ მიიმატა და უფრო მრავლად განიდევნა მშობლიური მხარიდან.

რა ვქნა, თუ მე ადამიანები მეტად მიყვარს, მკვდარი იქნება თუ ცოცხალი, ვიდრე ტერიტორია მაინტერესებს.

ვისაც უყვარს, ის ისჯება.

მაგრამ რას იზამ, თუ უზარმაზარ მარტორქას მხოლოდ ერთი რქისთვის კლავენ, ხოლო მის სხეულს ტურებსა და ყვავ-ყორნებს მიუგდებენ საჯიჯგანად...

ჩემთან ხშირად მოდის ჩემი ერთადერთი დეიდაშვილი ტიტე (ტიტიკო, როგორც მას ვეძახით ყველა) მამულია. მან და მისმა მეუღლემ, ნათელა კაჭარავამ, თითქმის უკანასკნელებმა დატოვეს აფხაზეთი. ჩამოსვლიდან მეორე წელს ნათელა გარდაიცვალა. მისი საფლავი თითქოს თბილია და ჯერ კიდევ მოუნყობელი, რადგან მისი ქმარი და შვილები იმედს არ კარგავენ, რომ მათთვის ძვირფას ნეშტს მშობლიურ მიწას დაუბრუნებენ.

დაქვრივებული ტიტე, თავის შვილებთან და შვილიშვილებთან ერთად, მეთხუთმეტე სართულზე ცხოვრობს ანთეოსივით მიწას მონყვეტილი. ის პროფესიით აგრონომია, მამამისივით შრომისმოყვარე და მშვიდი. მისი ეს სიმშვიდე მაცოცებს, რადგან ვიცი, რაც გადაიტანა და რისი მონმეც გახდა. ეტყობა, მიწასთან ურთიერთობა ქმნის ამ სიმშვიდესა და სიბრძნეს. ის სრულიად თავისუფალია შურისძიების გრძნობისაგან,

რადგან იცის მის თავს დატყევილი უბედურების ნამდვილი მიზეზები. ამას გარდა, იმ აფხაზმა, რომელმაც მისი სახლი დაიკავა, არა მარტო არ დაიზარა ნათელას და ტიტკოს გაცილება ადღერამდე, არამედ ვაცურად დაიცვა ისინი, როცა მათ ავტობუსიდან ჩამოსხმა და იქვე დახვრეტა მოუხდომეს.

მე თბილისის განაპირას ვცხოვრობ, მამისაგან აშენებულ სახლში და მაქვს მინის პატარა ნაკვეთი. ტიტესთვის ჩემი ეზო-კარი ისევე მშობლიურია, როგორც ჩემთვის მისი სამოსახლო გულრიფში.

ერთი საათითაც რომ მოუხდეს მოსვლა, მაშინვე ტანსაცმელს გამოიცვლის და შეუდგება საქმეს. უსაქმოდ წამით არ გაჩერდება. ეზო და ხეხილი წესრიგში მოჰყავს, რისი ნიჭიც, სამწუხაროდ, მე არ გამაჩნია. მერე, თუ მაქვს რაიმე საქმელი და ცოტაოდენი სასმელი, ვსხედვართ და ვიხსენებთ აფხაზეთს, გულრიფშს, ბავშობას, მშობლებს, ნათესავებს, მეგობრებს, მეზობლებს, ნაცნობ-უცნობებს, ცოცხლებსა და მკვდრებს, მწარესა და ტკბილს. ვიგონებთ მომეტებულად, ცრემლითა და იმედ-უიმედობით. მოგონების ყველაზე ბედნიერ ნამებსაც ერთნაირი სევდა და მწუხარე განწყობა ახლავს. არა გვაქვს შურისძიების გრძნობა, მაგრამ არნახული უსამართლობა ყელში გვებჯინება და გვახრჩობს.

ვიგონებთ ბავშვობას, ლალსა და უდრტვინველს, და იმ ადამიანებს, რომლებიც ცხოვრების გზაზე შეგვხვდნენ, და ნელ-ნელა მივიწვევთ წინ ჩვენს მოგონებებში.

ცხოვრება თანდათან რთულდება, ხან დაიბინდება და მზე გამოანათებს. და აი, უკვე მერამდენედ, მოვალწიეთ დღევანდელ დღემდე და დღევანდელ უკუნ ლამემდე, რომელიც გადაულახავ კედლად აღიმართება, ხოლმე ჩვენს წინაშე და კვლავ სანყის ვუბრუნდებით, ჯადოსნურ წრეში მოქცეულნი. თითქოს ახლა რაც არის, ეს არის ჩვენი რეალური ცხოვრება, ხოლო ის, რაც იყო, მხოლოდ ტკბილი სიზმარი იყო.

ბუნდოვნად მახსოვს ბიძაჩემის, დავით დადიანის თეთრი სახლი გულრიფში და ბებიაჩემი ვერა ავალიანი-დადიანისა, რომელიც ლოგინად ჩა-

ვარდა ომში წასული ვაჟიშვილების — დავითისა და ნიკოლოზის მოძრა-
დინში. ამ მოლოდინმა დასცა დამბლა და ამ მოლოდინმავე აცოცხლა დო-
გინს მიჯაჭვული უტყვად.

უმცროსი, ნიკოლოზი (კოლია), 18-19 წლისა სოხუმის რომელიღაც სას-
წავლებლის მასწავლებელი, ომამდე გაინვიეს სამხედრო სამსახურში და
ომის დაწყებისთანავე ბესარაბიაში დაიღუპა დაბომბვისას.

მეორე, დავითი, ცოლიანი, შვილი არ დარჩა, ქორწილის შემდეგ მალევე
გაინვიეს ჯარში და ასევე მალე მისი კვალიც დაიკარგა. ჭორად მოვიდა
ამბავი, რომ ამ ამაყ კაცს შელაპარაკება მოუხდა მეთაურთან და ისიც
ფრონტის წინა ხაზზე გაუშვეს. მეტი მის შესახებ არაფერი ვიცით.

ბებიას ოთხივე გულდათუთქული ქალიშვილი დიდი მონდომებით უმა-
ლავედა თავიანთი ძმების დაღუპვის ამბავს, მაგრამ დავრდომილი დედის
უნაკლო სმენას (ერთადერთი, რაც მას ჯანმრთელი შემორჩა), ეტყობა,
არ გამოეპარებოდა ტყუილი და მართალი, რასაც მის თვალეზე მომ-
დგარი ცრემლი თუ ამჟღავნებდა.

ომის დამთავრებიდან მეორე თუ მესამე წელს ბებია გარდაიცვალა
და დაკრძალეს გულრიფშის სასაფლაოზე. მის გვერდით ასვენია დეიდა-
ჩემი — მელანია დადიანი, ექიმი, რომელიც ბებიას უვლიდა სიცოცხლის
ბოლომდე და ისიც გულრიფშს შემორჩა.

თითქმის ყოველ ზაფხულს, მთელი ჩვენი ოჯახი, ომამდეც და ომის
შემდეგ განსაკუთრებით, გულრიფშში ჩავდიოდით ჩემს უფროს დეიდას-
თან, ტატიანა (ბუჟლუ) დადიან-მამულიასთან. მისი მეუღლე, ვასილ მამუ-
ლია, ბრძენი მეურნე კაცი იყო, მშვიდი და კეთილად მომღიმარი, ამ სოფ-
ლის ერთ-ერთი თავკაცი, რომელთანაც ხშირად მოდიოდნენ თანასოფლე-
ლები რჩევისათვის.

მახსოვს, რა გულისფანცქალით ველოდებოდი ვაგონის სარკმელს აკ-
რული გულრიფშის ნაცნობ ხედებს, იმ ბორცვის გამოჩენას, რომელზეც
იდგა მწვანეში ჩაფლული ორი სანატორიუმი — თეთრი და წითელი.

რაც მთავარია, იქ მელოდებოდა ლურჯი ზღვა და ჩემზე სამი წლით უფროსი დეიდაშვილი ტიტკო.

მე თუმც თბილისში დავიბადე ხორციელად, მეორედ, უფრო დიდი და ბადებით, აფხაზეთში დავიბადე. 14-ოდე წლის ვიქნებოდი, როცა მესამე დეიდამ, ეკატერინემ (კატუშა) სოფელ აზანთაში წამიყვანა, სადაც მისი ქმარი, იონა ლალიძე, სკოლის დირექტორი იყო.

წებელდიდან აზანთამდე ფეხით ვიარეთ. კარგად მახსოვს ის განცდა, როცა სოფელს მივუახლოვდით. გარემო მკვეთრად შეიცვალა, თითქოს უზარმაზარ ქვაბულში შევდიოდით, რომელიც რალაც დიდ საიდუმლოს მალავდა თავის თავში. თითქოს ზღაპარში შევდგი ფეხი.

იმავე განცდის დასტური იყო ხეებს შორის მოლივლივე ლურჯი ამტყელის ტბა, რომელიც ცის სველი ნაფლეთივით ჩავარდნილიყო სადღაც ქვევით, ხევში, და კიდევ, უზარმაზარი ლოდებით ნაგები „დევის სახლები“. მაშინ დავრწმუნდი, რომ ზღაპრულ ცხრათავიან, ასთავიან და ბაყ-ბაყ-დევეებსაც ჰქონიათ ბავშვობა. აბა, ადამიანებს სად შეუძლია ამოდენა ლოდებით „თამაში“.

იონა ბიძიას მამა მღვდელი იყო. არა მცხეთაში და არა თბილისში, და არც რომელიმე ჩვენს დიდებულ ტაძარში ვეზიარე ქრისტეს მაცოცხლებელ სჯულს, არამედ აქ, აზანთაში, ღია ცის ქვეშ, ამტყელის ტბის ნაპირებთან. აქ დაიბადა ჩემში ქრისტე და ახლალა ვაცნობიერებ, რომ მეცა ვარ ის ერთ-ერთი შორეული შთამომავალი იმ უბირი მწყემსთაგანისა, რომელმაც თავისი მემკვიდრეობიდან მეც მიწილადა ამ ნათლობით თავისი დიდი სიხარული.

ჩემი ნათლიაა ლეილა ავალიანი, დედაჩემის ბიძაშვილი.

ისევ და ისევ, მე და ტიტე ნელ-ნელა მივიწევთ წინ ჩვენს მოგონებებში, ვიზრდებით, ვვაჟკაცდებით, ცხოვრება თანდათან რთულდება. ხან ჩამობნელდება და ხან მზე გამოანათებს. ტიტე თბილისში ჩამოდის. ჩვენთან ცხოვრობს. ამთავრებს უმაღლესს, ბრუნდება თავის სო-

ფელში, ოჯახდება და ასე შემდეგ და ასე შემდეგ. მე კვლავ ხშირი სტუ-
მარი ვარ აფხაზეთის.

და აი, ნელ-ნელა იქუფრება აფხაზეთის ცა.

მახსოვს, როგორ თანდათან იძაბება ურთიერთობა აფხაზებსა და ქარ-
თველებს შორის, როგორ უცხოვდებიან ისინი ერთმანეთის მიმართ.

მახსოვს ადგილობრივი ტელეფონების თხელი წიგნაკი, რომელიც, დრო-
თა განმავლობაში, სქელდება უფრო მოზრდილ წიგნად, ოღონდ არა აფხა-
ზურ-ქართული გვარების ხარჯზე.

მახსოვს 70-იანი წლების დასაწყისი, როცა მაშინდელმა რესპუბლი-
კურმა მთავრობამ პრესის საშუალებით გამოთქვა თავისი შეშფოთება
ტერიტორიის არააფხაზური და არაქართული ხალხებით გამიზნული და-
სახლება-დამკვიდრების, კოლონიზაციის ამ არცთუ ისე კარგად დაფა-
რული პოლიტიკის გატარების გამო (ეს იმპერია ყოველთვის ავს იქმოდა
სხვისი ხელებით, ხოლო კარგს — სხვის ხარჯზე). ცენტრიდან ჩვენს მთავ-
რობას, ეტყობა, „თითი დაუქნიეს“ და მანაც სხვა ფორმების ძიება დაი-
წყო აფხაზეთის დასაცავად. დაარსდა აფხაზურ-ქართული უნივერსიტე-
ტი და ტელევიზია. შემდეგ კი, დაპირისპირების გამძაფრებასთან ერთად,
იმპერიამ ძალიან ძველ და მრავალჯერ ნაცად ხერხს მიმართა — „გაყავი
და იბატონე“. და, მალევე, აფხაზურ-ქართული უნივერსიტეტი და ტელე-
ვიზია გაიყო აფხაზურად და ქართულად. შემდეგ კი ყველაფერი ქართუ-
ლი „ზედმეტად“ ჩათვალეს და გადარეკეს ენგურს იქით...

(აი, ყოველივე ამას ზეიმობდა სოხუმი 27 სექტემბერს — ჯვართამალ-
ლების დღეს.)

ომი აფხაზეთში იყო ომი „უკვდავ კაშჩეისთან“ პლუს იმ უამრავ „მო-
ხალისე“ ხალხებთან ერთად, რომლებიც ცინიკურად აცხადებენ, რომ იცა-
ვენ მცირერიცხოვან ერს ქართველი აგრესორებისაგან და ეს „სამართლია-
ნი“, „ჰუმანური“, „ინტერნაციონალური“ ვალი ამხნევენს მათ, იყვნენ გან-
საკუთრებით სასტიკნი და დაუნდობელნი. ყოველივე ამას ემატება რუსე-

ეროვნული
ნიშანი

ბის, სომხების და აფხაზეთში მობინადრე კიდევ სხვა ხალხების ხაზგასმული სიძულვილი ქართველებისადმი, რადგან ეს იყო დაუნერვლი სასიცოცხლო პირობა მათი უსაფრთხოებისა. ისინი ხმის ჩახლეჩამდე გასჭირდნენ: „რა უნდათ ქართველებს ამ მიწაზე, ჩაეთრიონ თავის სამშობლოში ენგურს იქით!“

უფრო მეტიც. თვით აფხაზებსაც ეშინოდათ გამოემჟღავნებინათ ოდნავი „სისუსტე“ და ლმობიერება ქართველი მეზობლისადმი, ნათესავისადმი, მეგობრისადმი და თვით საკუთარი მეუღლისადმიც კი.

და აქ კი, ნამდვილად, გამართლდა თურქული ანდაზა: „როცა ჩემი წვერ-ულვაში იწვის, სხვები ცეცხლზე თუთუნს უკიდებენ“.

ტიტე და ნათელა დარჩნენ ოკუპირებულ აფხაზეთში. შვილები ადრევე გამოარიდეს სისხლისღვრას.

ტიტე მიყვება, თუ როგორ მოკლეს მისი ცოლისძმა, კიმი კაჭარავა — შესანიშნავი მოღვაწე, ინტელიგენტი და პედაგოგი, სოხუმის მე-2 რუსული სკოლის დირექტორი, სადაც მრავალი აფხაზი სწავლობდა. ის გულრიფშში დარჩა და დარწმუნებით ამბობდა: „მე აფხაზისგან არ მოკვდებიო“. მაინც მოკლეს, შესაძლოა, არააფხაზისგან. მოკლეს ერთი ვიდეოკასეტის და არარსებული ვიდეომანგიტოფონის გამო. მოკლეს თავისივე ეზოში, ცოლის თვალწინ.

ტიტემ თავისი ხელით, მარტოკამ, იქვე, ეზოშივე გათხარა კიმის საფლავი, რადგან სასაფლაოზე წასვენება ყოვლად შეუძლებელი იყო.

ასევე, თავისივე ეზოში დაკრძალა მეორე ახლობელი ადამიანი, ჟურნალისტი გიგლა ძიძიგური.

ასე განმეორდა ტობითის ბიბლიური ისტორია, როცა ის მალულად, საკუთარი სიცოცხლის რისკის ფასად, აბარებდა მიწას უცხოობაში გადასახლებულ და დახოცილ თანამოძმეებს. განსხვავება მხოლოდ იმაშია, რომ ტიტე სამშობლოშივე შეიძლება შენირვოდა უნებურად წამოცდენილ ერთ ქართულ სიტყვასაც კი.

კიდევ ერთი უჩვეულო რამ მიაბზო ტიტემ. კიმი კაჭარავას მოკვლის შემდეგ მკვლელი წასულა და გზად პირველივე შემხვედრ, მისთვის უცნობი ქალისთვის გაუნდია თავისი დანაშაული, ხოლო შემდეგ უფულიც უჩუქებია, ეტყობა, სინდისმა შეანუხა და ამგვარად გამოხატა თავისი სინანული.

როცა ტიტე და ნათელა თავის მშობლიურ სახლ-კარსა და ვენახს ტოვებდნენ, მათ არაფერი წამოუღიათ თან, არც ოქრო-ვერცხლი და არც სხვა ნივთიერი რამ. მათ მოისურვეს მხოლოდ საოჯახო ალბომის წამოღება, რომელსაც დეიდაჩემი ათწლეულობით ქმნიდა. მაგრამ არ ურჩიეს, რადგან ამგვარ მოსაგონარს, შესაძლოა, საბედისწერო გალიზიანება გამოენვია ჩხრეკისას.

იმ კოშმარად ქცეული ტკბილი სიზმრიდან მათ მხოლოდ გამოიტანეს რაც ეცვათ და ერთი მომცრო ხელჩანთა, რომელსაც მრავალჯერ ელოდა გაჩხრეკა.

მომიტვეე, ჩემო კოლეგავ, რომ თავს ნება მივეცი ამ ლირიკული გადახვევისა. მე მხოლოდ ის მინდოდა მეთქვა, რომ თუმც ტიტე მამულისა მიერ გადატანილი განსაცდელი სულ არ არის ყველაზე მძიმე და აუტანელი, და რომ ბევრმა ჩვენმა თანამემამულემ გაცილებით მეტი ტკივილი და შეურაცხყოფა იგემა, მაგრამ ისიც ხომ ერთ-ერთი ლტოლვილთაგანია, და რომ მისთანანი და მასზე უფრო ტრაგიკული ბედისა ათიათასობით და ასიათასობით არიან. ეს არც მათემატიკაა და არც სტატისტიკა, რადგან ყოველი მათგანი სათითაოდ ცოცხლობს და სათითაოდ კვდება — ყოველი ადამიანი და ასიათასობით ყოველი ადამიანი!..

დიახ. ჩვენ ვმონაწილეობთ ისტორიაში. ჩვენ უნდა მივიღოთ მონაწილეობა ისტორიაში არა უარესისათვის, არამედ უკეთესისათვის. ეს ჩვენს ხალხებს ჰაერივით სჭირდება. ადამიანები სიძულვილისათვის არ არიან შექმნილნი. „აღარ ძალმიძს შევრისხო და მოვიძულო ჩემი მოყვასი, რად-

გან ჩვენ თანამშრომლობისა და თანამოღვაწეობისათვის ვართ შექმნილნი“ (მარკუს ავრელიუსი. ფიქრები. წიგნი მეორე.1).

იყო ორი ახალგაზრდა ბერი. მეგობრობდნენ, მაგრამ ერთხელ დაემდურნენ ერთმანეთს. ერთ-ერთმა მშობლიური მონასტერი დატოვა და სხვა მონასტერში წავიდა. გავიდა ხანი. დარჩენილ ბერს მოენატრა თავისი მეგობარი, მონასტრის წინამძღვრისაგან მიიღო კურთხევა, წასულიყო და შერიგებოდა მეორეს. გაუდგა გზას, მაგრამ მალევე დაბრუნდა და წინამძღვარს მოახსენა, რომ იმან არ მოისურვა შერიგება, რაზედაც მოძღვარმა უპასუხა: ეს იმიტომ, რომ მისკენ მიმავალი შენ შენს თავს ამართლებდი და მას კი ამტყუნებდი. კვლავ წადი და გზად განიკითხე თავი შენი და ეცადე მის გამართლებას. მხოლოდ ასე არის შესაძლებელი ძმის კვლავ მოპოვება.

და ახდა მოძღვრის სიტყვები. ძმები შერიგდნენ.

ამ ერთმანეთისაკენ მიმავალ გზაზე ჩასაფრებულია კიდევ ერთი, შესაძლოა, ყველაზე დიდი მტერი, რაც ღვარძლის მთევსელებმა თავიდანვე ჩადეს აფხაზეთის „მოტეხვის“ პროგრამაში — ეს არის ორმხრივი შურისძიების შესაძლებლობა ჩვენს ერებს შორის, რაც გამიზნულია იმისათვის, რომ წლების განმავლობაში ამ ორმა ერმა ვერ შეძლონ თანაცხოვრება. ეს მოტივი ერთგვარი მოდიფიკაციაა ლენინის ცნობილი „შუისკოე პის-მო“-ს „სასიამოვნო და სასარგებლო“ თემისა.

მაგრამ მწამს, რომ სიძულვილი განქარდება და დაინრიტება, რადგან ის სუბსტანციური გრძნობა არ არის.

და აი, ჩემო უცნობო აფხაზო კოლეგავ, დასასრულს უახლოვდება ჩემი ეს დაგვიანებული და გაჭიანურებული პასუხი. მე მინდა იგი დავამთავრო ანზორ სალუქვაძის ადრეული ლექსით:

„გაზაფხულია, ზღვის ნაპირებს მიდის მედეა,
ღვთაებრივია მშობლიური მისი ნაკვთები,

გული წრფელი და მოიმედა,
რომ აღარ მოვლენ არასოდეს არგონავტები“...

ქართული
ნაციონალური
ბიბლიოთეკა

ჭეშმარიტი გამარჯვება ჯერ წინ არის. თუმცა, მას არ ექნება ის სულ-
მდაბლური საზეიმო განწყობა, რომელსაც შეჩვეულნი ვართ, რათა საბო-
ლოოდ ვთქვათ — აჰა, ქართველების „დამარცხებასა“ და აფხაზეთის „გა-
მარჯვებაზე“ ვზეიმობთ საერთო გამარჯვებით ურთიერთმტრობაზე.

21, 26 ოქტომბერი, 11, 23 ნოემბერი, 8 დეკემბერი, 1998

უღმერთოდ მომენატრა შენთან ლაპარაკი

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ამ სიტყვებით იწყებოდა გურამ რჩეულიშვილის წერილი, რომელიც მომწერა მოსკოვიდან გამგზავრების მეოცე დღეს, შემდეგ კი: "...თითქმის ნაწყენი ვარ, რომ წერილს არ მწერ".

ეს საოცარი დამთხვევა იყო, რადგანაც მეც თითქმის იმავე სიტყვებითა და განწყობით მივწერე წერილი, რომელიც მას, უტყობა, ჯერ არ ჰქონდა მიღებული.

მახსოვს გამგზავრების წინა პერიოდი, ის გაუცხოება და სიცივე ჩვენს შორის, რომელსაც მაშინ ახსნა ვერ ვუპოვე. მხოლოდ ახლახან, მისმა დამ, მარინემ მითხრა, რომ მოსკოვში გამგზავრება მისთვის იყო რაღაც ახალი ეტაპის, ახალი ცხოვრების დასაწყისი და ეს გაუცხოებაც თითქმის ყველა ახლობლის მიმართ აქედან მოდიოდაო.

მაგრამ გავიდა სულ ოციოდე დღე და მე მოსკოვიდან მივიღე თბილი, საყვედურნარევი წერილი და, ალბათ, მანაც მიიღო ჩემგან თითქმის ისეთივე.

მოსკოვიდან მისგან მივიღე კიდევ ოთხი თუ ხუთი ვრცელი წერილი, ხოლო რამდენიმე სხვა მას არც კი გამოუგზავნია, თავისთვის დაიტოვა. ერთი მათგანი გამოქვეყნდა ლაშა თაბუკაშვილისეულ "XX საუკუნეში" სათაურით: "გაუგზავნელი წერილი ეროლომ ახვლედიანს", ხოლო მის არქივში ინახება ჩემი რამდენიმე, უაღრესად არასაინტერესო წერილი, იმდენად უინტერესო, რომ ზოგი მათგანი დღემდე გაუხსნელია. მე ამ აღმოჩენამ წყენის ნაცვლად ერთობ გამამხიარულა და კიდევ ერთხელ დამიდასტურა და დამარწმუნა, რომ წერილების წერა ჩემი საქმე არ არის. აქვე მინდა გავიხსენო დათო ჯავახიშვილის ერთ-ერთი წერილი, რო-

მელიც მან მოსკოვში ჩემი ყოფნისას გამომიგზავნა და სადაც ის ლამის მემუდარებოდა — “ნუ იტანჯავ თავს, ერლომ, და მეც ნუ მტანჯავ, ნულარ მომწერ წერილებს, პასუხით მევე გიპასუხებ” — კიდევ მასსოვს, რომ მოსკოვში ჩემი ერთ-ერთი გამგზავრება ჩემს ძვირფას პედაგოგთან, აწ განსვენებულ, ლიუდმილა ბელოვასთან გამოიწვია იმ უბრალო ფაქტმა, რომ ვერ მოვახერხე საქმიანი წერილის “შედგენა”.

გურამის მოსკოვიდან ჩამოსვლის შემდეგ, კვლავ აღდგა ჩვენი მონატრებული საუბრები, რაც დღემდე არა მარტო არ შენელებულა, არამედ უფრო ინტენსიური და დატვირთული გახდა მისი დალუპვის შემდგომი მოვლენებისა და შთაბეჭდილებების კვალდაკვალ. და აგერ, თითქმის ორმოცი წელია, ის აღარ არის და, ამასთანავე, არ არის დღე და წამი, ის არ იყოს ჩემს გვერდით. მე ამ “საუბრებსა” თუ “შეხვედრებს” გარკვეულ დრომდე არ ვაფიქსირებდი, რადგან მეშინოდა, დაფიქსირებით შექმნილ სიმყარეს არ შეეფერებინა და გაუეშეშებინა დროის ცოცხალი დინება. უფორმოდ დარჩენილი განცდები და შთაბეჭდილებები გაცილებით მაღალი რეალობის ქსოვილსა თხზავს, ვიდრე ფორმამიცემული, რაც უნდა სრუყოფილად იყოს გადმოცემული ისინი.

მაგრამ ამ ბოლო დროს, ჩვენმა ამ ურთიერთობამ მაინც მოითხოვა ფორმის შექმნის საჭიროება, თუმცა, ეს ფორმა უნდა ყოფილიყო შინაარსამდე აყვანილი, მოკლებული ყოველგვარ მხატვრობასა და ფანტაზიას, რადგან შინაარსის გამოგონება შეუძლებელია, ის ჩვენს გარეშე არსებობს. ხოლო თუ ჩაწვდი შინაარსს, თუ აღმოაჩინე იგი, მაშინ, დაე, თავად შინაარსმა იზრუნოს თავისსავე ფორმაზე.

და აი, ჩვენი საუბრების შინაარსმა ნახა თავისი ფორმა. მე მას მხოლოდ სათაური მოვუძებნე: **დაგვიანებული წერილები გურამ რჩეულიშვილს, ჩემს მეგობარს და ჩემი დღევანდელი სათქმელიც ამ წერილებიდან ამოვკენკე.**

გურამმა ერთხელ მითხრა: — როცა დიდი აუდიტორიის წინაშე მინდა თავი წარმოვადგინო და რაღაც სათქმელი მაქვს, იმ სიმრავლეში ერთი ადამიანი მაინც უნდა მეგულუბოდეს, რომელიც გამიგებს. მე მხოლოდ მას ვიფარებ და მთელი ეს ხალხი იკრიბება, პერსონიფიცირდება იმ ერთ ადამიანად. — პაუზის შემდეგ ღიმილით დაუმატა, — ვთქვათ, სულაც, შენ ხარ დარბაზში.

გულისტკივილით მინდა შევნიშნო, ჩემო გურამ, რომ მე ამჟამად უკეთეს მდგომარეობაში ვარ შენთან შედარებით, რადგან ჩემს სიტყვებს გაცილებით გულისხმიერი მასპინძელი ჰყავს, ვიდრე მე ვიქნებოდი შენთვის.

ხოლო ამ წერილის მკითხველს ჯვარი წერია და ვთხოვ, მომიტევეს თუ მე უფრო მეადვილება მკვდრებს გავუზიარო ჩემი სათქმელი, ვიდრე ცოცხლებს. მათ წინაშე ვერ ითვალთმაქცებ. მათ ვერც ლამაზი სიტყვებით მოხიბლავ და ვერც მოხდენილი შედარებებით გააკვირვებ. მათ უკვე ისედაც ყველაფერი იციან. რადგან შეიძინეს ყველაზე დიდი გამოცდილება — გემო სიკვდილისა. შეიცნეს გემო სიკვდილისა და ცოცხალნი დარჩნენ, რადგან ყველა ცოცხალია ღმერთის წინაშე.

როცა შენთვის ძვირფასი ადამიანი მიდის ამ ქვეყნიდან, თავდაპირველად მის ადგილს იკავებს აუტანლობამდე მტანჯველი სიცარიელე, ხოლო შემდეგ, თანდათანობით ეს სიცარიელე იმოსება უხილავი სხეულით, რომელიც უფრო რეალური ხდება ხორციელზე და მოდის განცდა, რომ ის სადღაც ახლოა, შენს გვერდით, ოღონდ ხორციელად თვალს მიეფარა...

ერთხელ გურამი და მე, ჩვენს სხვა მეგობრებთან ერთად, რუსთაველზე, რომელიღაც სარდაფში, ვილაციის ჰონორარზე ვსვამდით. უკვე საკმაოდ შექიფიანებულნი ვიყავით, რომ გურამმა გადმომილაპარაკა — ნავიდეთ აქედან, რაღაც მინდა გითხრა. შეუმჩნევლად წამოვედით. შევატყუვე, რაღაც ან უხებდა. შევედით სასტუმრო „საქართველოს“ რესტორანში. ორი ბოთლი ღვინო და ცოტაოდენი შესატანებელი მოვატანინეთ. არც კი მაგონდება, გურამი რამეს თუ ჭამდა სმის დროს.

— ზნეობრივ ზღვრებს ვერ ვგრძნობ ჩემში, — ყოველგვარი შესავლის გარეშე დაიწყო მან, — მე არ მაქვს ზღვრები. ყველაფრის მკისრბელი ვარ...

ეტყობა, ეს ზოგადი დასკვნა რალაც კონკრეტულმა გამოიწვია მასში და მომეჩვენა, რომ მზად იყო ის, ჩემთვის გაენდო, მაგრამ მე ამის საშუალება არ მივეცი, არა იმიტომ, რომ სიფხიზლეში შეიძლება ენანა თავის გულახდილობა, არა, რა თქმა უნდა, რადგან ჩვენი ურთიერთობა ამის საფუძველს არ იძლეოდა, არამედ დაკონკრეტებას შეიძლება გაებუნდოვნებინა თვით ეს ზოგადი განცდა, რომელიც ჩემთვისაც არ იყო უცხო.

ეს განცდა იყო აღმოჩენა უკიდევანო, შემოუზღუდავი შინაგანი თავისუფლებისა.

მეორე მხრივ, აღმოჩენა იმ უმწეობისა, როცა ადამიანი გახსნილია ყველა განცდისადმი. მასში ყველა კარი ღიაა და ყველა ქარი ქრის, რომელსაც შემოაქვს რაც სურს და ჩვენი არსების, როგორც მიტოვებული სახლის ყოველ კუთხე-კუნჭულში აქუჩებს ერთმანეთში არეულ მნიკვლსა და სინმინდეს.

მასში ეს პროცესები გაცილებით უფრო მძაფრად მიმდინარეობდა და ვითარდებოდა, ვიდრე ჩემში (ალბათ, იმიტომ, რომ გრძნობდა მოახლოებულ აღსასრულს, ხოლო ეს აღმოჩენები მოითხოვდა სასწრაფო ახსნას).

მოზღვავებული თავისუფალი ნების ფლობა შეუძლებელი ხდებოდა მისთვის. საჭირო იყო ამ დამანგრეველი სტიქიის არტახებში მოქცევა, შიდა ჯებირების აღმართვა, რადგან გარედან შეუძლებელია მოვიდეს შველა — „ან უკვე ცული ხეების ფესვებთან დევს“.

და აი, მალევე, გურამი წერს თავის — „ბატონო ტელემაყურებლებო!“ — სადაც ის თავისთვის, არაორაზროვნად განსაზღვრავს თავისუფლების ფლობის ინსტრუმენტს. ეს არის „თვითშეზღუდვა“. და ეს იყო ჯერ მხოლოდ 50-იან წლებში. გურამი დაიღუპა 1960 წლის აგვისტოში.

(რა თქმა უნდა, ამ პროცესების აღმოჩენა საკუთარ თავში, სულაც არ ნიშნავს ჩვენს „ავტორულ პრიორიტეტს“. ეს დრომ მოიტანა და ამ იდეით ნელ-ნელა იყლინებოდა იმპერიული სივრცის მთელი ატმოსფერო, მე ამაში დავრწმუნდი, როცა ნმ-იანი წლების დასაწყისში აღმოვჩნდი მოსკოვის სასცენარო კურსებზე. მოსკოვში ამ პერიოდისათვის თავი მოიყარა „სხვაგვარად“ მოაზროვნე ახალგაზრდობის საუკეთესო ნაწილმა მთელი საბჭოთა კავშირიდან, რომელმაც შემდგომში მიიღო დისიდენტური მოძრაობის მკაფიო სახე. არ ვიცი, რა გზას ამოირჩევდა ამ სიტუაციაში გურამ რჩეულიშვილი, მაგრამ მე, ჩემი ბუნებიდან გამომდინარე, დღემდე გულგრილი დავრჩი ამ მოძრაობის მიმართ, რადგან მან მიიღო სოციალურ-პოლიტიკური ელფერი, რაც ჩემთვის ნაკლებ საინტერესოა. მათ სურდათ თავისუფალი ნების რეალიზაცია, ხოლო მე დავრჩი ერთგული თავისუფლების „თვით-შეზღუდვის“ პოზიციის და აქამდე აქვე ვდგავარ.)

თავისუფლების თემა მრავალჯერაა გადაღეჭილ-გადამუშავებული, მაგრამ ყოველ ახალ თაობაში და, მით უმეტეს, ახალ სოციალურ გარემოში, მას ახლებურად სჭირდება გააზრება, თორემ თავისუფლების არსი, მისი პირველსახე, აბსოლუტურადაა მოცემული იოანეს სახარებაში: „და შეიცნობთ ჭეშმარიტებას, და ჭეშმარიტება გაგათავისუფლებთ. მიუგეს მას: აბრაამის თესლი ვართ, და არასოდეს დავმონებივართ ვინმეს; ამას რას ამბობ: განათავისუფლდებითო. მიუგო მათ იესომ: ჭეშმარიტად, ჭეშმარიტად გეუბნებით თქვენ: ყოველი შემცოდე, ცოდვის მონაა“ (იოანე 8,32-34). მაგრამ ცოტა თუ ეძებს მას იქ, სადაც დაკარგა.

ოდნავ ჩაუფუკვრდეთ სოციალურ კანონთა არსს, დავინახავთ, რომ კანონი იქმნება პოტენციური დამნაშავის შესაზღუდად. ერთ შემთხვევაში შეზღუდვას შიში განაპირობებს, სხვა შემთხვევაში კანონის გვერდის ავლანიჭიერი დამნაშავისათვის „ხელოვნება“ და აზარტი. საერთო დასკვნა კი ასეთია — კანონი არ გულისხმობს სინდისს, ანუ სინდისი დამოკიდებული არ არის კანონზე.

თავისუფლება, უპირველეს ყოვლისა, ზნეობრივი კატეგორიაა და მას სინდისი არეგულირებს თვითშეზღუდვის საშუალებით. მართვა შესაძლებელია მხოლოდ შიგნიდან. ტოლსტოის თქმის არ აყოს, თუ სინაძლე თვბ...
თონ არ ანათებს, მას გარედან ვერ გაანათებ.

არის მოსაზრება, რომ ტოტალურ სახელმწიფოში ცხოვრება პიროვნებისათვის ყოვლად გამოუსადეგარი და ფუჭი იყო. პირადად მე კი დიამეტრალურად განსხვავებული მოსაზრება მაქვს ამის თაობაზე:

რა უაზრო იქნებოდა ჩემი ცხოვრება (ამით სულ არ მინდა ვთქვა, რომ ჩემი ახლანდელი ცხოვრება ერთობ საზრიანია), რომ თავიდანვე ეგრეთ ნოდებულ თავისუფალ საზოგადოებაში მეცხოვრა, რომ თავიდანვე მქონოდა უფლება ჩემი თავისუფალი ნების რეალიზაციისა თუნდაც კანონების ფარგლებში. ავიღოთ, ვთქვათ, დასვენების უფლება: რატომ უნდა დავისვენო, თუ არ დავლილივარ? ანდა, რატომ უნდა განვიკითხო ჩემი მოყვასი, ნუთუ მხოლოდ იმიტომ, რომ მე ეს უფლება კანონით მაქვს მონიჭებული? ამ ლოგიკით, ყველაფერი იქითკენ მიდის, რომ მომავალში გაიზრდება თუ დაეშვება უფლებები უკიდურეს დაბალ ზღვრებამდე: კაცის კვლის უფლება, სიძვა-მრუშობის უფლება, ქურდობის უფლება, ცილისწამების უფლება (სხვათა შორის, ეს უფლება დღეს თითქმის მთელი ძალითაა ამოქმედებული).

მე მაინც ვფიქრობ, რომ უფლება იმიტომ გეძლევა, რომ დაფიქრდე, გამოიყენო თუ არა იგი. სწორედ აქ არის მოსატანი პავლე მოციქულის სიტყვები: „ყველაფრის უფლება მაქვს, მაგრამ ყველაფერი არ არის ჩემთვის სასარგებლო“. თანამედროვე სტილში რომ ჩავეჯდეთ — უფლება ფულივითაა, თუ არ არის საჭირო, რალას ფლანგავ მას? „მდიდარია“ ის, რომელიც ნაკლებად ცდილობს თავისი უფლებების გამოყენებას, როცა შენ მცირედით შეგიძლია მიაღწიო უმეტესს.

თვითშეზღუდვის უამრავი მაგალითის მოყვანა შეიძლება. დავინყებ იგავამდე ასულ ერთი ანეკდოტური ისტორიით კაფელის დამამზადებელ უცხოურ დანადგარზე. აი, ეს „იგავიც“:

თბილისში მაშინდელმა „საქმოსნებმა“ უცხოეთიდან ჩამოიტანეს კაფელის დანადგარი, რომელიც მშვენიერ პროდუქციას ამზადებდა. ამ დანადგარს წუნის ბლოკიც ჰქონდა, და თუ, ძალიან იშვიათად, დანადგარი გადამოუშვებდა წუნს, ბლოკში ჩამონტაჟებული ჩაქუჩი ამტვრევდა კაფელს. ეტყობა, ერთ-ერთმა „საქმოსანმა“ თავის კომპანიონებს შესთავაზა „რაციონალური“ წინადადება წუნის ბლოკის გაუქმებისა. სიტყვა საქმედ იქცა და დანადგარიდან მთლიანად ამოიღეს მისი „სინდისი“. ამის შემდეგ დანადგარი ისე „გაზარმაცდა“ და „გაირყვნა“, რომ მხოლოდ წუნს უშვებდა.

ახლა კი ცოტათი გავზარდოთ მასშტაბი და დიდ ჩინეთზე ვთქვათ ორიოდ სიტყვა. მოგეხსენებათ, რომ ეს ყველაზე მრავალრიცხოვანი ერია დედამიწის ზურგზე. მან ააშენა უზარმაზარი კედელი, რომელიც თავდაცვის ნაგებობად ითვლება. მაგრამ ცოტა რამ თუ მაინც გაგვიგია ამ ქვეყნის მრავალსაუკუნოვანი ისტორიიდან და, თუ ცოტა რამ ვიცით მათი ადამიანური ბუნების შესახებ, მაშინ ეს მონუმენტური კედელი შეიძლება გავიაზროთ, როგორც თვითშეზღუდვის აღმნიშვნელი, თავისივე აგრესიულობის შემაკავებელ ნაგებობად. ამას არაპირდაპირ მიუთითებს ჩინური ომის წარმოების წესი. აქ მოვიტან სულ მცირე მონაკვეთს ჩემი მეორე მეგობრის, რეზო ყარალაშვილის წიგნიდან „ჩინეთის დიდი კედლის მიღმა“: „ომი ძველ ჩინეთში უპირატესად ფორმალური ხასიათისა იყო და, როგორც წესი, ერთ დღეზე მეტხანს არ გრძელდებოდა. საკამათო საკითხებისა და ტერიტორიული პრეტენზიების გადასაწყვეტად ინიშნებოდა ბრძოლა. ბრძოლა უნდა მომხდარიყო საცხოვრებელი ადგილებიდან დაშორებულ ყამირ ველზე ისეთ დროს, როცა მოსახლეობა არც ხენა-თესვითა და არც მოსავლის აღებით არ იყო დაკავებული. დასახლებების, ბალებისა და სავარგულების აოხრება აკრძალული იყო. გაიმარჯვებდა ის, ვინც ამ ბრძოლას მოიგებდა“.

ჩინელები ის ხალხია, რომელმაც დენთი გამოიგონა და არც კი უფიქრია, ის აგრესიისთვის გამოეყენებინა. ეს პრაგმატულმა ევროპელებმა დაუმ-

კვიდრეს დენტის თანამედროვე მნიშვნელობა და ამიტომაც არის, რომ დღეს მსოფლიო დენტის კასრზე ზის.

და ბოლოს, ჩინეთის თვითშეზღუდვის ყველაზე თვალსაჩინო განმარტებაა თვით სახელმწიფოებრივი წყობა ამ უზარმაზარი ქვეყნისა, თავისი უთვალავი მოსახლეობით. აბა, ერთი წუთით წარმოვიდგინოთ, რა მოხდებოდა ჩვენს პლანეტაზე, ჩინეთი რომ გახდეს დემოკრატიული, თავისუფალი ქვეყანა, თავისი პლურალიზმით და ასე შემდეგ და ასე შემდეგ.

დამეთანხმებით, შედეგების პროგნოზირება შეუძლებელია.

ჩემო ბურამ!

მე დღეს მომაგონდა ჩვენი საუბარი სასტუმრო „საქართველოს“ რესტორანში. იმ დღიდან ორმოცი წელი გავიდა.

ბევრი რამ შეიცვალა. რაც მთავარია, ჩვენ დამოუკიდებელ, თავისუფალ საქართველოში ვცხოვრობთ. არ მეგონა, თუ ამ დროს მოვესწრებოდი. მაგრამ გულსტკივილით მინდა აღვნიშნო, რომ სიხარული არ არის სრული. ვეძებ მიზეზებს...

იქნებ, მიზეზი სულაც ჩემშია და მე არა ვარ მზად ამ თავისუფლების განსაცდელად. ანდა ეს თავისუფლება არ არის და მხოლოდ ბაძავს მას.

თვალსა და ხელს შუა მიქრება სამშობლო, ის ინტიმი და სითბო, რომელსაც ასე ქარბად ვგრძნობდი მისი მონობის დროს. რატომ გაუცხოვდა გარემო, რამ შესცვალა ადამიანები...

ამას წინათ ქუჩაში მივდიოდი. ცრიდა. მიყვარს ამგვარი ამინდი, თითქოს ის ცოცხალია და გეხება. ყველა საზრუნავი დაბინავებული მქონდა. არსად მეჩქარებოდა.

უცებ ჩემს წინაშე აღიმართა ჩემი ცოდვები. რაც უფრო ვცდილობდი მათგან თავის დაღწევას, მით უფრო მეუფლებოდა ზიზლი და სიძულვილი

საკუთარი თავისადმი. მრცხვენოდა, რომ ეს მე ვარ. დაუნდობელი სასო-
წარკვეთა დამეუფლა. მაგრამ მერე ცოდვის განცდამ ტკბილი ტანჯვა გა-
მოიწვია ჩემში — თუ გინდა, გათავისუფლდე ცოდვისაგან, უნდა ბოლომ-
დე განიცადო იგი, რათა აამოქმედო შენში სინანული, როგორც თანანადე-
ბი, ვალი. „მომანიჭე განცდა თვისთა ცოდვათა“, რათა კვლავ მქონდეს უფ-
ლება სიყვარულისა, სიცოცხლისა და მოქმედებისა.

მე შევაგროვებ ჩემი ერის ჭირსა და ვარამს, მის სისუსტეებსა და და-
მარცხებებს, მისადმი სიძულვილსა და შურს ისევე, როგორც სხვები მის
ღირსებებს აგროვებენ.

31 დეკემბერი, 1998 — 10 იანვარი, 1999

ვეძებ სამშობლოს!

ერთხელ ჩვენმა ცნობილმა ჟურნალისტმა, "რეტროპერსპექტივის" წამყვანმა, ქალბატონმა თამარ ცაგარეიშვილმა ჩემს ჯგუფს ასეთი შეკითხვა დაუსვა: რა არის სამშობლო?

შეკითხვა მეტად ტყვადი და საინტერესო მომჩვენა და როცა ამ წერილის სათაური დაეწერე, მივხვდი, რომ ესეც თამარისეული შეკითხვის თავისებური ვარიანტია. არ ვიცი, რა უპასუხეს ჩემმა სტუდენტებმა მაშინ, და საერთოდ, თუ შეძლეს ამ კითხვაზე პასუხის გაცემა, მაგრამ ცხადია, რომ იგი დრომ მოიტანა (შეუძლებელია, ამგვარი კითხვა ჩვენს წინაპრებს მოსვლოდათ აზრად). მე მასში გაუცხოების ელემენტი ვიგრძენი. ყოველ შემთხვევაში, ასე ჟღერდა ჩემში ეს შეკითხვა. მაშ ასე, ვეძებ სამშობლოს!

ვეძებ სამშობლოს, როგორც ველიდან დაბრუნებული ფუტკარი თავის სკას და ვერ ვაგნებ. თითქოს სკაც იგივეა და ჩემი თანამოძმენიც იგივენი არიან, მაგრამ საიდან მოდის ეს გაუცხოება? რომელი ნასვრეტებიდან დაიცალა სკა იმ სითბო-სიმყუდროვისგან, რომელსაც ასერიგად ვიყავი შეჩვეული?

ისე კი, მე ხომ არც დავბრუნებულვარ, რადგანაც არც არასოდეს წავსულვარ აქედან. მუდამ აქ ვიყავი. მაშ რა მოხდა? იქნებ ვინმემ იზრუნა და თავად მე შემეცვალა ძილში, სხვა სისხლით ამავსო და სხვა სული ჩამიდგა და მერე საბედისწეროდ გამომაფხიზლა გაუცხოებული გარემოსა და საკუთარი თავის მიმართ.

თუმცა, ვიღას აინტერესებს ერთი ბებერი ფუტკრის ბუზლუნი, ანდა მისი განცდები. იმედია, ღმერთის შეწევნით, დადგება ჟამი და მოვა ჯანმრთელი

თაობა და კვლავ აღდგება ჩვენი სკის ბზუილი, ხოლო ჩვენ, დოღში დამარცხებული „ერთგულის“ მსგავსად, უკვე დავტკებებით იმ შეუმჩნეელობის განცდით, როცა მისთვის ოდესღაც ასე ნაცნობი გამარჯვების ხმაური, შორის არის მისგან და სიამოვნებს, რომ დგას მარტო და რომ არავინ ანუხებს. მაგრამ ამ ნეტარების ღირსიც ვერ ხდები, რადგან არც ფუტკარი ხარ და არც, თუნდაც, დამარცხებული სადოლე ცხენი. სამწუხაროდ თუ საბედნიეროდ, ადამიანი ხარ, თუმცაღა მომაკვდავი. მაგრამ მომაკვდავიც ხომ ცოცხალია და, მანამ ცოცხალი ხარ, ვერ გაექცევი ადამიანურ პასუხისმგებლობას. მით უმეტეს, თუ უამრავი პრობლემა და ნაშთი დაგრჩა დაუხურავი. არა, მე აქ „დიდ საქმეებს“ არ ვგულისხმობ. ამ მხრივ დარღვეული მაქვს ზომები და მასშტაბები. ჩემს იდეალებს მუდამ ვეძებდი ჩვეულებრივობაში, ნორმალურობასა და შეუმჩნეელობაში. თავიდანვე ვცდილობდი, შემძლებოდა საკუთარი თავის მართვა ამ ფარგლებში. ამ „ვნებამ“ და სურვილებმა ეკლესიამდე მიმიყვანა. იგრძნო თავი სიტყვიერ ცხვრად — უდიდესი ბედნიერებაა. მაგრამ მალევე აღმოჩნდა, რომ ამ სულიერ „კიდობანში“ სხვა ამინდია, ხოლო მის გარეთ — სულ სხვა. მათი გასაშუალოება, რაც დრო გადის, მით უფრო შეუძლებელი ხდება. თუ „კიდობანში“ თანდათან ურიგდები სიკვდილს და იყვარებ მას, გარეთ დარჩენილს სიკვდილის შიში გზარავს.

ეს შიში, რა თქმა უნდა, არ არის მხოლოდ ფიზიკური გაქრობის შიში, რადგან მანამ ცოცხალი ხარ, შინაგანად, სიკვდილის წარმოსახვა ორმხრივ გახსნილია: შეუძლებელია, არ გაქრე და შეუძლებელია, გაქრე. ამას მხოლოდ სიკვდილის შემდეგ გაიგებ. ამასთან დაკავშირებით, არცთუ მთლად ხუმრობით, მინდა ვთქვა: მოველი აღსასრულს, რათა საბოლოოდ დავრწმუნდე, რომ უკვდავი ვარ. მაგრამ ეს ვარაუდიც რწმენის საუფლოშია, ხოლო ჩემი შიში ერთობ კონკრეტულია და პირადი ტკივილი უდევს საფუძვლად, და სწორედ აქ უკავშირდება სიკვდილის შიში ჩემს გაუცხოებულ სამშობლოს, რომელსაც ვეძებ.

არ მინდა მოგვედე. მეშინია სიკვდილის მანამ, სანამ არ ვიპოვი და როცა ვიპოვი და ვიცნობ, მშვიდად აღვესრულები.

მაგრამ იქნებ საზღვარი არა აქვს ჩემს უმადურობას? ნიერი არ უნდა ვიყო იმით, რომ თავად ვიხილე ჩემი წინაპრების უპირველესი საწადელის აღსრულება — „ჩვენ ჩვენი თავი ჩვენადვე გვეყუდნეს“. განა ამის შემდეგაც არ შეიძლება მშვიდად სიკვდილი? ვაი, რომ არ შეიძლება. ჯერ ადრეა, ძალიან ადრე. უფრო ადრეა, ვიდრე მისი ტყვეობისას იყო.

ჩვენი სამშობლოს თავისუფლების ნადილი და სიყვარული მისდამი დაემსგავსა იმ უძვირფასეს განძს, რომელიც ტყვეობის წყევლიაშიც ინარჩუნებდა თავის ბრწყინვალებას, მაგრამ ამოიტანეს რა დღის სინათლეზე, ჩაუქრა ფერები და დაკარგა მაგიურობა.

მაგრამ იქნებ პირიქით მოხდა, იქნებ ჩვენს მზერას გადაეფარა ლიბრი, ანდა თვალი მოგვჭრა დიდმა შუქმა?! უფრო ეს არის, რადგან ის, რაც უნდა გამხდარიყო ჩვენი თანამშრომლობისა და ერთად ყოფნის საფუძველი, სწორედ ის იქცა ჩვენი გათიშვისა და დაპირისპირების მიზეზად.

თავისუფლების უამრავ მნიშვნელობათა შორის მხოლოდ „ერთი არს სახმარ“ — კეთილი ნების თავისუფლება. ყველა დანარჩენს ფასი არა აქვს.

ჩვენი ქვეყნის საერთო საზრუნავს ჩვენი კონკრეტული, პირადი საზრუნავით ვუკავშირდებით. თუ ეს ასე არ არის, საეჭვოა თვით თანაგრძნობა სამშობლოს საერთო საზრუნავისა და ტკივილისადმი. უმთავრესად სწორედ მაშინ გალალდება ხოლმე ამბიციები და ანგარება. პირადი საზრუნავი არის ის მცირე კარი, ის „ნემსის ყუნწი“, რომელსაც ვინრო დერეფნებითა და ტალანებით მივყავართ საერთო პრობლემების სამეჯლისო დარბაზებამდე. მხოლოდ ამ კაპილარებითა და სისხლძარღვებით შეგვიძლია ვიგრძნოთ თავი ერთი მთლიანი ორგანიზმის ნაწილად.

ხოლო რა მნიშვნელობა აქვს პირად მდგომარეობას, ამისი შესანიშნავი მეცნიერული ანალიზი მოგვცა იუნგმა, როცა პირველი მსოფლიო ომის გარ-

დაუვალობა თავის ყოველ პაციენტში აღმოაჩინა. შემდეგ ეს განწყობა სა-
დღაც, რაღაც უხილავი გზებით იკრიბება ერთად და ერთ მშვენიერ დღეს
იფეთქებს რევოლუციებისა და ომების სახით. იგივეა ყოველი ადამიანის
ცოდვის ბუნებაც, რომლის დამანგრეველი მოქმედების შესახებ ჩვენმა ეკ-
ლესიამ სრულად იცოდა სულ რაღაც 20-ოდე საუკუნით ადრე.

ამიტომ, ალბათ, ჩვენი საერთო ორგანიზმი, ჩვენი სამშობლო, ყოველმა
ჩვენთაგანმა უნდა იხსნას, უპირველეს ყოვლისა, საკუთარ თავში. მხოლოდ
მაშინ არის შესაძლებელი შემდგომი ნაბიჯის გადადგმა.

მაგრამ ეს მხოლოდ სიტყვებია — ფუჭი, ამაო, ლიტონი სიტყვები...

მყავს ორი შვილი — ანა 28 წლის და ბაქარი 11-სა.

ანა აქამდე ბავშვად დარჩა. ის მხიარული, კეთილი გოგონაა და ღმერ-
თმა ინება, ის ასეთად დარჩეს ბოლომდე. ჩვენ, დედამისმა ნანა ყიფიანმა
და მე, თავიდანვე ვეცადეთ მისი ადაპტირება გარემოსთან, საზოგადოე-
ბასთან. ოთხი წლისა იყო, როცა მოსკოვში წავიყვანეთ. საუკეთესო ექიმებს
ვაჩვენეთ. საბოლოო დასკვნა ასეთი იყო: ნაკლები წამლები, მეტი ყურა-
დლება აღზრდაზე უნდა გაგვემახვილებინა. მისი მაშინდელი მდგომარეო-
ბა და შესაძლებლობები გარკვეულ იმედს იძლეოდა ამ მხრივ.

ჩამოვიყვანეთ თბილისში. ჯერ ჩვეულებრივ საბავშვო ბაღში მივიყვა-
ნეთ, მაგრამ ამან შედეგი არ მოგვცა, რადგან ანას განვითარების რიტმი
ჩამორჩებოდა ჩვეულებრივი ბავშვის განვითარების რიტმს. საჭირო გახდა
მისი მიყვანა მსგავსი ბავშვების გარემოში. მივაკითხე იმდროინდელ გა-
ნათლების სამინისტროს და როცა ჩვენს პრობლემაზე მოვახსენე, მათ მარ-
ტივად და მოკლედ მიპასუხეს: ვერაფრით დაგეხმარებით. ჩვენ ნორმალუ-
რი ბავშვებისთვისაც არ გვყოფნის საბავშვო ბაღებიო.

მაშინ განვიზრახე, ჩემსავე სახლში გამეხსნა ამგვარი ბაღი. ვერ შევძელი.

სამაგიეროდ, ანუკას დედას ტკივილმა შეუძლებელი შეაძლებინა. მან
ჩამოაყალიბა საზოგადოება „მეგ ზური“, რომელიც დღესაც არსებობს. მაგ-

რამ მას, ამ საზოგადოებას, ატყვიან ყველა ის იარა, რომელიც ატყვიან ჩვენს სამშობლოს დღიდან თავისუფლებისა დღემდე. ჯერ იყო და რამდენჯერმე გაქურდეს და ავტომატებით დაცხრილეს „მეგზურის“ ოფისი, რომ როგორმე გაეძევიან იგი „ვერის“ ბალიდან. სასწაულად გადარჩა „მეგზურის“ მეორე სამყოფელი გრემში, რომლის „კონფისკაციას“ აპირებდა ადგილობრივი მოსახლეობა იმ მოტივით, რომ „ასეთი“ ბავშვებისთვის აფსუსია ეს კარმიდამო.

დღეს, მართალია, ზღვა უკვე ისე აღარ ღელავს, როგორც უნინ, მაგრამ ამ პატარა „იალქნიან ნავს“ არ ეძლევა საშუალება, სრულად გაშალოს თავისი თეთრი აფრები.

რამდენადაც მტკივნეული უნდა იყოს ამის აღიარება, მაშინდელი განათლების სამინისტროს უგუნური პასუხის მსგავსად, ამგვარი ბავშვების ზიზღს თუ არა, სირცხვილის გრძობას იწვევს ზოგიერთში, თითქოს ბავშვების მდგომარეობა თავად ბავშვების ბრალია.

და სწორედ აქ, ზრუნვასა და დახმარებას გვთავაზობს უცხოელი. ძნელია, უარი თქვა ამ დახმარებაზე, მაგრამ ტკივილი გიორდება, როცა შენს სამშობლოში ძნელად პოულობ იმის გამგებს, რომ სუსტსა და უმწიფესს უპირველესად უნდა შეველა. რატომ დაუჩლუნგდა ჩვენს ერს ეს ადამიანური ინსტიქტი?

მავანი ნიშნისმოგებით იტყვის: სად არის ღმერთი იგი შენი? სად არის შენი ეკლესია?

თითქოს განგებ, მაშინდელი განათლების სამინისტრომ პასუხად, მეორე შვილი „ნორმალური“ მყავს (ბრჭყალები მხოლოდ ხაზგასმას ნიშნავს და არა „ნორმალურისა“ და „არანორმალურის“ დაპირისპირებას, რადგან ზემოთქმულიდან გამომდინარე, ძნელი დასადგენი ხდება „ნორმალურობის“ ფარგლები).

ჩემი 11 წლის ვაჟი უდებოდ იზრდება. ამჟამად სწავლობს ექვთიმე და გიორგი მთაწმინდელების სახელობის მართლმადიდებლურ გიმნაზიაში და

ეს სკოლა, თავი რომ დავანებოთ მის სხვა ღირსებებს, შეძლებისამებრ, უნაზღაურებს ბავშვს ამ მძიმე დანაკლისს.

და სწორედ აქ გაცილებით ზოგადდება ჩემი განგაში. ამ განგაშის ათვლა მინდა დავინყო სრულიად უბრალო, ყოფითი საკითხებიდან. გიმნაზიას არა აქვს თავისი შენობა. მეშვიდე კლასიდან და ზემოთ ბავშვები შეკედლებულნი არიან სრულიად მოუნყობელ ქობმახებში და ისიც სამადლოდ, ერთი წლის ვადით. პირველიდან მეექვსე კლასის ჩათვლით ბავშვები იმყოფებიან სულ სხვაგან, ყოფილი 150-ე სკოლის ნესტიან სარდაფში.

ყოველი ცდა სკოლის დირექტორისა, მოუპოვებინა თავისი პატარა სკოლისათვის პატარა შენობა, ამას გამოდგა.

შესაძლოა, ყოველივე ეს კერძო შემთხვევად ჩაგვეთვალა და საკითხი კერძოდვე გადაგვეწყვიტა, მაგრამ, სამწუხაროდ, ეს ასე არ არის. საერთო განწყობა სულ სხვა რამეზე მიუთითებს. მიმდინარეობს დაფარული თუ დაუფარავი ბრძოლა მართლმადიდებლობის წინააღმდეგ, ნამდვილი „ჯვაროსნული ომი“. მიდის ეს „ომი“ ჩვენი ერის „გაჯანმრთელებისა და გამოფხიზლების კეთილი სურვილებით“.

აბა, რას უნდა ნიშნავდეს გამოთქმა: — „არის საშიშროება, კომუნისტურ იდეოლოგიას მართლმადიდებლობა ჩაენაცვლოს“.

ანდა: „იქნებ სჯობდა, კათოლიციზმი გველიარებინა“.

ანდა: „იქნებ გაგვემარტივებინა ღვთისმსახურება“.

ანდა: „რა ლოგიკით უკავშირებენ მართლმადიდებლობას „ფუნდამენტალიზმის“, „ინკვიზიციის“, „აუტოდაფეს“ ცნებებს“.

ანდა, რა საფუძველი აქვთ, თქვან: „კომუნიზმის იდეა მართლმადიდებლობიდან მოდის“.

ანდა ყოვლად გაუმართლებელი, ქედმაღლური, უსამართლო, უმადური შეფასება სასულიერო პირთა.

ანდა უცერემონიო ჩარევა მათ კომპეტენციაში.

ანდა იმ მრავალშვილიანი მშობლების შეურაცხყოფა, რომლებიც უდიდესი მადლიერების გრძნობით მიდიან ეკლესიაში და აზიარებენ შვილებს ქრისტეს ხორცსა და სისხლს.

ანდა, რატომ აძლევენ თავს უფლებას, განიკითხონ „გარედან“ ის, რაც „შიგნით“ ხდება?

ანდა, როცა ამბობენ: — ენა, მამული, სარწმუნოება — რა სარწმუნოებას გულისხმობენ?

და ასე შემდეგ და ასე შემდეგ.

ყოველივე ამის შემდეგ არც არის გასაკვირი, რომ ჩვენი ეს მართლმადიდებელი გიმნაზია და მისი ბავშვები თავის სამშობლოში ვერ გახდნენ ღირსნი ძალიან საშუალო სასწავლო პირობებისა. ერთმა „გულშემატკივარმა“ ამგვარი მოსაზრებაც კი გამოთქვა: იქნებ ბავშვები გადანაწილდნენ სხვადასხვა სკოლებშიო. ეტყობა, ჩვენი განათლებული და ინტელექტუალური საზოგადოება ზრუნავს მომავალ თაობაზე, რომ მას არ სჭირდებოდეს „შუამავალი ღმერთთან“ და რომ „ყოველი თავისი თავის მოძღვარია“. დროა დავენიოთ. ჩვენ ჩამოვრჩით...

...და ღმერთს უნდა ვუმადლოდეთ, რომ ჩამოვრჩით. როს „სრულიად დავითმინეთ“, რომ უკვე მე-17 საუკუნეა, ჩვენ ერთ ადგილას ვდგავართ...

და კვლავ ძველისა და ახლის შესახებ. შესაძლოა, ვმეორდები, მაგრამ მაინც მინდა ვთქვა: ყოველი ცვლილების სარგებლიანობა იზომება არა იმით, რაც იცვლება, არამედ იმით, რაც უცვლელი რჩება.

ბურამ!

ამ წერილის სათაურად შესაძლოა ამელო შენი ბოლო ფრაზა შენივე „ავტობიოგრაფიიდან“ — „დამალეთ, დამალეთ, დამალეთ, ეს ქვეყანა“ და არა — „რა არის სამშობლო?“ ანდა, „ვეძებ სამშობლოს!“, მაგრამ დრომ ახალი შეგრძნებები მოგვიტანა, რაც შენთვის იმ დროს სრულიად გაუგე-

ბარი იქნებოდა (მე სამშობლოსადმი გაუცხოების განცდას ვგულისხმობ). ხოლო მე დღეს არ ვიცი, რა უნდა „დავმალო“. აი, როცა ვიპოვი, მაშინ დავმალავ უძვირფასესი განძით, მაგრამ უკვე არა ტყვეობაში, არამედ თავისუფლებაში. ვეძებ სამშობლოს, რათა მან შეიფაროს ჩვენი შვილები, რომ მათ თავი „შინ“ იგრძნონ და როცა ვიცნობ მას, მშვიდად და სიხარულით შევეწირები.

ჩვენი სამშობლო, შენი და ჩემი სამშობლო, მკვდრებისა და ცოცხლების საერთო, მთლიანი ორგანიზმი, განა ასე არ არის? განა შენი აღარ არის ეს ქვეყანა? განა ჩვენ აქაც და იქაც ერთი საერთო მეფე არა გყავს — კეთილმორწმუნე დიდი დავით აღმაშენებელი? იქნებ შენი უფროა ეს ქვეყანა, ვიდრე ჩემი, რადგან შენი სული და სხეული უკვე შეერწყა მის ცასა და მიწას.

მაგრამ, ვაი, რომ ეს საერთო ორგანიზმი აქვე, სიცოცხლეშივე ირღვევა და იშლება.

გული მიკვდება, როცა ვუსმენ ჩვენს მომავალ თაობათა, ამ მაცოცხლებელ წყალთა ჩხრიალს, რომელიც უქმად იღვრება, დგანან რა თავისსავე სახლის სადარბაზოებთან მცონარეობით გაბრუებულ-გათანგულები და „საუბრობენ“ და ყოველ ფრაზას საკუთარი დედის გინებით ამთავრებენ, რადგან ამ მხდალ „ვაჟკაცებს“ საკუთარი დედის გინებას არავინ მოკითხავს. არ მეგულება დედამიწის ზურგზე სხვა ერი, რომელიც ამგვარ „ხატოვანებას“ შეინწყნარებდეს და ეს შეგინებული მშობლები უმალ მზად არიან, თავისი შვილები „ნამალს“ შენირონ, ვიდრე სამშობლოს...

ჩემო ბურამ!

შობის ღამეს ეკლესიაში ვიყავი. ტაძარში მხოლოდ თავლის სანთლები ენთო და მათი შუქი აჩენდა ჩვენი ეკლესიის მლოცველთა მშობლიურ სახეებს. ერთმანეთს ენაცვლებოდა გალობა, ლოცვა, ფსალმუნები და სა-

კურთხევიდან ჩვენი მოძღვრის ნაცნობი ხმა. არაფერი არ ადასტურებდა, რომ ეს ჩვენი დროა, მეოცე საუკუნის დასასრული: სანთლის იგივე შუქი, იგივე ფსალმუნები, იგივე ლოცვა-გალობანი, იგივე სიტყვები აგერ უკვე რამდენი საუკუნეა უცვლელად მეორდება. მეუფლება უდროობის განცდა. ასევე იდგნენ ჩვენი წინაპრები, ასევე ვდგავართ ჩვენც და ასევე იდგებიან ჩვენი შთამომავალნიც სამყაროს აღსასრულამდე. მაღლობას ვწირავ ღმერთს, რომ ამ უკვდავ წამში მეც მარგუნა ადგილი. მხოლოდ აქ, ამ გარემოში არის შესაძლებელი, ეზიარო ცხოვრების ნამდვილ აზრს — შეიყვარო და შეინყნარო სხვისი სიცოცხლე და საკუთარი სიკვდილი.

15 თებერვალი, 1999

ერთპირი იყო მთელი ქვეყანა და ერთ ენაზე მეტყველი.

როცა დაიძრნენ აღმოსავლეთიდან, ჰმოვეს ველი შინუარის ქვეყანაში და იქ დამკვიდრდნენ.

უთხრეს ერთმანეთს: მოდი, მოუზილოთ თისა და გამოვწვათ. ქვის მაგივრად აგური ჰქონდათ, კირის მაგივრად ფისი.

თქვეს: აბა, ავიშენოთ ქალაქი და გოდოლი, და ცას მივუწვდინოთ მისი თხემი.

აღმართოთ ნიშანსვეტი, რომ არ გავიფანტოთ დედამიწის ზურგზე.

ჩამოვიდა უფალი, რომ ენასა ქალაქი და გოდოლი, რომელსაც ადამიანები აშენებდნენ.

თქვა უფალმა: აჰა, ერთი ხალხია ეს და ერთი ენა აქვს ეველას; რაკი ეს საქმე წამოუწვიათ, ამიერიდან დაუბრკოლებლივ გააკეთებენ ეველაფერს, რასაც კი განიზრახავენ.

აბა, ჩავალ და ენას ავურევ მათ, რომ ვერაფერი გააგებინონ ერთმანეთს.

გაფანტა ისინი უფალმა მთელს დედამიწის ზურგზე და მათაც შეწვდით ქალაქისა და გოდოლის შენება.

ამიტომაც ეწოდა სახელად ბაბილონი, რადგან სწორედ აქ აღრია უფალმა მთელი დედამიწის ენა და აქედან გაფანტა ისინი უფალმა დედამიწის ზურგზე.

დაბადება, თაჰი 11,1-9.

უპირველესად ვთქვათ — რა კრავს მას. ამჟამად ვგულისხმობ რუსეთის იმპერიას — თავის დროზე მონოლითურს, რომელიც შეიქმნა უამრავი ხალხისა და მათი ტერიტორიების დაპყრობის შედეგად, ხოლო შემდეგ მის ღირსეულ მემკვიდრეს, საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკების კავშირად ნოდებულს.

მე აქ არ შევჩერდები რუსეთის პირველ, მონოლითურ პერიოდზე, რადგან, მაშინ არსებული წესების მიხედვით, იმპერიის შეკვრა-შეკავშირება ხდებოდა ძალადობით. ხოლო, რაც შეეხება სსრ კავშირს, მისი შემაკავშირებელი გახდა გამარჯვებული კლასის სოციალური ერთსულოვნება. ამ ერთობამ „იმუშავა“ მანამ, სანამ მის წიაღში არ აღმოჩნდა სხვა ძალა, რომელმაც თუმცა ასფალტის სქელი ფენით იყო დაფარულ-დაპრესილი, მაინც ნელ-ნელა აქა-იქ იჩინა თავი უწყინარი, ჩუმი, მწვანე ბალახივით.

რა ძალაა ეს ძალა? რა ძალაა ის ძალა, რომელიც იმპერიას ანგრევს?

არ დავლლი თქვენს მოთმინებას და პირდაპირ ვიტყვი: ეს ძალაა იმპერიაში ეროვნული შეუთავსებლობა.

მაშასადამე, თუ იმპერიას (სსრკ-ს ვგულისხმობ) კრავს სოციალური ინტერესების ერთიანობა, ანგრევს ეროვნული შეუთავსებლობა.

მოგეხსენებათ, რომ რუსეთის მონოლითური იმპერიის, ისევე, როგორც მისი მემკვიდრის, სსრ კავშირის სამართავ ენას რუსული წარმოადგენდა. ეს ენა ბატონობდა ყველა სფეროში: არმიაში, ბიუროკრატიულ სისტემებში, მეცნიერებაში, ხელოვნებაში და ასე შემდეგ. ეს შესანიშნავი ენა — პუშკინისა და დოსტოევსკის ენა, ტოლსტოისა და ტიუტჩევის ენა, დიდი ჩეხოვის ენა იქცა ცენზურის ენად, ბრძანებებისა და დეკრეტების ენად...

მოკლედ, იმპერიის მთელ სივრცეზე ეს ენა გახდა საერთო სავალდებულო ენა, ხოლო საკუთარ ენას „შინაური“ ხმარებისათვის თუ იყენებდნენ. ნელ-ნელა რუსულმა „შინაურ“ სივრცეებში შეაღწია და თანდათან იპყრობდა ამ „თეთრ ლაქებსაც“.

ერთი მხრივ, რუსული ეუფლებოდა ყველას და ყველაფერს და, ამასთანავე, თითოეული არარუსი, პრაგმატული მიზნებით, ცდილობდა, დაეუფლებოდა ამ ენას, დიდის მონდომებით ივინყებდა საკუთარს და ებრძოდა მშობლიურ აქცენტს (არ შემიძლია, არ აღვნიშნო ერთი, ყველასათვის ცნობილი შემთხვევა, როცა კაცმა, რომელიც წარმატებით მართავდა ამ უზარმაზარ იმპერიას, ვერაფერი მოუხერხა საკუთარ აქცენტს).

ასე გაჩნდა ტერმინი „რუსკოიაზიჩნი“, რომელმაც იმპერიის დაშლისას პოლიტიკური ჟღერადობაც შეიძინა.

და სწორედ მაშინ, როცა იმპერია საკმაოზე მეტად გაიჟღინთა და გაჯერდა ამ ენით და, როცა უკვე გაძნელდა, განგესხვავებინა რუსი და „რუსკოიაზიჩნი“ ერთმანეთისაგან, სწორედ ამ დროს გამოჩნდა ახალი ძალა, იმპერიის დამშლელი და დამანგრეველი.

ამ საკითხზე ჩემი მოსაზრება მინდა დავიწყო ერთი, ალბათ, ყველასათვის ნაცნობი სიტუაციით, როცა ორი ადამიანი ხვდება ერთმანეთს და მათ ერთმანეთის ენა არ ესმით, მაგრამ სასურველია და საჭირო, გააგებინონ ერთმანეთს სათქმელი. რა ღონეს არ ხმარობენ ამისთვის. ამოიწურა გასაგები სიტყვების, მიმიკებისა და ჟესტების მთელი მარაგი. აზარტში შესულნი მზად არიან, გული გაუხსნან ერთმანეთს, მაგრამ თუმც ვერ მიაღწიეს სანადელს, მაინც რჩება საერთო განწყობა ერთმანეთისაკენ სწრაფვისა, ერთმანეთთან დაახლოებისა.

ახლა წარმოვიდგინოთ სხვა ორნი, რომელთაც საქმიანი შეხვედრა აქვთ და მნიშვნელოვანი სასაუბრო. ორივენი სრულყოფილად ფლობენ საერთო ენას და ამ საქმიანი, მნიშვნელოვანი საუბრისას ცდილობენ გაიგონ არა ის, რას ამბობს მეორე მხარე, არამედ ის, რაზეც დუმს და რასაც მალავს. ეს არის მხოლოდ ორი ადამიანი, მაგრამ ახლა წარმოვიდგინოთ მთელი ის ერები და ხალხები, რომლებიც ბინადრობენ ამ უზარმაზარ იმპერიაში, რომელსაც არც მთლად უსამართლოდ ეწოდებოდა „ხალხთა საპყრობილე“, სადაც ბატონობდა რუსული ენა, სადაც ყველა რუსულად

ლაპარაკობდა და, რუსებს, რომელთაც მშვენივრად ესმოდათ სიტყვები, სინამდვილეში არ ესმოდათ, რაზედაც ხალხები დუმდნენ და რასაც მა-
ლავენდნენ. აქ „რუსკოიაზიჩნი“ აზერბაიჯანელს, სომეხს, ქართველს, ჩე-
ჩენს, ინგუშს, ჩერქეზს, ბალტიისპირელს, შუაზიელს და ასე შემდეგ, გარ-
კვეული უპირატესობა ჰქონდა რუსთან შედარებით, რადგან რუსის ინ-
ტერესი ასე თუ ისე გაშიფრული იყო, ხოლო „რუსკოიაზიჩნისა“ — დაფა-
რული. რასაც ის მალავდა და რაზედაც ის დუმდა, მისი ეროვნული საი-
დუმლო იყო, რაც არ ითარგმნება და არც ეცდებოდა გაენდო რუსისთვის
თავისი გულისნადები და ტკივილი, რადგან იცოდა, ამას ის მისსავე და-
სათრგუნად გამოიყენებდა.

ენა ერის საიდუმლოა, რომელიც კოდირებულია მის ანდაზებში, იდიო-
მებში, ლექსებში, ტრადიციებში, ხილვებში, შეგრძნებებში და ასე შემდეგ.
ის მალავს თავისი მთების ნისლებს, დედის ალერსს, ბავშვობას, პირველ
სიყვარულს, აულებს, იურთებს... ეს საიდუმლო პრაგმატულ დამოკიდებუ-
ლებას მისდამი ვერ ჰგუობს და არც უხსნის გულს.

რუსებმა ვერ გაუგეს სხვებს, ხოლო სხვებმა არ ისურვეს მათთვის საი-
დუმლოს გამხელა, რადგან საკმაოდ კარგად გაუგეს რუსებს.

საბოლოოდ გამოირკვა, რომ „რუსკოიაზიჩნის“ მხოლოდ ენა აქვს რუ-
სული, ხოლო დანარჩენი რაც აქვს, თავით ტერფამდე საკუთარი აქვს,
თავისი.

ერთი სიტყვით რომ ვთქვათ, რუსებისა და სხვა ხალხების ურთიერთო-
ბაში სულ უფრო და უფრო ნაკლები ნდობა და ურთიერთგაგება ისადგუ-
რებდა.

განა ყველას არ უგრძნია, როცა ჩვენს შინაურ წრეში მოხვედრილი რუ-
სი, თუ უკმაყოფილებას არ გამოთქვამდა, იძაბებოდა მაინც, თუ ჩვენ ჩვენს
ენაზე გადავულაპარაკებდით ერთმანეთს.

ერთხელ, დათო ჯავახიშვილმა მიაბზო: მე და ჩემი შვილიშვილი პუშჩი-
ნოში ვისვენებდით. ბავშვი სკვერში თამაშობდა, ხოლო მე ძელსკამზე ვი-

ჯექი. ჩემს გვერდით ხანდაზმული, სიმპათიური კაცი დაჯდა და ჩვენ გავუ-
საუბრეთ ერთმანეთს. წასვლის დრო როცა დადგა, მე შვილიშვილს დავუ-
ძახე და რაღაც ვუთხარი ქართულად. მოხუცმა გაკვირვებით შემომხედა
და დაუფარავი შეშფოთებით მკითხა: — **вы что, говорите на собственном
языке? а какая надобность?**

ახლა ჩემი გამოცდილებიდან მინდა მოვიტანო ერთი შემთხვევა: თბი-
ლისში, ჩვენს უბანში, ძველ დროს რძის რიგში ვიდექი. ჩემს გვერდით ორი
ქალი ჩემთვის სრულიად უცნობ ენაზე ესაუბრებოდა ერთმანეთს. თუმც
გაგებით ვერაფერი გავიგე, მაგრამ ამ ენის უღერადობამ სიამოვნება მომ-
გვარა.

ერთ-ერთმა შემამჩნია და ქართულად მკითხა, თითქმის მობოდიშებით:

— თქვენ რა, იცით ასირიული?

— არა, რა თქმა უნდა, უბრალოდ, სიამოვნებით გისმენდით.

ქალმა მადლობის ნიშნად გამიღიმა.

მაშ, ასე. ღმერთის ნებით, კიდევ ერთი ბაბილონის გოდოლის ნგრევის
მონშენი გავხდით და, კვლავ იმავე მიზეზით.

მაგრამ, თუ ის ნამდვილად ითქვა, რომ ახალი მსოფლიო წესრიგის დამ-
ყარების გზაზე მთავარი დაბრკოლება ნაციონალიზმი და მართლმადიდებ-
ლობაა, ჩვენი პლანეტა კვლავ მიექანება ახალი, გლობალური იმპერიისა-
კენ, უფრო დიდი ბაბილონის გოდოლისაკენ...

და ეს მაშინ, როდესაც ალტერნატივა კარგა ხანია არსებობს, რომელიც
ჯერ კიდევ ბიბლიის მეთერთმეტე თავშია მოცემული — ენების აღრევისა
და მისი ქრისტიანული ინტერპრეტაციისა, რომ ყველა ენა კურთხეულია
(რაც, ბუნებრივია, ვრცელდება ერზეც, რადგან ენა ერის საიდუმლოა, მი-
სი „სახეობის“ აღმნიშვნელი. ხოლო „სახეობათა“ მრავალფეროვნება სათ-
ნო უჩნს ღმერთს).

და თუ აუცილებელია, და ალბათ აუცილებელია, მსოფლიოს ახალი
წესრიგის დამყარება, ის უნდა მოხდეს ერთა გამიჯვნით, — გაერთიანება

გამიჯვნით, — რადგან გამიჯვნა არ ნიშნავს გათიშვას და, მით უფრო, დაპირისპირებას. გამიჯვნა უფრო თანხმობა და შერიგებაა.

ყოველი ერი, ყოველი ენა, ყოველი მოვლენა და საგანი, ყოველი სულიერი იმანენტურია და აქვს გარსი და საზღვრები, რითაც ის გამიჯნულია სხვა სიცოცხლეთაგან. თვით ჩვენს პლანეტას აქვს გარსი, რაც უტყუარი დასტურია იმისა, რომ ისიც ცოცხალია. ყოველივე თავის თავში საიდუმლოს ატარებს, როგორც მცენარე თავის თესლს თავისივე გვარისდა მიხედვით. ეს პრინციპი ვრცელდება, აგრეთვე, სოციალურ წყობაზე, ცხოვრების წესზე, იდეოლოგიაზე და, რაც უმნიშვნელოვანესია — აღმსარებლობაზე...

სამწუხაროა, რომ დასაბამიდან დღემდე, ადამიანს ერთი და იგივე შეცდომა მოსდის და გმობამდე უგულვებელყოფს ღვთიურ ნებას.

ჩემო გურამ!

22 თებერვალს, მიტევების კვირას, ეკლესიაში ვიყავი. მწუხრის ღოცვის შემდეგ, მართლმადიდებელი ეკლესიის წესისამებრ, ყოველი ჩვენთაგანი ერთმანეთისაგან შენდობას მოითხოვდა.

მეც, სხვებთან ერთად, ჩამოვუარე უცნობ-ნაცნობებს და ყველას შენდობა ვთხოვე და, მათაც ასევე, მოხოვეს, შემენდო მათთვის. უკვე წასვლას ვაპირებდი, რომ შევნიშნე ერთი რუსი დედაბერი, რომელიც მართოდმართ იჯდა გრძელ სკამზე. ეს ქალი და კიდევ ერთი-ორი რუსი დედაკაცი ამ ეკლესიას შემორჩნენ იმ დროიდან, როცა აქ ღვთისმსახურება რუსულ ენაზე მიდიოდა. მე ამ ქალს ვესალმებოდი, ხოლმე და ვიცოდი აგრეთვე, რომ ის ადრე გეიდარ ფალავანდიშვილის დედას, ლია ციციშვილს ავადმყოფობისას უვლიდა. მასთან არაფინ მისულა შენდობის გამოსათხოვად. არც მე მივედი, რადგან მომერიდა, არ ვიცოდი, როგორ მიმემართა, რა მეთქვა.

გამოვედი ეკლესიიდან და ერთხანს ეზოში დავყოფიდი. დავყოფიდი ეზოში და ისიც გამოვიდა. მაშინლა მივხვდი, რომ მას ველოდებოდი. მივედი, შენდობა ვთხოვე და, წესისამებრ, მხარზე ვეამბორე. მან კი შეველივი გულში ჩამიკრა. ლურჯი თვალები ცრემლით ჰქონდა საფხე. მეც ამიწყლიანდა თვალები...

2 მარტი, 1999

ამას წინათ ჩვენს ახალგამოჩეკილ სასცენარო სახელოსნოს ერთი მშვენიერი ქალიშვილი ეწვია, პროფესიით რეჟისორი. მან შემოგვთავაზა, მონაწილეობა მიგველო სასცენარო კონკურსში. თემა თანამედროვე უნდა ყოფილიყო, ჟანრი — ნებისმიერი. მაინც ითქვა: სასურველია, თემა არჩევნებს ეხებოდესო.

ამგვარ წინადადებებს, მართალი გითხრათ, ვერიდები, რადგან ჩემი სტუდენტები ამჯერად სადიპლომო თემებზე მუშაობენ და არ მინდა მათი ზედმეტად დატვირთვა. თანაც, კონკურსში მონაწილეობას საერთოდაც გავურბივარ, რადგან ხელოვნებისადმი ამგვარი „სპორტული“ დამოკიდებულება არაჯანსაღ გავლენას ახდენს თვით შემოქმედებით პროცესზე. შემოქმედება ნიშნავს არა სხვას აჯობო, არამედ აჯობო საკუთარ თავს.

მაგრამ რეჟისორმა მაინც დაგვითანხმა და დავიწყეთ ფიქრი. ჩვენ უნდა დაგვეწერა 2-3 გვერდი: მომავალი სცენარის მოკლე მიმოხილვა, თემის, იდეის, ჟანრის, ძირითადი კოლიზიის მინიშნებით. ყოველივე ამას ჩვენ ადრე განაცხადს ვეძახდით, ახლა მას სინოფსისი ჰქვია.

თემის მოძიებისას მომაგონდა, რომ შინ მქონდა სამოქალაქო კულტურის საერთაშორისო ცენტრის მიერ შედგენილი ცნობარი სათაურით — „საქართველოს პოლიტიკური პარტიები“. ეს კონტა ნიგნი ჩემმა ახლობლებმა შეადგინეს და მიმაჩნია, რომ იგი მეტად საინტერესო ზონდირებაა ჩვენი საზოგადოების ცნობიერებისა.

ცნობარის „წინათქმაში“ ვკითხულობთ: წინამდებარე ცნობარი შეიქმნა ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების არჩევნების წინ საქართველოს პოლიტიკურ პარტიათა სპექტრის სრულად წარმოჩენის მიზნით. ამიტომ გადანყდა, ცნობარში შესულიყო არა მხოლოდ ის პარტიები,

რომლებიც მონაწილეობენ არჩევნებში, არამედ ყველა რეგისტრირებული პარტია. 1998 წლის 26 სექტემბერს, იუსტიციის სამინისტროდან მიღებული მონაცემებით, საქართველოში 79 რეგისტრირებული პოლიტიკური პარტიაა. ცნობარისათვის საჭირო მასალის შესაკრებად სამოქალაქო კულტურის საერთაშორისო ცენტრმა ყველა ამ პარტიას დაუგზავნა სპეციალური კითხვარი.

ცნობარში შევიდა ინფორმაცია 73 პარტიის შესახებ. 6 პარტიიდან კითხვარი უკან არ დაგვიბრუნდა. ზოგმა პარტიამ კითხვარის შეუვსებლობის მიზეზად მოუცვლელიობა დაასახელა, ზოგმა კი უარი განაცხადა კითხვარის შევსებაზე“.

ეს ვრცელი ციტატა ცნობარიდან იმიტომ მოვიხმეთ, რომ კიდევ ერთხელ, ჩვენი „დილის გაზეთის“ საშუალებით, უფრო ფართო აუდიტორიის წინაშე დაგვეფიქსირებინა ციფრი — 79.

79 ჩემთვის საყვარელი რიცხვია. ამ რიცხვმა გარკვეულად გამამხნევა და კონკურსში გამარჯვების იმედიც ჩამისახა. ყოველივე ეს ჩემს მომავალ კოლეგებს გავანდე და მეტი ხალისით შევუდექით საქმეს.

მაგრამ მალევე გავიგე, რომ 79 აღარ არის ბოლო რიცხვი და, რომ დღეს, საქართველოში უკვე 80-ზე მეტი პარტიაა (აქვე მინდა ვისარგებლო შემთხვევით და გულწრფელად ვუსურვო წარმატება ახლად დაფუძნებულ ქრისტიან-დემოკრატებსა და დას-ს, რადგან ორივე პარტიაში უაღრესად კეთილსინდისიერი და სერიოზული პოლიტიკოსები მეგულება).

ჩვენთვის კი გაცუდდა „საკრალური“ 79 და ვიგრძენი, რომ გამარჯვება აღარ გვეწერა. ასეც მოხდა. ჩანაფიქრი დაგვიწუნეს.

„მელა და ყურძენის“ იგავისა არ იყოს, ჩვენ უამრავი არგუმენტი გამოვთქვით ამ წარუმატებლობის გასამართლებლად: „რა დროს სცენარია“, „სადა აქვს ჩვენს ქვეყანას ფილმის გადაღების ფული“, „ხალხი შიმშილობს“ და ასე შემდეგ. მე აქ გამახსენდა შესანიშნავი პიროვნების, მწერალ დავით გაჩეჩილაძის ერთი გონებამახვილური წინადადება, რომელიც მან შესთავაზა კინოს-

ტუდიის სასცენარო განყოფილებას ჯერ კიდევ იმ შავბნელ დროს, რომელიც ამ შავბნელ დროს (ვგულისხმობ ჩვენი დღევანდელი კინოს მდგომარეობას) უფრო მიესადაგება: მომეცით სცენარისათვის განკუთვნილი ჰონორარის ნახევარი, ხოლო მე სცენარს აღარ დავწერ. ამით ფილმის გადაღების თანხაც დაგეზოგებათო (დაუშვათ: დღეს რაც არა გვაქვს, რა დაგვეზოგება?!).

ზოგი ჭირი მარგებელიაო, ამბობენ, და მართლაც, გადაბრუნებულმა ურემმა სხვა გაგრძელება გვიჩვენა სინოფსისის განხორციელებისა, არა კინოში, არა მხატვრული სახით, არამედ რეალურად, ჩვენს უალრესად საინტერესო ყოფაში (იდეა საკუთარ თავს, ჩვენსავე სინოფსის მოვპარეთ, რომლის შინაარსს წერილის ბოლოს მოგახსენებთ).

აქ კი მხოლოდ იმას გაგიხსელთ, რომ გადავწყვიტეთ პარტიის შექმნა.

და მართლაც, რა დროს სცენარია, როცა ჩვენს პატარა ქვეყანაში 80-ზე მეტი პარტიაა და არაფერი დაშავდება, თუ მათ კიდევ ერთი მიემატება. როგორც ჩანს, პარტიის შექმნა გაცილებით უფრო ადვილია, ვიდრე სცენარის დანერა და, მით უმეტეს — მისი განხორციელება.

რა დროს სცენარია, როცა თვით ამ ცნობარის არსებობა შესანიშნავი ნიმუშია აბსურდული ჟანრისა, ყოველგვარი მხატვრული გააზრების გარეშე. მარტო მათი პროგრამების, მიზნებისა და აბრევიატურების უბრალო ჩამოთვლა რად ღირს. ამას თუ მივუმატებთ იმასაც, რომ არავინ უსმენს და არც სურს გაუგოს სხვას, ხოლო ხალხს, ამ ხმაურ-გნიასში, საერთოდ ვერაფერი გაუგია. უკეთეს დოკუმენტურ-აბსურდულ ფილმს ვერც წარმოიდგენს მაცურებელი, თუ ასეთი კიდევ შემორჩენია ჩვენს პოლიტიზებულ საზოგადოებას.

არის, რა თქმა უნდა, ამ სიმრავლეში რამდენიმე პარტია, რომელთა მნიშვნელოვნება ეჭვს არ იწვევს. მაგრამ აქ ლაპარაკია ჩვენი საზოგადოების საერთო ტენდენციებზე.

პარტიათა დიდი უმრავლესობის პროგრამები ცოტათი თუ განსხვავდება ერთმანეთისგან. ძნელია ამ სიმრავლეში კონსტრუქციული აზრის წარმოშობა და დაფიქსირება. იძენძება ერის საერთო ცნობიერება და წვრილმან,

უღირს, ჯიუტ კინკლაობაში იკარგება მთავარი აზრი და ამოცანები: უამრავი ფული და ენერჯია იხარჯება ფუჭად. ამ მდგომარეობას ბოლო არ უჩანს.

რას ნიშნავს პარტიების სიმრავლე? ნუთუ ასეთი მრავალფეროვანი და განსხვავებულია ჩვენი შეხედულებები, მიზნები და ამოცანები? ნუთუ ჩვენს ერს, ჩვენს ხალხს ერთი სამშობლო და ერთი სატკივარი არა აქვს? და თუ მას ერთი სატკივარი და ერთი სამშობლო აქვს, ხოლო ჩვენ ყველას მისი ხსნა და კეთილდღეობა გვინდა, და გვინდა ეს გულწრფელად და უანგაროდ, მაშინ რატომ ვასუსტებთ ერთმანეთს, რატომ ვერ ვხედავთ ერთმანეთში თანამებრძოლს, რატომ არ ვუსმენთ სხვას? განა სხვისგან ნათქვამი უმჯობესი აზრი შენი აღარ არის? რად გავმართეთ ამბიციების დოლი?

აი, ვერთობით პარტიების შექმნითა და ერთმანეთთან დაპირისპირებით. ვითამაშოთ, ბატონებო, გავერთოთ! მაგრამ ვაი, რომ ამ აბსურდულ თამაშს, შესაძლოა, რეალური საქართველო შეენიროს.

რას უნდა ნიშნავდეს პარტიების სიმრავლე? ეს ერის სიბრძნეა თუ სიბრძნე? ნუთუ ისტორიამ არაფერი გვასწავლა? განა ეს სიტუაცია გაჭრილი ვაშლივით არ ჰგავს 1918-21 წლების დამოუკიდებელი საქართველოს მდგომარეობას? მერე და, რა შედეგი მოვიმკეთ მაშინ?

სწორედ აქ არის მოსატანი ძალიან ძველი ჩინური იგავი ჯუან-ძისა (ძველი წელთაღრიცხვის 369-286 წლები), რომლის სათაური მთარგმნელს, რეზო ყარალაშვილს, ეკუთვნის.

ძლიერი ძურღი

რათა თავი დაიკვან ქურდბაცაცებისგან, რომლებიც ზანდუკებსა და სკიფრებს ტყუენ და ტომრებს აცარიელებენ, პატრონები ამ ნივთებს ბაწრითა და თოკით კრავენ, ხოლმე. ურდულებს უყენებენ და ბოქლომებს ადებენ. წუთისოფლის აზრით — ესაა სიბრძნე და გონიერება.

მაგრამ ერთხელ იქნება და, მოვა ლონიერი ქურდი, მხარზე შეიდგას
ზანდუკსა და სკივრს, ილღიაში ამოიჩრის ტომარას და ერთი დარდი
ექნება: გზად თოკ-ბაწარი არ დაუწყდეს და ურდულ-ბოქლომმა არ
უმტყუნოს.

ასეთ შემთხვევაში ის, რასაც აქამდე სიბრძნესა და გონიერებას უწოდებდნენ, განა სხვა რაა, თუ არა ქონების დაგროვება ლონიერი ქურდისათვის?..

და აი, საუკუნის დასაწყისში, მოვიდნენ ბოლშევიკები, როგორც ლონიერი ქურდი და შედეგი ყველასათვის ცნობილია.

ახლა კი ჩვენს ცნობიერებადაქენილ ქვეყანაში ჩნდება საშიშროება კიდევ უფრო ლონიერი გუნდის მოსვლისა, ოღონდ ამჯერად ის ჩვენი ვიშისა არ იქნება.

ორივე შემთხვევაში ლონიერი ქურდი არაფერ შუაშია. მისი მოსვლის მიზეზი ჩვენში უნდა ვეძებოთ.

აი, დაპირებული სინოფსისიც

იყო ერთი სოფელი, სადაც ბრიყვები ცხოვრობდნენ. ამბობდნენ, რომ ისინი ოდესღაც სიბრძნით იყვნენ განთქმულნი. ამის გამო, მათი მამაკაცები სხვა ქვეყნებში მიჰყავდათ მრჩველებად. უმამაკაცოდ დარჩენილმა ქალებმა გამოიხმეს თავიანთი ქმრები და მოსთხოვეს, აერჩიათ: ან სიბრძნე, ან ოჯახი. კაცებმა სახლში დარჩინა აირჩიეს და სიბრძნის სიბრიყვით დაფარვა გადაწყვიტეს. ამის შემდეგ სოფელი ყველამ დაივიწყა.

სოფელი ერთი სხეულივით ცხოვრობდა. ადამიანებს მარტო ერთმანეთის კი არ ესმოდათ უსიტყვოდ, არამედ ბუნებასაც ესმოდა მათი და მათაც ბუნებისა. ასე გრძელდებოდა მათი ცხოვრება, ვიდრე არ შეიტყვეს, რომ

მათი მონათესავე ხალხი ვერაფერს აგებინებდა ერთმანეთს, თუმცა ამ მიზნის მისაღწევად უამრავი სიტყვა იხარჯებოდა უქმად.

თავისი მივიწყებული ტრადიციის მიხედვით, სოფლებმა გადაწყვიტეს, მიხმარებოდნენ ქალაქს. გამართეს სხდომა, სადაც ხანგრძლივი ბჭობა მიმდინარეობდა სამარისებულ სიჩუმეში. მხოლოდ ერთი არ ერეოდა ბჭობაში, ის სათათბიროს ფანჯრიდან ხურჯინგადაკიდებულ, სამგზავროდ გამზადებულ, შეკაზმულ ცხენს კუდს უწნავდა. სწორედ ეს კაცი, ჩვენთვის გაუგებარი მიზეზების გამო, წავიდა ქალაქში არჩეულის ნაცვლად.

ქალაქში ჩასულ სოფელს წინასაარჩევნო აღლუმი ხვდება. დიდ მოედანზე ამომრჩეველების წინ ჩაივლიან სამოცდაცხრამეტი პარტიის წარმომადგენლები თავიანთი ლოზუნგებით, სიმბოლური რეკვიზიტებით და ჰიმნებით. მაგალითად: აი, მოდის დპკ-ს მანქანა, რომელზეც ლოზუნგია: „ენა, მამული, სარწმუნოება!“ ქვეშ კიდევ უფრო დიდი ასოებით წარწერაა: „ვიბარებთ ბოთლებს ყველაზე მაღალ ფასებში!“ მას მოჰყვება მანქანა წარწერით: „მამული, ენა, სარწმუნოება!“ მასზე მოჭრილი ხეა დამაგრებული, რომელსაც შებმული აქვს ფერადი ლენტები. „ნატვრის ხეს“ ქვეშ აქვს წარწერა: „შეაბი, ჩაიფიქრე, შეგისრულებთ!“ შემდეგ მანქანას, „სარწმუნოება, ენა მამული!“ აქვს ლოზუნგად, შემდეგი წარწერაა: „ევროპული ტანსაცმელი იაფად!“ ასე ჩაივლის სამოცდაცხრამეტივე პარტია, რომელსაც მოჰყვება ორგანიზაციები, ბლოკები და ასე შემდეგ, რომელთა სახელის დამახსოვრება შეუძლებელია. ტრიბუნებზე დგანან მოხუცები, მათხოვრები და ყველა სოციალური ფენის წარმომადგენლები.

სოფლელი აკვირდება და სწავლობს პარტიებს, იღებს გადანყვეტილებას, ცხენს უშვებს და იწყებს თავისი გადანყვეტილების აღსრულებას. ქმნის ახალ პარტიას — პდპ, რომელიც ფილმის ბოლომდე გაუშიფრავი რჩება. გარეგნობით იგი ეშსგავსება ენერგიულ ქალაქელ საქმოსანს. თანამზრახველებს ყველა ფენიდან ერთი ნიშნით ირჩევს, თუ რამდენად ესმით ერთმანეთის უსიტყვოდ. ტექნიკური პროგრესის ყველა მიღწევას იგი აყენებს ადა-

მიანთა ურთიერთგაგების სამსახურში. მეთოდები, რომლითაც იგი ახერხებს პარტიის შექმნას და სხვა პარტიების დაშლას, დაფუძნებულია ადამიანურ გრძნობებზე: სიკეთე, გულისხმიერება, თანაგრძნობა, სიყვარული, უნაგარობა და თავმდაბლობა.

პდპ ნელ-ნელა აღწევს თავის მიზანს — სარეკლამო ალღუმებში მონაწილე პარტიების რაოდენობა კლებულობს. ამასთან, ქალაქში თანდათან სიჩუმე ისადგურებს, სიჩუმეში იშიფრება პდპ-ს აბრევიატურა — პარტიების დამშლელი პარტია. საბოლოოდ, ქალაქში სრული მდუმარება გამეფდება, რომლის ფონზეც ცხენის ქიხვინი ისმის, რაც აღნიშნავს, რომ სოფელის მიზანი მიღწეულია და მას შეუძლია მშობლიურ სოფელში დაბრუნება. დაბრუნებულს სოფელი იმავე მდგომარეობაში ხვდება, რომელშიც დატოვა. დრო ამ სოფელს არ შეხებია. ხოლო ქალაქში ადამიანები ჩვეულებრივ სიტყვებს ეძებენ ერთმანეთთან სასაუბროდ.

2 აპრილი, 1999

ეგრძაღენით ქველის-საქმესა თქვენსა, რათა
არა ჰყოთ წინაშე კაცთა სასიღველად
მათდა: უკეთუ არა, სასუიდელი არა გაქუს
მამისა თქვენისაგან ზეცათასა

მათე 6,1.

ყოველი მუხლი სახარებისა არის კარი ღვთიური სიბრძნისა, რომელსაც რთულ სულიერ ლაბირინთში შევყავართ. ყოველი მუხლი ამასთანავე არის ლამპარი, რომლითაც ვიკვლევთ გზას ამ სირთულეში. და აი, ჩვენ ამ კარით შევდივართ და ამ ლამპრით ვიკვლევთ გზას და ამ გზას მივყავართ დღევანდელ დღემდე დღევანდელი სიბნელით მოცულ სულიერ ტალანებში.

უფრო ადვილია უარი თქვა ამ შეგონებაზე და შენი შეხედულებისამებრ აკეთო სიკეთე და ქმნა სამართალი, ვიდრე გაერკვე მასში. ეს შეგონება მოცემულია მათეს სახარების მეექვსე თავში, პირველივე მუხლში, სწორედ იმ თავში, რომელშიაც მაცხოვარი მთავარ ლოცვას „მამაო ჩვენო“-ს ასწავლის თავის მოწაფეებს.

ეპიგრაფში მოყვანილი მუხლის განმარტება სრულყოფილად მოცემულია წმ. იოანე ოქროპირის „თარგმანება მათეს სახარებისა“-ში (ტ. II, გვ. 5-6). ჩვენ მხოლოდ გაკვადნიერდებით და ზოგადად აღვნიშნავთ ამ შეგონების უგულებელყოფის ერთობ სავალალო შედეგებს ჩვენს დროში, ჩვენს საზოგადოებაში.

განა ერთის მხრივ შეუთავსებელი არ არის სიკეთის კეთება, სამართლის ქმნა და ამასთანავე მისი აკრძალვა? მაგრამ ირკვევა, რომ სიკეთის კეთება

„წინაშე კაცთა სახილველად მათდა“ უდიდესი უარყოფითი ძალის მატარებელია, ის ღია და ფართო კარია ანგარებისა და ამპარტავნებისაკენ. ირკვევა, რომ სიკეთე და სამართალი უფრო ძნელი სამართავია, ვიდრე სიადგი და უსამართლობა. ირკვევა, რომ უკეთესია არაფერი აკეთო, ვიდრე აკეთო სიკეთე და ქმნა სამართალი შენი შეხედულებისამებრ.

სანამ ხსენებულ სავალალო შედეგებზე მოგახსენებდეთ, მინდა აქვე აღვნიშნო, რომ დაკონკრეტება მაგალითებისა მიზანშეუწონლად მიმაჩნია, რადგან კონკრეტული პიროვნებების დასახელებისათვის არც დრო და არც ფურცელი არ მეყოფა და თანაც, ამ შემთხვევაში, სამწუხაროდ, ზოგადი უფრო კონკრეტულია, რადგან ყველანი ერთ ხუფქვეშ ვართ და არც თქვენი მონა-მორჩილია მათ შორის გამონაკლისი.

მე ხელთ მაქვს ჩვენი შესანიშნავი მწერლისა და მთარგმნელის ბაჩანა ბრეგვაძის წინასიტყვაობითა და კომენტარებით გამოცემული მარკუს ავრელიუსის „ფიქრები“. აი, რა წერია ამ წიგნში: „ერთი, სიკეთეს რომ უზამს კაცს, სამაგიეროს მოითხოვს მისგან. მეორე არ მოითხოვს, მაგრამ სულის სიღრმეში თავის მუდმივ მოვალედ თვლის მას და არასდროს ივინწყებს საკუთარ ქველმოქმედებას. და ბოლოს, მესამე, გარკვეულის აზრით, ჩალადაც არ აგდებს მისეულ სიქველეს; ამ მხრივ ის ვაზს მოგვაგონებს, რომელიც უშურველად გვთავაზობს სავსე მტევნებს და არაფერს მოითხოვს ნაცვლად, კმაყოფილი მარტოდენ იმით, რომ ბოლომდე მოგვცა თავისი სიტკბო. ასე რბის ცხენი, ასე ეძებს კვალს მეძებარი, ასე აგროვებს ფუტკარი თავლს. ამიტომ კაციც, კეთილი საქმის მოქმედი კაციც, საქვეყნოდ კი არ გაჰყვირის — აი, რა ვქმნო, არამედ უხმაუროდ გადადის მეორე საქმეზე, მსგავსად ვაზისა, რომელიც ყოველი ახალი სთვლისათვის ხელახლა ამნიფებს მტევნებს. — მაშასადამე, ჩვენ უნდა ვბაძავდეთ მათ, ვინც სიკეთის ქმნისას, გარკვეულის აზრით, განუსჯელად მოქმედებენ და ანგარიშს არ უწევენ მას, რაც ჰქმნის? — დიახ. — კი მაგრამ, სიკეთე ხომ ის არის სწორედ, რაც განსჯასა და ანგარიშის განწევას მოითხოვს? რადგან, როგორც ამბობენ, მოქა-

ლაქეობრივი ცხოვრებისთვის მოვლენილ არსებას ჰმართებს იცოდეს, რომ საზოგადო სიკეთისთვის მოქმედებს, და — ვფიცავ ზევსს! — სურდეს კიდევ, რომ მისმა მოყვასმაც იცოდეს ეს. — მართალს ბრძანებ; მაგრამ შენ არ გესმის თქმულის ფარული არსი და ამიტომაც ემსგავსები ერთ-ერთ მათგანს, ვინც ზემორე მოვიხსენიე. რადგან ისინიც შეცდომაში შეჰყავს განსჯის მოქვენებითს სისწორეს. ხოლო თუ გასურს გაიზიარო ზემორე თქმული, ნუ შიშობ, თითქოს ეს დაგავიწყებს შენს მოვალეობას კაცთა მიმართ“.

დღეს, როდესაც გამდიდრებისკენ ასეთი თავშეუკავებელი ლტოლვაა, რა ჭეშმარიტ სიქველზე შეიძლება ლაპარაკი. ქველმოქმედებამ ჩვენში ტრაგიკომიკური სახე მიიღო, რადგანაც ყოველი ნაბიჯი ამ მიმართულებით სწორედ „ნინაშე კაცთა სახილველად“ კეთდება. ეს, რა თქმა უნდა, ქველმოქმედება აღარც არის. ეს არის ანგარება, პატივმოყვარეობა, პოლიტიკური ამბიციაცია და სხვა ამგვარი „სათნოებანი“, რომელთაც ქველმოქმედების ნიღაბი აქვთ აფარებული. რა ქველმოქმედებაზეა ლაპარაკი, როდესაც ყოველი ახლადშექმნილი „საზოგადოების“ წესდებაში „ქველმოქმედების“ პუნქტის შეტანისას იმალებოდა სურვილი საგადასახადო შეღავათების მიღებისა; როდესაც მშობლების ზრუნვას მოკლებულ ბავშვთა მოვლა-პატრონობა არა ყოველდღიური ზრუნვის საგანია, არამედ სადღესასწაულო-საქველმოქმედო აქცია ტელევიზიისათვის; როდესაც ცხოვრებით უზრუნველყოფილი ფარისევლურად უფრო ხმამაღლა გაჰკვიციან ხალხის სიდუხჭირეზე და კიდევ უფრო ამძიმებენ მათ მორალურ მდგომარეობას, ვიდრე თვითონ გასაჭირში ჩავარდნილები; როდესაც ქველმოქმედებისკენ გადადგმულ ყოველ ნაბიჯზე დივიდენდებს მოითხოვენ; როცა ბინის დალაგება-მოწესრიგებაში საზღაურად თვით ბინას გართმევენ; იმას კი არ იმეტებენ შენთვის, რაც შენ სასიცოცხლოდ გჭირდება, არამედ იმას, რასაც თვითონ მიიჩნევენ საჭიროდ... (ამ მხრივ არც უცხოელები ჩამოგვივარდებიან) მაგრამ ტყუილად ფიქრობენ, რომ ფარისევლობითა და ანგარებით გაცემულ „სიკეთეს“ ვერავინ ამჩნევს. ამ „სიკეთის“ გამცემმა და მიმღებმაც ყველაფერი კარგად იციან და ამიტომ

არც მადლობაა გულწრფელი. შესაძლოა, ამიტომაც მათხოვრობა გაცილებით უფრო კეთილსინდისიერი ბიზნესია, ვიდრე „ჰუმანიტარული“ დახმარება, რადგანაც არავინ იცის, საბოლოოდ რა საფასურს მოგთხოვნიან.

ასეთ გარემოში, რა თქმა უნდა, პრინციპი — რაც ღმერთმა მოგცა, ის იმყოფინე — ცინიკურად უღერს.

ახლა კი ერთი ნუთით წარმოვიდგინოთ, რომ ადამიანი ისჯებოდეს სიკეთის ქმნისათვის, მაშინ თუ გააკეთებდა კაცი სიკეთეს?!

„ვფიცავ ზევსს!“ — ასე ამბობს წარმართი ბრძენი მმართველი.

ხოლო ჩვენ, ქრისტიანებს შესავედრებლად სხვა ღმერთი გვყავს. ღმერთი, რომელმაც სიკეთის გამო „ნერწყვა, ყვირმლისცემა, პყრობილება, ჯვარი და სიკვდილი დაითმინა სოფლისა ცხოვრებისათვის“ და რომელიც ავაზაკებთან ერთად აცვეს ჯვარს და რომელმაც თქვა:

ერიდეთ სიმატლის კეთებას ადამიანთა თვალწინ, მათ დასანახად; თორემ ვერ მიიღებთ საზღაურს თქვენი ზეციერი მამისაგან.

ჰოდა, როცა მოწუალებას გასცემ, ნუ გაახმაურებ შენს წინაშე, როგორც თვალთმაქცნი აკეთებენ სინაგოგებსა და ქუჩებში, რათა ხალხმა აქოს ისინი. ჭეშმარიტად გეუბნებით თქვენ: მათ უკვე მიიღეს თავიანთი საზღაური.

შენ კი, როცა მოწუალებას გასცემ, შენს მარცხენას ნუ ეცოდინება, რას აკეთებს შენი მარჯვენა.

რათა შენი მოწუალება დაფარულში იეოს; და მამაშენი, რომელიც სედავს დაფარულში, მოგიზღავს შენ ცხადად“.

მათე 6,1-4.

21 აპრილი, 1999

ხალხი, რომელსაც სამშობლო არ უყვარს

ქართული
ბიზლინიოსება

ვინც მეუბნება: უფალო, უფალო! ვეველა
როდი შევა ცათა სასუფეველში, არამედ ის,
ვინც შეასრულებს ჩემი ზეციერი მამის ნება-
სურვილს.

მათე 6,21.

ერთმა უცხოელმა ბიზნესმენმა, რომელიც საქართველოში ჩვენს დასახ-
მარებლად ჩამოვიდა, ასეთი ფრაზა თქვა: არ მინახავს ხალხი, რომელსაც
ასე არ უყვარდეს თავისი სამშობლო.

ჩვენი „პატრიოტები“ ალბათ ალაშფოთა ამ ფრაზამ, მაგრამ, დარწმუ-
ნებული ვარ, ზოგიერთმა „არაპატრიოტმა“ ამ სიტყვების მიღმა იგრძნო
გულწრფელი გულისტკივილი, რომელსაც ჩვენი სამშობლოს დღევანდელი
მდგომარეობა იწვევს.

როგორღა გაიმართლებ თავს, როდესაც ქვეყანას კორუფცია ჭამს, უმე-
ტესობა გადასახადს არ იხდის, თავს არიდებენ სამხედრო სამსახურს და
არცთუ იშვიათია დეზერტირობის შემთხვევები, ქართველთა დიდი ნაწილი
თავგამოდებით ცდილობს, უცხოეთის მოქალაქეობა მიიღოს, ცოტა თუ
იცავს კანონებს, როდესაც ბევრისათვის სამშობლოს სიყვარული საკუთა-
რი კომფორტული ბინის ზღურბლს იქით აღარ ვრცელდება და შინაც სამ-
შობლოს სიყვარული სადღეგრძელოებში იხრჩობა.

მეც დავფიქრდი: მიყვარს თუ არა ჩემი სამშობლო? ადრე არ დავფიქრებულვარ. ახლა დავფიქრდი.

მახსოვს ჩემი პირველი განცდა, აღმოჩენა, რომ მე ქართველი ვარ. იყო ჩუმი აფეთქება ჩემში. არა, ეს არ იყო სიამაყის გრძნობა. შეუძლებელია, სიამაყის გრძნობა ებადებოდეს ვენახს, რომ ის ვენახია, ვაზია და ისხამს მტევანს. ან ვაშლს, ან მსხალს, ან ლელვს. ეს უპირატესობა არ არის. ეს, უბრალოდ, აღმოჩენაა, რომ ეს შენ ხარ და სხვა არავინ, ამ ჯიშისა ხარ.

ჩემი სამშობლო, ჩემი საქართველო, ჩემი მამული! არ არსებობს უფრო ჩუმი სათქმელი სიტყვები. მე ამ ნეტარ სიჩუმეში გავატარე მთელი ჩემი ცხოვრება და არასოდეს მომდომებია, ეს განცდა გამომეთქვა და გამომეხატა. მე ამ განცდაში ვიყავი, როგორც მერცხლის ბარტყი მერცხლის ბუდეში...

მერე რა მოხდა, არ ვიცი. სად გაქრა, როდის აღმოვჩნდი გაძარცვული ამ განცდისაგან. ეს მოხდა სწორედ მაშინ, როცა ასე საჭიროა მისი დაცვა და შენარჩუნება. მაგრამ რომ აღარ ვიცი, რა უნდა დავიცვათ და შევინარჩუნოთ?

ახლა ჩემთვის სამშობლო ვილაცეებისაგან შეთხზული ლეგენდაა, რომელიც სინამდვილეში აღარ არსებობს.

სამშობლოს სიყვარული ნივთი არ არის, გზად მიმავალმა დაკარგო, თორემ უკან დაბრუნდებოდი და იქნებ გეპოვა კიდევ.

სიყვარული გულში უნდა იყოს. იქ არის მისი ბინა, მისი სამყოფელი. თუ სიყვარული გულს გარეთ არის, მაშინ ის სიყვარული არ ყოფილა და მერე რაც გინდა, ის უნოდე მას. ის მუდამ შენში უნდა იყოს და მხოლოდ მაშინ იქნები შენც მასში, როგორც ჯავშანში.

სამშობლოს სიყვარული რაც უფრო უმნიშვნელო რამეში ვლინდება, — სიტყვა იქნება ეს, მოძრაობა, თუ ქცევა, — მით უფრო ღირებულია იგი, რადგან ეს აღნიშნავს, რომ ადამიანი მუდამ თან ატარებს ამ განცდას. ის ორგანული ნაწილია მისი, პირთამდე ავსებულია მით, თავისუფალია ანგარებისა და ამპარტავნობისაგან, არ მოითხოვს საზღაურს, არ ელის ქებას...

მინც როგორ ვლინდება ეს „ავადმყოფობა“? რა ნიშნები აქვს მას, რა სიმპტომები? რით იზომება, როგორ იწონება იგი?

იქნებ მართლაც ავიღოთ სასწორი და ავნოთ, ვის უფრო უყვარს სამშენებლო შობლო, ანდა, რა არის სამშობლოს სიყვარული?

მახსოვს ერთი მეტად უმნიშვნელო შემთხვევა: მოსკოვის უმაღლეს სასცენარო კურსებზე სწავლისას ჩვენს საერთო საცხოვრებელში ბინადრობდა ერთი ლიტველი ყმანვილი. ის თავისუფალი მსმენელი იყო და სტიპენდიას არ იღებდა. ერთხელ მას შევხვდი საერთო საცხოვრებლის ერთობ მოუნყობელ სამზარეულოში, ყავას ადუღებდა. გამოველაპარაკეთ ერთმანეთს. სიტყვამ მოიტანა და მან თქვა: სამზარეულოს ფული მაქვს გადასახდელი, ორი მანეთიო. მე გამიკვირდა, არც კი ვიცოდი, რომ ამ დანგრეულ სამზარეულოსათვისაც არსებობდა გადასახადი. მან გაიცინა და მიპასუხა: ვისაც ვუხდი, იმათაც უკვირთ და, მე მგონი, დამცინიან კიდევაც. მე კი მინც ვიხდი. იქნებ ცოტა გამდიდრდნენ და მიხედონ ამ დანგრეულ სამზარეულოს. ისე კი, რაც გადასახდელია, არ შემიძლია არ გადავიხადო.

ნუთუ ლიტველი რუსეთის გამდიდრებისთვის იღვწოდა? ანდა, მას უფრო უყვარდა რუსეთი, ვიდრე თუნდაც მე? არა, რა თქმა უნდა. ის აქ, რუსეთში თავის ეროვნულ ღირსებას იცავდა. ეროვნული ღირსება! — ხმამალა ნათქვამია, მაგრამ ყოველი ადამიანი უცხოებაში თავისი ერის წარმომადგენელია და როგორც შეუძლია, იცავს საკუთარი ერის ღირსებას.

ეს უმნიშვნელო შემთხვევა დღემდე ცოცხლობს ჩემში, თუმც მას შემდეგ თითქმის ოთხი ათეული წელი გავიდა და, განსაკუთრებით დღეს, მეტი სიცხოველით მაგონებს თავს, როცა ჩემი უხილავი სასწორის მეორე მხარეს ვდებ იმ ადამიანთა, იმ ქართველთა წუნუნსა და გოდებას, რომელნიც მისტირიან იმ დროს, როცა ცენტრში ჩასულები სულ უმნიშვნელო ძღვენი-თა და ქრთამით ახერხებდნენ „დიდი საქმეების“ ჩანყობას განუნკებულ ჩინოვნიკებთან თავისა და თუნდაც სამშობლოს საკეთილდღეოდ.

ეს ის შემთხვევაა, როდესაც 2 მანეთი გაცილებით უფრო ღირებულია, ვიდრე „დიდი საქმეების“ მთელი ფუთა.

ახლა სასწორის ერთ პინაზე შეედგათ ბატონ ირაკლი ციციშვილის ნაბამბობი (რომელიც პირადად მისგან არ მომისმენია და ამიტომ, წინასწარ ვისბობოდიშს, თუ რაიმე უზუსტობა მომივა): საბჭოთა არმიამ აიღო რომელიღაც გერმანული ქალაქი და მის კომენდანტად დაინიშნა ირაკლი ციციშვილი. იმავე დღეს მას ეახლა ამ ქალაქის რამდენიმე წარმომადგენელი. უპირველეს ყოვლისა, მათ ბამბარჯებზე მიულოცეს კომენდანტს, ხოლო შემდეგ ნებართვა სთხოვეს, დაელაგებინათ და დაესუფთავენინათ თავიანთი ნომარი ქალაქი...

ახლა კი სასწორის მეორე პინაზე დავდოთ ჩვენი სიყვარული თბილისისადმი. უამრავი ტკბილი სიმღერაა შექმნილი ამ სიყვარულზე, მაგრამ საქმე საქმეზე რომ მიდგა, სამოქალაქო ომის დროს, სადაც ჭურვი მიუწვდებოდათ, ქვა ქვაზე არ დატოვეს დაპირისპირებულმა მხარეებმა. მათ შორის, არ დაინდეს და მიწასთან გაასწორეს საკუთარი მშობლიური სკოლაც (თუმც, დღეს სკოლა აღდგენილია, მაგრამ ის უკვე აღარ არის ის სკოლა, სადაც ტატო სწავლობდა).

ძალიან მიჭირს ამის მოგონება, მაგრამ სათქმელი უნდა ითქვას: გიორგი რევიშვილმა, ჩვენმა „რემკამ“, ჩემმა ყოფილმა სტუდენტმა, უნიჭიერესმა ახალგაზრდამ, დიდი მომავლის მქონე მწერალმა და კინოდრამატურგმა, როგორც რეჟისორმა მხოლოდ ერთი შესანიშნავი ფილმის გადაღება მოასწრო — „კვირა დღე“. მას განუხორციელებელი დარჩა მრავალი უაღრესად საინტერესო ჩანაფიქრი. მე აქ მინდა მოვიტანო ერთი პატარა ეპიზოდი ჩანაფიქრიდან, რომელსაც ის „ავლანურ თემას“ ეძახდა: ერთი ქართველი ახალგაზრდა გაიწვიეს სამხედრო სამსახურში. მოხვდა ავლანეთის ომში. მათი ბატარეა განლაგდა ერთ-ერთ მაღლობზე. მომხდურთათვის ეს ადგილი კარგი საფარი იყო, რადგან მაღლობი წმინდა ადგილად იყო მიჩნეული. ამის გამო ავლანელთა მხრიდან ამ მიმართულებით არც ერთი ჭურვი არ გატყორცნილა...

ალბათ, ყველას გვახსოვს ქაშვეთის წმიდა გიორგის ეკლესიის ტყვიით დაცხრილული კედლები. ქრისტეს გულისთვის დიოკლეთიანესაგან ნანამე-
ბი წმინდა გიორგი, უკვე ჩვენი დროის წარმართებმაც არ დაინდეს.
ამავე ნატყვიარი ეკლესიიდან 1992 წლის 8 მარტს გაასვენეს ჩვენი რემ-
კა და სიცოცხლეშიც და სიკვდილშიც მისი განუყრელი მეგობარი კოტე
ბიბილაური...

* * *

და ბოლოს, კიდევ ერთხელ, მოვიგონოთ ჩვენი სულმნათი მეფე დავით
აღმაშენებელი, როდის უფრო უყვარდა მას სამშობლო, როდესაც სოფლის
კიდეთა ეძებდა დაპყრობად და გარდახდა საზღვართა და შერთო სახლი
სახლსა და აგარაკი — აგარაკსა და უუძღურესთა ართმევდა მათ ნაწილს
და იღვწოდა უმეზობლობასა და ვითარცა მარტოი მკვიდრობდა ქვეყანასა
ზედა, თუ მაშინ, როდესაც ყოველივე ეს შეინანა?

თუ მხოლოდ პირველი ნიშნავს სამშობლოს სიყვარულს, მაშინ რაღას
ვერჩით და განვიკითხავთ რუსეთს?

* * *

ახლა კი კვლავ ჩვენ დროს დავუბრუნდეთ და პატარა ინტერვიუ ვთხოვოთ

კატს, რომელსაც სამშობლო ძალიან უყვარს

კაცი იყო, სამშობლო ძალიან უყვარდა.

ჰკითხეს: მაინც როგორ გიყვარს სამშობლო?

უპასუხა: ძალიან მიყვარსო. მისთვის რას არ მოვიმოქმედებო.

ჰკითხეს: ვთქვით, შეიტყვე, რომ შენს მოყვასს სამშობლო შენსავით
არ უყვარს. რას უზამ?

უპასუხა: სულ ნაკუწ-ნაკუწ ავქნი და ყვავ-ყორნებს გადაფუკრი სა-
ჯიჯგნადაო.

ჰკითხეს: მის ლამაზ ცოლს რას უზამ?

უპასუხა: ხარჭად დავისვამო.

ჰკითხეს: მის წვრილშვილს რაღას უზამ?

უპასუხა: სტამბულს მონებად დავყიდო.

ჰკითხეს: მის ეზო-კარს, ყანას, საქონელს და ყოველივეს, რაც მას ეკუთვნის, რას უზამ?

უპასუხა: გაფუნაწილებ იმათ, რომელთაც სამშობლო ჩემსავით უყვართო.

სამშობლო ცოცხალი არსებაა და ნურვინ დაიმშვიდებს თავს, რომ მას არ ესმის, ვერ ხედავს, ან ვერ გრძნობს, ვის უყვარს იგი.

არა ყოველი, ვინც გაიძახის, — მიყვარს სამშობლო! — სამშობლოს მოყვარულია, ან ესმის, რა არის სამშობლოს ქეშმარიტი სიყვარული.

შენ კი გგონია, რომ გიყვარს სამშობლო, მაგრამ თუ დაფიქრებულხარ იმაზე, ხარ თუ არა მისი სიყვარულის ღირსი.

17 მაისი, 1999

ეველაზე გრძელი გზა მომდევნო ნაბიჯი!

ნუ ზრუნავთ სვალისათვის, რამეთუ
სვალემან იზრუნოს თავისა თვისისა. კმა
არს დღისა მის სიბოროტე თვისი.

მათი 6,34.

გაუგზავნელი წერილები გურამ რჩეულიშვილს

ჩემო გურამ!

რას განიცდიდი, როდესაც აბოზოქრებული ზღვისაკენ მიდიოდი? ნუ-
თუ არაფერი განიშნებდა, რომ ეს უკანასკნელი ნაბიჯებია შენი?

რას ფიქრობდი მაშინ?

„მიყვარდა მხოლოდ ბედისწერა, როგორც ერთობა კაცისა და ბუნების
ყველა კანონებისა“. — შენი ამ სიტყვების აღსასრულებლად თუ გადადგი
ბოლო ამქვეყნიური ნაბიჯები...

რას კარგავს, გურამ, იმ საბედისწერო წამს ადამიანი: წარსულს, აწ-
მყოს თუ მომავალს? ანდა იქნებ სამივეს სრულყოფილად ინარჩუნებს? შენ
გეკითხები, რადგან ცოტა თუ მეგულება ცოცხალთა შორის, ვისაც შეეძ-
ლოს ამ შეკითხვაზე პასუხი გამცეს...

მარკუს აპრილიუსი. ფიძრავი:

“თუნდაც ღრმად გწამდეს, სამი ათას წელს ვიცოცხლებთ და კიდევ ოცდაათი ათასს, სულ ერთია, მაშინაც კი უნდა გახსოვდეს, რომ არავინ არ ჰკარგავს სხვა სიცოცხლეს, გარდა იმისა, რომლითაც ცოცხლობს და არავინ არ ცოცხლობს სხვა სიცოცხლით, გარდა იმისა, რომელსაც ჰკარგავს. ამიტომ ყველაზე უფრო დღეგრძელი სიცოცხლე არაფრით არ განსხვავდება ყველაზე უფრო დღემოკლისაგან. მართლაც, აწმყო ხომ ერთია ყველასთვის, მაშასადამე, ერთია დანაკარგიც; წუთიერთია ყველაფერი ამ საწუთროში. არავინ არ კარგავს არც წარსულს და არც მომავალს, რადგან ვის ძალუძს წაგართვას ის, რაც არ გაგაჩნია? მაშ, ყოველთვის გახსოვდეს შემდეგი ორი ჭეშმარიტება: ჯერ ერთი, დასაბამითვე ყველაფერი ერთი და იგივეა, ყველაფერი ერთი და იგივე — წრიული გზით მიმოიქცევა და ამიტომ სულ ერთია, რამდენ ხანს უჭვრეტ ამ ერთსა და იმავე სპექტაკლს — ასი, ორასი თუ უსასრულოდ მრავალი წლის განმავლობაში. მეორეც, უდღე მოკლესი, ბოლოს და ბოლოს, იმასვე ჰკარგავს, რასაც ყველაზე უფრო დღეგრძელი. აწმყო — აი, ყველაფერი, რაც შეიძლება დაჰკარგო, რადგან მხოლოდ აწმყოს ფლობ შენ, ხოლო არავინ არ კარგავს მას, რასაც არა ფლობს”.

ეს სიტყვები კი სენეკას იკუთვნის:

“მე არც წარსული მეკუთვნის და არც მომავალი; მალემსრბოლი დროის ერთ წერტილზე ვკიდევარ”.

ეს წერტილი — მოცემული წამია, რომელშიაც ხარ.

განა ეს ცოტაა — ეს წერტილი?

არაფერი არ ადასტურებს უფრო ნათლად სულის უკვდავებას, ვიდრე მოცემული წამი, რომელშიც ხარ. სხვაგვარად რომ ვთქვათ, მარადისობა და მოცემული წამი ერთი და იგივე „შემადგენლობისაა“.

მაგრამ, ამასთანავე, თვით ბუნება ადამიანისა ერთობ არამყარია, რადგან ეს უკვდავი სული მყიფე ჭურჭელშია მოთავსებული.

და კვლავ სენიკა:

“არ არის ადამიანი მეორეზე მყიფე. ვერ ნახავ კაცს, სხვაზე მყიფე რომ იყოს, ან სხვაზე მეტად რომ სწამდეს ხვალინდელი დღე”.

აქვე მოვიგონოთ სოლომონ გივის ზეგონება:

“თავს ნუ იქებ ხვალინდელი დღით, რადგან არ იცი, რას დაბადებს იგი”.

ჩემმა მეგობარმა, რეზო ყარალაშვილმა, ერთხელ ერთი ძველჩინური იგავი მიაჩმო:

იყო ერთი კაცი, ჰყავდა ერთადერთი ვაჟი და კიდევ — თეთრი ცხენი. ერთხელაც ეს ცხენი დაიკარგა.

მოვიდნენ მასთან მისი ახლობლები და მოუსამძიმრეს მარჩენალი ცხენის დაკარგვა.

კაცმა უბასუბა: რა იცით, რომ ეს ცუდია?

და მართლაც, მალე ამ თეთრმა ცხენმა თან მოიყვანა მთელი რემა ველური ცხენებისა.

ეს რომ კაცის ახლობლებმა გაიგეს, იჩქარეს მიელოცათ მისთვის გამდიდრება.

კაცმა უბასუბა: რა იცით, რომ ეს კარგია?

და მალევე, იმ კაცის ვაჟი შეეჯდა ერთ-ერთ გაუხედნავ ველურ ცხენზე, რომელმაც ის გადმოაგდო. ვაჟმა ფეხი მოიტყუა.

ახლობლებმაც არ დააყოვნეს გამოეთქვათ გულისტკივილი მომხდარის გამო და თან სიბრძნე შეუქქეს.

კაცმა უპასუხა: რა იცით, რომ ეს ცუდია?

და სწორედ ამ დროს იმპერატორმა დაიწყო ჯარის შეგროვება სა-
ლაშქროდ და კაცს თავისი ერთადერთი ვაჟი შინ დაურჩა...
და ასე შემდეგ და ასე შემდეგ.

ახლა მოვიგონოთ ბიბლიური ისტორია იოსების გაყიდვისა ძმებისაგან. ვინ იფიქრებდა და განსაზღვრავდა, რომ ამ უსასტიკესმა გადანყვეტილებამ გადაარჩინა ებრაელთა ერი.

წინასწარმეტყველება და სიბრძნე სულაც არ ნიშნავს მარჩიელობას, თუ რა იქნება ხვალ, ზეგ, ხუთი, ოცდახუთი წლის შემდეგ. ასეთი „წინასწარმეტყველება“ ჰგავს ზღვის ზედაპირზე თითით ხატვას. წინასწარმეტყველება და სიბრძნე არის ღვთის ნების შეცნობა და აღიარება საკუთარი უმწეობისა და არამყარობისა.

მაგრამ, მეორე მხრივ, თუ ასე არამყარია ადამიანის ბუნება, რაღა დაგვრჩენია ჩვენ, უბრალო მოკვდავთ. ხომ შეიძლება, ჩვენი სიმყიფე და სრული უმეცრება იმისა, თუ რა გველის ხვალ, გახდეს სასონარკვეთის მიზეზი? ხოლო სასონარკვეთა უმძიმესი ცოდვათაგანია.

და აქვე ირკვევა, რომ აღიარება საკუთარი უმწეობისა, სიმყიფისა და უმეცრებისა, რომ არ ვიცით, რა გველის ხვალ, შესაძლოა, გახდეს ჩვენი ადამიანური მოღვაწეობის, ჩვენი სიძლიერისა და ძლევაგამოსილების დასაბამი, თუ შევეცდებით, ჩავნდეთ და აღვასრულოთ შეძლებისამებრ მაცხოვრის ის სიტყვები, რომელიც ეპიგრაფშია მოცემული. ამისათვის უნდა შემოვიზღუდოთ სამოღვაწეო სარბიელი. მოცემული დრო და ჟამი — აი, რა მოგვეცა ჩვენ რეალურად. უნდა ვეცადოთ, ბოლომდე ამოვწუროთ დღევანდელი დღის საზრუნავი, რათა შევძლოთ, უკანმოუხედავად გადავდგათ ნაბიჯი მომავალში.

თუ გინდა იყო დღეგრძელი, — ჩვენი წმიდა მამები ამგვარადაც განმარტავენ ამ შეგონებას, — ყოველი დღე უნდა იცხოვრო ისე, თითქოს ის

უკანასკნელია და მაშინ ყოველი მომდევნო იქნება ღვთიური წყალობა და საჩუქარი.

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ერთხელ ჩემს სასცენარო ჯგუფს შევთავაზე ერთი ვარჯიში, რომლსაც სქემა-ღლიური დავარქვით (იდეა ვესესხე დიდ ჰერმან ჰესეს. ამ იდეას ის „სულის ვარჯიშს“ უწოდებდა).

ღლით გაიაზრეთ და დაგეგმეთ, ვეუბნებოდი ჩემს სტუდენტებს, დღევანდელი ღლის საქმიანობა და საზრუნავი და, ეცადეთ ღლის განმავლობაში, შეძლებისამებრ, შეასრულოთ ყოველი პუნქტი ამ გეგმისა. ხოლო მიმწახსნა, დაძინების წინ, გადაავლეთ თვალი განვლილ გზას და მაშინ თქვენ აღმოაჩინეთ, თუ რამდენი რამ მოხდა ამ სადაგ დღეს საინტერესო და ზოგჯერ მნიშვნელოვანიც, რამდენ ახალ სახეს და ხასიათს შეხვდით, რა სიტუაციები განიცადეთ. რა სისუსტეები აღმოაჩინეთ საკუთარ თავში. ხშირად ამგვარი ღლიურების კითხვისას მოვიპოვებდით ახალ იდეებს, ახალ თემებს, ახალ პერსონაჟებს, ისეთ ნიუანსებს, რომელიც, სხვა შემთხვევაში, შესაძლოა, არც კი შეგვეჩინა...

ღღებრძელი კაცის ამბავი

კაცი იყო. ღამით მპარაგმა სვალინდელი ღღე მოპარა.

დადარდიანდა კაცი, რადგან სვალინდელ ღღეს გაჰყვა სვალინდელი მზის ამოსვლა და სვალინდელი მაღალი შუადღე, სვალინდელი მშვიდი საღამო და სვალინდელი ღამე, დამშვენებული სავსე მთვარითა და მოციმციმე ვარსკვლავებით.

სვალინდელ ღღეს გაჰყვა იმედი სვალინდელი ღლისა. ოცნება სვალინდელ ღღეზე. დღევანდელი ღლის მოგონება სვალ და ყველა სისხარული და სიტკბოება განვლილ ღღეთა ნაყოფსა ზედა.

სვალინდელ ღღეს გაჰყვა მისთვის განკუთვნილი მომავალი ღღეები.

დარჩა კაცი დღევანდელი დღის ანაბარა.

სისხამ დილით წამოდგა კაცი სარეცელიდან, დახედა ტკბილ ძილში ჩაფლულ თავის ცოლ -შვილს, დღევანდელი დღის სანთელი დაანთო და შინიდან გამოვიდა.

დღევანდელი დღის მზე ამოდოდა — კაცის უკანასკნელი დღე... და შეუდგა კაცი დღევანდელ დღეს:

ძალს მოეფერა;

საქონელი სოფლის ნახირს გააყოლა;

ეზო მოიარა, გარღვეული ღობე შეაგო, დადაბლებული აამალა;

ვენახი გასხლა;

ხეებს ხმელი ტოტები მოაშორა;

უფროსი ვაჟი დაასაქმა;

შუათანა დატუქსა;

უმცროსს ენა მოუწლიქა;

ცოლს თვალი აარიდა.

მეზობელს გადასძახა; მეზობელმაც გადმოსძახა.

დასაბარი დაბარა. გასათოხნი გათოხნა. დასამყნობი დაამყნო. დასათესი დათესა. მოსამკელი მოიმკო. დასამარხი დამარხა. გასაცემი გასცა.

ვალი გაისტუმრა.

დადგა შუადღე.

კაცი ხის ჩრდილში ჩამოჯდა დასასვენებლად.

მოსაგონარი მოაგონდა. დასავიწყებელი დაივიწყა. მოსანანიებელი მოინანია. სიხარულმა გაახარა. მწუსარებამ დაამწუსრა. შიშმა შეაშინა. სიცივემ შემცივნა. სითბომ გაათბო.

წამით გაუელვა, სვალინდელი დღე რომ აღარა ჰქონდა და ნაღველი მოაწვა.

მყისვე წამოდგა, წამოიმართა.

ხოლო მერე:

უფროსი ვაჟი შეაქო;

შუათანა დაასაქმა;

უმცროსს ამჯერადაც ენა მოუწლიქა;

ცოლს მოუალერსა.

ზამთრისათვის შეშა დააპო.

დგებოდა სალამო.

აყეფდა ძალლი.

სოფლის ნახირი შინ ბრუნდებოდა...

მის ეზო-კარს დამაშვრალი, მშიერ-მწყურვალი მგზავრი მოადგა არ-
გნით ხელში.

შეიპატიეთა. უპასპინძლა. ბუბარი დაუნთო. ფეხები დააბანინა. პური
აჭამა. ღვინო ასვა.

წაილილინეს. წაიმღერეს.

სტუმარი წამოდგა. წასვლა ინება.

მთელი ოჯახი სტუმრის გასაცლილებლად აივანზე გამოეფინა...

დღევანდელი დღის მზე არ ჩასულიყო.

მოსულიყო წვიმა და წასულიყო წვიმა და ცა ცისარტყელით დამშვე-
ნებულიყო.

დამდგარიყო მალალი შუადღე თავისი მაგრილობელი ჩრდილებითა
და მაცოცხლებელი ნიავით და არ წასულიყო.

დამდგარიყო მშვიდი სალამო და გალობდა შაშვი.

მერე სავეს მთვარეც ამოსულიყო და ციმციმებდნენ ვარსკვლავები.

მგზავრი არგნით ხელში თავის გზას მიუყვებოდა დასავლეთისაკენ...

დღევანდელი დღის სანთელი არ ჩამქრალიყო.

სხვისი განკითხვა — თავის გაცემა

ნუ განსჯით, რათა არა განისჯათ.
ვინაიდან როგორი განსჯითაც განსჯით,
იმნაირითვე განისჯებით, და რომელი
საწუთითა მიუწუთ, იმითვე მოგეწუთ
თქვენ.

ან რატომ ხედავ ბეწვს შენი ძმის თვალში,
ხოლო შენსაში დირქსაც ვერ გრძნობ?
ანდა როგორ ეუბნები შენს ძმას: მოიცა,
ამოგიღო ბეწვი თვალიდან, და თვითონ შენ
კი დირე გაქვს თვალში.

თვალთმაქცო, ჯერ შენი თვალიდან ამოიღე
დირე და შერე ნახაყ, როგორ ამოიღო შენი
ძმის თვალიდან ბეწვი.

მათი 7,1-5.

ერთხელ, ადრე, შინ მიმავალს, კინოთეატრ „ყაზბეგთან“ ერთი რუსი კაცი შემხვდა. დახეული, უსუფთაო ტანსაცმელი ეცვა. ასეთებს რუსეთში „ბომჟებს“ ეძახიან. სიგარეტი მთხოვა. მე ამოვიღე „კოსმოსის“ სავსე კოლოფი და გავუწოდე. მან ბინძური თითებით ერთი სიგარეტი ამოიღო, თავი მოუფშვნიტა და, ის იყო მინდოდა მეთქვა — კიდევ ამოიღე-მეთქი, რომ მან მადლობის ნაცვლად დაუფარავი ბოლმით მითხრა — Хорошо живешь, старик! ახლა მე დავიბოლმე. ის მიხვდა, რომ მიზანს მიაღწია, ჩაიქირქილა და გამ-

შორდა. ერთხანს ვიდექი და ვუცქერდი მიმავალს. „ახლა მიდი და აუხსენი ამ გლახას, რომ მე უფრო უფილტრო სიგარეტს ვეჭანები და, რომ ამ პრესტიჟულ საბჭოურ სიგარეტს ჩემი ინიციატივით არასდროს ვყიდულობ და, რომ ეს კოლოფი ვილაცამ მაჩუქა“. მოკლედ, გუნება მომიშხამა. „იქნებ ასეთებს კოლოფი კი არ უნდა მიანოდო, არამედ ჯიბიდანვე ამოიღო ერთი ლერი და ამპარტანულად გაუნოდო, როგორც ამას აკეთებს ზოგიერთი ახალგაზრდა ასეთ შემთხვევაში, მაგრამ მე ამას ვერ ვიზამ, არ შემიძლია.

შევუდექი ჩემს აღმარს. გზად გიორგი მაყაშვილი შემხვდა, ჩემი მეზობლის, კოტე ახვლედიანის მეგობარი. გიორგი და კოტე ჩემთან დადიოდნენ ვკირაობით, როცა ჩვენ ბიბლიას ვკითხულობდით.

მე მას ცხელ გულზე, დანვრილებით ვუამბე ეს ამბავი. თან თავს ვიმართლებდი და თან ათასგვარი ეპითეტით „ვამკობდი“ იმ უბედურს. მის ეროვნულობასაც კი გადავწყვიტე — ეს მათი საერთო თვისებაა-მეთქი; დაკომპლექსებული ხალხია, მიაჩნიათ, რომ მათსავე ქვეყანაში ყველა სხვა ხალხი მათზე უკეთესად ცხოვრობს.

რა ვიცოდი მაშინ, რომ ეს განკითხვის ტირადა სიტყვასიტყვითა და სრული ნონით, ბუმერანგით დამიბრუნდებოდა.

გავიდა საკმაოდ დიდი დრო, იქნებ თვეებიც, იქნებ წლებიც. ყოველ შემთხვევაში, მე ეს ამბავი აბსოლუტურად მიმავინყდა.

ერთხელაც შევხვდი გიორგის. მე მას სიგარეტი ვთხოვე. მან ჯიბიდან Marlboro-ს კოლოფი ამოიღო და გამომიწოდა. მე მას ღიმილით ვუთხარი — *Хорошо живецы!* მანაც დაუყოვნებლივ მიპასუხა — „რა არის ეს, ძია ერლომ, მაშ, რაღად განიკითხეთ მაშინ ის უბედური ბომჟი უმადურობისათვის?!“

შურისძიება სრული იყო და დაუნდობელი. რაღა მაინც და მაინც იმ საწყალ რუსთან შეხვედრის შემდეგ შემხვდა გიორგი? რად მოვუყევი სწორედ გიორგის ის ამბავი? წლების შედეგ, რატომ მაინც და მაინც ამ შეხვედრისას არ მქონდა სიგარეტი? რატომ მქონდა გიორგის მაინც და მაინც

“Marlboro” და, რაც მთავარია, რამ მათქმევინა, მადლობის ნაცვლად, იგივე სიტყვები?... ასეთი ფილიგრანული ნამუშევარი „ბედისწერისა“, დამეთანხმებით, იშვიათია. იქნებ, სულაც არ არის იშვიათი, უბრალოდ, ჩვენ ვერ ვამჩნევთ, ანდა არ გვინდა, დავინახოთ, რომ სულიერ სფეროში უფრო მეტი სიზუსტეებია, ვიდრე ნივთიერში და რომ ჩვენს ქცევას „ვილაც“ უთვალთვალებს, აფასებს და განსჯის.

ერთი ნათელია: მე ამ შემთხვევამ დამარწმუნა, რომ იმ „ვილაცის“ წინაშე მე არაფრით უკეთესი არა ვარ იმ ბომჟზე. იქნებ, პირიქითაც.

აი, ეს არის ამბავი ორი ღერი სიგარეტისა: „კოსმოსი“-ისა და Marlboro-სი, რომელმაც ამოდენა ვნებათაღელვა გამოიწვია ჩემში. იქნებ ეს უმნიშვნელო მაგალითი სრულიად არ შეეფერება ამ დიდებულ შეგონებას — არ განიკითხო. მაგრამ ამ ამბიდან გამოტანილი დასკვნა ჩემთვის მეტად მნიშვნელოვანია: ეს არის გაფრთხილება მცირეს საშუალებით დიდ შეცოდებაზე...

დაილოცოს, უფალო, შენი სამართალი!

მაგრამ რა ვქნათ მაშინ, როცა საქმე არ ეხება მხოლოდ ორ ღერ სიგარეტს (მით უმეტეს, ჯანდაცვა გვაფრთხილებს, რომ სიგარეტი მავნეა ჩვენი ჯანმრთელობისათვის), არამედ გაცილებით მაღალ საფეხურებს.

დღეს ყველა ყველას განიკითხავს: კაცი — კაცს, ჯგუფი — ჯგუფს, პარტია — პარტიას, ლიდერი — ლიდერს, და საერთოდაც, უფრო გლობალურ სფეროებში, ხალხი — ხალხს, ქვეყანა — ქვეყანას...

ადამიანურ განკითხვას თავისი აზარტი ახლავს, თავისებურ ესკალაციას იწვევს. ამ უნაყოფო, ფუჭ შეხლა-შემოხლაში არა მარტო შეიძლება დაგავინყდეს, რის გამო დაინყო დავა, არამედ უფერულდება და იკარგება მთავარი სასიცოცხლო საერთო მიზანიც და თვით განკითხვის ფორმა, შესაძლოა, ურთიერთობის შინაარსადაც კი გადაიქცეს.

მაგრამ ნურავინ დაიმშვიდებს თავს იმით, რომ სხვისი განკითხვისა და საკუთარი თავის განუკითხაობის ბაკქანალიაში ყოვლისმხილველი ვერ

გაერკვევა, ან თვლა აერევა, ან ვინმე გამორჩება, ან განსჯის წონა-ზომაში შეცდება. არა, რა თქმა უნდა. „ეჰა, ღმერთის სიუხვის, სიბრძნისა და ცოდნის სიღრმე! რაოდენ გონებაშიუნვედომელნი არიან მისი მსჯავრნი და გამოუკვლეველნი მისი გზანი“ (რომ. მიმართ XI, 33).

ახლა ჩვენს სათაურს მივუბრუნდეთ: სხვისი განკითხვა — თავის გაცემა. დავიწყით იმით, რომ ყველას მოტყუება შეიძლება, მაგრამ თავს ვერ მოიტყუებ. ჩვენ ბევრი რამ არ მოგვწონს ჩვენში, მაგრამ მისი აღიარება არ გვინდა და დიდის მონდომებით ვმაღავთ. ამიტომაც არის, რომ ამ ჩვენს ნაკლს სხვაში ვებრძვით, ნაკლისაგან „განკურნების“ ამგვარი გზა აბსურდულია და ფუჭი. ჩვენი ნაკლი კიდე უფრო აგრესიული ხდება ჩვენშივე სწორედ იმის პროპორციულად, რა გამძვინვარებითაც ვებრძვით ამ ნაკლს სხვაში. ხშირად შენს თვალში არსებული „დირე“ ხდება მიზეზი სხვის თვალში „ბენვის“ დანახვისა.

თავისთავად, სხვისგან განკითხვისა არ უნდა გეშინოდეს, როგორც არ უნდა გეშინოდეს წყევლისა, რადგან ამგვარი განკითხვა და წყევლა, როგორც სარკეში, შენგან აირეკლება და განმკითხავის სახეს აჩენს.

აი, ერთი ლოცვა „დილის ლოცვანი“-დან:

აცხოვნე უფალო, და შეიწუაღენ მოძულენი
და მაჭირვებელნი ჩემნი და მოქმედნი
ჩემზედა უსჯულოებისანი, და რომელნი
მმძლავრობენ და მევედრიან მე ნუ დასჯი
ცოდვათა და უსჯულოებათა შინა მათთა
ჩემთვის, არამედ მოაქციენ იგინი
ბოროტისაგან, რომელ აქვენ ჩემდა მომართ,
და შეიწუაღენ დიდითა წუაღობითა შენითა.

28 ივნისი, 1999

ადრე გამოხრავ, ადრე
გამოგხრავ,
გვიან გამოხრავ, გვიან
გამოგხრავ!

ამ სიტყვებით ემუქრება დათვი მავანს რომელიღაც ზღაპარში. მავანი, როცა გამოხრავს იმას, რასაც ხრავს, დათვი უეჭველად მიაკითხავს და... გამოხრავს. დამეთანხმებით, ერთობ არასახარბიელო პერსპექტივაა. ერთადერთი, რითაც შეუძლია მავანს, გაიხანგრძლივოს სიცოცხლე, ის არის, რომ გვიან გამოხრას ის, რასაც ხრავს...

ეს მავანი, არც მეტი და არც ნაკლები, კაცობრიობაა, რომელიც ხრავს იმ სასიცოცხლო რესურსებს, რომელიც ღმერთმა მას უწყალობა სამყაროს შექმნისას...

მთელი ექვსი დღე-ღამე ქმნიდა სამყაროს შემოქმედი და არაფერი დარჩა შეუქმნელი. ერთი შორეული ვარსკვლავის სხივიც არ დააკლო თავის ქმნილებას, ერთი სამყურა ყვავილიც. და მეექვსე დღის ბოლოს შექმნა ადამიანი, თავისი შემოქმედების გვირგვინი და, ყოველივე, რაც მან შექმნა ადამიანამდე, შექმნა ადამიანისთვის: „ინაყოფიერეთ და იმრავლეთ, აავსეთ დედამიწა, დაეუფლეთ მას, ეპატრონეთ ზღვაში თევზს, ცაში ფრინველს, ყოველ ცხოველს, რაც კი დედამიწაზე იძვრის“. მაშასადამე, მან სამყარო ადამიანისთვის შექმნა, ყოველი ჩვენთაგანისთვის. როგორც მზრუნველმა მამამ, არავინ დატოვა უმემკვიდროდ. თორემ თავად მისთვის სამყაროს შექმნა არავითარ საჭიროებას არ წარმოადგენდა. მის შემოქმედებას ორმაგი სახე აქვს: ნივთიერი და სულიერი, მაგრამ არც ერთი მათგანი სუფთა სა-

ხით არ არის მოცემული. ნივთიერს თუ სულიერი აკლია, მაშინ ეს მემკვიდრეობა მალევე ამოიწურება, გაიფლანგება, უხმარი შეიქმნება. ან მლილი ან ჭია გარყვნის, ან ქურდი მოიპარავს. მოვიგონოთ, თუნდაც, ეგვიპტეში შვილზე: მამას ორი ძე ესვა. უფროსი მამასთან დარჩა, ხოლო უმცროსმა მამას თავისი წილი მემკვიდრეობა სთხოვა, რომელიც მან ქალებსა და დროსტარებაში გაფლანგა და გაანიავა. მერე კი, როცა გალატაკდა, შეინანა და კვლავ მამის წიაღს დაუბრუნდა. მაგრამ ეს მხოლოდ იგავია კეთილი დასასრულით. ცხოვრება კი, ძირითადად, უძლებობის ნიშნით მიედინება — ჯერ კიდევ უმრავლესობის იდეალი ნივთიერი კეთილდღეობაა და სულიერობა თვლემს მათში.

ვაკურთხო უფალი, რომელმან გულიხსმა-
მიუო მე, რამეთუ ღამემდე და უმეტესცა
განმსწავლეს მე თირკუმელთა ჩემთა.

ფსალმუნნი. 15,7.

მარხვა ნევროზის გამო დავიწყე.

35 წლის ასაკიდან, მთელი შვიდი წელიწადი, როგორც ერთი დღე, ნევროზმა გამანამა. ეს ავადმყოფობა მფიტავდა და ძალას მაცლიდა. რა ღონეს არ მივმართე: ექიმები, წამლები, ნემსები, ფიზიოთერაპია, ფსიქოთერაპია. იყო პერიოდები, დღეში ორჯერ ამოდიოდა ჩემთან სასწრაფო და ექიმები საათობით ისხდნენ ჩემს სასთუმალთან და გამოვყავდი მდგომარეობიდან. ტაქიკარდიისა და არითმიის გამო გამუდმებით მეჭირა მაჯა და ვუსმენდი საკუთარ პულსს. წნევა 200-მდე ადიოდა. იმ განცდაში ვიყავი, რომ აი, ახლა შეწყდება მაჯისცემა და დამთავრდება ყველაფერი. დაძინე-

ბისაც მეშინოდა. თუ ჩავთვლემდი, მყის მეღვიძებოდა. მაშინ სახლში საშნი-
ლა ვიყავით: მოხუცი მშობლები და მე. თუ არ მეგულებოდა ჯიბეში ვალი-
დოლი, ან ნიტროგლიცერინი და ტაქსისთვის ორი მანეთი, ვერ ვბედავდი
შინიდან გამოსვლას. გამოსვლა კი აუცილებელი იყო, რადგან ჩემს გარდა
არავის შეეძლო პროდუქტების ამოტანა. ქალაქში, სადაც უნდა ვყოფილი-
ყავი, გავიზრებდი, თუ სად მიმესვლებოდა ნევროზული შეტევის შემთხვე-
ვაში. ერთხელ, მთელი ღამე ერთ შორეულ ნათესავთან დავრჩი, რა თქმა
უნდა, სასწრაფოს ექიმის მეთვალყურეობის ქვეშ. ყველაფერი ავადმყოფო-
ბის გამწვავების საბაბი ხდებოდა: რომ ვანუხებ მასპინძლებს, რომ არ შე-
მიძლია, უტელეფონობის გამო ჩემს მშობლებს ვაცნობო ჩემი მდგომარეო-
ბის შესახებ. ვგრძნობდი მოხუცი ექიმის უკმაყოფილებას, რომ მთელი მო-
რიგეობის დრო ჩემზე დახარჯა და თან თითქმის უშედეგოდ. ერთხელაც,
მე-2 სამმართველოს პრესტიჟული საავადმყოფოს მისაღებში მოვხვდი. იქ
კი, ეტყობა ნარკომანი ვეგონე; რალაც უანგიანი ნემსი გამიკეთეს და უცე-
რემონიოდ გამომისტუმრეს.

ასე გადიოდა თვეები და წლები და ერთ ზამთარს მოვიდა მშველელი
თოვლი. ეს კი იმას ნიშნავდა, რომ ტაქსი ჩვენს აღმართზე ველარ ამოვიდო-
და. მაშინ იყო, რომ ორი გადანყვეტილება მივიღე: პირველი — შევრიგებო-
დი სიკვდილს, თუ სასიკვდილო ვარ, დაე, მოვკვდე: მეორე კი — დამეწყო
მარხვა. მაშინ ეკლესიაში არ დავდიოდი, ოღონდ ვიცოდი, რომ ამ პერიოდ-
ში მორწმუნეები შობისნინა მარხვის წესს ასრულებდნენ. ამ ორივე გა-
დანყვეტილებამ შინაგანი სიმყარე მომცა. რალაც შემობრუნდა ჩემში და
მეც მორჩილად მისვდიე შინაგან კეთილ გულისთქმას. მერე ეკლესიურიც
გავხდი და დღემდე ვმარხულობ. „ვადიდებ უფალს, რომ დამარჩია, ღამ-
ღამობით მწვრთნიან ჩემი გულისთქმანი“ (იმავე ფსალმუნის ახალი თარ-
გმანი, ხოლო რუსულად ეს მუხლი ასე გამოიყურება: „благодаря гос-
пода, вразумившего меня, даже и ночью учит меня внутренность моя“. მე
მანც ძველი ქართული რედაქცია მირჩევნია). თანდათან წვეთ-წვეთად, გა-

მოვიდა ჩემგან ეს ავადმყოფობა. არა, მარხვა დიეტა არ არის. დიეტა ადამიანის შეთხზულია და ამიტომაც — არასრულფასოვანი. მახსოვს ცნობილი კაშპიროვსკი, რომელიც თავის თავში „дьявольскую силу“-ს გრძობდა და მით „კურნავდა“. ისიც მახსოვს, რომ ეს „განკურნება“ უმტკივნეულოდ მიმდინარეობდა. მაგრამ ცოტა თუ ფიქრობდა მისი პაციენტებიდან, რომ როცა სატივიზარი არ გტკივა, ეს სულიერ სიკვდილს ნიშნავს. ისიც მახსოვს, თუ როგორ გააძევა იგი ჩვენმა სამღვდელოებამ და რა რისხვა დაიმსახურა იმათგან, რომელნიც ასერიგად დამოკიდებულნი აღმოჩნდნენ ამ „ჯადოქარი მკურნალისაგან“.

მარხვა ნიშნავს შენახვას, დაცვას, ღვთიური მცნების დაცვას. ის, უპირველეს ყოვლისა, სულიერი კატეგორიაა, მაგრამ ამ შემთხვევაში საზრდოსთან (ნივთიერთთან) დაკავშირებული. მარხვის წესის დაცვის სულიერობა მაშინვე არ მყლავნდება. ის ნელ-ნელა მოიცავს ჯერ ჩვენს სხეულს, ხოლო შემდეგ — სულს. ხანგრძლივი მარხვისას სხეული უკვე წინასწარ გრძნობს მარხვის მოახლოებას და ის თავისებურად ზეიმობს მის დადგომას. ორგანიზმი გამოიმუშავებს გარკვეულ ინდეფერენტულობას არასამარხო საჭმლებისადმი. ნორმალურად ფუნქციონირებს კუჭი და თირკმელები. სხეული თანდათან თავისუფლდება ლექისა და შხამებისაგან. სხეული თითქოსდა თვითონ ზრუნავს თავის თავზე, ჩვენს ჩაურევლადაც. მოდის უჩვეულო განცდა, რომ შენ ბუნების ნაწილი ხდები და, რაც მთავარია, ჯდება რალაც რიტმში, რომელსაც სხვას ვერას უწოდებ, თუ არა ღვთიურს.

აქვეა მოსატანი დანიელ წინასწარმეტყველისა და იმ ცნობილი სამი ყრმის ისტორია ძველი აღთქმიდან, რომელიც, აგრეთვე, მარხვის წესის დაცვას ეხება: დანიელი და ეს სამი ყრმა ნაბუქოდონოსორის სასახლეში მოხვდნენ. „უნაკლონი, შესახედავად მშვენიერნი, ყველა სიბრძნეში დახელოვნებულნი, ნიჭიერი და სწავლისუნარიანი ყმანვილები, რომელთაც შეეძლოთ მეფის კარზე სამსახურის განევა და ქალდეველთა მწიგნობრობისა და ენის შესწავლა“. მეფემ მათ თავის სუფრიდან განუწესა ულუფა. დანიელმა მე-

ფის საჭურის სთხოვა, რომ ნება დაერთოთ, არ მიეღოთ იქაური საჭურის-
სასმელი, რათა არ გაუნმიდურებულებოდნენ. საჭურისი შენუხდა, რადგან
შესაძლოა ეს მათ უარყოფითად დატყობოდათ, რითაც საჭურისი დადანი-
შაულდებოდა მეფის წინაშე. მაშინ დანიელმა ათი დღე სთხოვა საცდელად,
ოღონდ მოეტანა მათთვის მხოლოდ მწვანილი და წყალი. გავიდა ათი დღე
და აღმოჩნდა, რომ ეს ოთხი ებრაელი ყმანვილი შესახედაობით უფრო ლა-
მაზები და ჯანიანები იყვნენ, ვიდრე ის ყმანვილები, სამეფო ულუფას რომ
მიერთმევდნენ.

ღმერთმა ადამიანისთვის შექმნა ყველაფერი, რაც მას გარს აკრავს. ბუ-
ნებაში კი არაფერი არ არის შეუსაბამო და იქ ყველაფერი თავისთავად წო-
ნასწორდება. აბა, ვინ იფიქრებდა და ვის შეეძლო გაეაზრებინა, რომ რომე-
ლილაც ტროპიკულ ტყეში რომ არ არსებობდნენ დიდი ღამურები, გადაშენ-
დებოდა უამრავი ჯიშის მცენარე. რალა შორს წავიდეთ, აგერ, ჩვენთან ლაფ-
ნიჭამიებმა გაანადგურეს მთელი წინვოვანი მასივები ბორჯომის ხეობაში
მხოლოდ იმიტომ, რომ ადამიანი ჩაერია ბუნების „სუნთქვაში“, რითაც დაირ-
ღვა ეკოლოგიური წონასწორობა. მიწური ამბობდა — თუ ბუნება არ გვაძ-
ლევს, ჩვენ უნდა წავგლიჯოთ მასო. განა ამგვარი დამოკიდებულების შედე-
გი არ არის ბაიკალი, ეს ღვთიური საჩუქარი, უდიდესი მარაგი სასმელი წყლი-
სა, რომლის გადარჩენაც უკვე საეჭვო ხდება?

თაბორი კი ამბობდა:

“შენ არ ძალგაძს კვირტი ყვავილად აქციო, შენედე, რა იოლად აკე-
თებს ამას ბუნება”.

არწივს, ორბს, სვავს არავინ სთხოვს ვეგეტარიანელობას, მაგრამ განუ-
კითხავ ჭამა-სმას არავინ მოუწონებს. თუმცა, ამას თვითონაც არ იკადრე-
ბენ. ეს მხოლოდ არასულიერი ადამიანი, დარტანიანის მსახურის, პლანშეს
მსგავსად, ნანობს მხოლოდ იმას, რომ რამდენიც უნდა ჭამოს, მხოლოდ
ერთხელ გაძლება.

ცალკე სასაუბრო ადგილებზე დღევანდელი ტენდენცია, რომელსაც ამჟღავნებს ის ქარაფშუტული რეკლამები, რომელთაც შეიძლება საერთო დევიზი მოეძებნოს: კიდევ უფრო გემრიელი, კიდევ უფრო ტკბილი!

სად არის გემოს და სიტკბოს ზღვარი? ანდა რას ნიშნავს კიდევ უფრო გემრიელი, ან კიდევ უფრო ტკბილი? ეს უაზრო ჯირითი მეტს არაფერს ნიშნავს, გარდა იმისა, რომ დააკარგვინონ ადამიანს ნამდვილი გემო და ნამდვილი სიტკბოება. გემოს შესახებ უნდა ჰკითხოთ იმათ, რომლებმაც ბოლომდე დაიცვეს, ვთქვათ, ალდგომისნინა მარხვა და სააღდგომო სუფრაზე გემოს უსინჯავენ ნაკურთხ წითელ კვერცხებს, ყველს, ხორცსა და ღვინოს. სულ სხვა გემო აქვს ნაყოფს, ხელთა შენთა მიერ მოწეულს.

საუკუნეებით ჩამოყალიბებული მარხვის წესი შეესაბამება ბუნების სუნთქვას, როცა მას ძალდაუტანებლად შეუძლია, გაილოს თავისი ნაყოფი ადამიანისთვის. ბუნების მთელი სასიცოცხლო ენერჯია განკუთვნილი ადამიანისთვის ამ რიტმშია მოქცეული, რომელსაც მინიმალური ტექნიკური ძალისხმევა სჭირდება. ამ რიტმიდან ამოვარდნა აძნელებს ეკოლოგიური ნორმის დაცვას. ხოლო ბუნებასთან შეთანხმებული მოქმედება ნაკლებ პრობლემებს უქმნის ადამიანის ჯანმრთელობას. თუ ჩინეთში 73 პროცენტი სოფლის მეურნეობითაა დაკავებული, მაშინ მას ნაკლები სამედიცინო საშუალებები სჭირდება. მოდით, ათვლა დავიწყოთ არა იმ პრინციპით, თუ ვის რამდენი სჭირდება, არამედ იმით, თუ ვის რამდენი რამ არ სჭირდება. ვფიქრობ, რომ დედამიწას ჩინელების ზიდვა გაცილებით უფრო ეიოლება, ვიდრე უმაღლესი ტექნიკით დამშვენებული ქვეყნებისა.

ახლა დავუბრუნდეთ ჩვენს სამშობლოს. დავუბრუნდეთ, რადგან გლობალურად ამ საკითხების დასმა და გადაწყვეტა ჩვენგან არასერიოზულად უღერს.

რა თქმა უნდა, ტექნიკურ პროგრესს ვერავინ შეაჩერებს. მთავარია, თუ როგორ შეენჯობა ერთმანეთს ჩვენში ტექნიკური პროგრესი და მთელი ჩვენი ისტორიული გამოცდილება და ჩვენი საუკუნეებით ჩამოყალიბებული ცხოვ-

რების წესი. საშიშროებაა, ჩვენი ქვეყანა დაემსგავსოს იმ სიურრეალისტურ ფრინველს, რომელსაც ერთი ფრთა არწივისა აქვს, ხოლო მეორე ბელურისა. ასეთი ფრინველი ვერ გაფრინდება. ჩვენთვის საკმარისი უნდა იყოს რომ ორივე ფრთა ერთნაირად ხოხბისა იყოს.

ამბობენ, რომ მცენარეს ესმის მუსიკა და უფრო მეტი ხალისით იზრდება. მაშასადამე, ის გრძნობს ჩვენს დამოკიდებულებას, ესმის ჩვენი ენა, ჩვენი სიმღერები. „გველისმჭამელი“ ხომ აქ შეიქმნა.

არა, რა თქმა უნდა, ეს მხოლოდ ჩვენ არ გვეხება. ამა თუ იმ ქვეყანაში, ამა თუ იმ მინაზე იმიტომ მკვიდრობს ესა თუ ის ხალხი, რომ ღმერთმა ასე განუწესა. ამიტომ ჰქვია მას სამშობლო — ხალხს და ბუნებას ერთად.

21 ივლისი, 1999

ამბავი კაცისა, რომელმაც კარგად ივაჭრა

ჩვენს სოფელში ერთი ჩემი თვისტომი კაცი ცხოვრობდა. ადრე ამ კაცს ერთი მცირე კარმიდამო ჰქონდა ტყრუშული ღობით შემორაგვეული. ხასხასამოლიან ეზოში მამაპაპისეული კონტა ქონი ედგა. ქონის უკან ვენახი და ხეხილის ბაღი გაეშენებინა. ეზოს ერთ კუთხეში ჭა გაეთხარა, რომელშიც მუდამ ციფი და ანკარა წყალი ედგა. ეზოში შინაური ფრინველები და ცხოველები მრავლად დაუდიოდა, ხოლო ბოზბორა ძაღლი ამ კარმიდამოს ერთგულად დარაჯობდა.

დილიდან, ეზოში მზის პირველი სხივი ჩამოვარდებოდა თუ არა, კაცი საქმეს შუუდგებოდა და საღამომდე მუხლჩაუდრეკლად შრომობდა. ხოლო საღამოს, შრომისაგან დაღლილ-დამაშვრალი კაცი და მისი ცოლ-შვილი კერიასთან მომყუდროვდებოდნენ, ჩონგურს ააულერებდნენ და ტკბილად, ხმაშეწყობილად მღეროდნენ.

ღამდამობით კი, როცა ყველას მშვიდად ეძინა, კაცი შორეულ ვარსკვლავებს ესაუბრებოდა. იქვე, ანლოს, გალობდა შაშვი.

ერთი სიტყვით, ჩემს მოგვარე კაცს, თავისი კარმიდამო ჭირადაც ჰყოფნიდა და ღზინადაც.

მაგრამ ერთხელ, ალბათ ბედი კარს მოადგა, ამ კაცმა თავისი მამული ერთნაირად გაყიდა; გაყიდა ვაზიც და ხეხილის ბაღიც; ჭის ციფი და ანკარა წყალიც და ხასხასა მოლიც ქონის წინ, სადაც შინაური ცხოვე-

ლები და ფრინველები დაუდიოდა; გაყიდა თავისი ერთგული ძაღ-
ლიც; გაყიდა ეზოს ლამის ცა მოსაუბრე ვარსკვლავებითურთ... და შაშ-
ვის გალობაც გაყიდა.

სამაგიეროდ, აღებული თანხით ნახევარი სოფელი მოიფარა. მაგრამ
საოცარი ის იყო, რომ მისი პატარა მამულიც იმ ნახევარ სოფელში
აღმოჩნდა.

სათემოდ ყველანი ვკიცხავდით ჩემს მოგვარე კაცს, მაგრამ გულში
გვშურდა მისი და შემთხვევა რომ მოგვეცემოდა, ამგვარი პირობით
უყოყმანოდ დაფიქრებით ჩვენ-ჩვენს მამულებს.

ერთი კი არის, ამ კაცს სიკვდილამდე ერთხელაც არ მოუნახულებია
თავისი მამაპაპისეული ეზო-კარი, რადგან გაყიდა იგი... და ერთხელაც
ალარ აუხედავს ცისკენ ვარსკვლავებთან სასაუბროდ.

განმარტებისათვის:

ადრესატის განსაზღვრა აუცილებლად მიმართია, რადგან, თუ რომელი-
მე მკითხველი ამ იგავს საკუთარ თავზე მიიღებს, მაშინ ყველაფერი რიგ-
ზეა, მაგრამ თუ ის სხვას იგულისხმებს, ეს უკვე განკითხვაა და ცოდვა.

ამ იგავს სამი კონკრეტული ადრესატი ჰყავს და ვჩქარობ მის ჩამოთვლას:

პირველი ყველასათვის ცნობილი პიროვნებაა — ავტორი ლექსისა
„დილა“.

მეორე ადრესატი მთავარი გმირია ჩემი ადრეული დაუმთავრებელი
მოთხრობისა „ტროლეიბუსი ხურდად, ანუ მოგზაურობა მზის ჩასვლა-
ში“. ზემოთ მოტანილი იგავი ამ მოთხრობის ეპიგრაფად მქონდა ჩა-
ფიქრებული.

მოთხრობის მთავარი გმირი ლარიბი პოეტია. მას ძალიან უყვარს მა-
ნანა, ბეატრიჩესავით სათნო და ნაზი ქალიშვილი, მისი შთაგონებისა და
პოეზიის წყარო. ერთხელ, ქუჩაში მიმავალი პოეტი ტროლეიბუსში შეამ-
ჩნევს მანანას, რომელიც ფანჯარასთან ზის და მას გვერდით ადგილი თა-

ვისუფალია. მთელი ერთი გაჩერება თავქუდმოგლეჯილი მისდევს ტრანსპორტს, როგორმე მიუსწროს და მის გვერდით დაჯდეს. და აი, მიუსწრო კიდეც და მგზავრობის საფასურის გადახდა მოსთხოვეს. როცა არავინ თარმა თხოვნა-ხვეწნამ არ გაჭრა, პოეტმა მანანასადმი სიყვარული დაახურდავა, რისთვისაც ფანტასტიკური ხურდა მიიღო: მთელი ამქვეყნიური დიდება და კეთილდღეობა, თვით უკვდავებამდე და, ამასთანავე, ტროლეიბუსი თავისი მგზავრებით. და, რაც მთავარია, მანანაც აქვე იყო, რომლის გვერდით ადგილი ახლაც თავისუფალია. მაგრამ პოეტმა ვერ შეძლო იქამდე მიღწევა...

მესამე კი თავად გახლავართ. ოღონდ — ჯერ მხოლოდ პოტენციური.

მამამ თავის შვილებსა და შვილიშვილებს აგვიშენა სახლი. აგვიშენა თავისი ხელით ადგილზევე მოპოვებული კლდის ნაფლეთი ქვებისაგან.

სიკვდილის წინ ანდერძის მაგიერ მითხრა: „ყოველი ქვისათვის ათჯერ მაინც მაქვს მოკიდებული ხელი“... და მეტი არაფერი. თუმც, სათქმელი ინტონაციაშია და არა სიტყვებში.

მაგრამ ახალმა დროებამ, რომელსაც თავად ვერ მოესწრო ახალი მოთხოვნილებები წამოგვიყენა, რომელთაც უმთავრესად ვიზიარებ და მივესალმები. მაგრამ კიდევე რჩება რაღაც ისეთი, რომლის გადალახვა მიჭირს და მეძნელება. „ნუ გაყიდით მთელ სანოლს“, — ამბობდა მოპასანი...

რეკლამისათვის —

მეც, რა დასამალია, შემიჯდა ჭია სახლის გაყიდვისა...

ვყიდი სახლს, რომელსაც არ ვყიდი.

11 აპრილი, 1999

მაშინ მი-ვინმე-უგეს მწიგნობართაგან და
ფარისეველთა და ჰრქუეს: მოძღუარ,
გუნებავეს შენგან სასწაულისა სიღვადა.
ხოლო თავადმან მიუგო და ჰრქუა მათ:
ნათესავი ბოროტი და მემრუშე სასწაულსა
ეძიებს, და სასწაული არა ეცეს მას, გარნა
სასწაული იონა წინასწარმეტყუელისა

მათე XII, 38-39.

“განა ყოველი საგანი თავის კვალობაზედ არ არის მაღალი, მაღალ ღვთაებრიობის სიბრძნის გამომთქმელი? პოლიპი, რომელიც ძლივს აჩენს თავის სულიერობას, ისე ცხადად მოგვითხრობს ღვთის ძლიერებასა, როგორც მზე, ეს ქვეყნის მაცხოვრებელი მნათობი. ინფუზორია, რომელნიც მილიონობით არიან ერთ მუჭა წყალში, ისევე საკვირველნი არიან, როგორც მოძრაობა მედიდურ ცაში მილიონთა პლანეტთა. ერთი მუჭა ლაფის ნაწილთა დაკავშირება ისეთი საკვირველია, როგორც ვარდის მშვენების გამოცხადება. არა, ბუნებაში ღმერთს არ შეუქმნია მაღალი და მდაბალი საგანი, ყოველი საგანი მაღალია თავის კვალობაზე და ერთნაირად მოგვითხრობს იმ დიდ სულზედ, რომელიც აცხოვრებს მთელს ქვეყანას”.

ილია

მაშ, რა სასწაულსა და ნიშანს ელის ბოროტი და მემრუშე ნათესავი და მოდგმა, როცა თვითვეა სასწაულში, და თუ ის ამას ვერ განიცდის, მაშინ მას ვერ უშველის გარედან მოსული სასწაული თუ ნიშანი.

ქართული
ბიბლიოთეკა

ბიბლიის მიხედვით ცა მყარია.

„გააჩინა ღმერთმა მყარი“... და „მყარს ღმერთმა უწოდა ცა“.

ის, რომ ბიბლიაში ცა მყარია, არ არის ცის ნივთიერი დახასიათება. თორემ განა არ იცოდა ბიბლიის შემდგენელმა, რომ ცა არ არის მყარი ადამიანური გაგებით?

„განგიფენია ცა ფარდასავით“ — ასე ახასიათებს ცას მეფსალმუნე (ფს.103.2)

ანდა: „გაფინა ცა მსუბუქი ქსოვილივით“... — ეს უკვე ესაია წინასწარმეტყველია.

ახლა ვნახოთ, როგორ განმარტავს ამ „სიმყარეს“ Толковая Библия: „Да будет твердь“. . . „твердь“ — буквально с подлинника „распорстение“, „покрышка“, ибо таковою евреи представляли себе небесную атмосферу, окружающую земной шар“... (ტ. ბ. ტ.1. თავი 1. §6. გვ.6).

ეს განმარტება, რბილად რომ ვთქვათ, გარკვეული რევერანსია მეცნიერების მიმართ, რომელთაც უკვე დიდი ხანია „დაამტკიცეს“, რომ ცა არ არის მყარი, და რომ ეს „შეცდომა“ ბიბლიაში „უბირი“ ებრაელების წარმოსახვის შედეგია მხოლოდ.

ბიბლიაში „შეცდომის“ ძიება გმობაა. ბიბლიაში კი არ უნდა ეძებო შეცდომა, არამედ საკუთარ თავში — უმეცრება და სულსწრაფობა.

მაშ, რას უნდა ნიშნავდეს: „მყარს უწოდა ცა“...

ღმერთმა, როგორც ცოცხალს, დედამიწასაც შეუქმნა გარსი. ისევე, როგორც ადამიანს, ყოველ ჩვენთაგანს და ყოველ ცოცხალ არსებას და ყოველ საგანსა და ნივთიერებას, ყოველ მოვლენას და სწორედ ეს არის სიმყარე. ეს ადამიანს ჰგონია, რომ რკინის ჯავშანი უფრო მყარად იცავს მას სიკვდილისაგან, ვიდრე ჩვეულებრივი კანი.

ბიბლიაში სამყაროს შექმნა არის სულიერი აქტი და არა ნივთიერი. სინამდვილეში ამგვარია მისი ჭეშმარიტი ხატი. ისევე როგორც ადამიანში, ამ ღვთიურ ქმნილებაში არის ისეთი რამ დაფარული, რომელიც თვით ადამიანზე აღმატებულია.

სამყარო დაუსაბამოა, უსასრულოა იგი, როგორც სიდიდეში (სივრცეში), ასევე სიმცირეში. ღმერთმა შექმნა რა ადამიანი, დასვა იგი სამყაროს ცენტრში, ამ ორ უსასრულობას შორის. მაგრამ, ამასთანავე, განუსაზღვრა მას „ზედა“ უსასრულობის ზღვარი — ცის სიმყარე. ამიტომ ცის სიმყარე სხვა არა არის რა, თუ არა ზნეობრივი ზღვარი, რომლის იქით ადამიანს არაფერი ესაქმება (არაფერი ესაქმებოდათ ამ ზნეობრივ ზღვარს იქით არც სოკრატეს და არც მარკუს ავრელიუსს. ისინი ისაზღვრებოდნენ ადამიანითა და ადამიანთა ურთიერთობებით).

ახლა, რაც შეეხება, მეორე, „ქვედა“ ზღვარს უსასრულობისა: ატომი (atomos) — განუყოფელი (ატომის შესახებ ბიბლიაში არაფერია ნათქვამი, მაგრამ ეს სრულიადაც არ ნიშნავს, რომ ის ღმერთის მიერ არ არის შექმნილი).

აქაც, განა ღმერთმა არ იცოდა, რომ ატომი არ არის განუყოფელი? როგორ არ იცოდა ყოველი არსის შემქმნელმა, თუ რა შექმნა. მან სწორედ იცოდა, რომ ამ „განუყოფელში“ არის ის ენერჯია, რომელიც დამანგრეველ ძალად მოველინებოდა მის რუდუნებით შექმნილ ქმნილებას. მეცნიერებამ კვლავ იზეიმა „გამარჯვება“ ღმერთზე: გაყო განუყოფელი, მაგრამ აქვე უნდა ითქვას, რომ „ბრძენი ამა ქვეყნისანი, არიან ბრიყვნი წინაშე ღვთისა“, ისინი ჰგვანან იმ უგზურ და ცნობისმოყვარე ბავშვებს, რომელთაც მამისაგან მალულად, მისი გაფრთხილების მიუხედავად, ხელთ ჩაუვარდათ რაღაც გარედან ამოუცნობი რთული მექანიზმი, რომლის დაშლა თუმც მათ შეძლეს, მაგრამ აღდგენა აღარ ძალუძთ და მაშინ ეს მექანიზმი უხმარი და გადასაგდები შეიქმნება. თორემ ერთად რომ შეაგროვო ყველა მეცნიერი, ხელდამშვენებული მთელი თავისი ლაბორატორიებითა და დანადგარებით, ხორბლის ერთ მარცვალსაც ვერ შექმნის.

ბუნება ხელთუქმნელია და მასში ხელის ფათური სასიკვდილო დანა-
შაულია.

ადამის ცოდვამ, რომელმაც დაარღვია ღვთიური მცნება, არ ეგება ნა-
ყოფი ხისაგან ცნობისა კეთილისა და ბოროტისა, მთელი ძალით იფეთქა
ჩვენს საუკუნეში — გადალახა რა ყველა ან არსებული ზნეობრივი და
მატერიალური ზღვარი. აბა, ვინ იფიქრებდა, რომ ამ უმცირეს „განუყო-
ფელში“ ჩადებულია ჩვენი პლანეტის გაყოფისა და განადგურების შესაძ-
ლებლობა.

ღმერთმა ნუ ქნას!

იქნებ ეს მხოლოდ იგავია და გაფრთხილება, რადგან ჯერ კიდევ რამ-
დენი რამ შეიძლება აღმოჩნდეს ამ მიმართულებით ნივთიერებათა და ძალთა
შეერთება-გაყოფით, რომელიც, უკვე უკანმოუხედავად დააჩქარებს საერ-
თო დასასრულს...

ეს ყოველივე გაქცევაა, ცოდვისგან გაქცევა. მაგრამ სადაც უნდა იყო,
შენი ცოდვა მარად შენს წინაშეა.

მრავალჯერ ინანა ღმერთმა, რომ შექმნა ადამიანი, მაგრამ ბოლოს შეი-
წყალა და თავის მხოლოდშობილი ძე, ჩვენი მაცხოვარი მოუვლინა კაცობ-
რიობას, რომელმაც სწორედ 2000 წლის წინათ „ნერწყვა, ყვრიმლისცემა,
პყრობილება და ჯვარი დაითმინა სოფლისა ცხოვრებისათვის“, იტვირთა
რა ჩვენი ცოდვები და გვიჩვენა გზა ხსნისა...

და აი, ამ განგაშსა და განუკითხაობაში იწურება მეოცე საუკუნე. ნუ-
თუ 21-ე საუკუნე არ იქნება ამ მხრივ ალტერნატიული...

ყოველივე შესაძლებელია ღვთისათვის!

12 აგვისტო, 1999

წერილი პირველი

თუ უფალი არ ააშენებს სახლს, ამაოდ
გაიძუებიან მისი მშენებლები. თუ უფალი არ
დაიცავს ქალაქს, ამაოდ ფსიზლობენ გუმბანი.

ფსალმუნნი 126,1.

წამოვედ მუნით, მოვედ ადგილსა ერთსა,
მინდვრიანსა და ცხელსა. რა იგი გაველვე
ვნახე ჩაღმართი დიდი. მუნ კაცი ერთი
ჩაღმართს ჩაივლის, აიკიდოს ლოდი
მრგვალი, ამოვიდის აღმართ, დააგორის;
ჩაღმართი კიდევ ჩავიდის, აიკიდის, ამიტანის
და დააგორის. ამიტანაში სუნეშოდის და, რა
დააგორის ლოდი, იცინოდის.

მე ვკითხუე: მძაო, რად იჭირვი, ანუ რად იცინი-
მეთქი?

მან მითხრა: მე ამ ერთის ქვით ჭირსაც ვნახავ
და ლხინსაცა. ერთი ცოტა ქვა მაქვს და ჭირი
და ლხინი ორივე დიდი; და მრავალს კაცს
ათასი ამდენი ოქრო აქვს და ცუდად უცან, მით
ვერც ჭირს ნახავენ და ვერც ლხინსაო.
მომეწონა მისგან, ცოტა ცუდი სიტუვა დიდად
კარგა მითხრა.

ეს იგავი, ეტყობა, ძველბერძნული „სიზიფიდან“ მოდის. მისი ერთ-ერთი ვარიანტია, ოლონდ სულ სხვა აზრობრივი დატვირთვა აქვს იქ, როცა ლოდის ზიდვა — სასჯელია და აქ, როდესაც ლოდის ზიდვა — არჩევანია. ამ აზრთა შეპირისპირება მეტად საინტერესოდ მოგვეჩვენა მე და ჩემს მეგობარს, რეზო ყარალაშვილს, განსაკუთრებით ამ მითის მესამე ინტერპრეტაციის გათვალისწინებით, ვგულისხმობ კამიუს ესსეს — „სიზიფის მითი“, სადაც გამოკვეთილია კამიუს მსოფლალქმა: ადამიანის ყოფა აბსურდულია.

ამ შეპირისპირებაზე მეტს აქ არაფერს ვიტყვი.

ამჯერად, სულხან-საბა ორბელიანის ამ დიდებულ იგავში სულ სხვა რამ ამოვიკითხე: ეს ერთი ლოდი — ჩვენი სამშობლოა, ჩვენი საქართველო და მასთან დაკავშირებული უამრავი ტკივილი და სიხარული.

გეთანხმებით, წერილის სათაური პრეტენზიულად ჟღერს, მაგრამ ეს მთლად ასე არ არის. ამ სათაურს, თავის დროზე, ორმაგი დატვირთვა ჰქონდა: 1. ფორმალური — გაზეთისათვის „მამული“, რომლის მთავარ რედაქტორს, ვაჟა გიგაშვილს, შევეუთანხმდი ამ სათაურით გამომეთქვა „ჩემი მოკრძალებული მოსაზრებანი“ ჩვენს მამულზე, მის ბოლოდროინდელ მოვლენებზე და 2. — შინაარსობრივი. რისი უფლებაც ყოველ ჩვენს თანამემამულეს აქვს და მეც ვისარგებლე ამ უფლებით.

„მოკრძალებული“ არ არის მხოლოდ თავმდაბლობის აღმნიშვნელი. ამჯერად ეს უფრო არაკატეგორულს ნიშნავს.

სამწუხაროდ, გაზეთი „მამული“ აღარ გამოდის...

სამაგიეროდ, გამოჩნდა „კეთილი ფინია“ (ბრჭყალები აქ უადგილოა), „დილის გაზეთი“ (რომელიც ჩემთვის მშობლიური გახდა) და საშუალება მომეცა, გამომეთქვა ჩემი „მოსაზრებები“ და „შეხედულებები“ რუბრიკით: „ძველი და ახალი“, ოდნავ ტრანსფორმირებული სახით. ასე გავხდი მე დამწყები ჟურნალისტი თუ დამწყები პუბლიცისტი, თითქოს არ მეყოფოდა ამ სიბერემდე შემორჩენილი იარლიყი დამწყები მწერლისა. ამას იმიტომ ვამბობ, რომ ჟურნალისტურ-პუბლიცისტურ სარბიელზე ჩემმა ახალ-

ფხადგმულმა ნაბიჯებმა დამარწმუნა, რომ მომავალში (ოღონდ არ ვიცი, რა მომავალზეა საუბარი), შევძლო ГТО-ს (Готов к труду и обороне) ნორმატივის შესრულებაც კი, მაგრამ რა აზრი იქნება ამ წარმატებებს, ისიც არ ვიცი. ან იქნებ რაიმე გამოხმაურებას მოველი, თუნდ ქებას, თუნდაც დაგებას? ვერ მიმიხვდით. ეს შეფასებები ჩემს ნაცოდვილარ „მოსაზრებებსა“ და „შეხედულებებზე“ ნაკლებად მაინტერესებს. ჯერ ერთი იმიტომ, რომ ძალიანაც მომწონს „დამწყები“ რომ ვარ და არა „მომთავრებული“. რადგან მგონია, რომ პოპულარობა მაშინ ესტუმრება კაცს, როცა შემოქმედებითი ძალები ტოვებენ, რაც, ჩემი ასაკის მიუხედავად, სრულიადაც არ მაძლევს ხელს. მეორეც, რაც მთავარია, მიხვდით, რომ „მოსაზრებების“ გამოთქამად არის კიდევ ბევრი სხვა რამ, რის გარეშეც შენი ცარიელი შეხედულებები შენთვის უნდა შეინახო. მაგრამ ამის შესახებ ცოტა ქვემოთ ვიტყვი „ჩემს მოკრძალებულ მოსაზრებებს“...

ახლა კი კვლავ სათაურს დავუბრუნდეთ:

რა დასამალია და, შესაძლოა, სათაურად ამელო „კალკი“ — „როგორ მოვანყოთ ჩვენი საქართველო (სოლჟენიცინის — Как нам обустроить Россию? Посильные соображения).

ანდა მეორე „კალკი“ — საქართველო და ქართველები (თომას მანი — გერმანია და გერმანელები).

ორი დიდი ერი და ორი დიდი მწერალი და პრობლემებიც დიდი:

1. რუსეთის მონყობა რთული საქმეა: დანგრეული ეკონომიკა, სამშობლოს ზღვრების დადგენა, ტოტალიტარიზმის შედეგების გააზრება, იმპერიული ამბიციების დაძლევა (თუმცა თვით მწერალი, არ არის სულ მთლად თავისუფალი ამ ამბიციებისგან: რუსეთში, დიდ მწერალთა შორის, მხოლოდ ტოლსტოი თუ იყო ამ მხრივ თავშეკავებული).

2. თომას მანის „გერმანია და გერმანელები“. ამერიკაში ინგლისურ ენაზე წაკითხული ეს მოხსენება, ფაქტობრივად, ომის დამთავრებისთანავე, არის პირუთენელი და ღრმა კვლევა იმ მიზეზებისა, რომლებმაც გერმანია

მიიყვანა ამ დანაშაულამდე კაცობრიობის წინაშე. თომას მანის ამ ნაწარმოების გაცნობა სასარგებლო იქნებოდა არა მხოლოდ ყოველი პოლიტიკოსისათვის (მით უმეტეს, ამ სტატიაში არის შესანიშნავი პასაჟი, რომელიც პოლიტიკოსის მონოდებას, როლსა და დანიშნულებას ეხება), არამედ ყოველი ადამიანისათვის, რომელსაც თავისი ქვეყნისა და ერის ბედ-იღბალი აწუხებს.

ეს ნაწარმოები უაღრესად აქტუალური მეჩვენება დღესაც. ამგვარი ანალიზისა და შეფასების გარეშე, წარმოდგენლად მიმაჩნია წინ გადადგა ნაბიჯი შენი ქვეყნის მომავლისაკენ, რადგან საკუთარი ქვეყნის მონყობისათვის ზრუნვას აუცილებლად წინ უნდა უძღოდეს ამგვარი ჩაღრმავება მიზეზებში, რაც ასე აკლია, ვთქვათ, რუსეთს და, მით უმეტეს, საქართველოს.

ნურავინ იფიქრებს, რომ მისი ყველა შეფასება და დასკვნა მისაღები ჩვენთვის, ქართველებისათვის, პირიქით. ბევრი რამ იქ ისეთია ნათქვამი, რაც საცდუნია მართლმადიდებლურ საფუძველზე აღმოცენებულ ევრონული მსოფლმხედველობისათვის. ჩვენ სხვა გზითა და სხვა გამოცდილებით მოვედით დღევანდებლობამდე და სწორედ ჩვენი გზა უნდა გავიაზროთ და ჩვენი ფესვები ვიგრძნოთ. და ამ გზის გაცნობიერებისას, დარწმუნებული ვარ, უამრავ ისეთ რასმე აღმოვაჩინოთ, რომელიც სასიცოცხლოდ აუცილებელია ჩვენთვის სწორედ დღეს.

ხოლო თავად თომას მანი დარჩება ერთ-ერთ საყოველთაო ნიმუშად სამშობლოს უანგარო სიყვარულისა. იმ სიყვარულისა, რომელიც აძლევს მას ძალასა და უფლებას, თქვას ეს სასტიკი სიტყვები: ღმერთს მადლობას ვწირავ, რომ მომასწრო გერმანიის დამარცხებას.

„მოსაზრებებისა“ და „შეხედულებების“ გამოთქმას მაშინ მიეცემა აზრი, როცა ძირს მოუკრავ იმ უძირო ტომარას, რომელშიაც ისინი ცვივა,

რადგან დღეს ყველაფერი ერთი ნონა-ზომით არის მოცემული და ვერ განსაზღვრავ, რა არის დიდი და რა — მცირე, რა არის მნიშვნელოვანი და რა — უმნიშვნელო, რა არის მართალი და რა — ტყუილი, რა არის სიბრძნე და რა — სიბრძნე, რა არის ნალმა და რა — უკულმა, რა არის ერთგულება და რა ლალატი და ასე უსასრულოდ. განა ჩვენი წინაპრები ასე ცხოვრობდნენ? ნუთუ კიდევ ვინმეს სჯერა, რომ ჩვენმათზე ჭკვიანები ვართ? სწორედაც რომ ასე ფიქრობენ, რადგან თავისივე თავი ჰყავთ მოძღვრად და საკუთარი სიბრძნე — საზომად.

მაგალითისათვის გამოდგება განძის გატანა-არგატანის საკითხი. გამოითქვა უამრავი მოსაზრება ამ საკითხთან დაკავშირებით: ბევრი — საინტერესო და ბევრიც — ისტერიულ-პოპულისტური; მრავალი არგუმენტი დაიხარჯა უქმად და კვლავ ჩაცვივდა უძირო ტომარაში. თუმცა რაღაც გადანყვეტილება მაინც მიიღეს, მაგრამ რამდენად მყარი და მისაღები თვით საკითხთან მიმართებაში, მომავალი გვიჩვენებს. სულაც არ მინდა ვთქვა, რომ წინააღმდეგი ვარ ამ გადანყვეტილებისა, ან თუნდაც — მომხრე. უბრალოდ, მრჩება განცდა-შთაბეჭდილება, რომ იგივე ჯერ შორსაა ოპტიმალური დასკვნისაგან. არც ის არის დასაძალი, რომ ეს გადანყვეტილება კონიუნქტურულია და, სამწუხაროდ, იგი ერთადერთი მართებული გამოსავალია შექმნილ ვითარებაში. სამწუხაროდ — იმიტომაც, რომ „გამარჯვებულნიც“ და „დამარცხებულნიც“ უცვლელად დარჩნენ საკუთარ მოსაზრებაზე, რადგან იციან, რომ ეს გადანყვეტილება დაძაბულობის განმუხტვისთანავე კვლავ გახდება დავის საგანი. მაგრამ კიდევ უფრო სამწუხაროა, რომ თითოეული მხარე ჭეშმარიტებაზე მეტად თავისი მოსაზრების გამარჯვებას ეძებს.

სიმართლე კამათში კი არ იბადება, არამედ ოპტიმალური ფორმულის აღმოჩენისთანავე შეთანხმებით მთავრდება. განა ამ დავაში არ უნდა ყოფილიყო გათვალისწინებული მაცხოვრისეული: „მიეცით კეისრისა კეისარსა და ღმერთისაი ღმერთსა“ (იოანე ოქროპირის განმარტებითურთ). შესაძლოა, ამ ფორმულამ გაიჟღერა კიდევ კამათში, მაგრამ მატარებელმა

ისე ჩაუქროლა ამ საბოლოო სადგურს, როგორც ერთ-ერთ შეუმჩნეველ ბაქანთაგანს.

ახლა სხვა მაგალითი.

ამისათვის მოვიხმობ თომას მანის ხსენებული მოხსენებიდან ერთ ციტატას: „არა, გერმანელად შობილი ყველა, ნებით თუ უნებლიეთ, დაკავშირებულია გერმანულ ბედთან და გერმანულ დანაშაულთან, ხოლო დისტანციის შენარჩუნების სურვილში, რათა კრიტიკული განსჯის შესაძლებლობა მოგეცეს, არ შეიძლება ლალატი დავინახოთ. სიმართლესთან, რომლის თქმასაც ადამიანი თავის ხალხზე აპირებს, მისვლა მხოლოდ თვითშემცნების გზით შეიძლება“ (თომას მანი: „გერმანია და გერმანელები“. თარგმანი დოდო თოფურიასი).

ჩვენ, ჩვენი სიმცირის გამო, გლობალური მასშტაბის დანაშაული არ ჩაგვიდენია და, მადლობა შევწიროთ ამისთვის ღმერთს, მაგრამ, ღმერთის შეწვევნითვე, მაშინაც კი, როცა ძლიერნი ვიყავით, ღირსეულად შევიფერეთ ეს სიძლიერე. სწორედ სიძლიერისას გამოიცადა ჩვენი ერის ის თვისებები, რომელიც მხოლოდ სიძლიერისას უნდა გამოიცადოს: ტოლერანტობა, სუსტი მუზობელი ქვეყნებისა და ხალხების მფარველობის უნგარო, არაამპარტავნული პასუხისმგებლობის საკუთარ თავზე დაკისრება და კიდევ ბევრნი სხვა ღირებულებანი, რომელთა მიმქრალ ტალღებს აქამდე ვგრძნობთ. სამწუხაროდ, ეს ღირებულებანი დღეს არ გვაქვს დაზუსტებით, რიგიანად გაცნობიერებული, უსამართლოდ გვაქვს მივიწყებული.

ავილოთ, თუნდაც შემწყნარებლობა ყველა მიმართულებით. ჩვენ ეს თვისება თეორიულად კი არ შევიმუშავეთ, ასე ვთქვათ, „ცივილურად“, არამედ საკუთარი სისხლითა და ხორციით, საკუთარი მსხვერპლის გაღებით გამოვიმუშავეთ და ის ჩვენი მეორე ნატურა გახდა.

ჩემი მოსაზრებების გამოთქმისას, თუმცა გაფურბივარ კონკრეტული სახელების ხსენებას, ამჯერად საჭიროდ მიმაჩნია, ერთ სავალალო გარემოე-

ბაზე გავამახვილო თქვენი ყურადღება. საქმე ეხება იმ ორმხრივ არაადეკვატურ რეაქციას, რომელიც გამოიწვია ბატონ ზაზა ალექსიძის მოხსენებაზე „ისტორიის გაკვეთილები“. (ეს მოხსენება გამოქვეყნდა გაზეთ „საქართველოს რესპუბლიკის“ ფურცლებზე — 11/01. 1998 წ.) და ამისთვის, თუ საბოლოოდ არ მოგაბეზრეთ თავი, თომას მანის ზემოთ მოტანილი ციტატიდან ამოვიღებ უფრო მცირე ციტატას.

„ხოლო დისტანციის შენარჩუნების სურვილში, რათა კრიტიკული განსჯის შესაძლებლობა მოგეცეს, არ შეიძლება ლალატი დავინახოთ“.

ხედავთ, გერმანიაშიც არსებული იგივე პრობლემა პირუთვნელობაში „ლალატის“ დანახვისა.

რა თქმა უნდა, ამ ორ მოხსენებას არც თემატურად და არც პრობლემატურად საერთო არაფერი აქვთ. საერთო მხოლოდ პირუთვნელი სიმართლის თქმის სურვილია.

ამ პუბლიკაციამ ერთნი აღაშფოთა და თავისი უარყოფითი დამოკიდებულება პრესითაც გამოხატა, ხოლო სხვებმა, შესაძლოა გაიგეს და გულში დაეთანხმნენ კიდევაც ავტორის მოსაზრებებსა თუ შეფასებებს და სრული დუმილი აირჩიეს.

კიდევ უფრო ამძიმებს საერთო სურათს ისიც, რომ, როგორც შემდგომ გამოირკვა, იყვნენ „მესამენიც“, სურდათ თავიანთი დადებითი დამოკიდებულება გამოეთქვათ ამ სტატიის მიმართ, მაგრამ აქ უკვე გაზეთმა ისინი სტამბამდე არ მიუშვა.

პირველთა გამართლება კიდევ შეიძლება — იქნებ გულწრფელადაც ვერ ჩანდნენ ნათქვამს, მაგრამ მეორეთა დუმილი (და, მით უმეტეს, გაზეთის პოზიცია) მართლაცდა შემაშფოთებელია. გაიგო და, გარკვეული მიზეზების გამო, გაჩუმდე, ეს უკვე მკრეხელობასა ჰგავს. მაშ, როგორღა უნდა შეფასდეს და დამკვიდრდეს სიმართლე, თუ ვისაც არ ესმის, ამბობს და, ვისაც ესმის, დუმს?

ისე კი, საერთო დასკვნა ორივეს მიმართ, ერთია: მათ პატრიოტიზმის სამოსი თუმც აცვიათ, მაგრამ — უკულმა.

აი, ჩვენ გამოვედით ერთი ისტორიული კომმარიდან, რათა „გვეხილა კვლავ ვარსკვლავები“, მაგრამ ახლა გველის სხვა კომმარი, რომელიც უკვე ჩვენშია და მისგან თავის დაღწევა თავიდან ბოლომდე ჩვენზეა დამოკიდებული, ჩვენს არჩევანზე — გვინდა თუ არა გამოვიდეთ მისგან, თუ ვაპირებთ, კვლავ დავრჩეთ ნეტარ უმეცრებაში.

კიდევ ბევრი საკითხი მოელის მართებულ ამოხსნას და პირუთვნელ ამომხსნელს, უამავი მოვლენა ელის შეფასებას ყველა სფეროში, ყველა მიმართულებით...

წერილი მეორე

თუ უფალი არ ააშენებს სახლს, ამაოდ გაირჯებიან მისი მშენებლები. თუ უფალი არ დაიცავს ქალაქს, ამაოდ ფიქრობენ გუმაგნი.

ფსალმუნნი 126,1.

ამ წერილის დასაწყისისათვის მოვიხმოთ ბოლოს წინა წერილიდან: აი, ჩვენ გამოვედით ერთი ისტორიული კომმარიდან, „რათა გვეხილა კვლავ ვარსკვლავები“, მაგრამ ახლა გველის სხვა კომმარი, რომელიც უკვე ჩვენშია, და მისგან თავის დაღწევა თავიდან ბოლომდე ჩვენზეა დამოკიდებული, ჩვენს არჩევანზე — გვინდა თუ არა გამოვიდეთ მისგანაც, თუ ვაპირებთ, დავრჩეთ ნეტარ უმეცრებაში.

კიდევ ბევრი საკითხი მოელის მართებულ ამოხსნას და პირუთვნელ ამომხსნელს, უამრავი მოვლენა ელის შეფასებას ყველა სფეროში, ყველა მიმართულებით...

ამასთან დაკავშირებით, ვსარგებლობ შემთხვევით და ვულოცავ გარდა
შეთ "განახლებულ ივერიას" მეორედ დაბადებას (სახარების მიხედვით,
მეორედ დაბადება ნათლისღებაა), მის პირველ ნაბიჯებს და ცოცხლებს
ვებ, ისე მყარად დამდგარიყოს ფეხზე, რომ განმარტებას — განახ-
ლებული" — არ საჭიროებდეს. ეს ის გაზეთია, რომელიც აღმოცენე-
ბულია ჩვენი ცნობიერების სასიცოცხლო ფესვზე და სრულ იმედს
იძლევა, რომ მალე მის კეთილ ნაყოფს იგემებს ჩვენი ხალხი და ჩვენი
ქვეყანა...

ერთხელ, ერთ ნაცნობ მშენებელს შეეხვდი მისივე აშენებული კოხტა
სახლის წინ.

— მშენიერი სახლი აგიშენებია, — შევუქე ნახელავი.

— ჯერ სადაა, — მიპასუხა სევდიანად, — ეს ხომ მხოლოდ ფასადია.
ახლა იწყება მთავარი — შიდა სამუშაოები...

შიდა სამუშაოები!.. სახლი შიგნიდან უნდა იყოს საცხოვრებლად მოსა-
ხერხებელი, თორემ ფასადით, რაც უნდა ლამაზი იყოს იგი, წარმოუდგენე-
ლია ცხოვრება.

დიხს, გამოვედით ერთი უთავბოლო სიზმრიდან და ამ ცხადს ჩვენ თავი-
სუფალი თუ დამოუკიდებელი საქართველო დავარქვით, მაგრამ თან გა-
მოგვყვა ის ბუნდოვანება, რომელიც მუდამ თან ახლავს ყოველ გამოლვი-
ძებას და სრულ გამოფხიზლებამდე კიდევ ბევრი მღვრიე წყალი ჩაივლის.

უპირველეს ყოვლისა, დიდხანს არ უნდა დავრჩეთ თბილ ლოგინში, რად-
გან „ჩვენ დიდი საქმეები გველის“!

წამოვდგეთ და ვნახოთ ის ნაჩქარევად შეკრული დიდი ფუთა, რომელიც
კოშმარიდან ცხადში გამოვიტანეთ და რომელსაც საერთო სახელი აქვს:

რამ გადაგვარჩინა?

ეს შეკითხვა შეიცავს ყველა მომდევნო კითხვას, რომლითაც საუბრს ეს ფუთა, ხოლო ამ მთავარ შეკითხვას მხოლოდ ერთი პასუხი აქვს — ღმერთმა არ ინება ჩვენი გაქრობა-გადაშენება. აქვე შეგვეძლო დაგვესწავლო წერტილი, მაგრამ აუცილებლად მიმაჩნია მთავარი შეკითხვის დაშლა-დაცალკავება: ყოველი კითხვა თავის პასუხს ელის.

მაშ, გავხსნათ დიდი ფუთა, ამოვალაგოთ და მზის გულზე გავფინოთ ყოველი მათგანი. თუ ჩვენ ამას არ გავაკეთებთ, კოშმარი უკვე საბოლოოდ დაიმკვიდრებს ჩვენში და ბუნდოვანება არავინ იცის, სად და როდის დაგვხვდება წინ.

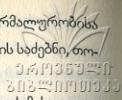
განა უკვე დღეს არ იჩინა თავი ამ დაბრკოლებამ?

განა კითხვის უპასუხოდ დატოვება, ანდა ბუნდოვანი ნახევარპასუხი საუკეთესო ნიადაგი არ გახდა დემაგოგიისა და ამბიციურ-პოპულისტური მანჭვა-გრეხისათვის?

ღმერთმა გაიღო მონყალება — გადავრჩით, მაგრამ, ჩვენ რას ვაკეთებთ? ნუთუ ვინმეს ჰგონია, რომ ამ მადლის შენარჩუნება ჩვენზე აღარ არის დამოკიდებული? თუ ხმაშენყობილად ვიმღეროთ ის უაზრო და უმადური სიმღერა: „თუ გამაჩინე, კიდევ მარჩინე“?! ამგვარ სიმღერებში, შესაძლოა, ეს ღვთიური მონყალება, ერთ მშვენიერ დღეს, ნივრის ყავლგასული ბოლქვივით ფუყე დაგვხვდეს...

უამრავი კითხვა თავის პასუხს ელის. ისინი გზააბნეულნი დაჰქრიან, დახოხავენ, დაძრწიან და დაექებენ პირუთვნელ მოპასუხეთ.

სად არიან ისინი? ნუთუ ისეა განყალბებული და უცხიმო ჩვენი რძე, რომ აღარ ძალუძს, მოიგდოს მცირე ნალებიც კი, ნუთუ ჩვენს სამშობლოში აღარ მოიძებნება თუნდაც რამდენიმე თომას მანი (მე ხუმრობაგაშვებით ვამბობ ამას და ამიტომ თქვენი ღიმილი აქ უადგილოა). დიას, მე მის გენიალურ მწერლურ მონაცემებს კი არ ვგულისხმობ, რასაც, ალბათ, ვერ ვნახავთ არა მხოლოდ საქართველოში, არამედ დღევანდელ მსოფლიოშიც, არამედ მის პირუთვნელობას, სიმტკიცესა და სამშობლოს ჭეშმარიტ სიყვა-

რულს, და არა განსაკუთრებულობის ნიშნით, არამედ ნორმალურობისა და ჩვეულებრივობის ფარგლებში (დღეს ნორმალურობა არის საძებნი, თორემ გამორჩეულობის სიჭარბემ, ვხედავ, ნაგვეკა).

(მე განგებ არ ვახსენებ დიდ ილიას, რათა ავი თვალი არ ეცეს მის უკვდავ სახელს, რომელიც ახლაც გვიკარნახებს ბევრ ისეთ რასმე, რაც ჩვენთვის, განსაკუთრებით დღეს, სასიცოცხლოდ ყურადსაღებია, ოღონდ ცოტას თუ ასხია ყურნი სასმენად, და თუ მაინცდამაინც სხეულში აღმოვაჩინეთ იგი, უნდა მყისვე დავმალოთ, რათა წინამურის ტრაგედია აღარ განმეორდეს.)

მე ვგულისხმობ, აგრეთვე, ფრანგულ აკადემიას, მის 40 „უკვდავს“. ჩვენთვის საკმარისი იქნებოდა 12-15 არა „უკვდავი“, არამედ ჩვეულებრივი „მოკვდავი“, ოღონდ იმ პასუხისმგებლობით, რაც იმ „უკვდავთ“ გააჩნიათ (ისე კი, ნუ დავხარბდებით ამგვარ „უკვდავებას“, რადგან, როგორც ამიხსნეს, „უკვდავი“ არის არა ადამიანი, არამედ რიცხვი, ესე იგი, გარდაცვლილი „უკვდავის“ ადგილს იკავებს ახალი „უკვდავი“, რათა შეივსოს რიცხვი — 40).

საერთოდაც მგონია, რომ ჩვენი უავტორიტეტოდ დარჩენილი საზოგადოება საჭიროებს ამგვარ კომპეტენტურ ინსტიტუტს, თავისუფალს პოლიტიკურ-პარტიული მიკერძობისაგან. ანდა, სულაც მამაპაპურ „უხუცესთა საბჭოს“, ანდა სენატის მსგავს წარმონაქმნს, რომელთა დასკვნებს თუმცა არ ექნება დირექტივების ხასიათი, თავიანთი კომპეტენტურობით გავლენას იქონიებს საკითხის მართებულ გადანყვეტაში.

(ამ მიმართულებით მსგავსი მოძრაობა წამოიწყო „განახლებულმა ივერიამ“. ვგულისხმობ, ბატონ ჭაბუა ამირეჯიბის სარედაქციო სტატიას: „ფიქრები ეროვნულ-სახელმწიფოებრივი დოქტრინის გარშემო“. ავტორი პირველსავე აბზაცში მოუწოდებს მკითხველს, გამოეხმაუროს ამ უმნიშვნელოვანეს წამოწყებას („განახლებული ივერია“, N2).

ახლა, მოდით, კინოსაც მივმართოთ. არის ასეთი იაპონური ფილმი — კუროსავას „შვიდი სამურაი“ (ჩვენი სათქმელის კონტექსტში იგი უფრო მოსახმარია, ვიდრე მისი ამერიკული „თარგმანი“ — „შესანიშნავი შვიდეუ-

ლი“). ფილმის სიუჟეტი დაახლოებით ასეთია: ყაჩაღებისაგან შენუხებულნი სოფელი დახმარებისათვის ერთ გამოჩენილ სამურაის მიმართავს. ის, თავის მხრივ, შეარჩევს შვიდეკაციან ჯგუფს, რომელიც სასტიკ ბრძოლაში დახმარებებს და გაანადგურებს ყაჩაღთა მრავალრიცხოვან რაზმს. ფილმი საკმაოდ გრძელია, თითქმის სამსაათიანი. აქედან, დროის უდიდესი ნაწილი დათმობილი აქვს სამურაების სკრუპულოზურ შერჩევას, ყოველი მათგანისას, ყველა ნიშნით, ყველა მიმართულებით: ზნეობრივით დაწყებული და დამთავრებული მათი ბრძოლისუნარიანობით, საბრძოლო მომზადებით, იარაღის ვირტუოზული ფლობითა და ასე შემდეგ. მხოლოდ ბოლო ორი ნაწილი თუ ეთმობა თავად ბრძოლას.

ნუთუ ჩვენში ველარ ვიპოვით ამგვარ „მსახურთ“ (სამურაი — მსახურობა), რომელნიც აისხამენ შესაბამის „აბჯარს“ და გაარჩევენ ყალბსა და ნაღდს, ღირებულსა და უღირსს, მშვენიერსა და მახინჯს და დაიცავენ „სოფელს“ ყოველგვარი უხამსობისა, ძალადობისა და უსამართლობისაგან, გადაარჩევენ „იფქლსა და ღვარძლს“.

მეც გამომყვა იმ სიზმრიდან ჩემი წილი ფუთა — რამ გადაგვარჩინა? და მეც მინდა იქიდან ამოვალაგო ჩემი შინგაზრდილი კითხვებიდან რამდენიმე:

1. საჭიროა თუ არა სოციალური საყრდენის ძებნა?

2. კუთხვების არსებობა ჩვენი სისუსტეა თუ სიძლიერე? (ამის შესახებ უაღრესად საინტერესო მოსაზრება გამოთქვა ბატონმა ზურაბ კიკნაძემ იმავე „განახლებულ ივერიაში“, N2. ოლონდ ზოგიერთი პასაჟი და დასკვნა, შესაძლოა, დავის საგანი გახდეს).

3. ვაშლის ხეს მსხლისა რომ ვუნოდოთ, განა ის ვაშლს აღარ მოისხამს?

4. ვართ თუ არა ჩვენ რევოლუციური ერი? ჩვენ რომ დამოუკიდებელნი ვყოფილიყავით, მოხდებოდა თუ არა ჩვენთან რევოლუცია? მოვკლავდით თუ არა ჩვენს მეფეს?

5. მაინც ვკითხულობ: შესაძლოა თუ არა ერის მენტალიტეტის შეცვლა? იქნებ, უფრო ადვილია სოციალური წყობის შეცვლა, ვიდრე მენტალიტეტის?

6. რა უნდა ერს და რა უნდა ხალხს? რა არის კეთილდღეობა? როგორ ესმის ეს ერსა და როგორ ესმის ხალხს?

7. რად გვყოფნიდა ჩვენ მართლმადიდებლობა და რად აღარ გვყოფნის იგი დღეს?

8. თუ ჩვენ ევროპელები ვართ, რა ვუყოთ აზიელობას?

ანდა, სულაც, ჩვენს კავკასიელობას?

იქნებ, კავკასია ცალკე კონტინენტია?

9. არსებობს თუ არა „კარგი“ და „ცუდი“ ერი? შესაძლებელია თუ არა ერის პერსონიფიცირება? რა ნიშნით შეიძლება განისაზღვროს „კარგი“ და „ცუდი“ ადამიანი?

10. რას ნიშნავს — ხალხი ბრძენია?

11. არსებობს თუ არა ჩვენში ქალთა ემანსიპაციის პრობლემა?

12. ვიცნობთ თუ არა საკუთარ თავს?

13. და ასე შემდეგ.

ხოლო პასუხებიდან, თუ „რამ გადაგვარჩინა?“ მე აქ მოვიტან მხოლოდ ერთს:

გადაგვარჩინა ერთი თავსაფრიანი დედაკაცის გულმხურვალე ლოცვამ, რომელმაც შვილები სამშობლოს თავისუფლებას შესწირა.

8 ოქტომბერი, 1999

ანუ როდის არ ეშინია მისი?

ჩაჯდა იგი ნავში და მოწაფეებიც მიჰყვნენ.
და აბა, ატუდა დიდი ღელვა ზღვაზე ისე რომ
ნავი ტალღებით იფარებოდა. მას კი ეშინა.
მოვიდნენ მასთან, გააღვიძეს იგი და უთხრეს:
„უფალო, გვიხსენი, ვიღუპებით“.
უთხრა მათ: „რამ შეგაშინათ, მცირედ
მორწმუნენო? შემდეგ წამოდგა, შერისხა ქარები
და ზღვა, და ჩამოვარდა დიდი მეუღროება.
ადამიანებს კი უკვირდათ და ამბობდნენ: „ვინ
არის ეს, ქარებიც და ზღვაც რომ მას
ემორჩილებიან?“

მათი 8,23-27.

„მოიხსენე, უფალო, სულნი გარდაცვალებულთა მონათა და მხევალთა
შენთა, მშობელთა ჩემთა და ყოველთა მონათესავეთა ჩემთა (სახელები მათი)
და სასოებით მკვდრებით აღდგომასა და საუკუნო ცხოვრებასა ზედა
გარდაცვალებულთა მამათა, ძმათა და დათა, მიუტევენ მათ ყოველივე
შეცოდებანი მათნი და, მიეც მათ საუკუნო ხსენება“ (დილის ლოცვიდან.
მიცვალებულთა ხსენება).

მიცვალებულთა სახელების ჩამოთვლისას, წამით გამიელვებს ყოველი მათგანის ხატება, მაგონდება მათი რომელიმე მდგომარეობა, მოძრაობა, მზერა, შემოხედვა, სადღაც შიგნით აჟღერდება მათი ხმები... ამ დროს ვერ- თიერთობ მათ სულებთან. მაქვს განცდა, რომ ისინი სადღაც სულ ახლოს ცოცხლები არიან...

მამა მაგონდება.

ბოლო წლებში თავიდან არ მიშორებდა. დაუქვეითდა მხედველობა. მე მისთვის ვიყავი, როგორც უსინათლოსათვის ჯოხი და ჩემი ეს ახალი დანიშ- ნულება დიდ სიამოვნებას მანიჭებდა. დავეხეტებოდით აღმა-დაღმა და ვსაუბრობდით. ერთხელ მკითხა: როგორ ფიქრობ, სწორია, რომ ადამიანი კვდება და მისი სახელი დავინწყებას მიეცემა? ... თუ სჯობდა, ადამიანი უკ- ვდავი იყოს? — ამას ღიმილით მეუბნებოდა, მაგრამ დაფარული სევდითა და განგაშით, რადგან ადრე თუ გვიან მოუწევდა ამ ნუთისოფლის დატოვე- ბა. მე ეს ვიგრძენი და იქვე გავიფიქრე — ამ სურვილს ანაკი არა აქვს. მერე ვთქვი ის, რასაც ვფიქრობდი: სწორია ის, რაც ბუნებამ დაანწესა.

მამამ მაშინ არაფერი მიპასუხა.

რამდენიმე ხნის შემდეგ, ჩემი მაშინდელი პასუხის პასუხად თქვა: თუ ეს იყო ცხოვრება, ის არაფერი ყოფილა.

მე ამ ნათქვამმა შემზარა. რამ ათქმევინა ეს საყვედური?

თავი დამნაშავედაც ვიგრძენი, რომ მაშინ ვერ ვნახე სიტყვები მის და- სამშვიდებლად.

ახალა ვცადე:

— მამა, შენ ხომ ყველას უყვარხარ. ბევრი სიკეთე გაგიკეთებია...

მაგრამ გვიან იყო. მან გვერდზე გაიხედა და უარყოფის ნიშნად ხელი გაიქნია.

მანც ვერ ვიტყვი, რომ სიკვდილის მოახლოების შიშმა ათქმევინა ეს საყ- ვედურები. ეტყობა, რაღაც არ შედგა მის ცხოვრებაში, რაღაც მთავარი არ განხორციელდა.

მამას სიკვდილის შემდეგ მე ბევრს ვფიქრობდი ამ გულისმომკვლელ სიტყვებზე, ამ საყვედურზე. და ბოლოს, ჩემში ასე ჩამოყალიბდა მისი ცხოვრების სიუჟეტი: ათვლას 1924 წლიდან დავიწყებ, როდესაც ცნობები ბილი გამოსვლების გამო, რომელშიც მისი ძმა, რუსეთის არმიის ყოფილი ოფიცერი სვიმონ (ქუჩუკი) ახვლედიანიც იღებდა აქტიურ მონაწილეობას, დერჩის მამაპაპისეული სახლი დაუნვეს. ყველაფერი ფერფლად იქცა და, მათ შორის, მამას თითქმის ყველა ნახატი. ამის შემდეგ მამამ ხელი აიღო მხატვრობაზე, რის გამოც, მისი მეგობარი მხატვრები დიდ სინანულს გამოთქვამდნენ და ამბობდნენ, ჩვენს შორის ყველაზე კარგი მონაცემები მას ჰქონდაო. ეტყობა, სახლის დანვით გამონვეულმა ტკივილმა, მასში დაბადა სურვილი, თვითონ აეშენებინა სახლი. ადგილი, რომელიც მან შეარჩია თბილისში, კლდის პირას იყო და ხვამლის მთას აგონებდა. მან საკუთარი ხელით ააშენა საკმაოდ მოზრდილი შენობა და ეს სურვილი, დიდი შრომისა და ჯაფის ფასად, ასე თუ ისე, დაიკმაყოფილა, მაგრამ აღარ დარჩა დრო და ძალა, აესრულებია მეორე, ეტყობა, მთავარი სურვილი. ჩემმა დამ ერთხელ მითხრა: სახლის აშენების შემდეგ, მამას ოცნება იყო, მხატვრობას დაბრუნებოდა. მაშინლა გამახსენდა, რომ ჩვენი სარდაფის ერთ მომყუდროებულ კუთხეში იდო მოზრდილი ყუთი სავსე ზეთის საღებავიანი ტუბებით. შემდეგ ეს ყუთიც გაქრა...

ახლა მაგონდება მისი მომდევნო ძმა, აკადემიკოსი გიორგი ახვლედიანი. მის ღვაწლსა და დამსახურებაზე აქ არაფერს ვიტყვი, რადგან ჩვენმა განათლებულმა საზოგადოებამ ეს, ასე თუ ისე, იცის. მხოლოდ ერთს დავუმატებ — პირად ცხოვრებაში არ იყო დიდად დაღბინებული. მან, ბოლოს, თითქმის სიკვდილის წინ, თავის ერთ-ერთ ძმისშვილს უთხრა: ბედნიერებაა, რომ არსებობს სიკვდილი. სიცოცხლისაგან დაღლილი, ბოლოს და ბოლოს, ყველაფრისაგან მოისვენებ...

ძია გიორგიმ ამონურა თავისი შესაძლებლობანი და მშვიდად და თითქმის შვებით შეხვდა სიკვდილს.

თუნდაც მისმა დისშვილმა, ბესარიონ ჟვანიამ, ზურაბ ჟვანიას მანამ, როდესაც სიკვდილის დადგომის უამი იგრძნო, მეუღლესა და თავის დას, უფრო მათ დასამშვიდებლად, ასე მიმართა: ნამომაყენეთ და ლოგინი გაასწორეთ. ნუ შეშინდებით, მე ახლა მოვკვდები. სიკვდილი არ არის საშინელება. პირიქით, ეს კარგია.

ის ნამოაყენეს, სანოლი გაუსწორეს, ნამოანვინეს. მან ხელები მკერდზე დაიკრიფა და მიიცვალა.

ჩვენი მეგობრის, შესანიშნავი პოეტის, შოთა ჩანტლაძის ბოლო სინანული იყო ის, რომ ბევრი რამ ჰქონდა კიდევ სათქმელი და განსახორციელებელი. სიკვდილის შიში ამ სახით მოვიდა მასთან.

ანდა ბულატი ოკუჯავას სიმღერიდან რამდენიმე სტრიქონი:

... Дайте дописать роман
До последнего листочка.
И пока еще жива
Роза красная в бутылке,
Дайте выкрикнуть слова,
Что давно лежат в копилке.

აი, კიდევ ერთი მაგალითი (ოლონდ ამჯერად ძველი ისტორიიდან), როცა მიზანი სიცოცხლეზე მეტია. პომპეუსს სანოვაგით დატვირთული ფლოტი ნავსადგურიდან უნდა გაეყვანა. ზღვა ბობოქრობდა. როცა პომპეუსი გააფრთხილეს, რომ ეს გადაწყვეტილება საშიშია სიცოცხლისათვის, მან იყვირა: სიცოცხლე არ არის აუცილებელი, ზღვაში გასვლა აუცილებელია!

„როცა გავიცნობიერე, რომ სიკვდილი გარდაუვალია, მთელი კვირით შინ ჩავიკეტე და გამოვიგლოვე თავი, — მითხრა ერთხელ გურამ რჩეულიშვილმა, — ასე და ამრიგად, საბოლოოდ დავასრულე დავა საკუთარ სიკვდილთან“.

ხოლო მერე, ერთ-ერთ წერილში, მგონი სულაც მამისადმი მიწერილში, მან ზღვარიც კი დაუდო თავის ამქვეყნიურ სიცოცხლეს: „წინათგრძნობა მაქვს, რომ 30 წლამდე ვერ ვიცოცხლებ, მაგრამ თუ მე 30 წელს ვაგრძნობ, მე არავითარი წინათგრძნობა არ მქონია“.

აღბათ, წინათგრძნობის სიცხადემ განაპირობა ის ინტენსიური და საესე შინაგანი შემოქმედებითი მოღვაწეობა, რომლითაც აღინიშნა მისი ხანმოკლე ცხოვრება.

ის 26 წლისა დაიღუპა.

* * *

ნათლისღებიდან ჯვარცმამდე დროის ინტერვალის სულ რაღაც სამიოდე წელიწადია და მაცხოვრის ამ ღვთიურმა მოღვაწეობამ აავსო მთელი სამყარო, შესძრა ცა და ქვეყანა. „კიდევ ბევრი სხვაც არის, რაც იესომ მოიმოქმედა, რომელიც დანვრილებით რომ დაწერილიყო, ვფიქრობ, თვით ქვეყნიერებაც კი ვერ დაიტევდა დაწერილ წიგნებს“ (იოანე 21.25).

ეპიგრაფში მოტანილი ადგილი სახარებიდან ვრცლად აქვს განმარტებული წმ. იოანე ოქროპირს — „თარგმანებაი მათეს სახარებისაი“. მე აქ მოვიხმობ მხოლოდ ერთ ფრაზას, რომ „შიშს არა განსაცდელთა მონვენაი იქმს, არამედ გონების უძლურებაი“.

ხოლო ჩვენი სათქმელის კონტექსტში, გავკადნიერდები და ვივარაუდებ, რომ შესაძლოა თქმულიყო: „რამ შეგაშინათ, მცირედ-მორწმუნენო?..“ განა შესაძლებელია თქვენ დანთქმულიყავით და მეც თქვენთან ერთად, როდესაც არ აღსრულებულა ის, რაც უნდა აღსრულდეს?

ანდა ავიღოთ სხვა ადგილი სახარებიდან: „იმ დღეს მოვიდა რამდენიმე ფარისეველი და უთხრეს მას: ადექი და გაეცალე აქაურობას, ვინაიდან პეროდე გიპირებს მოკვლას.“

„და უთხრა მათ: წადით და უთხარით მაგ მელას, აჰა, დღესა და ხვალ განვდევნი ეშმაკთ და დავასრულებ სნეულთა განკურნებას, ხოლო ზეგ თავად აღვესრულები“.

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

* * *

თვით მე ამ საკითხზე ფუნდამენტურად არ მიფიქრია, უფრო ზუსტად, არც ვიცი, რა ვიფიქრო. ისიც არ ვიცი, მეშინია თუ არა მისი. განწყობის მიხედვით, ხან მეშინია და ხან — არა. ერთი მხრივ, მე ამ საკითხს ფილოსოფიურ ახსნას ვერ მოვუძებნი, რადგან ეს ჩემს შესაძლებლობას ბევრად აღემატება, მით უმეტეს, როგორც იოანე ოქროპირი ბრძანებს: „შიშს არა განსაცდელის მოსვლა იწვევს, არამედ გონების უძლურება“. ესე იგი, გონებით ძნელია ამ შიშის დაძლევა. მეორე მხრივ, ეს საკითხი რწმენით შეიძლება დაიძლიოს და არა მხოლოდ სასუფეველის არსებობის იმედით, არამედ საკუთარ თავში მოწოდებისა და მაღალი დანიშნულების გაცნობიერებით. ისე რომ, თუ მოციქულებს აყვედრა მცირედმორწმუნეობა, მით უმეტეს, მე რაოდენ უფრო. ხოლო, რაც შეეხება დანიშნულებასა და მოწოდებას, ჩემს არსებაში მათ ადგილას ბუნდოვანი, თეთრი ლაქებია.

ჩემს დამოკიდებულებას თუ მოსაზრებას ამ საკითხთან ღრმად პირადული განცდები უდევს საფუძვლად.

მახსოვს, ათ წლამდე ერთი და იგივე საშინელი სიზმარი მტანჯავდა. საშინელი იყო იმიტომაც, რომ ის ძალზე ჰგავდა სინამდვილეს. მხოლოდ გამოღვიძებისას ვრწმუნდებოდი, რომ ეს იყო სიზმარი და არა ცხადი:

ვწევარ ლოგინში და დაძინების მეშინია. ვიცი, მესტუმრება ჩემი მტანჯველი სიზმარი. ჩავთვლემ და მყისვე მეღვიძება. მერე უკვე აღარ ვიცი, მძინავს თუ არა. ალბათ, არ მძინავს, რადგან მე ვდგები სანოლიდან და მივდივარ გასასვლელისაკენ. ჯერ დიდ ოთახს გავივლი, შემდეგ ვიწრო დერეფანს, რომლის ბოლოში დედაჩემს „სამზარეულოს“ მსგავსი კუთხე აქვს მოწყობილი. მერე არის გარეთ გასასვლელი პირქუში კარი, რომლის იქით

„ვილაც“ თუ „რალაც“ მელოდება და მაგნიტივით მიზიდავს. ვალებ კარს და თავს მესხმის რალაც უხილავი და უფორმო არსება და მბოჭავს... თვალებს ვახელ, მაგრამ ეს კიდეც არ ნიშნავს, რომ მე გავიღვიძე, რადგან სხეულს ვერა ვგრძნობ, მის მაგიერ სიცარიელეა, თითქოს თვალების გარდა ყველაფერი სიზმარში ჩამრჩა...

მე ძალიან მიყვარდა პეშვით წყლის სმა. ახლაც მიყვარს. წყურვილის მოკვლის უკეთესი საშუალება მე არ ვიცი: თითქოს ხელით ეხები სასწაულს, რომელშიც თავად მონაწილეობ — მწყურია და აჰა, წყალსა ვსვამ და ვიკლავ წყურვილს! მთელი არსებით ვუთანაგრძნობ ბედკრულ სიზიფს, რომელსაც იმ ქვეყანაში ამ ქვეყნიდან მხოლოდ წყალი ენატრებოდა.

ძილის წინ მე აუცილებლად უნდა შემესვა წყალი ონკანიდან და აუცილებლად პეშვით. ეს ჩემთვის ძილისწინა რიტუალი იყო. მაგრამ წყურვილი რომ დამეოკებინა, მე ცხადში უნდა გამეარა ის სიზმრისეული გზა, რომელიც იმ პირქუში კარით მთავრდებოდა, რომლის იქით უხილავი ურჩხული მელოდებოდა. და სწორედ ამ კართან, კუთხეში, ხაფანგით ჩამონტაჟებული იყო ონკანიც. შიშითა და ძრწოლით ვუახლოვდები ონკანს. არ ვჩქარობ, რადგან მინდა, ბოლომდე და სრულყოფილად შევინარჩუნო წყურვილის სურვილი. მივედი, მოვუშვი და წამოვიდა წყალი და კანკალით შევუშვი ვირე პეშვი. ვენაფები წყალს და ვიკლავ წყურვილს! მოვიკალი წყურვილი. ვკეტავ ონკანს და ვმშვიდდები. ვითვლი წვეთებს. ბოლო წვეთი დაეკიდა ონკანის ტუჩს, გაიწელა, მაგრამ არ ჩამოვარდა. მე შემიძლია დავბრუნდე. ახლა, რაც უნდა მოხდეს, ყველაფრისთვის მზადა ვარ. შიში სრულიად გამიქრა.

ამ ბავშვურ განცდებზე არც ღირდა თქვენი ყურადღების შეჩერება, რომ არა ერთი შემთხვევა, რომელმაც მსგავსი განცდა დაბადა ჩემში.

იმ დღეს დავით გარეჯის მონასტერში ჩვენი პატრიარქი წირავდა. ვეზიარეთ და ახლა ვუსმენდით მის ქადაგებას, თუ როგორ დაარბია შაჰ-აბასის ლაშქარმა მონასტერი და აღდგომის ღამეს დახოცა 6000 ბერი.

ეს ტრაგიკული ისტორია ბევრჯერ წამიკითხავს და მომისმენია: 1616 წელს, აღდგომის ღამეს, ცისკარზე, წმინდა დავით გარეჯის მონასტრის ბერებმა წესისამებრ ანთებული კელაპტრებითა, ჯვრებითა და ხატებით ლიტანიობა დაიწყეს. კელაპტრების ბრწყინვალეობამ მთელი მიდამო გაანათა. ეს შენიშნეს მტკვრის ნაპირზე დაბანაკებულმა სპარსელებმა და მონასტერს ალყა შემოარტყეს. მათ სჯულის დატოვება მოსთხოვეს ბერებს. ბერებმა თხოვნით მიმართეს: „ჩვენ ყველანი აქა ვართ და არავითარი იარაღი არა გვაქვს. ამიტომ დრო მოგვეცით, ვეზიაროთ ყველანი ქრისტეს სისხლსა და ხორცს და მერე დაგვბოცეთო“. თხოვნა შეუსრულეს. წირვის შემდეგ 6000 ბერი ტრაპეზზე კრავებით დაკლეს.

აი, ეს ისტორია ამ დღეს ამ კედლებში და ამ გარემოში სულ სხვაგვარად ჟღერდა ჩემთვის და არა მხოლოდ ჩემთვის. მით უმეტეს, რომ სულ ახლახან ვეზიარეთ ქრისტეს სისხლსა და ხორცს. გარკვევით მახსოვს ის განცდაც, რაც მაშინ დამეუფლა: აი, ახლა მე მზადა ვარ, უდრტივწველად მივიღო სიკვდილიც.

მაგონდება ჩემი უმცროსი მეგობრის, ზუკა თუთბერიძის ჩემდამი ნათქვამი სადღეგრძელო: „ბატონო ერლომ, გისურვებთ ქრისტიანულ აღსასრულს!“

უფრო ძვირფასი სადღეგრძელო ჩემთვის იშვიათად უთქვამთ.

31 დეკემბერი, 1999 წელი — 10 იანვარი, 2000 წელი

მე სადაგი დღეები უფრო მიყვარს

ქართული
ბიბლიოთეკა

მაგრამ ეს სულაც არ ნიშნავს, რომ დღესასწაულები არ მიყვარს. პირი-
ქით, თქმა არ უნდა, რომ ყოველი დღესასწაული, განსაკუთრებით რელი-
გიური, თავისთავად დიდებულია და ამაღლებული, მაგრამ თავად მე თით-
ქმის არასდროს არ ვარ მისთვის მზად, რათა ღირსეულად შევიტყუო და
განვიცადო. სრულიად უმწეო ვარ, შინაგანად დავძლიო შებოჭილობა ყო-
ველი დღესასწაულის მოახლოებისას. ვლეღავ და ამაოდ ვეძებ ჩემში მის
თანხვედნილ განწყობას. ვმშვიდდები მხოლოდ მაშინ, როდესაც მან უკვე
ჩაიარა და ხვალ სადაგი, ჩვეულებრივი, შეუმჩნეველი დღე მელის. მახ-
სოვს, მსგავსი განწყობა მეუფლებოდა სკოლაში, უნივერსიტეტში ყოვე-
ლი გამოცდის წინა დღეს და ვნატრობდი, რომ დღეს იყოს ზეგ, როდესაც
გამოცდა უკვე ჩაბარებული მაქვს...

შეუხაბამობის განცდა განსაკუთრებით მიმძაფრდება ჩემი დაბადე-
ბის დღის მოახლოებისას. ყველაფერი გაცილებით იოლი ასატანი იქნე-
ბოდა, რომ ის სადაგი დღე ყოფილიყო: მაგრამ მე 23 ნოემბერს დავიბადე,
გიორგობას და მაშინ, როდესაც მთელი საქართველო უდიდესი შემართე-
ბით აღნიშნავს ამ დიდებულ თარიღს, მე შინაგანად დაძაბული ვარ და
სურვილი მაქვს, გავექცე ამ დღესასწაულს, უფრო კი ჩემს თავს დავემა-
ლო ამ დღეს. გაორება კიდევ უფრო დამიმძიმდა მას შემდეგ, რაც მოძლ-
ვარმა ჩემი წარმართული თუ გამოგონილი საერო სახელი ეკლესიური
„გიორგით“ შემიცვალა.

და აი, მოდიან ამ დღეს ჩემი მეგობრები და ახლობლები და, წესისა-
მებრ, კეთილი სურვილებით სვამენ ჩემს სადღეგრძელოს, რომელიც ჩემ-

თვის უღერს, როგორც ბრალდება, განაჩენი, თითქოს რალაც დიდი პასუხისმგებლობა დამეკისრა, ხოლო მე ვერ შევძელი მისი შესრულება და, ახლა ვზივარ ვალის ღრმა დილეგში და სადღეგრძელოების გკომპანიებში ტის ქვეშ მაგონდება ყოველი ჩემი სისუსტე, უღირსი საქციელი, სულმოკლეობა, სიყალბე, თავშეუკავებლობა, მრისხანება, ბილნსიტყვაობა და მათ ჩამონათვალს ბოლო არ უჩანს.

აი, როგორც იქნა, დამთავრდა ქეიფი. ბავშვს უკვე სძინავს. მე კი სრულიად ფხიზელი ვარ — ამ დღეს ღვინო არ მეკიდება. ჯერ კიდევ არის შუქი და მოდის წყალი. მე ვინყებ სუფრის ალაგებას. ეს კი იმას ნიშნავს, რომ დღესასწაული დამთავრდა და მე ხვალ, როგორც თავშესაფარში, სადაც დღეში შევრგავ თავს... ახალ დღესასწაულამდე.

ჭურჭლის რეცხვა ჩემთვის ერთგვარი შვებაა. მე მექანიკურ საქმიანობას ვენევი და ამიტომ, გამოთავისუფლებული მაქვს დრო და უნარი ფიქრისა და განსჯისათვის: მაინც რა ხდება, რატომ არ შემიძლია შევიტყობო თუნდაც ეს შესანიშნავი დღესასწაული? ნუთუ მხოლოდ იმიტომ, რომ ჩემი დაბადების დღე დაემთხვა გიორგობას და ამანვე დამაბრკოლა? იქნებ, ზედმეტი მნიშვნელობა მივანიჭე ამ დამთხვევას?

აღბათ, ესეც იყო...

არ ვიცი, დამეთანხმებით თუ არა, უფრო ზუსტად, საკუთარ თავთან აღიარებთ თუ არა, რომ ყოველი ადამიანი მეტ-ნაკლებად ეგოცენტრულია, მაგრამ მასში ამ განცდის სიშიშვლეს სამოსივით ფარავს და ასატანს ხდის პასუხისმგებლობის გრძნობა, მოვალეობა, საქმე, საზოგადოებრივი ფუნქცია, დანიშნულება და, რაც მთავარია, რელიგიური თვინიერება და მორჩილება...

და მართლაც, ის, რომ მე 23 ნოემბერს დავიბადე, რატომ უნდა მივიჩნიო რალაცის მინიშნებად? სხვა დღეს რომ გაჭენილიყავი, განა რამე შეიცვლებოდა? არა, რა თქმა უნდა, მე ასევე უმწეო აღმოვჩნდებოდი

საკუთარი თავის წინაშე, თუ ვერ გავიცნობიერებდი ჩემს დანიშნულებას, რომლის აღმოჩენა, მეტნაკლებად, ყოველ დაბადებულს მოეთხოვება.

სწორედ აქ მომაგონდა ერთი იგავი „ხასიდური სწავლანი“ ვდილამდე მცირე ხნით ადრე რაბი ზუსიამ თქვა:

— თუ სამსჯავროზე შემეკითხებიან, რატომ მოსე არ იყავიო, მე ვიცი, რა ვუპასუხო, მაგრამ თუ მკითხეს, ზუსია რატომ არ იყავიო, ვერაფერს ვუპასუხებ“ (თარგმანი ზურაბ კიკნაძისა).

განსჯის ამ მიმართულებით წარმართვამ ცოტა დამამშვიდა. ამის კეთილ დასტურად მივიჩნეე ის, რომ ჯერ წყალი შეწყდა, ხოლო მალევე შუქიც წავიდა. ასანთი არც მიძებნია, რადგან სიბნელეში ხელის ფათურით ჩემთვის საჭირო საგნების მიგნება ერთობ მახალისებს და ომისდროინდელ ბავშვობას მაგონებს. ჩემი შვილის მშვიდი სუნთქვა მესმის. მოვძებნე ჩემი სანოლი და ჩავნეჭი. მამაჩემივით ხელები თავქვე ამოვიდე და ფიქრი განვაგრძე.

დიახ, მე ჩემს თავში ძლევამოსილ წმინდანთან მსგავსება კი არ უნდა ვეძებო, და ისიც მხოლოდ იმ მიზეზით, რომ ჩემი დაბადების დღე დაემთხვა გიორგობას, არამედ უნდა ვეძებო საკუთარი თავი, ერთ-ერთი იმ ურიცხვ „გიორგთაგანი“ და ჩვეულებრივი ადამიანის ფარგლებში ვზიდო ჩემი კუთვნილი პატარა ჯვარი...

ერთ-ერთი ამქვეყნიური სიხარული ჩემთვის ვალის გასტუმრებაა. თუ დათქმულ დროს ვერ გადავიხადე იგი, დათრგუნული ვარ, ყოველ წვრილმანზე ვლიზიანდები. გაღვიძებაც მეზარება, წამოდგომაც, შინიდან გასვლაც არ მინდა, უსამართლოც კი ვხდები, მიდრეკილი ვარ, სხვაში ცუდი დავინახო, ვისი ვალიც მაქვს, ნაკლიც აღმოვაჩინო... მაგრამ, თუ გავთავისუფლდი ვალისგან, წელში ვიმართები, ვმხნევედები, მსიამოვნებს ადამიანებთან შეხვედრა, ურთიერთობა და მცირე სიხარულიც კი ზეიმად იქცევა ჩემში.

და ეს მხოლოდ ჩვეულებრივი ვალია, მაგრამ არის უფრო მაღალი კატეგორიების ვალი, მოვალეობანი, ვალდებულებანი, დანიშნულებანი — პირადი, ოჯახის, საზოგადოების, სახელმწიფოს, კაცობრიობის წინაშე და, უმთავრესი, ღმერთის წინაშე — „...და მომიტევენ ჩვენ თანადებნი ჩვენნი“...

დღესასწაული შედეგია, ღვთაებრივი ჩანაფიქრის გამოცხადება და აღსრულება, ხოლო ამ გამოცხადებას წინ უძღვის მძიმე, რთული, ეკლიანი გზა თავად პროცესისა, რომელიც ჩვენგან დაფარულია და ამოა ჩვენგან ყოველგვარი ძალისხმევა მისი შეცნობისა, ის ხომ სადაც სიჩუმეში, სიბნელესა და მყუდროებაში ისახება, იზრდება და ზრდადსრულებული დღესასწაულად მოგვევლინება.

ხოლო ჩვენი ვალია, დავცალოთ და გავათავისუფლოთ ყოველგვარი უნმინდურებისაგან ჩვენივე სხეული, ღვთითნაბოძები სულის მატარებელი მყიფე ქურჭელი, რათა აივსოს იგი ჭეშმარიტი სიხარულით.

ეს დიდი შრომაა, ყოველდღიური შავი სამუშაო, რადგან ჩვენ „მრავალ საფრთხეთა შორის ვვალთ“, რათა ბოლოს ვთქვათ, „ნუსადა თქვას მტერმან ჩემმან მრე ვეყავ მას“.

მე სადაგი დღეები იმიტომ მიყვარს, რომ მათში ისახება, იბადება, იზრდება ყოველი დღესასწაულის ღირსი და თანხვენილი გრძნობები, რათა შევიტყობოთ და შევერწყათ დღესასწაულებს.

ჩვენ მოწმენი გავხდით იმ დავისა, რაც გამოიწვია 2000 წლის განსაზღვრამ — არის თუ არა ის 21-ე საუკუნე.

ეს ბუნდოვანება, გაურკვევლობა ღვთის წყალობად მივიჩნიე. მასში ამოვიკითხე კიდევ ერთი ცდა, დააფიქსიროს მისგან შექმნილი ადამიანი თავის განვლილ გზაზე და მხოლოდ შემდეგ გადადგას ნაბიჯი ახალ საუკუნეში, შეძლებისდაგვარად ცოდვებისგან თავისუფალი და განწმენდილი.

ჯერ ავილოთ თუნდაც ამ თარიღის გრაფიკული მონახაზი: 2000. ის,

როგორც მატარებლის ცარიელი შემადგენლობა, დგას ჟამთასვლის ბა-
ქანზე და ელის თავის მგზავრებს და ტვირთს ქრისტესშობიდან მესამე
ათასწლეულში შესასვლელად.

ქართული
ბიბლიოთეკა

ვიღვანოთ, რომ ეს ღვთაებრივი სიცარიელე სიკეთით ავაგსოთ...

ეს არის იქნებ ახალი ნოეს კიდობანი...

ანდა ღვთაებრივი დილა გრძელი და ბნელი ღამის შემდეგ...

ანდა, სულაც — კალამოუსობელი თეთრი ფურცელი...

7 თებერვალი, 2000 წელი

...უფალო დაიცევ მეფე და ქალაქი ჩემი. მეფე
რომელიც არს სული ჩემი და ქალაქი —
გვამი ჩემი, რომელიც აღაშენე მიწისაგან
ტაძრად სამკვიდრებლად სიწმიდისა შენისა...

ლოცვიდან ძილად დაწოლისა ოთხშაბათსა

ეს ოდიოზური სათაური ვესესხე სწორედ იმ კაცს, რომელსაც ყველაზე ნაკლებად მინდა ვგავდე და, ძალიანაც რომ მოვინდომო, ვერ ვნახავ მასთან რაიმე საერთოს. უბრალოდ, რაც ამ ქვეყნად დრო დამრჩენია, ვუცქირო მზეს, ცოტა მინდა გავერთო. სწორედაც რომ დროზე ვბურდები და ვერ მოვესწრები ბრძოლის შედეგს — ჩემს გარდუვალ დამარცხებას და ამას დიდ გამარჯვებად მივიჩნევ. ვერც ჩემი მეტოქე მოესწრება თავის გარდუვალ გამარჯვებას და ამიტომ წინასწარვე ვუთანაგრძნობ მას.

მაშ ასე. ავუმხედრდი საკუთარ თავს.

ბრძოლისათვის კი იდეალური პირობებია: წონითი კატეგორია აბსოლუტურად ერთნაირი, შეიარაღება — თანაბარი და სარბიელისთვისაც შორს არ მოგვინევს წასვლა.

არც თუ ისეა საქმე, რომ მე და ჩემი მეტოქე მარტონი ვართ ამ ორთაბრძოლაში. ჩვენში მეტ-ნაკლებად, ყოველი ადამიანი ბუდობს, რომელიც გვეყვარებია ან არ გვეყვარებია; ვისაც, თუნდაც ოდნავი კვალი დაუმჩნევია ჩვენთვის, თუნდაც თვალი მოგვიკრავს, თუნდაც ხმა გვსმენია მისი და, ეს უზარმაზარი, უთვალავი ლაშქარი ცოცხალთა და მკვდართა „არჩევან-არადანზე“ შეგვიძლია უნაშთოდ, თანაბრად გავიყოთ და არა მხოლოდ ადა-

მიანები, არამედ ყოველი ადამიანი ნაწილ-ნაწილ დავშალოთ და დავყოთ: მისი თვისებები და სწრაფვანი გამოვაცალკევოთ, ყოველი სიტყვა, ყოველი მზერა...

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ჩვენს თვალწინდენელ საიდუმლო საცავებში იარაღიც ბლომად მოგვეპოვება — დანყებული წვერმოშხამული ისრებიდან და დამთავრებული უახლესი ბირთვული იარაღით. მაგრამ მათ გამოყენებას ჩვენ არ ვაპირებთ, რადგან ამ ორთაბრძოლაში მათ არავითარი ძალა არა აქვთ.

ერთმანეთზე უზუსტეს ინფორმაციას ვფლობთ — ზედმიწევნით კარგად ვიცით ერთურთის ნაკლიც და ღირსებაც...

ჩვენს ხელთაა ერთად განცდილი დიდი და მცირე მოვლენების, სასიამოვნო და უსიამოვნო სიტუაციების გრძელი ნუსხები, რომელთაც, საჭიროებისამებრ, გამოვიყენებთ ბრძოლაში...

ჩვენზე არ იმოქმედებს არც ყინვა და არც გვალვა, არც სეტყვა და არც ქარიშხალი და მშვიდი ამინდიც ოდნავაც არ დააცხრობს ჩვენს მძვინვარებასა და ჟინს ამ სამკვდრო-სასიცოცხლო ბრძოლაში.

ყველაფერი მზადაა ორთაბრძოლის დასაწყებად.

ციტომოვლენილი მედიატორიც — ჩვენი საერთო სინდისი — ავისმომასწავებელი მდუმარებით შემოსილი, ჩვენს შორის დგას.

ბრძოლისწინა ბურუსია ჩვენშიც და ჩვენს გარეთაც. ველით ნიშანს!

ჩემს ამ ბრძოლაში ერთობ მამხნევებს ერთი უძველესი ამბავი, რომელიც მოხსენიებული აქვს ჩვენს სულკურთხეულ **გაბრიელ ეპისკოპოსს** ქადაგებაში პეტრე-პავლობის დღეს.

“აქ არ შეგვიძლია, ძმანო ქრისტიანენო, არ მოვიყვანოთ ჩვენ წმინდა იოანე ოქროპირისაგან ერთი საკვირველი მოკლე სიტყვა: წარმოიდგინე ცხოვლად, რომ ერთი ვილაც ღარიბი კაცი გამოვიდა ერთი ქალაქითგან და დაადგა დიდ შარა გზასა. ერთ ხელში უჭირავს ვოხნი,

მეორე ხელში მცირე პარკით მიაქვს ორი ანუ სამი წიგნი. მოდი მივი-
დეთ და ვკითხოთ, ვინ არის იგი, ან სად მიდის ეს კაცი. მე მქვია პეტრე,
გვეტყვის: მივალ რომის ქალაქში, რომის ქალაქი უნდა ავიღო და
დავიმორჩილო. როდესაც ამას გაიგონებ, გეგონება ამ კაცს ან სძი-
ნავს, ან თავის ჭკუაზე არ არისო. როგორ დაიმორჩილებ შენ რომის
ქალაქს? — ვკითხოთ მას, იგი მთელი ქვეყნის მბრძანებელი ქალაქი
არის, სად გაყავს ლაშქარი, სად არიან იარაღნი შენნი, სად არის ვერ-
ცხლი და ოქრო შენი? იესო ქრისტეს სახელი და სახარება — აჰა, ჩემი
ლაშქარი და იარაღი, გვიპასუხებს იგი." და მართლაც...

და მართლაც, ამ უბრალო მეთევზის ძლევა მოსილეების დასტურად,
დღეს, ამ "მარადიულ ქალაქში" ერთ-ერთი უდიდესი ტაძარია აღმარ-
თული, რომელიც მის სახელს ატარებს.

დიახ, რომი დაიპყრო და დაიმორჩილა!

ყველას თავისი რომი აქვს დასაპყრობი, თუნდაც მისი რომი საკუთარი
თავის ძლევა იყოს.

მწამს, თუ სძლევ საკუთარ თავს, მაშინ წუთისოფელსაც დაძლევ.

სწორედ ეს არის ჩემი ბრძოლაც.

ახლა დიდი მარხვის დღეებია.

ყოველდღე, დიდმარხვისას, მწუხრსა და ცისკარზე არაერთგზის გვეს-
მის ჩვენ მოკლე ლოცვა ეფრემ ასურისა:

„უფალო და მეუფეო ცხოვრებისა ჩემისაო, სულსა უქმობისასა და მი-
მომწვლილველობისასა, მთავრობის — მოყვარებისასა და ცუდად მეტყვე-
ლებისასა — ნუ მიმცემ მე.

ხოლო სული სინმიდისა, სიმდაბლისა, მოთმინებისა და სიყვარულისა
მომბადლე მე, მონასა შენსა.

ჰე, უფალო და მეუფეო, მომანიჭე მე განცდა თვისთა ცოდვათა და არა განკითხვად ძმისა ჩემისა, რამეთუ კურთხეულ ხარ შენ უკუნითი უკუნისამდე, ამინ.

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ღმერთო, მილხინე მე ცოდვილსა ამას და შემინყალე“.

(ვფიქრობ, სასარგებლო იქნებოდა მკითხველისათვის, გაცნობოდა ეპისკოპოს გაბრიელის „განმარტება, ანუ ახსნა ეფრემ ასურის ლოცვისა, ოთხთა მოძღვრებათა შინა, რომელნიც თქმულან ოსეთში და სვანეთში. ქადაგებანი იმერეთის ეპისკოპოსის გაბრიელისა. ტ.1. გვ.573-584.)

ეს მცირე და დიდებული ლოცვა-მოძღვრება ყოველი ჩვენთაგანისადმი არის მიმართული. იგი ის შუქია, რომელიც გაგინათებს სულიერ ჯურღმულებს და გამოგიჩენს დამტვერილ განძსა და მიჩუმათებულ მნიკვლს. მხოლოდ ასე შეიძლება შეიცნო საკუთარი თავი, შენი შესაძლობანი და მაშინ შეიქმნები შეუცვლელი და საჭირო.

მხოლოდ მაშინ შეძლებ შენს თავშივე გამოარჩიო ცხოვარნი თიკანთაგან.

მხოლოდ მაშინლა მიხვდები, რომ დაუმსახურებელი ჯილდო უფრო ძნელი საზიდაია, ვიდრე დამსახურებელი მხილება და სასჯელი, მით უმეტეს, რომ სასჯელი შესაძლოა, შვებადაც მოგვევლინოს.

მაშინლა დარწმუნდები, რომ შენი სიდიადე არა შენი ღირსებების გამოვლენაშია, არამედ შენი სისუსტეების ფლობასა და დათრგუნვაში.

როგორღა გინდა გახდე გამორჩეული, მხედართუფროსი, თუ ჯარისკაცი არა ყოფილხარ, რომელიც მუდამ მზად არის უსახელო სიკვდილისთვის.

როგორღა გინდა გახდე მოძღვარი, თუ არ შეიტკეპე მორჩილება.

როგორღა გინდა მართო სხვა, თუ თავის მართვა არ ძალგაძს.

როგორღა შეგიძლია იხსნა სამშობლო, თუ ის ჯერ შენში არ გიხსნია.

ქი სიაო-ძი საბრძოლველად წვრთნიდა თავადის მამალს. ათი დღე რომ გავიდა, თავადი შეეკითხა: “მზადაა ჩემი მამალი?”

“ჯერ არა. ძველებურად ყოყორობს და მხოლოდ ჩხუბზე უჭირავს თავალი”.

ათი დღის მერე თავადმა ისევ იკითხა თავისი მამლის ამბავი.

“ჯერ მზად არაა, ვინაიდან ბრაზი ერევა, სხვა მამლებს რომ დაინახავს, ან მათ ხმას რომ გაიგონებს, ხოლმე”.

კიდევ ათი დღე რომ გავიდა, თავადმა ისევ მოიკითხა მამალი.

“მზად არაა, ვინაიდან თვალეზი სისხლითა აქვს საფეხ და ბოლმისგან მთელი ტანი უცაბცაბებს”.

კიდევ ათი დღის შემდეგ თავადმა ისევ რომ მოიკითხა თავისი მამალი, ქი სიაო-ძიმ კმაყოფილებით უთხრა: “ახლა კი მზადაა, სხვა მამლებმა რამდენიც გინდა იყიფლონ, ეს ყურსაც არ გაანძრევს. ერთი შეხედე, რა მშენიერია — გვეკონება ხისგანაა გამოთლილი. მის თვისებებს წუნია არ დაედება. უცხო მამლები ვერ გაბედავენ მასთან შებრძოლებას, როგორც კი დაინახავენ, შემობრუნდებიან და გაიქცევიან”.

30 მარტი, 2000

ყოველმა ჩვენგანმა სამშობლოს ჯერ თავის თავში უნდა უშველოს, მხოლოდ ასეა შესაძლებელი, შეიქმნას ერთიანი უძლეველი არმია.

რამდენიმე ხნის წინათ წამოვიწყე საუბარი თემაზე „ჩემი ბრძოლა“. ისევ ვაგრძელებ ამ თემას. ჩემს ბრძოლაში, შეგახსენებთ, ვგულისხმობ ბრძოლას საკუთარ თავთან, საკუთარივე თავის დასაძლევად. ეს ბრძოლა თითქმის უწყვეტია, იგი გრძელდება სიკვდილამდე.

წურავინ იფიქრებს, რომ ნაკლები მიზანი მაქვს დასახული, ვიდრე „ჩემი ბრძოლის“ ავტორს. თუ მას მსოფლიო ბატონობა სურდა, მეც მინდა ვძლიო წუთისოფელს. დიახ, მე მყავს მხოლოდ ერთი მეტოქე — საკუთარი თავი. თუ მას ვძლევ, ვძლევ წუთისოფელსაც.

ჩვენს გარეთ იგივე სუმბურია, რაც ჩვენში. ჩვენ უნდა დავძლიოთ სუმბური ჩვენში, რათა დავძლიოთ სუმბური ჩვენს გარეთ. გარეთა სუმბურის მონესრიგება შეუძლებელია, თუ არ გავფანტავთ ბურუსს ჩვენშივე. ეს, ფაქტობრივად, გახლავთ სათავენი პირობა.

ამ ბრძოლას თავისი პირობებიც აქვს:

პირობა პირველი: მოვლენის, ადამიანის შეფასებისას, ჩვენ, მე და ჩემს მეტოქეს, წინააზრი არ გვყავს დარაჯად. შემოსვლა თავისუფალია, ყოველ ახალ აზრს აქვს მობრძანების უფლება.

პირობა მეორე: ჩვენთვის არ არსებობს მცირე და დიდი საკითხები, რადგან ნათქვამია: „სარწმუნოი მცირესა ზედა, მრავალსა ზედაც სარწმუნოი არს“. მცირეში ერთგული, ბევრშიც ერთგულია, ხოლო მცირეში უსამართლო, დიდშიც — უსამართლო. მცირეში სინდისი მეტად ფასობს.

პირობა მესამე: არ შევეცადოთ ერთმანეთის (მე და მე) მოტყუებას, რადგან ეს ამაო ცდაა: თავს ვერ მოიტყუებ, შეიძლება ყველა მოატყუო. ისიც უთქვამთ: შეიძლება, მოატყუო ერთხელ, ბევრჯერ, ბევრი, მაგრამ ყოველთვის ყველას მოტყუება შეუძლებელიაო. თავის მოტყუება, მით უფრო შეუძლებელია, რადგან ერთ მეზე ყოველთვის აგენტად მიჩენილ მეორე მეს არაფერი გამოეპარება.

და საერთოდაც, ნუთისოფელი ერთ ტყუილადაც არ ღირს.

ნუ მძვინვარებ, როცა მეტოქე შენზე ძლიერ სვლებს აკეთებს და ნუ ლანძღავ მას, პირიქით, მიიჩნიე, რომ სწორედ ის გაძლევს შანსს, მასზე ძლიერი სვლა შეასრულო. ეს არის ეთიკა ბრძოლისა.

მაგალითისთვის: ჭადრაკის თამაში ძლიერთან უკეთ გამომდის, ვიდრე სუსტთან. ესე იგი, ჩემში ხდება შინაგანი შესაძლებლობების მობილიზაცია, ანუ გონება ძლიერ მეტოქესთან ბრძოლაში მთელ თავის რეზერვებს ხსნის. ჩვენს პოლიტიკურ სინამდვილეში პირიქით ხდება. რუსეთთან — ძლიერ მეტოქესთან, ან ევროპასთან, რომელიც გარკვეულად ძალადობს, ღირსეული დაპირისპირება გვმართებს. ძლიერ მტერში საშენოდ რაციონალური ერთადერთი ის არის, რომ შენც მოვალე ხარ, იყო ძლიერი. ჩვენში პირიქით ხდება, მონინაალმდეგეს ლანძღავენ, ის კი თავის საქმეს აკეთებს. ლანძღვა რა შუაშია? ხომ ვერ დაავალდებულებ მეტოქეს, შენი ინტერესები დაიცვას? რუსეთი უკანონოდ იქცევაო, მას არ სჭირდება კანონები, ის თავისი ზესახელმწიფოებრიობით, სიძლიერით, კანონზე მაღლა დგას.

მივუბრუნდები ნათქვამს. ჩვენში სახლობს უამრავი ადამიანი. მათ შორის არიან ჩვენი მტრებიც და მოყვარენიც, ერთმანეთის მტრებიც და მოყვარენიც. შეგვიძლია, ზოგი მათგანი მასწავლებლადაც დავიდგინოთ, უფრო მეტიც, ჩვენში შეგვიძლია, შევარიგოთ მტრები, მივცეთ მათ შეხვედრებისა და საკითხების გარკვევის საშუალება. სამწუხაროდ, პირიქითაც, ჩვენ

შეგვიძლია, დავაპირისპიროთ მოკეთენი და ამითაც ვიგრძნოთ, რომ ვართ სამყარო და ვიტევთ ყველაფერს, შერიგებასაც და დაპირისპირებასაც.

ამიტომაც ამ ბრძოლაში უნდა მოვსინჯოთ ჩვენი სათნოებანი: რწმენა, სასოება, სიყვარული, მოთმინება, სამართლიანობა, სულგრძელობა და, ამასთანავე, შევეუბნოთ კლიტები და ბორკილები ჩვენს სისუსტეებს: ამპარტავნობას, ავხორცობას, ნაყროვნებას, მრისხანებას და ასე შემდეგ.

ჩვენ ბევრნი ვართ, ყოველი ადამიანი ბევრია თავის თავში. იქ არის ნაკლიც და სათნოებაც. ამიტომ ეს თვისებები მოსინჯვას ითხოვს. ჩვენ ვართ წარმომადგენელი, ნაწილი ერისა, რომლის ავკარგიანობაც იზომება იმით, რამდენად თრგუნავს თავის თავში სისუსტეებს, მდაბალ გრძნობებს და რამდენად ანიჭებს თავისუფლებას ღირსეულ თვისებებს.

ამბობენ, ცუდი და კარგი ერი არ არსებობსო. ერი ცუდი და კარგი შეიძლება იყოს იმ თვალსაზრისითაც, თუ რომელ თვისებებს აუხსნა მან კლიტენი. ჩვენ (მე და მე), ამ შემთხვევაში, ვართ ერი, ანუ ერი პერსონიფიცირდება ჩვენში.

ღმერთმა მხოლოდ ერთი ადამიანი შექმნა, მას არ შეუქმნია ხალხები, ერები. შემდეგ შექმნა ადამიანთა სიმრავლე და ამიტომაც ეს სიმრავლე ერთი ადამიანის მოდელზეა აგებული. სრულყოფა და ნაკლოვანება ხალხისა იზომება ერთი ადამიანის პრინციპით, ერთი ადამიანის ნაკლისა და ღირსების დარად. ამ ნიშნების შენონვით შეგვიძლია ვიმსჯელოთ მათ ღირსებაზე და უღირსობაზე.

ადამიანი სრულყოფილია იმდენად, რამდენადაც ის ფლობს თავის სისუსტეებს.

ნუ იქადნი, რომ სიმართლეს იტყვი, რადგან ადამიანთაგან არავინ იცის, რაა იგი. შენგან საკმარისია, ტყუილი არ თქვა.

თუ სხვა შენზე უკეთ აკეთებს იმას, რაც შენ გსურს გააკეთო და ამას აღიარებ, შენს თავზე ერთი გამარჯვება ესაა!

შენი უპირატესობა ისიც შეიძლება იყოს, რომ შენ აღიარებ მის უპირატესობას.

ნუ დაისახავ მიზნად, იყო ორიგინალური, რადგან ამ სურვილზე არანაირიგინალური არაფერია. შენ არ უნდა ეცადო, რომ იყო განსხვავებული და ამით შენი განსხვავება უფრო გამოჩნდება. გამოხატვის ფორმის ძიებაში არ დაკარგო შენი შინაარსი.

შენი გამორჩეულობა შეიძლება სწორედ ის იყოს, რომ შენ არ ხარ გამორჩეული. გამორჩეულობა, პოპულარობა ხშირად ძალიან მავნეა, ლახვრად ექცევა შემოქმედს, ბევრი მათგანი დაულუპავს პოპულარობას.

თუ შენ გულწრფელად შეიტკბე ის, რომ არ ხარ გამორჩეული, ეს კიდევ ერთი გამარჯვებაა საკუთარ თავზე, იქნებ, საბოლოო გამარჯვებაც, რომელიც სულიერი სიმშვიდის გვირგვინს დაგადგამს.

საერთოდ, შენი რაობა, შენი არსება არ შეიძლება შედარების საგანი გახდეს. შედარებითი სრულყოფა არ არსებობს, მაგრამ შეგიძლია მიაღწიო სრულყოფას მხოლოდ საკუთარ შესაძლებლობებში, ანუ შენ შეიძლება დაემჯობინო საკუთარ თავს.

ამისთვის ღირს ბრძოლა.

25 მაისი, 2000

აცხოვნე უფალო, ერი შენი, და აკურთხე
სამკვიდრებელი შენი, ძღვევა ჯვართა
ბარბაროზთა ზედა ღვთივ დაცულსა ერსა
ჩვენსა მოანიჭე და საფარველსა ქვეშე მისსა
დაიცვე რათა ვიტყოდეთ, უფალო, დიდება
შენდა.

წერილი პირველი

ერთხელ მწერალთა კავშირის იმჟამინდელმა პარტიულმა ხელმძღვა-
ნელმა, ვინმე პოლიკარპოვმა, სტალინს შესჩივლა:

— ამხანაგო სტალინ, ძნელია შემოქმედებით ინტელიგენციასთან მუ-
შაობა: ერთი სვამს, მეორე სეირნობს და დროს ატარებს, მესამე ცუდად
წერს, მეოთხე, საერთოდ არ წერს...

რაზედაც სტალინმა უპასუხა:

— ამხანაგო პოლიკარპოვ, სხვა მწერლები მე თქვენთვის არ მყავს,
ისევ ამათთან მოგინევთ მუშაობა.

(აქვე, მინდა აღვნიშნო, რომ ამ წერილის გააზრებისას, ჯერ არ იყო
დანყებული გახმაურებული დავა მწერალთა კავშირსა და „60 წუთის“ ავ-
ტორს შორის. ეს, უბრალოდ, მექანიკური დამთხვევაა და მას არც პირდა-
პირი და არც ირიბი კავშირი არ აქვს იმ დაპირისპირებასთან.

შესაძლოა, ოღონდაც არა ამ წერილში, გავხედო და გამოვთქვა ჩემი მოკრძალებული მოსაზრება ამ დავის გამო. ამჯერად კი, ანონსის სახით, განვაცხადებ ჩემს პოზიციას — ვაღიარებ რა, სიტყვის თავისუფლების პრინციპს, ჩემი ადგილი მაინც „დამნაშავეთა“ გვერდითაა).

ტოტალურ სახელმწიფოში შემოქმედებითი ინტელიგენციის მოვლავატრონობა და მართვა არ უნდა ყოფილიყო ძნელი, რადგან იქ, ვისაც პარტია უბრძანებდა, იმას დააბრალებდა მწერლობას. მაგრამ რას უპირებ ხალხს, მთელ ერს, მით უმეტეს, ნათქვამია, ყოველი ქართველი პოეტი, ხოლო ქართველი პოეტი — ორმაგი პოეტიო.

ვგონებ, არათუ პოლიკარპოვს, თვით დიდ ბელადსაც გაუჭირდებოდა, ალბათ, ვერც შეძლებდა, ემართა ამგვარი ხალხი და აკი, მან, ამ მხრივ, აირჩია უფრო იოლი სარბიელი — რუსეთის დიდი იმპერია და წარმატებულადაც გაართვა საქმეს თავი (პარადოქსული ის არის, რომ ეს უმართავი პატარა საქართველოც იმ უზარმაზარი იმპერიის კოლონიას წარმოადგენდა).

აქვე მინდა, გამოვთქვა ჩემი საერთო მოსაზრება ადამიანთა მართვის შესახებ: უფრო ადვილია მართო მთელი პოლკი, ვიდრე ხუთი სტუდენტი.

* * *

ამ ათიოდე წლის წინათ, მონარქისტების თავყრილობაზე (მაშინ ის ერთიანი პარტია თუ კავშირი იყო), ჩემი გამოსვლა ასე დავიწყე: ბრბოს ბელადი სჭირდება, ხალხს — პრეზიდენტი, ერს — მეფე... ხოლო მერე, ისე გამიჭიანურდა სიტყვა, რომ აშკარად მოვაბეზრე თავი ყველას. მას შემდეგ, ვერიდები საჯარო გამოსვლებს და შეძლებისამებრ ვცდილობ, შინ ვიჯდე, რაც შედარებით უკეთ გამომდის. აქვე ვჩქარობ (ალბათ, ძალზე ნაადრევად), გავცე ჩემი ნატვრა, ვიხილო სამშობლო, რომლის სახელმწიფოებრივი წყობა კონსტიტუციური მონარქია იქნება. მაგრამ ისიც მესმის, რომ იქამდე აუცილებელი, რთული და ძნელი გზა გვაქვს გასავლელი.

ახლა კი ოცნებასა და ნატვრას თავი დავანებოთ და ჩვენი სათქმელის კონტექსტში არცთუ ისე სახარბიელო რეალობას დავუბრუნდეთ.

ვინა ვართ, რანი ვართ?

ბრბო, ხალხი თუ ერი? და აქედან გამომდინარე, ვინ გვჭირდება: ბელადი, პრეზიდენტი თუ მეფე? (თუმც ვერ დავიფიცებ, რომ ამგვარი დაწყვილება სწორია და მართებული.)

გულახდილად გეტყვით: პირადად, მე ძალიან მიჭირს განვსაზღვრო, თუ სად იწყება ერი და სად მთავრდება იგი, ანდა, რა არის ხალხი, ან რა არის ბრბო. ვიცი მხოლოდ, რომ სამივე ეს კატეგორია ადამიანთა სიმრავლეს აღნიშნავს.

ჩვენში დღეს ეს სამივე რაობა ისეა ერთმანეთში არეულ-დარეული, როგორც ფერადი ძაფების გორგალი, როდესაც გინდა, განწვალო-გამოაცალკევო ყოველი ფერის ძაფი, მაგრამ მოთმინება არ გყოფნის და თავს ანებებ ამ საქმიანობას, რადგან გენანება, მოკლე-მოკლედ არ დაწყვიტო ძაფები. ისე კი, ძაფებს ფერით მაინც გამოარჩევ, მაგრამ რას უზამ ადამიანებს, როგორ დაახარისხებ მათ, რა ნიშნით, რა შეძახილით. ისიც კი ძნელია, დაადგინო, ამ სამიდან თავად რომელს ეკუთვნი...

იქნებ, ყოველი მათგანი სიტუაციით ვლინდება.

ამასთან დაკავშირებით, მინდა, მოვიტანო ჩემი პირადი „არქივიდან“ ერთი მოგონება. თითქოს განგებით, დიდი ხნის წინათ, მოვხვდი თბილისის „დინამოსა“ და ვოროშილოვგრადის „ზარიას“ მატჩზე. იქ ჩემი თვალით დავინახე, ერთმა უსამართლო სასტვენმა როგორ აქცია ხალხი ბრბოდ. ყოველი ცდა მისი დამშვიდებისა, ცეცხლზე ნავთის დასხმას ჰგავდა. არავინ იცის, რით დამთავრდებოდა ყოველივე, რომ არა ედუარდ შევარდნაძის გამოჩენა სტადიონზე: იგი ცარიელი ხელებით, თითქმის სრულიად დაუცველი აღმოჩნდა ამ ბრბოში, მერე მის სათავეში მოექცა და ხალხი სასწაულებრივად გაიყვანა მოედნიდან. სტადიონიდან გამოსულს შემხვდა ჩვენი შესანიშნავი ფილოსოფოსი ზურაბ კაკაბაძე, რომელმაც შეშფოთებით მითხ-

რა, უკვე აღარ ვიცი, ვისი უნდა გეშინოდესო. მერე გავიგე, ჩემი მეგობარი რეზო ყარალაშვილი შემთხვევით გადაურჩა ჩაქოლვას, რადგან გამძვინვარებულ ბრბოს ის რუსი ეგონა.

რად უნდა სჭირდებოდეს ხელისუფალს ამგვარი გმირობა? განა, პასუხისმგებლობა მხოლოდ გმირზეა? ხალხი რას აკეთებს ამ დროს? სადღაა მისი პასუხისმგებლობა?

რაც შეეხება გმირის პასუხისმგებლობას, მრავალს შეუძლია აქციოს ხალხი ბრბოდ, ხოლო ბრბოს ქცევა ხალხად მხოლოდ ერთეულებს ძალუძთ.

ახლა, პოლკისა და ხუთი სტუდენტის შესახებ.

იცოცხლე, კარგია სტუდენტად ყოფნა, ბევრად ჯობს პოლკში ერთ უსახო ჯარისკაცობას. არც ბრძანების მონა ხარ, შეგიძლია, საკუთარი აზრიც გქონდეს და საჯაროდაც გამოთქვა. მშვენიერია, აგრეთვე, თუ სხვა ოთხსაც განსხვავებული აზრი აქვს. თქვენ იტყვი, რა სჯობს მრავალფეროვნებას, მაგრამ, საბედნიეროდ თუ სამწუხაროდ, იქ მხოლოდ ერთი სიმართლე შეიძლება იყოს, ერთი მყარი ადგილი. ამის გათვალისწინებით, თუ ვინმე ეტყვის სტუდენტს, რომ ახლა მისი საჯაროობისთვის შეუფერებელი დროა, ისიც მოითხოვს სიტყვის თავისუფლებას, მოაწყობს აქციებს, დაიწყებს შიმშილობას და მთელი მსოფლიო გაიგებს, რომ მას ზღუდავენ, ამოქმედდება შესაბამისი ორგანიზაციები და ისინიც, თავის მხრივ, მართალნი არიან. არ უნდა შეიზღუდოს სიტყვის თავისუფლება, ყველას უნდა ჰქონდეს უფლება, გამოთქვას თავისი აზრი. მაგრამ სწორედ აქ არის დამლუპველი შეუსაბამობა. თუ აზრთა სიმრავლე არ მიიმართება ერთიანი სასიცოცხლო აზრისაკენ, ეს უკანასკნელი შეიძლება, ჩაიკარგოს განსხვავებულ აზრთა ქაოსში. მაშინ, ეს შენი პლურალიზმი უქმი თამაშია.

ერთიც: ცივილიზებული სიტყვების კორიანტელი — აქცია, პლურალიზმი, ბოიკოტი, მიტინგი, დემონსტრაცია, ვერ დაფარავს ბრბოს რაობას, თუნდაც ეს ბრბო ინტელექტუალთა ერთობა იყოს.

ახლა ხალხსა და ერს შორის განსხვავების შესახებ.

ზურაბ კიკნაძემ ერთობ საინტერესო პასუხი გასცა ჩემსავე შეკითხვას: რა უნდა ერს, რა უნდა ხალხს, რა არის კეთილდღეობა, როგორ ესმის ეს ერს და როგორ ესმის ეს ხალხს?

— „სხვაა ერი და სხვაა ხალხი? თუ სხვადასხვაა, ერი — „ზეხალხური“ მეტაფიზიკური რაობა იქნება, უფრო მდგრადი და ის ქმნის სულიერ კულტურას. ხალხი კი ემპირიული რაობა იქნება, ის კეთილდღეობისაკენ მიისწრაფის, ყოველდღიურობით ცხოვრობს.

ერმა, როგორც ზეხალხურმა რაობამ, შეიძლება ხალხს დაათმობინოს კეთილდღეობა მასზე უფრო მაღალი ამოცანების განსახორციელებლად. ემპირიულად ხალხი მოკლებულია ასკეტურ იდეალებს, „სოფლის თმობას“, როგორც რუსთაველი ამბობდა. კულტურა კი, რასაც ერი ქმნის, როგორც თავის ნივთიერ სულიერ გამოხატულებას, ასკეტური მოღვაწეობის ერთი სახეა...“

აქვე მინდა მოვიტანო ზურაბ კიკნაძის პასუხი მეორე კითხვაზე — რას ნიშნავს „ხალხი ბრძენია“?

„ეს კერძო შემთხვევაა დებულებისა „ხმა ღვთისა — ხმა ერისა“. ხალხი, თუნდაც ერი, არ არის პიროვნება, ბრძენი იყოს და სწორი არჩევანი გააკეთოს, ეს ადამიანს მოეთხოვება. ხალხი ბევრჯერ ცდება, მაგრამ კრიზისულ ჟამს ხალხს შეიძლება მართავდეს ღვთის ხმა, როგორ, რა გზით, გამოუკვლეველი“.

ზურაბ კიკნაძე დებულებას „ხმა ღვთისა — ხმა ერისა“ განიხილავს, როგორც ხალხის სიბრძნეს კრიზისულ ჟამს. ჩვენი პატრიარქი სინერგიას უწოდებს, როცა ხალხი აგრძელებს ღვთიურ ჩანაფიქრს.

დავძენდი, ხალხი კი არ არის ბრძენი, არამედ, ხალხში არიან ჯერ კიდევ გამოუვლენელი მღვდელი თევდორე, ილია. აკაკი, ვაჟა, ნიკალა, 300 არაგველი, 6000 გარეჯელი ბერი, 100 000 მონაშე და ასე შემდეგ. ყოველი ამათგანი არის შეუცვლელი პიროვნება ღმერთის წინაშე. და ჩვენც, ჩვენი შესაძლებლობისამებრ, უნდა ვეძებოთ და აღმოვაჩინოთ საკუთარი თავი

მათ შორის, ვისაც უყალიბდება გარკვეული შეფასებანი ამა თუ იმ მოვლენაზე და ყოველ ცალკეულ პიროვნებაზე და არ გამორჩებათ არც ერთი ნიუანსი, არც ერთი უქმად, პოპულისტურად ნათქვამი სიტყვა, არც ერთი უსამართლო ან სამართლიანი დამოკიდებულება, არც ერთი უანგარო თუ ანგარებიანი ინტონაცია და მათ ბევრი დრო აქვთ, მანამ თავის სიტყვას იტყოდნენ. რაც უფრო „ნელ ცეცხლზე“ გამოიწერება მათი შეხედულებანი და შეფასებანი, მით უფრო ღირებული იქნება ისინი. და ეს არის კიდევ ერთი სიმყარე.

ქაოსი, რომელშიც ამჟამად ჩვენ ვიმყოფებით, მხოლოდ ჩვენი ბრალი არ არის. ჩვენს ხალხს უამრავი სახადი ერთბაშად შეეყარა, არადა, მათგან თითოეული შეიძლებოდა საბედისწერო გამხდარიყო. ჩვენი ბრალი აქ ის არის, რომ მათ ჩვენ ვერ ვუვლით, როგორც სახადს, ბატონებს, ვერ ვუქმნით მშვიდ გარემოს და ვერც „ვუგალობებთ“. პირიქით, ვაავებთ ჩვენი დაპირისპირებით, ხმაურით.

ეს სახადი უამრავია: სოციალური წყობის შეცვლა, მოპოვებული დამოუკიდებლობა, თავისუფლება მრავალი მიმართულებით, პლურალიზმი, კაპიტალის თავდაპირველი დაგროვების მწვავე პროცესი, ეთნიკური პრობლემების დამოუკიდებლად რეგულირება, ძველი და ახალი მენტალიტეტის დაჯახება, უსამართლოდ წართმეული ტერიტორიები, ორიენტაციის მკვეთრი შეცვლა, მეზობელ სახელმწიფოებთან ურთიერთობის მოგვარება, სარწმუნოებრივი ექსპანსიები, მეგობრებისა და მტრების გარჩევის სიძნელე, გეოპოლიტიკური მდგომარეობის სირთულე და ასე შემდეგ, და ასე შემდეგ. ყოველივე ამას, ამ ქაოსურ მდგომარეობას ძნელია მოუძებნო საერთო მაჩვენებელი, ერთიანი საყრდენი, რომელიც ჩვენ ჩვენსავე თავში უნდა ვიპოვოთ. რადგან ჩვენ თუ ასეთი საყრდენი შინ ვერ ვიპოვებთ, მაშინ, ბუნებრივია, „მეგობარი“ ქვეყნების სიძლიერეში უნდა ვეძიოთ ახალი „მფარველი“, ანდა ძველს დავუბრუნდეთ.

ნუთუ ჩვენ შინ ვერ ვიპოვნეთ ის კლდე, რომელზედაც ავაშენებთ ჩვენს სახლს, სახელმწიფოს? მაშ, რისი მაქნისია, რომ ვზეიმობთ ჩვენი სახელმწიფოებრიობის 3 000, ხოლო ქრისტეშობის — 2 000 წელს, თუ არც ერთ-ერთს და არც მეორემ არავითარი კვალი არ დატოვა ჩვენს ცნობიერებაში, უგულუბელვყავით ათასწლოვანი გამოცდილებანი და დღევანდელი, ოღონდ არასაკუთარი შეხედულებებით და პრინციპებით ვაპირებთ ცხოვრებას. დღევანდელი საქართველო უნდა იყოს ლოგიკური შედეგი მისი განვლილი გზისა. ეს იქნება შეუცვლელი სიმყარე. ამას ვეძებ, ამის დეფიციტი მანუხებს. ამგვარი სიმყარის უარყოფა, ეს არ არის პოლიტიკური განვითარება.

როგორც პოლიკარპოვს ეუბნება სტალინი, ჩვენ არ გვყავს სხვა მწერლებიო, ჩვენც არ გვყავს სხვა ხალხი. სწორედ ამ არეულობაში, რომელიც ქაოსურია ცნობიერების თვალსაზრისით, ამ ქაოსში არის ყველა ელემენტი, ოღონდ, საჭიროა მათი დალაგება, კოსმოსად ქცევა.

როცა ჩვენ ვლაპარაკობთ, რომ არსაიდან ჩანს ნათელი სხივი, უნდა ვალიაროთ, რომ ეს ღვთის ნებაა და მისი ნების გარეშე ჩვენ ვერაფერს გავხდებით. და მაინც, უფალი ჩვენთანაა. ახლა საქმე ჩვენზეა.

წერილი მეორე

პირველ წერილში ვწერდით: ქაოსი, რომელშიც ამჟამად ვიმყოფებით, მხოლოდ ჩვენი ბრალი არ არის. ჩვენს ხალხს ერთბაშად უამრავი „სახადი“ დაატყდა. ამ ქაოსურ მდგომარეობას ძნელია მოუძებნო საერთო მაჩვენებელი, რომ მერე, თავდასალწვეად, საყრდენს მიაგნო. საყრდენი უცილობლად ჩვენსავე თავში, შინ უნდა ვიპოვოთ. სხვაგვარად, ისევ სხვისი მოიმედება მოგვინვეს. სახადთა სიმრავლეში მოიაზრება მზაობაც ცივილიზაციის ყოველგვარი მონაპოვრის მისაღებად, მეტიც, მათ დამკვიდრებაში ქვეყნის მომავალი საყრდენის ჭკრეტა. ვშიშობ, ამგვარ მცდელობებში ჩვენი ქვეყა-

ნა არ დაემსგავსოს პატარა პლანეტას ეგ ზიუპერის „პატარა უფლისწული-დან“, რომელზედაც აღმოცენდა ბაობაბის ნერგი, გაიზარდა, იქცა დიდ ხედ და მისმა ფესვებმა საბოლოოდ დაშალა პლანეტა.

ქართული
ბიბლიოთეკა

დღევანდელი და მომავალი საქართველო უნდა იყოს ლოგიკური შედეგი მისი განვლილი გზისა. ამაში მდგომარეობს შეუცვლელი სიმყარე. ამ გზაზე ჩვენი სიმყარის ბურჯებად ენა, მამული და სარწმუნოება იდგა. ეს ის სამი ტიტანია, რომელზედაც დამკვიდრებულია ჩვენი ეროვნული მეობა, სახელმწიფოებრიობა და სულიერი მთლიანობა. ამ სამი ბურჯიდან რომელიმეს ჩანაცვლება, უპირობოდ, შეუძლებელია, რადგან ეს, ასევე უპირობოდ, შედეგად საქართველოს არყოფნას მოიყოლებს.

რამდენად მტკიცედ გვეგულება დღეს თითოეული ამ სამ სიმყარეთაგანი?

ენას უდიდესი მნიშვნელობა აქვს ერთიანი ცნობიერების ჩამოყალიბების საქმეში. იაკობ გოგებაშვილის „დედაენა“ უზარმაზარი ტირაჟით — 400 ათას ცალად გამოდიოდა და ეს იყო წინაპირობა იმისა, საქართველოს ყველა კუთხეს მიწვდომოდა ერთიანი ცნობიერება, როგორც ერთიანი სტანდარტი, ათვლის საყოველთაო ერთეული. ეს არ იყო მხოლოდ ჰორიზონტალური ცნობიერება, ის იყო ვერტიკალურიც, მამა-პაპიდან მოდიოდა და შვილს გადაეცემოდა.

ქართველი მუდამ იბრძოდა ენის გადარჩენისთვის. უახლოეს მაგალითად 1978 წლის 14 აპრილი კმარა, როცა ხალხისა და ხელისუფლების ერთნებობამ საუკეთესო შედეგი გამოიღო — ქართულ ენას კონსტიტუციური უფლება შეუნარჩუნდა.

რა ხდება ახლა, თავისუფალ საქართველოში? ენის განვითარებას და სიმტკიცეს, თითქოს, აღარანაირი საშიშროება არ ემუქრება. ამიტომ ჩვენი სიფრთხილეს მოდუნდა. სინამდვილეში, ის არასახარბიელო მდგომარეობაშია. ახალმა ორიენტაციებმა, პრაგმატულმა ინტერესებმა მისი

ფუნქციური მნიშვნელობა დააკნინა. კომპიუტერული ტექნიკის დამკვიდრებამ, უცხოეთთან ურთიერთობის გააქტიურებამ, საერთაშორისო და უცხოური ორგანიზაციების შემოსვლამ, თავისთავად წარმოშვა ინგლისური ენის ცოდნაზე დაკვეთა. დაკვეთა მიიღო მშობელმა, განათლების სისტემამ, რომ მომავალი თაობის განსწავლაში ინგლისურს პრიორიტეტი მიანიჭონ. სამწუხაროდ, ეს ზრუნვა მშობლიური ენის ხარჯზე ხდება, რადგან მისი, ასე ვთქვათ, გამოყენებითი ფუნქცია დაკნინდა. ამ პროცესში ძალდატანება შეფარულია, ნებაყოფლობა და თავმიცემა — თვალსაჩინო.

მაშინ, როცა ოციოდე წლის წინათ, იგივე საზოგადოება ენის გადასარჩენად ფიზიკური თავგანწირვისთვისაც კი მზად იყო.

კაცობრიობის ისტორიაში არსებობს ანალოგები. მაგალითად, როდესაც ირლანდია თავისუფლებისთვის იბრძოდა, იბრძოდა თავისი ენის გადასარჩენად. დამოუკიდებლობის მოპოვებისთანავე, პრაგმატულ საფუძველზე, მშობლიურმა ენამ მეორე პლანზე გადაინაცვლა.

ენის პრესტიჟის გადარჩენის დასტურად ვერ მივიჩნევთ, ერთი შეხედვით, ამ პრეტენზიის გამაბათილებელ ფაქტებს. კერძო შემთხვევაში: ხდება სერიალების გადმოქართულება, მაგრამ ამ „ზრუნვას“ სულ სხვა ობიექტი აქვს — ქართულივე ენით ყოველივე ქართულის დავინწყება და ნაშლა, ქართული ენა ამ შემთხვევაში თვითგანადგურების იარაღია.

ასე რომ, ამ ბურჯს თავისი კუთვნილი ადგილის დაბრუნება, ზრუნვა და განმტკიცება სჭირდება.

მამული ის საყრდენია, რომელსაც ქართველისთვის განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს. მამულს დაუფლება სჭირდება. სამხედრო წესების მიხედვით, მინის კაპიტულაციისთვის არ არის საკმარისი მისი ჰაერიდან დამორჩილება. მინის დაუფლება ფაქტად იქცევა მაშინ, როცა მას ჯარისკაცის ფეხი შეეხება. შეიძლება, უხერხული შედარებაა, მაგრამ ასე-

თივე საკუთარი მიწის დაუფლების მექანიზმიც, თუ მასზე არ ხარ, მიწასთან არ ურთიერთობ, ფაქტობრივად, ის შენ არ გეკუთვნის.

ქართველი ხალხი ინარჩუნებს ადამისა და ნოეს დროინდელ ურთიერთობებს მიწასთან. ის ინარჩუნებს პირველსახეს, რაც უდიდესი ღირებულებაა. გლეხის, რომელიც ცოცხალი ხატებაა პირველსახისა, საქმიანობა წარმართება ყოველმხრივ, გონებრივადაც და ფიზიკურადაც. საქართველო მთელი თავისი მენტალიტეტით არის დაკავშირებული მიწასთან. ჩვენი ინტელიგენციაც — ილია, ილიამდელიც და მისი შემდგომიც, მიწასთან მდგომი ხალხია.

აქედან გამომდინარე, ყოველთვის ვფიქრობდი, რომ ჩვენი სოციალური საფუძველი იყო გლეხი. საერთოდაც, მხოლოდ მას აქვს შესაძლებლობა, თუ გნებავთ, მოწოდება, ამ სამივე ბურჟის დამცველი იყოს. ის ხელით, უშუალოდ არის დაკავშირებული მიწასთან. ეს ურთიერთობა არ არის მხოლოდ ეკონომიკის საფუძველი, ეს არის ეროვნული მეობის, ეროვნული თვითშეგნების გამოშხატველი. გლეხებმა გადაარჩინეს, შეინარჩუნეს ეს ურთიერთობა, მაგრამ ამჟამად ისინი თავად არიან მივინყებულნი, დაუნებულნი. მათი საქმიანობა არ არის აღიარებული საფუძვლად. მათ არ აქვთ მინიჭებული ის ქვეყნის ღირებულება, რაც სინამდვილეში გააჩნიათ.

ფერმერული ფორმა მეურნეობისა არ ატარებს ეროვნულ ნიშანს, ხასიათს. ფერმერობას კი არ ვუპირისპირდები, იმის თქმა მინდა, რომ ჩვენს მცირემიწიან ქვეყანაში გლეხი უნდა იყოს დაკავშირებული მიწასთან, ტყესთან. გლეხის კარ-მიდამო იდენტიფიცირებულია მამულის ცნებასთან, როცა ის იცავს თავის კარმიდამოს, იცავს მამულსაც და პირიქით, როცა იცავს მამულს, იცავს თავის ეზო-კარს. ეს მთლიანობა მყარია.

მამულის დაუფლებისთვის დიდი დაბრკოლებაა თბილისიც. ის შეიძლება შევადაროთ მანკიან, გასიებულ გულს, რომელიც პერიფერიებს სისხლს ვერ აწვდის. თბილისში უსაქმოდ არის დარჩენილი მოსახლეობის დიდი ნაწილი, მაგრამ ამაში სახელმწიფოს და ხელისუფლებას ვერ დაადანაშაულებ. დამნაშავეა პირადი ინიციატივა, სურთ მიიღონ ის, რასაც

აქ ვერ მიიღებენ. როცა ინგლისში ანალოგიური პრობლემა დადგა, გადასახლდნენ კანადაში, ავსტრალიაში, რომ მათი ენერგია იქ ამოქმედებულიყო. ჩვენთან კი პირიქით, ხდება ჩახარშვა ამ უსივრცო გარემოში, ამ მიზეზითაც ვერ ვფლობთ მამულს და ეს საყრდენიც სუსტდება.

აქედან იღებდა სათავეს ჩვენი გულუბრყვილო ცდა, ჯერ კიდევ კომუნისტების დროს, სოფლების, პოლისების აშენებისა. არ შემიძლია, არ გავიხსენო მაშინდელი რაიკომის მდივნის ომარ ელოშვილის ვაჟკაცური მხარდაჭერა, როცა გადავწყვიტეთ, ქალაქიდან ნავსულიყავით და სოფლად დავმკვიდრებულებიყავით. მაშინ ნამდვილად ეწერა ამ იდეას განხორციელება, ანუ ტოტალურ სახელმწიფოში ჩვენ შეგვეძლო ამის რეალიზება უკეთ, ვიდრე დამოუკიდებლობის პირობებში.

ამაზე ფიქრია საჭირო, რადგან მამული, მინა ქვეყნისთვის შეუცვლელი ბურჯია და საქართველო მას არ უნდა მოსწყდეს. მერე ამ ერთობლიობის ფუნქციას ველარაფერი შეავსებს.

ახლა, რაც შეეხება სარწმუნოებას. აღვნიშნავთ ქრისტიანობის სახელმწიფო რელიგიად გამოცხადების 1700 წელს. ეს საკმაოდ დიდი დროა და ჩვენი ცნობიერება მართლა ქრისტიანობის პირობებში ჩამოყალიბდა. ჩვენი ხსნა მასშია.

ჩვენს ისტორიაში მართლმადიდებლობის შუქით არის გაყვლითილი, განათებული ყველაფერი. ამას იმიტომ ვიხსენებ, რომ საქართველოში მართლმადიდებლობის მიმართ დღევანდელი დამოკიდებულება არის სავალალო. მინდა მივუბრუნდე ჩვენი ისტორიის „ოქროს ხანას“; იმის დასტურებადაც თუ რამდენად მნიშვნელოვანია ჩვენთვის სარწმუნოება. იმ პერიოდში აღინიშნებოდა სახელმწიფოსა და სარწმუნოების თანადგომა და ჩვენს ეროვნულ ცნობიერებაში ეს არის ყველაზე სრულყოფილი ხანა, რადგან სამივე ელემენტი — ენა, მამული, სარწმუნოება იყო ერთად და ყველამ არაჩვეულებრივი, თავისთავადი შედეგი მოგვცა.

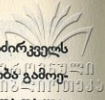
ისტორიაში არ არის სწორად შეფასებული ერეკლე მეორის ღვაწლი. მას აყვედრიან, რომ რუსეთს გამგებლობაში ჩააბარა საქართველო. მან რუსეთს კი არ ჩაგვებარა, არამედ თავისი ქვეყანა და თავი შეავედრა ლმერთს რუსეთის საფარქვეშ. შემდგომი შედეგი, რომ ჩვენ გაგვიუქმეს ავტოკეფალია, ეს უკვე რუსეთის ცოდვაა. ეს ისტორია ძალიან მაგონებს იობის ტანჯვის ამბავს, რომელმაც დაკარგა ყველაფერი, გარდა რწმენისა. ჩვენც დაკარგეთ მამული, ენა, მაგრამ რწმენა გადარჩა. არჩევანი სწორი იყო. ჩვენში გადარჩენილ რწმენას უნდა გადავერჩინეთ. რწმენის ნყალობით, ყველაფერი გადავირჩინეთ. ლმერთმა დაკარგული მამული აღგვიდგინა (რაც დაკარგული გვაქვს ეს დროებითია), ენაც აღგვიდგინა. ამიტომ ამ საყრდენს, ამ ბურჯს უპირველესი მნიშვნელობა აქვს. მაგრამ ის ჩვენში უგულუბელყოფილია დღეს. რასაკვირველია, ეს „სახადები“ — ეს სარწმუნოებრივი ექსპანსიები დიდ გავლენას ახდენს, მაგრამ სინამდვილეში ყველაფერი ჩვენი ბრალია. ჩვენ არ ვართ მყარად მართლმადიდებლურ რწმენაში, თორემ ასეთ ცდებს რწმენაში სიმტკიცით გავუძლებდით. შენ შეიძლება დაიღუპო, მაგრამ დაიღუპო ბრძოლაში, არ დანებდეთ. ეს არ ნიშნავს დამარცხებას.

დღეს ჩვენი ეკლესია მიაგავს თავსაფრიან დედაკაცს, უარყოფილ თავისი შვილების მიერ თავისი თავსაფრიანობისა გამო. დედობილებსა და დედინაცვლებს ეძებენ ამ თანამედროვე, მოდერნიზებულ რელიგიებში. ეს დამლუპველია საქართველოსთვის. ეკლესიასა და სახელმწიფოს ურთიერთობა დაკავშირებულია დემოკრატიის საკითხთან. დემოკრაციამ მოიყოლია იდეა, რომ ყოველი კაცი თავის თავის მოძღვარია. ამიტომაც ხდება ადამიანების დაქსაქსვა. მართლმადიდებლობა, უპირველესად, აღიარებს ადამიანების თავისუფალ ნებას, მაგრამ ეს უნდა იყოს გააზრებული. ამაში ეკლესია ეხმარება ადამიანებს. ძნელია თავისუფლების ატანა, უფუნქციობისა და უსაქმურობის ფონზე. შევეხოთ ერთ მაგალითს. ჩინეთში პრობლემა მრავალშვილიანობა და ამას არეგულირებენ. ჩვენში, პირიქით, დემოგ-

რაფიული პრობლემა გვანუხებს და სახელმწიფომ უნდა წარმართოს დემოკრაფიული პოლიტიკა. დღევანდელი ტენდენცია, ზნეობის თვალსაზრისით, არის ძალიან საეჭვო, რადგანაც, საერთოდ, ქალისა და კაცის ლტოლვა არის მემკვიდრეობის გაჩენისთვის და არა იმისთვის, რასაც დღეს პრიორიტეტს ანიჭებენ. ამ ლტოლვის გამართლება არის შთამომავლობა და არა გარყვნილობა და სექსუალური თავისუფლება. აბორტის პრობლემაზე მოგახსენებთ. შობადობა ჩვენში კანონით კი არ უნდა რეგულირდებოდეს, არამედ სინდისით. ყოველ შემთხვევაში, აქეთ უნდა იყოს მიმართული ეროვნული ტენდენცია.

მოვიყვან ერთ მაგალითს. თხუთმეტ წელიწადზე მეტხანს ვიყავი მიხეილ ტვერელის სახელობის ეკლესიის მრევლი. ეს იყო ჩემი ეკლესიური ცხოვრების საუკეთესო წლები, რადგან ვხედავდი, ვაკვირდებოდი მრევლს, როგორ მოდიოდნენ ადამიანები, როგორ ქმნიდნენ ოჯახებს, როგორ მრავლდებოდნენ, მახსოვს ფეხმძიმე ქალის ლოცვები, მერე იბადებოდნენ ბავშვები და ეს ყველაფერი ხელისგულზე იყო. თუ ჩვენ გვინდა, ჩვენი სახელმწიფოებრიობის მთავარი უჯრედი — ოჯახი გადარჩეს, ახალგაზრდებმა ცოლები კაფე-ბარებიდან კი არა, არამედ ეკლესიიდან უნდა მოიყვანონ. ვაკვირდებოდი, დადიოდნენ მხატვრები, მეცნიერები, სხვადასხვა ხალხი... ჰყავდათ მრავალშვილიანი ოჯახები, ვხედავდი ჩვილის ეკლესიად მოყვანას, პირველ ზიარებას და ასე შემდეგ. ეს ჩვენი მრევლი, როგორც მთლიანად საქართველო, სრულიად განსხვავებული პოლიტიკური შეხედულებების ხალხისგან შედგებოდა, მაგრამ ეს არანაირად არ უშლიდა ხელს ჩვენს მთლიანობას, რადგან იქ გაცილებით მაღალი საფუძველი გვქონდა. ეს იყო ნამდვილად უდიდესი სულიერი ზეიმი და ეს იყო რეალობა, არა გამოგონილი ან შეთხზული, არა დადგმული ან ნაძალადევი.

ამიტომაც მინდა ვთქვა, რომ რწმენის გაუფასურება დაუშვებელია, ამით შეველევი იმ საყრდენს, რომელმაც საუკუნოვანი სიმყარე უნდა გაგვიგრძელოს.

ჩვენი ხსნა რწმენაშია.

ერთი მეგობარი მშენებლისგან მომისმენია: ადრე, შენობის საძირკველს რომ ჩაასხამდნენ, წლობით მიატოვებდნენ, რომ მისი საიმედოობა გამოეცადათ, მერეღა იწყებდნენ დაშენებას. ეს საძირკველი იფარებოდა და ყველას ავიწყდებოდა იგი, გარდა იმ მშვენიერი ნაგებობისა, რომლის სიმყარეც მასზე წამოიშრათა.

ჩვენ ასეთი საძირკველი გვაქვს, თანაც, მრავალგზის გამოცდილი, საიმედო, უღალატო.

23 ივნისი, 21 ივლისი, 2000

ნეტარ არიან ეოველნი, რომელთა ეშინის უფლისა, და რომელნი ვლენან ზნაობა მისთა. ნაშრომი ნაუოფთა შენთაი შჯამო შენ, ნეტარ იუო და კეთილი გეუოს შენ. ცოლი შენი ვითარცა ვენახი მსხმოი კიდეთა სახლისა შენისათა, შვილნი შენნი ვითარცა ახალ-ნერგი ზეთის-ხილისანი გარემოს ტაბლისა შენისა. აჰა, ესერა ესრეთ იკურთხოს კაცი, რომელსა ეშინოდის უფლისა. გაკურთხოს შენ უფალმან სიონით, და იხილო შენ კეთილი იერუსალიმისაი ეოველთა დღეთა ცხოვრებისა შენისათა. და იხილნე შენ შვილნი შვილთა შენთანი. მშვიდობაი ისრაელსა ზედა.

ფსალმუნი 127

ეპიგრაფად ეს ფსალმუნი მთლიანად იმიტომ მოვიშველიეთ, რომ არ მეგულება უფრო სრულყოფილი ფორმულა ოჯახური ბედნიერებისა.

აქ არაფერია ნათქვამი სიღარიბესა და სიმდიდრეზე, რაც, თავის მხრივ, ადასტურებს, რომ ეს ცნებები ერთობ პირობითია.

მგონია, რომ დღეს საქართველოში გაცილებით მეტი ფულია, ვიდრე ოდესმე ყოფილა. ამასთანავე, მეორე მხრივ, აქ უკვე ორჭოფობის გარეშე,

თვალნათელია, რომ სიღარიბე არასოდეს ყოფილა ასერიგად დამორგუნველი და შეურაცხყოფელი, ვიდრე დღეს არის.

საქართველო, ქართველი კაცი, ძირითადად, ისტორიულადაც არ გამოირჩეოდა მატერიალური სიმდიდრისაკენ ლტოლვით. ჩემი აზრით, ეს მსოფლმხედველობიდან უფრო მომდინარეობს, ვიდრე უუნარობით, თუნდაც სიმდიდრის დაგროვების თვალსაზრისით, რადგან ქართველი კაცის ბუნების ჩამოყალიბებაში განმსაზღვრელი როლი ქრისტიანობამ ითამაშა.

მაგალითად მინდა მოვიტანო ჩვენი არქიტექტურა: ცოტა ერს თუ მოეპოვება ისეთი შესანიშნავი ტაძრები და ეკლესია-მონასტრები, რომელნიც მრავლად შემორჩა ჩვენს კურთხეულ მიწას, ისეთი მყარგალავნიანი და მტკიცე და მიუვალი ციხე-კოშკები, რომლებმაც საუკუნეებს გაუძლო, ისეთი საოცრებანი, როგორიც უფლისციხეა და ვარძია. ამ ფონზე, დამაფიქრებელია, რომ საქართველომ არ შემოინახა საერო ნაგებობათა ნიმუშები. რამ განაპირობა ამგვარი კონტრასტი? უნდა ვიფიქროთ, რომ ქართველ კაცს კარგად ესმოდა, რომ ის დროებითაა ამ სანუთროში. ამასვე ადასტურებს ძველი საფლავები — უბრალოდ გათლილი ლოდები და სულაც დიდი დავითის საფლავი.

უბრალოება, სისადავე და სულის ზეობა.

დღეს კი განარმართებული ძვირფასი აკლდამები და სულის უბადრუკობა.

სად არის აქ სიღარიბე ანდა სიმდიდრე? რომელია ამათში პირველი და რომელია მეორე?

თითქოს დღევანდელიობაზეა ნათქვამი ათი საუკუნის წინათ ნათქვამი სიტყვები: „**ძველი ადამიანი თავის საგანძურს თავის თავში ინახავს და ატარებს, ახალი კი — გარეთ**“ (სიმეონ ახალი ღვთისმეტყველი).

აქვე მახსენდება მეორე მსოფლიო ომის პერიოდი, როდესაც ჩვენ ყველანი ვიყავით გარკვეულად თანაბარ გასაჭირსა და სიდუხჭირეში და მაშინ კიდევ უფრო ნათლად იხატებოდა უმთავრესი ღირებულებანი: ერთმა-

ნეთის თანადგომა, გაჭირვებაში ხელის გამართვა; გამხნეება და სხვა. იგრძნობოდა, რომ ქართველი ხალხი არის ერთი მთლიანი ორგანიზმი.

დღეს კი, თუ მას კვლავ ერთ ორგანიზმად წარმოვიდგენთ, ერთობ შემაძრწუნებელი სანახავია იგი სულიერადაც და ფიზიკურადაც. ჯამბაზივით ნახევარი სხეული დაფარული აქვს ძვირფასი ფარჩა-ატლასით, ხოლო მეორე ნახევარი — ძონძებით, რომელთაგან პირველი ვერ იფარავს თავის სულიერ წყლულებს, ხოლო მეორე — ფიზიკურს.

ეს ის დროა, როდესაც სამოსი უფრო ძვირფასია, ვიდრე სხეული, ხოლო სხეული სულზე მეტად ფასობს.

ნივთიერი სიძლიდრე, რომელიც არ გამოიყენება ერთიანი სხეულის გადასარჩენად, ადრე თუ გვიან მინაში ჩამარხულ ლოდად იქცევა. გავიხსენოთ, თუნდაც, ერთი ბრძნული ქართული ზღაპარი — „ეშმაკის ლაგამი“.

ეშმაკის ლაგამი

იყო ერთი მდიდარი კაცი. აუარებელი ცხვარ-საქონელი ჰყავდა, ბევრი სახნავ-სათესი ჰქონდა, მაგრამ ისეთი ძუნწი იყო, თვითონაც მშვირტიტველი დადიოდა და ცოლ-შვილსაც შიმშილით სოცავდა. სომ ისეთი დიდი ფარა დაუდიოდა, მწყემსებს არ დაიჭვრდა, ბატკნებს დამიკლავენ და შემეჭამენო. ეგ კიდევ რაა, კარზე მომდგარი სტუმრის ოჯახში შეყვანას მთლად სიკვდილი ერჩია.

ერთხელ ქვაწვია კაცი მინდორში ცხვრებს მიერეკებოდა. უცბად ხედავს, მგელი მორბის და პირში ეშმაკის შვილი უჭირავს. გადაუდგა კაცი გზაზე, გადმოიღო თოფი, დაახალა მგელს და ეშმაკის შვილი გააგდებინა.

ეშმაკუნამ უთხრა: — რაკი გადამარჩინე, ჩემს დედ-მამასთან უნდა წაგიყვანო, ისინი გადაგიხდიან სამაგიერო სიკეთესაო.

არ მოეშვა ეშმაკუნა კაცს. ისიც ადგა, ცხვარს სხვა დაუყენა და თვითონ ეშმაკის შვილს გაჰყვა. მიდის ეშმაკის შვილი ლადალუდაზე, მიჰყვება უკან

ტუნწი, თან შიშით გული უსკდება, ამ ეშმაკის ნაშიერმა არ გამოტყუოს და სადმე არ გადაშჩხოსო.

გზაში ეშმაკუნამ უთხრა: — ჩემს დედ-მამას დიდი სარჩო-საბადებელი აქვს და ოქრო-ვერცხლს შემოგაძლევენ, მაგრამ არ აიღო. შენ-უთხარი, ჩემი ქონება მომეცით-თქო.

როგორც იქნა, მიაღწიეს ეშმაკის სახლს. ეშმაკუნამ მშობლებს უთხრა: — მგელი შეჭმას მიპირებდა და ამ კაცმა გადამარჩინაო. სინარულით შეხვდნენ ეშმაკები მეცხვარეს, ოქრო-ვერცხლით სავსე ოთახში შეიყვანეს — რამდენიც მოგესურვება, იმდენი წაიღეო.

სული მისდის ტუნწს, უნდა აკრიფოს ეს ოქრო-ვერცხლი, ეშმაკუნა კი თვალს უშვრება.

— წაიღე, რაღას დგასარი! — აძალბებენ ეშმაკები.

ტუნწი დგას და ხმას არ იღებს.

— მაშ, გვითხარი, რაც გინდა და შენთვის არაფერს დაფიშურებთო.

— ჩემი ქონება მომეცით, მეტი არაფერი მინდაო, — უპასუხა ტუნწმა. ეშმაკებს ეძიძიძათ სათხოვარი, მაგრამ რაღას იზამდნენ. მივიდნენ, ტუნწს ქისტრი წაჰკრეს კისერში... “ვაიო!” — დაიძახა ტუნწმა და პირიდან ლაგამი წავარდა. დასტაცა ეშმაკმა ლაგამს ხელი და შეინახა. ტუნწი თითქოს ძილიდან გამოერკვა: “ნეტა სადა ვარ, აქ ვინ მომიყვანაო?” ტანზე დაიხედა და თავი შესძულდა — ისეთი ჩამოგლგევილ-ჩამოკონკილი იყო. ფეხკრეფით გამოშორდა ეშმაკების სახლს. გზაზე მოაგონდა მშიერთიტველი ცოლ-შვილი და თავის თავზე გაჯავრდა, სულ თვალწინ დაუდგა, რაც თავის სიძუნწით გაჭირვება და სინარბე გაეწია.

დაბრუნდა კაცი ცხვარში, ჯალაბს ჭედილა გაუგზავნა, დაკალით და შეჭამეთო. ცოლს შეუთვალა: თქვენთვის კარგი ტანსაცმელი იყიდეთ და შეიმოსეთ, ერთი ხელი კი მე გამომიგზავნეთ, თორემ შინ ვერ დავბრუნებულვარო.

გაუხარდა ცოლ-შვილს, ამ კაცს რა ხასიათი შესცვლიაო.

ის დღე იყო და ის დღე, მას მერე იმ კაცს ცოლ-შვილისთვის არაფერი დანაწება და თავისი ქონება ტკბილად და ბედნიერად მოიხმარა.

დაუუკვირდეთ ღარიბი კაცის ოცნებას სიმდიდრეზე. ის ერთობ კეთილია ამ ოცნებაში, რადგან, ესმის და ხედავს მისთანათა სიდუხჭირეს და უპოვრობას. ამიტომაც გულმონყალებდ ანანილებს და არიგებს თავის ნაოცნებარ სიმდიდრეს.

საკმარისია, რეალურად მოიპოვოს სიმდიდრე, რომ მას უკვე არაფერი ესმის და ვერაფერს ხედავს — საკუთარი სიმდიდრე თავადაც აღარ ჰყოფნის.

კვლავ გავიხსენოთ მრავალტანჯული იობი. ის ხომ სიმდიდრისას გამოიცადა, ხოლო უპოვრობაში გამართლდა.

ახლა კი სხვა კუთხით შევხედოთ სიღარიბის პრობლემას ჩვენში. იქნებ, იგი ჩვენი სასჯელი კი არ არის, არამედ ღვთის ნყალობაა, რათა შრომისაკენ ვიყოთ მიდრეკილნი და არა განცხრომისაკენ, არ მოვდუნდეთ, რათა „გაგვეხსნას გულისყური შენეწნად ქვრივთა, ობოლთა, შწირთა და ყოველთა გაჭირვებულთა. განამრავლოს ურთიერთშორის სათნოებანი და საქმენი კეთილნი“ (სრულიად საქართველოს კათოლიკოს -პატრიარქის ილია II მოკრძალებული თხოვნა წმიდა გიორგისადმი).

და საბოლოოდ, ყველამ დაუყვედრებლად ჭამოს ნაყოფი მოპოვებული საკუთარი შრომით და, რომ ყველაზე დიდი სიმდიდრეა იმყოფინო ის, რაც ღმერთმა მოგცა.

23 აპრილი, 2000

„რა გადაგვარჩენს?“

ხადაც განმრავლდეს ცოდვა, მუნ უფრო
გარდაემატოს მადლი შენი.

ფინდა სიმეონ მიტაფრასი

გადარჩა მხოლოდ ნოე, რომელიც ერთადერთი მართალი აღმოჩნდა. მან შექმნა კიდობანი, როგორც ციხესიმაგრე, როგორც ეკლესია, ანუ სიმყარე. ამ გადარჩენილი მარცვლიდან აღმოცენდა ისევ კაცობრიობა, არა ადამიდან, არამედ ამ მარცვლიდან. ეს არის, ფაქტობრივად, ახალი შექმნა სამყაროსი. ამასთან დაკავშირებით მინდა ვთქვა, რომ ადამიანის სინდისი არის მხოლოდ მისი პასუხისმგებლობის ქვეშ. შენ არავინ დაგიცავს ცოდვისგან. ეს, შეიძლება, კარგიც არის, რადგან ცდუნების ამ სიმრავლეში შენზეა დამოკიდებული შენი გადარჩენა, შენ უნდა აარიდო თავი, საკუთარი ოჯახი ამ მწიკვლს. უნდა გწამდეს, რომ ამ არეულ და უზნეო დროში, მხოლოდ შენ ერთი რჩები ნოეს ფუნქციის მატარებელი. შენ ხარ ერთადერთი და შენზეა დამოკიდებული ეს გადარჩენა, რათა შეინარჩუნო საკუთარი სიწმინდე, როგორც მთავარი განძი. არ იცი, სად და როდის დაგჭირდება იგი, არა მხოლოდ შენ, არამედ შენს ქვეყანას, ზოგადად ქვეყნიერებას.

ფორმულა არსებობს. ცოდვაც. ახლა საქმენია მაღლი...

ცოდვის გადამწონი მაღლი შეუძლებელია არ იყოს სადღაც, სულ ახლოს, ჩვენს გვერდით და, საბოლოოდ, ჩვენშივე. ხოლო, თუ მაღლმა, როგორც მარცვალმა, ჩვენშივე არ გაიხარა, ყოველ ჩვენთაგანში, მაშინ ცოდვა წარღვნასავით წაგვლეკავს. „ვინაიდან ან უკვე ცული ხეების ფესვებთან დევს, ყოველი ხე, რომელიც არ გამოიღებს კეთილ ნაყოფს, მოიჭრება და ცეცხლს მიეცემა“.

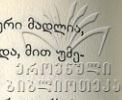
ჩვენ, ამასთანავე, დღეს, როგორც არასდროს, „შორის მრავალთა სფეროთხეთა ვვალთ“. თითქოს გარემო შეითქვა ჩვენს შესარყენელად და დასათრგუნად. ავიღოთ თუნდაც ერთი: ახალმა დროებამ კარი გაუხსნა ყოველგვარ თავისუფლებას, რამაც უამრავი ცდუნება წარმოშვა. და თუ ამგვარად გაგრძელდა, ადამიანი დაემსგავსება იმ ლოკოკინას, რომელიც ნიჟარისაგან განძარცვეს და სრულიად დაუცველი დატოვეს. ამ შემთხვევაში, რჩება მეტად მანკიერი იმედი: ჩემს შემდეგ ქვა ქვაზე ნუ დარჩენილა...

სხვა ადამიანთაგან მოსული განსაცდელი და სხვა — ღვთისაგან მოვლენილი სასჯელი. თუმცა, სასჯელიც ისევ ადამიანთა ცოდვების შედეგია, რაც გროვდება სადღაც და შემდეგ, მოულოდნელად, ღვთის რისხვად მოგვევლინება. ეს დაგროვება და მისგან გმონვეული განსაცდელი, გარკვეულ ჟამამდე, დაფარულია თვალთაგან. ამ პროცესში ძნელია თვალი მიაღვენო მიზეზ-შედეგობრივ კავშირს.

ჩვენ მცირერიცხოვანი ერი ვართ. ცოდვა-მაღლთან დაკავშირებით, ვექვობ, გამოგვადგეს დიდი ქვეყნებისა და მრავალრიცხოვანი ერების გამოცდილება, რადგან ცნობილი კი არის, რომ მდინარეს აქვს თვითგანწმენდის უნარი, მაგრამ ეს უნარი დაიკარგება, თუ პატარა მდინარეში ჩამავალი მწიკვლი და სიბინძურე მის თვითგანწმენდის უნარს დააჭარბებს. მაშინ ის დარჩება უწმინდურ ნაკადად.

მაგრამ, შეიძლება საკითხს სხვაგვარად შევხედოთ. აი, არსებობს ყველა ცდუნება და ყველა უფლება, რაც ცხოვრების ახალმა წესმა მოიტანა.

დრო ჩვენ არაფერს გვეკითხება. იქნებ, პირიქით, ეს ღვთიური მადლია, რომ დავფიქრდეთ, ვისარგებლოთ თუ არა ამ უფლებებით და, მით უმეტეს, დავნებდეთ თუ წინ აღვუდგეთ ცდუნებას.

აი, იქმნება უსწრაფესი ავტომანქანა, მაგრამ მისი მთავარი ღირსება არა სისწრაფე, არამედ მუხრუჭებია.

დღევანდელ სიტუაციაში უპირველესი პრობლემაა ბავშვის აღზრდა. როგორ აღვზარდოთ ბავშვი, როცა ყველაფერი მიმართულია მისი დეზორიენტაციისკენ? როგორ თაობას აღვზრდით ჩვენ მაშინ, როცა უზნეობისადმი გარკვეული დათმობა ნორმა ხდება, მაგრამ უზნეობას არა აქვს ზღვარი, წერტილს ვერ დაუსვამ. ცდა, ნახვიდე გარკვეულ დათმობაზე უზნეობისადმი, კანონებით, ფაქტობრივად, მის ლეგალიზაციას ნიშნავს. ზოგადობის პრინციპი, რა ხერხითაც იმოდღვრება ჩვენი საზოგადოება, მათ ძნელად უშლით ხელს. ამ გზაზე ერთადერთი წინააღმდეგობა არის ინდივიდის ინიციატივა. პირადად მე უნდა აღვუდგე წინ ასეთ ტენდენციას ჩემში — აქედან გამომდინარე, ჩემი ოჯახის წევრებში, ახლობლებში, ვისზედაც ხელი მიმიწვდება. ამ კონტექსტში ინდივიდი უპირისპირდება მთელ ამ არსებულ მანქანას.

ამ თვალსაზრისით, მეტად დამაფიქრებლად მომეჩვენა ელენე თევდორაძის ამასწინანდელი ფრაზა, რომელსაც მხოლოდ ყური მოგკარი. ეს ეხებოდა ბავშვებისაგან საკუთარი უფლებების დაცვის უფლებას, მათ ჩარევას ამ უფლებების ჩამოყალიბებაში. მან აღნიშნა, რომ ბავშვებს ძალიან მოეწონათ, გამხიარულდნენ, როცა გაიგეს, რომ თავიანთი უფლებების დასაცავად შეუძლიათ უჩივლონ მამას, მშობელს. ჩემში ამგვარმა თავისუფლებამ ერთობ სავალალო ასოციაცია გამოიწვია — უპირველესად, გამახსენა პავლიკ მოროზოვის ცნობილი ამბავი. ასეთი ადამიანი ტოტალური სახელმწიფოს გარკვეული, მოქმედი ელემენტია და, რაც მთავარია, გამახსენა მაცხოვრის ცნობილი ფრაზა, „აღდგებიან შვილები მშობლების წინააღმდეგ“, — ეს, თითქმის, მეორედ მოსვლის ერთ-ერთი ნიშანთაგანია.

თუკი ბავშვი ამგვარი უფლებით აღიჭურვება, გვიფიქრია თუ არა იმაზე, რომ უბრალო აკრძალვაც კი შეიძლება იქცეს ბავშვსა და მშობელს შორის კონფლიქტად, რადგან მოზარდს თავისი უფლების იმედი აქვს. ეს შეიძლება, ურჩობის მიზეზად გადაიქცეს.

ბავშვის ფსიქიკა არამყარია. ის სუფთა დაფაა და, რაც მასზე დაინერება, თავადაც და სხვაც მას ამოიკითხავს. მასზე კი ყველაფერი იწერება, კარგიც და ცუდიც. მასზე იწერება პიკანტური, მძაფრი განცდებისგან მიღებული შთაბეჭდილებები. ბავშვი ღრუბელივით ისრუტავს არა იმას, რასაც ჩვენ მას ვეუბნებით, არამედ იმას, რასაც ჩვენ ვაკეთებთ და გულმოდგინედ ვმალავთ: მას თანდაყოლილი უნარი აქვს, ამოიკითხოს, რა წერია სტრიქონებს შორის. დღეს ძნელი გასარკვევია, როგორ ადამიანს ვზრდით, ისეთს, რომელიც მდგრადი იქნება ცდუნების წინაშე თუ ისეთს, რომელიც იქნება მოუდრეკელი სინდისისა და სინანულისადმი.

... მაგრამ დავუბრუნდეთ ისევ მადლს, რომელსაც ჩვენ ვეძებთ და, რომელმაც უნდა გადამოხოს ცოდვა ჩვენს გვერდით. დღეს არავინ იზრუნებს შენთვის ამ ბრძოლაში. ეს გადაცდენები, ეს ქუჩა არსებობს. ხომ ცნობილია, რომ ბავშვი სკოლიდან სახლამდე ფუჭდება, რადგან თვითონ ეს კუნძულები, ეს ოაზისები, ფაქტობრივად, ქუჩის მნიკვლში იძირება. შინ კი ტელევიზორი ელოდება, დატენილი უაზრო სერიალებითა და საექვო ზნეობის ფილმებით.

მაგრამ, ჩემი აზრით, არის ასეთი ბიბლიური მაგალითი ადამიანის სინდისის შესახებ. რა განავრცო კაცობრიობამ მას შემდეგ, რაც ღმერთმა კაცობრიობის პირველ თაობას, ადამიდან ნოემდე, წარლენა მოუვლინა? გადარჩა მხოლოდ ნოე, რომელიც ერთადერთი მართალი აღმოჩნდა, მან შექმნა კიდობანი, როგორც ციხე-სიმაგრე, როგორც ეკლესია, ანუ სიმყარე. ამ გადარჩენილი მარცვლიდან აღმოცენდა ისევ კაცობრიობა, არა ადამიდან, არამედ ამ მარცვლიდან. ეს არის, ფაქტობრივად, ახალი შექმნა სამყაროსი. ამასთან დაკავშირებით მინდა ვთქვა, რომ ადამიანის სინ-

დისი არის მხოლოდ მისი პასუხისმგებლობის ქვეშ. შენ არავინ დაგიცავს ცოდვისგან. ეს, შეიძლება, კარგიც არის, რადგან ცდუნების ამ სიმრავლეში შენზეა დამოკიდებული შენი გადარჩენა, შენ უნდა აარიდო თავი, საკუთარი ოჯახი ამ მნიკვლს. უნდა გნამდეს, რომ ამ არეულ და უზნეო დროში, მხოლოდ შენ ერთი რჩები ნოეს ფუნქციის მატარებელი. შენ ხარ ერთადერთი და შენზეა დამოკიდებული ეს გადარჩენა, რათა შეინარჩუნო საკუთარი სინმინდე, როგორც ძირითადი განძი. არ იცი, სად და როდის დაგჭირდება იგი, არა მხოლოდ შენ, არამედ შენს ქვეყანას, ზოგადად ქვეყნიერებას.

25 სექტემბერი, 2000

„თუ“ და „ვართუ“

და მომავალი, სადაგი საუკუნე

შიში და ძრწოლა მოდის ჩემზე და შიშის
ზარი მიჰურობს. და ვამბობ: „ვინ მომცემს
ფრთას, ვითარცა მტრედს?
გაუფრინდებოდი და დავბინავდებოდი.
აჰა, შორს, შორს გადავიხვეწებოდი.
უდაბნოში დავიდებდი ბინას.
ავჩქარდებოდი, რომ მომენახა თავშესაფარი
ძლიერი ქარისაგან“.

ფსალმუნი 54, 6-9

აი, ამ მდგომარეობაშია დღეს საქართველო. ყოველი ჩვენგანი...

ახლა ვნახოთ, რად უნდა ფრთა მის მსურველს, ხოლო მერე დაფიქრდეთ, თუ რად არ უსრულებს ყოვლადშემძლე ღმერთი მას ამ ნატვრას.

შეხედეთ ფრინველს. მას ღმერთმა ფრთები, ეტყობა იმიტომაც მისცა, რომ გაუსაძლისი იყო მისთვის მიწაზე ცხოვრება.

ჩვენ კი, ადამიანებს, არ მოგვცა ასეთი შელავათი, რადგან მან თქვა: „განა ორი ბელურა ერთ ასარად არ იყიდება? მაგრამ ერთი მათგანიც არ დავარდება მიწაზე, თუ არ იქნება მამის თქვენის ნება. ხოლო თქვენს თავზე ყოველი ღერი თმაც სათითაოდ დათვლილია. მაშ, ნუ შიშობთ, ვინაიდან უთვალავ ბელურაზე უმჯობესი ხართ“ (მთ. 10.29-31).

თუ ეს ასეა, რად ცოდვილობს ერი? რად არ გამოსდის არაფერი? რად არ წარემართება ამდენი ძალისხმევა? რად ნატრობს იგი ფრთას?

ეტყობა, ყოველივე ამის მიზეზი მხოლოდ ჩვენშია, მას ჩვენს გარეთ ნუ ვეძებთ, სხვებს ნუ გადავაბრალებთ.

ეს მიზეზი საკუთარი ნებისა და ძალის უგულბელებოა და განუცნობიერებლობაა.

მაშ, მოდით, ვცადოთ და ვეძებოთ ძალა ჩვენშივე და ჩვენი თავისუფალი ნება მისკენ მივმართოთ.

ნუ გადაფარავს და დააკნინებს ჩვენი დღევანდელი მდგომარეობა ხსნის იმედს. ნუ დავრჩებით ფუჭი ნატურის ანაბარა, რომ ღმერთი ფრთებს გამოგვასხამს და გავფრინდებით უკაცრიელ უდაბნოში, ადამიანებისაგან შორს. ის ამ ნატურას მაინც არ შეგვისრულებს, რადგან ღმერთი არასოდეს შეგისრულებს იმას, რაც არ გჭირდება.

ახლა კი დროა, მიწაზეც დავეშვათ და იქ ვეძებოთ ნუგეში, ოღონდ შევურიგდეთ ღმერთს, ვენდოთ მის სიტყვებს და ის დაგვანახებს ამ ძალას ჩვენშივე.

ვაზი შესანიშნავი მცენარეა, ოღონდ, საკუთრივ არ შეუძლია ფეხზე დგომა — მას გარე საყრდენი სჭირდება, ჭიგო, მაშინ ის მოგცემს ტკბილ ნაყოფს, ქარვისფერ მტევანს. ეს არ არის მისი სისუსტე, ეს მისი ბუნებაა, მას, რა თქმა უნდა, შეუძლია უარი თქვას საყრდენზე, მაგრამ ეს ამპარტავნობა მას ძვირად დაუჯდება. მძიმე სანახავია მიწაზე გართხმული ვაზი თავისივე ნაყოფით.

დიდებულია მუხაც, ძლიერი, მშვენიერი სახილველად, მაგრამ მისი ნაყოფი რკოა.

ვაზი ძალიან ჰგავს საქართველოს.

ხოლო საქართველო ძალიან ჰგავს ვაზს და ვისნავლოთ მისგან, თორემ დღევანდელი საქართველოსგან ვაზი კარგს ვერაფერს ისწავლის.

აქვე უნდა უარვყოთ აბსურდული მცდელობა, რომ მიჩურინის ალქაჯური ხერხებით შევავჯვაროთ მუხა და ვაზი და მივიღოთ ძლიერი, ტოტებგაშლილი ხე, რომელიც რკოს მაგიერ ყურძენს მოისხამს.

ეს არ მოხდება!

ამიტომ მივხედოთ ვაზს, ჩვენს საქართველოს!

ახლა კი ცოტა გავმხიარულდეთ!

არის ერთი დიდებული წიგნი — ბრძნული და სასაცილო, ეს რაბოლეს „გარგანტუა და პანტაგრუელია“.

ამ წიგნში არის ერთი პატარა თავი:

როგორ გადაწყვიტა პანუშმა ცოლის შერთვა:

“მეორე დღეს პანუგი უცნაურად ჩაცმული ეახლა პანტაგრუელს.

— რა იყო, პანუე? — ჰკითხა პანტაგრუელმა, — ასე რატომ გამოწყობილხარ?

— ყურში რწყილი შემიძვრა, — უპასუხა პანუემ — ცოლის შერთვას ვაპირებ.

— ღმერთმა სელი მოგიმართოთ! — უთხრა პანტაგრუელმა, — კარგი საქმე გადაგიწყვეტიათ, გამახარეთ, გეთაყვა, მაგრამ სიმართლე რომ გითხრათ, მთლად ჭკუაზედაც არ შეეშლილგარ სინარულით.

— საქმეც ეს არის, ხომ არ ვიცით, როგორი ცოლი შემხვდება. კარგია, თუ კეთილი დედაკაცი იქნება. თუ არა? მაშინ რა ვქნა?

— ეს ნამდვილად საფიქრალაია

— თქვენ რას მირჩევთ?

— თუ ცოლის შერთვა მტკიცედ გადაგიწყვეტიათ, ამას ვერაფერს გადაგათქმევინებთ.

— კარგი, მაგრამ არ მინდა ვითხოვო ცოლი თქვენი კეთილი რჩევის გარეშე.

— მე თანახმა ვარ, და გირჩევთ, შეირთოთ ცოლი.

— მაგრამ, თუ ფიქრობთ, რომ ვღობს, არ შევირთო, მეც არ შევირთავ.

— ჰოდა, ნურც შეირთავთ.

— კარგი, მაგრამ, ნუთუ გინდათ, რომ მთელი ჩემი დღენი უცოლო დავრჩე? მართლხელა კაცი ხომ არასოდეს არ არის ისე ზედნიერი, როგორც ცოლიანი.

— მაშ, შეირთეთ, ღვთის გულისთვის.

— ჩემი ცოლი რომ ცუდი ქალი გამოდგეს, მაშინ ხომ ქვეყნად უუბუ-
ღურესი კაცი ვიქნები!

— მაშ, ნუ შეირთავთ.

— პატროსანი ქალი რომ შემხვდეს?

— მაშინ, რა თქმა უნდა, ჯობია, შეირთო.

— მაგრამ, გამიგონია, პატროსანი ქალები თავიანთ ქმრებს სცემენო.
ნუთუ მეცა მცემს? ეს მეტისმეტი იქნება.

— მაშ, ნუ შეირთავთ.

— კარგი, მაგრამ ავად რომ გაეხდე? ვინ მომივლის? არა, უცოლოდ
კარგი დღე არ დამადგება. ვეგდები ძალღივით და მომხედავი არავინ
მეყოლება.

— მაშ, შეირთეთ, ღვთის შეწყვენით.

— ეჰ, ბატონო, თქვენ ასე იოლად ვერ მიგიხვდებათ კაცი. ხან —
“შეირთო”, ხან — “ნუ შეირთავო”.

— თქვენ კითხვებშიც იმდენი “თუ” და “ვაითუა”, რომ წესიერად
ვერაფერს გირჩევთ. ყველაფერი იმაზეა დამოკიდებული, ვინ შეგ-
ხვდებათ. თუ კარგი ქალი იქნება, შეირთეთ. ცოლის შერთვა კარგი
საქმეა...”

(თარგმანი ელისაბედ ბაბრატიონისა).

არ ვიცი, საბოლოოდ გადაწყვიტა თუ არა პანუჟმა ცოლის შერთვა, თუ
ახლაც „თუ“-სა და „ვაითუ“-ს შორის არის გაჩხერილი, სამაგიეროდ, ეს
ორჭოფობა სანიმუშო მოდელად გამოგვადგება, ჩვენი, არცთუ ისე იოლი
და მხიარული საკითხის გასარკვევად, მით უმეტეს, რომ „ქორწინების“
„თუ“-სა და „ვაითუ“-ს ემატება არანაკლებ მძიმე და რთული „ვაითუ“ და
„თუ“ „განქორწინებისა“.

ამას წინათ, ერთი ნაცნობი შემხვდა და მკითხა: მართალია, რომ რუსუ-
ლი ორიენტაციისკენ გადაიხარეო? ელდა მეცა! ესლა მაკლდა?!

ისე კი გამახსენდა, რომ ამ საკითხთან დაკავშირებით, ვინრო წრეში, რალაც მოსაზრება გამოვთქვი, მაგრამ არ მეგონა, რომ თითქმის სპონტანურად წამოსროლილი ეს მოსაზრება პროკლამაციასავით გავრცელდებოდა და ამ სახით დამხვდებოდა ნინ.

ჭეშმარიტად, კედლებს ყურები აქვს!

ახლა კი ჩავფიქრდი, რა შემდეგო მეთქვა ორიენტაციის თაობაზე. გამორიცხულია, უპირატესობა მიმენიჭებინა ან პროორუსული ან პროევროპული ორიენტაციისთვის, რადგან ამ მხრივ, თავად ჩემში არა მაქვს ბოლომდე და არც შუამდე ჩამოყალიბებული ერთისა თუ მეორის უპირატესობა.

ისე კი, ორიენტაციის საკითხი ჩვენთვის, „ობოლი ერისთვის“ (ჭაბუა ამირეჯიბი), თითქმის მთელი ისტორიის მანძილზე თანმდევი მტანჯველი საკითხია და უალრესად მნიშვნელოვანი. უმნიშვნელოვანესია, განსაკუთრებით დღეს, როდესაც ვცდილობთ, კვლავ შევქმნათ და შევინარჩუნოთ ჩვენი დამოუკიდებელი სახელმწიფო, ოღონდ იმ მონაცემებითა და შესაძლებლობებით, რაც რეალურად გვაქვს.

ისტორიიდან, ამ საკითხთან დაკავშირებით, თავიდანვე უნდა უარვეყოთ ჩვენი სამშობლოს „ოქროს ხანა“. ის ნიმუშად ვერ გამოგვადგება. პირიქით, ამ მხრივ უფრო ღირებულია ძნელბედობის ხანგრძლივი პერიოდები, რაც თავის თავში ატარებს და ინახავს იმ მწარე და სასწარკვეთილებამდე მისულ გამოცდილებებს, რაც დღეს, შესაძლოა ბრძენ მრჩევლად მოგვევლინოს... ახლა ჩვენზეა, ცოცხლებზე, მთელი პასუხისმგებლობა სწორი არჩევანისა. გავერკვეთ იმ სირთულეებსა და სიძნელებებში, რაც აღმართულია ჩვენი სამშობლოს გადარჩენის გზაზე. გავერკვეთ ყოველი ჩვენგანი, სათითაოდ, საკუთარი სინდისის პირისპირ, რა თქმა უნდა, ჩვენი შესაძლებლობათა და ინტერესთა ფარგლებში, ხოლო შემდეგ ხმა მივცეთ, რა თქმა უნდა, დემოკრატიულობის პრინციპით, ჩვენს არჩევანს.

ორიენტაციის არჩევისას, უპირველესად, უნდა გვახსოვდეს, რომ მთავარი ამოცანაა შევინარჩუნოთ ჩვენი სახეობა, ჯიში, ჩვენი ღვთივანულ-ლობევი შიდა ბუნება, რომელიც დგას სამ ბურჯზე — ენა, მამული, სარწმუნოება. სამივე შეუცვლელია. დანარჩენი ყველაფერი — ალტერნატიული. ამათ შორის ერთ-ერთი პირველთაგანია ორიენტაცია, რომელიც უნდა ემსახუროს უცვლელთა შეუცვლელობას. ისევე, როგორც სარი, გარეთა საყრდენი არ ცვლის ვაზის ბუნებას.

ქართველი ხალხი ერთიანი რომ იყოს, როგორც ებრაელები ეგვიპტიდან გამოსვლისას და ყველა ერთხმად ვიღებდეთ პასუხისმგებლობას ნებისმიერ შედეგზე, მაშინ ორიენტაციის საკითხიც არ იქნებოდა ჩვენთვის ასე მტკივნეული.

მაგრამ, სამწუხაროდ, ეს არ მოგვეცა.

ამიტომ, უფრო მიზანშეწონილად მიმაჩნია, რომ პოლიტიკურმა ძალებმა, ორიენტაციის საკითხში, მოსახლეობის გაორებული ინტერესების გათვალისწინებით, ხელისუფლება-ოპოზიციის ურთიერთობა ამ ნიშნითაც წარმართონ. წარმართონ გახსნილად, ლეგალურად, შიშისა და სინდისის ქენჯნის გარეშე, რადგან ორივე მხარეს აქვს თავისი პოზიციის გამმართლებელი, საკმაოდ ბევრი არგუმენტი და, რაც მთავარია, მხარდამჭერი და მოსურნე. მაგრამ ეს უნდა იყოს იმ ერთი მტრედის ორი ფრთა, რომლის გარეშეც ის ვერ გაფრინდება ალექშულ მიწაზე.

ხოლო რაც შეეხება დასავლეთსა და რუსეთს, თუ მათაც აქვთ ინტერესები ჩვენს მიმართ, ცოტა გაისარჯონ, რათა მათი ინტერესები ჩვენს ინტერესებშიც იყოს.

ახლა სულ სხვა რამ, ოღონდ ნუ ჩამითვლით ამჯერად უკვე პროამერიკულ ორიენტაციად: ამ საუკუნის ბოლოს, სულ ახლახან ჩვენ მოწმენი გავხდით ერთი მძაფრი, გაჭიანურებული „სპექტაკლისა“ — ამერიკის შეერთებული შტატების პრეზიდენტის არჩევნები. ფინალმა ბევრად გადააჭარ-

ბა დრამატიზმს — დამარცხებული უფრო ბედნიერი ჩანდა, ვიდრე — გამარჯვებული.

ნეტა თუ მოვესწრები ამას „ჩვენს მამულში“ (და არამხოლოდ ჩვენთან)!

ახლა კი ნამდვილად შევდივართ მე-3 ათასწლეულში ქრისტესშობიდან.
გილოცავთ!

ჩამოვიშორეთ ორჭოფობა, გავთავისუფლდეთ მისგან და ამგვარად გამარტივებულნი შევეუდგეთ ერთიან საქმეს სამშობლოს ხსენისა.

26 დეკემბერი, 2000

„დილის გაზეთი“ უკვე წერდა ამის შესახებ, არის ასეთი რეკლამა: პოეტი მიხეილ ქვლივიძე დგას საჯარო ბიბლიოთეკის შესასვლელთან და გვამცნობს

— „ეს საჯარო ბიბლიოთეკის საშვია. ამ ბიბლიოთეკაში უამრავი წიგნი ინახება“. იცვლება კადრი და ჩვენ ვხედავთ ყმანვილ კაცს, მის ვაჟიშვილს, რომელსაც ინტერნეტსაშვი უჭირავს ხელში და ამბობს: „ეს ჯორჯიან ონლაინის ინტერნეტსაშვია, აქ, ინტერნეტში უამრავი ბიბლიოთეკა ინახება“.

მაგრამ ნუ ჩამითვლიან ამ სიტყვებს ანტირეკლამად, მე ჩემს ბიბლიოთეკაში მაქვს ერთი წიგნი, რომელშიც ყველაფერი წერია. ეს არის ბიბლია — ძველი და ახალი აღთქმა!

სახლი ჰირველი

1. დარიოს მეფის მეორე წელს, მეექვსე თვის ჰირველ დღეს იუო უფლის სიტყვა ანგია წინასწარმეტყველის ჰირით იუდას განმგებლის ზერუბაბელი შალათიელის მის და მღვდელმთავრის იესო იეპოცადაკის მის მიმართ.

2. ასე თქვა ცაბაოთ უფალმა: ეს ხალხი ამბობს, ჯერ არ დამდგარაო ჟამი, უფლის სახლის აშენების ჟამი.

3. იუო უფლის სიტუვა ანგია
წინასწარმეტყველის პირით:
4. იმის ქამი კი არის, რომ გადახურულ
სახლებში იხსდეთ, ეს სახლი კი მიგდებული
იუოს?
5. ახლა ასე ამბობს ცაბათო უფალი:
დაუკვირდით თქვენს საქციელს.
6. ბევრს თესავთ, მაგრამ ცოტას მკით; ჭამთ,
მაგრამ ვერ ძღებთ; სვამთ, მაგრამ ვერ
იკლავთ წუურვილს; იცვამთ, მაგრამ ვერ
თბებით; გახვრეტილი ქისისთვის იღებს
მშრომელი შრომის საზღაურს.
7. ასე ამბობს საბათო უფალი: დაუკვირდით
თქვენს საქციელს.
8. ადით მთაზე აიტანეთ სე-ტყე და ტამარი
ააშენეთ. მოვიწონებ ამას და დიდებით
გამოვჩნდები, ამბობს უფალი.
9. ბევრის მოლოდინი გაქვთ, მაგრამ
მცირედი გისრულდებათ; რაც სახლში
მიგაქვთ, იმასაც ვანიავებ, რატომ? ამბობს
ცაბათო უფალი. იმიტომ, რომ მიგდებულია
ჩემი სახლი, თქვენ კი ვეელანი თქვენს
სახლებზე ზრუნავთ.
- IO. ამიტომ არის, რომ დაგიკავათ ცამ ცვარი
და მიწამ დაგიკავათ მოსავალი.
- II. გამოვიხმე გვალება მიწაზე, მთებზე
პურზე, ღვინოზე, სეთისხილზე და
ვეელაფურზე რასაც მიწა აღმოაცენებს;
ადამიანზე პირუტყვზე და უოველივე
ნაჭირნახულევზე.

12. ისმინეს ზერუბაბელ შალათიელის ძემ, იესო იეჰოცადაკის ძემ, მღვდელმთავარმა და მთელმა დანარჩენმა ხალხმა უფლის, მათი ღმერთის ხმა და ანგია წინასწარმეტყველის სიტყვები, რამდენადაც იგი უფლის, მათი ღმერთის მოვლინებული იყო, და შეეშინდა ხალხს უფლისა.

13. უთხრა ანგიამ, უფლის მაცნემ, ხალხს უფლის მაცნეობის ძალით: მე თქვენთანა ვარ, ამბობს უფალი.

14. გაადვიმა უფალმა იუდას განმგებლის, ზერუბაბელ შალათიელის ძის სული, მღვდელმთავრის, იესო იეჰოცადაკის ძის სული და მთელი დანარჩენი ხალხის სული. მივიდნენ და დაიწვეს მუშაობა ცაბაოთ უფლის, მათი ღმერთის სახლში.

15. შეექვსე თვის ოცდამეოთხე დღეს, დარბოს მეფის მეორე წელს.

ეს სიტყვები ქრისტეს შობამდე დიდი ხნით ადრეა ნათქვამი.

იქნებ ეს ეპიგრაფი განმარტებას არც კი საჭიროებს? იქნებ ყველაფერი ისედაც ნათელია?

აღბათ, არც სჭირდება, რადგან, რომ არა იმ უხსოვარი დროის ნიშნები და სახელები, ჩვენს დღევანდელ მდგომარეობას უკეთესად ახლაც ვერ დაახასიათებ.

ახლა ნუ მკითხავთ, საიდან იცოდა ანგია წინასწარმეტყველმა, რომ საქართველოში 26 საუკუნის შემდეგ, ანალოგიური მდგომარეობა შეიქმნე-

ბოდა, იცოდა და სწორედ ეს არის წინასწარმეტყველება, რადგან ღმერთი მუდამ ერთი და იგივეა და იგივეა ადამიანის ბუნებაც ადამიდან დღემდე.

იცვლება მხოლოდ სხეული და სამოსელი.

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

მაშ, „ვეყოთ მასპინძელ“ ამ სიტყვებს.

* * *

ჩემმა 13 წლის ვაჟიშვილმა, ერთ-ერთ ახლობელს საყვედურით „დამაბეზლა“: მამას ჩემზე მეტად ღმერთი უყვარსო.

როგორ ავუხსნა მას, რომ მე ის საკუთარ თავს მირჩევნია და, რომ ამ შემთხვევაში მას საექვიანო არაფერი აქვს. რომ ღვთის სიყვარულია სწორედ ის, რაც მასში დავანებულ უკვდავ სულს ასაზრდოებს და იცავს საუკუნო სიკვდილისგან.

ასევე სამშობლოც. სამშობლოს არ ძალუძს თვით იხსნას თავი, თუ მას ღმერთი არ დაიცავს და იხსნის.

„თუ უფალი არ ააშენებს სახლს, ამაოდ გაირჯებიან მშენებლები. თუ უფალი არ დაიცავს ქალაქს, ამაოდ ფხიზლობენ გუშაგნი“ (ფს.126).

* * *

ჟამი წინასწარმეტყველებათა დიდი ხანია გადავიდა. ყველაფერი უკვე ითქვა და ნურვინ ეცდება ამ მხრივ ვარჯიშს. ახლა ჟამია ღვთის სიტყვის აღსრულებისა. იგი არანაკლებ მნიშვნელოვანია, ვიდრე თვით წინასწარმეტყველებანი. და აი, ჩვენ მოგვეცა შანსი, ვაშენოთ ახალი ქვეყანა, სახელმწიფო ორიათასწლოვან საძირკველზე, ფუძეზე.

ყოველი სიტყვა, ჩვენი მინა და წყალი, თვით ჰაერიც, რომლითაც ვსუნთქვით, გაჯერებულია ჩვენი საუკუნოვანი არჩევანით, ჩვენი მრწამსით. ისინიც კი მის ქვეშ არიან, რომელთაც ჰგონიათ, რომ თავისუფალნი არიან მისგან.

სამების დიდი ტაძარი ელიაზე, ამ ძნელბედობისას, ჩვენი ეკლესიისა და ხელისუფალთა ძალისხმევით დაწყებული, არის უტყუარი ნიშანი ღვთისა

და ქვეყნის ერთიანობისა, ნიშანი ერის გაღვივებული სულისა და ნურვიზ
ეცდება, დაარღვიოს ეს კავშირი.

ხოლო მითქმა-მოთქმა და საყვედური იმის შესახებ, თუ რა დროს გამო
დენა ტაძრის აგებაა, როცა ხალხი მძიმე სიდუხჭირეშია, განა უფრო მე-
ტად არ ეხება უსამართლოდ, ან თუნდაც სამართლიანად გამდიდრებულ
ადამიანებს, რომელნიც „გადახურულ სახლებში“ სხედან?

ეკლესია ხომ სწორედ იმიტომაც არსებობს და შენდება, რომ შეუმსუ-
ბუქოს ადამიანებს ამქვეყნიური მძიმე ხვედრი: „**მოედით ჩემდა ყოველნი
მაშურალნი და ტვირთმძიმენი, და მე განგისვენო თქვენ**“ (მთ. 11,28).

* * *

ეპიგრაფში მოტანილი წინასწარმეტყველება, მხოლოდ უფლის სახლს
არ გულისხმობს, ოღონდ, რა თქმა უნდა, ის უპირველესია ამ რიგში. ის
არის „ლოდი თავ საკიდურთა“, საძირკველი და ფუძე სხვა სახლებისთვის.
ხოლო მეორეა ჩვენი სამშობლო, ჩვენი სახელმწიფო. მართლაც სხვა რა
აზრი უნდა ჰქონდეს სამშობლოს, ანდა სულაც ძლიერ სახელმწიფოს, თუ
მის გულში არ არის დავანებული ღვთის სიტყვა და იგი მის გარეთაა.
მერე მოდის სხვა სახლები, სახელმწიფოსათვის თავისი მნიშვნელოვნების
მიხედვით და, ბოლოს, ყოველი ჩვენგანის სახლი. თუ დაირღვევა ეს რიგი,
მაშინ არც ერთი სახლი არ აშენდება (რადგან სახლი მხოლოდ კედლები
არ არის), მინა არ მოგვცემს ნაყოფს და წყალი არ მოგვიკლავს წყურ-
ვილს.

აი, შენდება დიდი ტაძარი და, ღვთის შეწევით, მალევე დასრულდება იგი.
ამ ბოლო ოცნლეულში, უმძიმეს პირობებში, აშენდა, აღდგა, მადლითა
და ხალხით აივსო მრავალი ეკლესია-მონასტერი.

ახლა კი უნდა მივხედოთ მეორე სახლსაც, ჩვენს სახელმწიფოს. მისი
აღმშენებლობისთვის საჭიროა პატიოსანი და სათანადო ცოდნით აღჭურ-
ვილი მუშახელი.

სიმრავლე მრევლისა არ უნდა იყოს თვითმიზანი. ის უნდა გახდეს ის
ძალა, რომელმაც პირველმა უნდა იტვირთოს ეს შრომა (რადგან ნათქვა-
მია: „**მე მიგავლინებ თქვენ ვითარცა ცხვართა შორის მგელთა**“ (მ. 10,16).
ეს იქნება უკუპროცესი იმ ამნისტიისა, რომელიც წარმართმა დიოკლე-
ტიანემ გამოსცა, გამოუშვა რა საპატიმროდან ყაჩაღები და მკვლელები
და მიუქსია მისთვის საძულველ ქრისტიანებს, რომელნიც სანიმუშო ცხოვ-
რების წესით ცხოვრობდნენ, რადგან მათი „კონსტიტუცია“ და ზნეობრი-
ვი კანონი 10 მცნება იყო.

ეკლესიური ადამიანი, თუ ის იცავს 10 მცნებას, თავისთავად სანდო და
კეთილსინდისიერია საქმეშიც, რადგან მან იცის, რომ სასარგებლო საქმის
კეთება ლოცვაა და ღვთის სამსახური. ამგვარ ადამიანებში უნდა ვეძებოთ
სახელმწიფო მოღვაწეები, მოხელენი, მოსამართლეები, მსაჯულები, მას-
მედიის მუშაკნი, პედაგოგები, ექიმები, ექთნები, ინჟინერ-მშენებელნი, ლა-
მის დარაჯები, მებაჟეები და ასე შემდეგ.

დროა, რაოდენობრიობა თვისებრიობაში გადავიდეს. მრევლს უნდა მიე-
ცეს თავისი კუთვნილი ადგილი თვით სახელმწიფოს აღმშენებლობაში, რად-
გან ნათქვამია: „**მე მიგავლინებ თქვენ, ვითარცა ცხვართა შორის მგელთა**“
(მ. 10,16).

7 თებერვალი, 2001

ინტერვიუ

ესაუბრა ნინო მამანიშვილი.

— ბატონო ერლომ, თქვენ ერთ-ერთ საუბარში თქვით ასეთი რამ: „სამყაროში მოსვლა არის უდიდესი ბედნიერება, რადგან ღმერთმა გვაზიარა ყველაზე დიდი საიდუმლოს — მონაწილეობა მიგველო მასში, რაც თვითონ შექმნა. და ასეთი იყო ჩემი პირველი განცდა ღმერთისადმი“. აქედან გამომდინარე, რა არის თქვენთვის ქრისტიანული სარწმუნოება?

— „გმადლობ შენ უფალო, რამეთუ უმყოფობისაგან ყოფად მომიყუანე მე“... მე დიდხანს მოვდიოდი ამ სარწმუნოებისკენ. მოვდიოდი ძალიან რთული და მძიმე შინაგანი წინააღმდეგობებით. და ეს მთელი ჩემი გზა, ცხოვრების გზა, ეს ძიება იყო. ამიტომ ჩემთვის ქრისტიანობა ყველაფერია. იმედი მაქვს, რწმენა მაქვს, რომ ყველა იმ ტკივილის, რომელიც ჩემში იბადება, ყოველი შეკითხვის პასუხს, თანდათანობით, სწორედ ამ რწმენაში ვნახავ და აღარ არის ჩემთვის უკან დასაბრუნებელი გზა.

— თქვენი აზრით, რას მიჰყავს ადამიანი ღმერთთან?

— ღმერთი ყოველ ადამიანს სხვადასხვანაირად იხმობს თავისთან.. ღმერთთან მისვლა არის სურვილი — გაიგო რაღაც მთავარი საიდუმლო, გაიგო — რატომ გვიჭირს, რა გვიშლის, რომ ვიყოთ ბედნიერი. ეს არის ძიება სულიერი წონასწორობისა. ღმერთთან მისვლა არის გზა, სურვი-

ლი, რომ მიხვდეთ შენი მოსვლის, აქ ყოფნის მთავარ აზრს. მეც მივდივარ ღმერთისკენ, თუმცა, ძალიან დიდი სიძნელითა და დანაკარგებით, მაგრამ მნამს, რომ გზა სწორია.

— დამეთანხმებით, რომ პიროვნების რელიგიურობას ეკლესიური ხასიათი უნდა ჰქონდეს. ძალიან დიდი ნაწილი ჩვენი საზოგადოებისა თავს მიიჩნევს მართლმადიდებელ ქრისტიანად, მაგრამ ეკლესიურ ცხოვრებას არავითარ მნიშვნელობას არ ანიჭებს. რას გვეტყვით აქედან გამომდინარე და თქვენ როდის მიხვედით იმ განცდამდე, რომ თქვენი ცხოვრება ეკლესიის გარეშე შეუძლებელია?

— ეკლესიური ცხოვრება არის, ალბათ, ერთადერთი ფორმა ღმერთთან ურთიერთობისა. დანარჩენ შემთხვევაში ეს თავის მოტყუებაა. რადგან თუ გვინდა გავიგოთ სიმართლე, ჭეშმარიტება, ჩვენი პირადი შეზღუდული გამოცდილება ამისთვის არ კმარა. მართლმადიდებელი ეკლესია არის უწყვეტი ხაზი, ნაკადი იმ მდინარისა, რომელიც სათავეს იღებს პირველ საუკუნეებში და თანდათან დიდდება და დღესაც მდიდრდება გამოცდილებით, რომელიც ემატება უზარმაზარ საგანძურს, იმ სულიერ კიდობანს, რომელსაც ეკლესია ჰქვია. თვითმკურნალობა არ არის საკმარისი ადამიანისათვის, რომელიც ისტორიულადაც დაავადებულია. ეს არ არის ის, რომ ეს ცოდვა დღევანდელია და ეს პირადად ჩემი ცოდვაა. ჩვენ ვზიდავთ კიდევ სხვა ცოდვებს, რომელიც ჩვენი ერისაა, ჩვენი საზოგადოებისაა. აი, რომ შევალთ ეკლესიაში და დავძლევთ იმ პირველ წინააღმდეგობას, მაშინ მივხვდებით, რა გვაკლია. მე მინდა გავიმეორო, რომ არაეკლესიურობა არის სულიერი სიზარმაცე. ეს გარკვეული ამპარტავნობაცაა და თავის იმედად ყოფნა, მაშინ, როდესაც თავის იმედად ყოფნის იქით არის კიდევ რაღაც ძალები. ამის გაგება შეუძლებელია, თუ შენ შიგნით, ეკლესიაში არა ხარ.

— თუ შეიძლება, ორიოდე სიტყვით გვიამბოთ თქვენს ოჯახზე. ჩემთვის ცნობილია, რომ თქვენი მამა, ბატონი სერგო ახვლედიანი, რომელიც წლების მანძილზე 23-ე სკოლის პედაგოგი იყო, ყოფილა ყველასთვის უსაყვარ-

ლესი ადამიანი, რომელსაც ყველა მისი მოსწავლე, და არა მარტო ისინი, სერგო პაპას ეძახდნენ. რას გაიხსენებთ თქვენს მშობლებზე და როგორი იყო მათი დამოკიდებულება ქრისტიანობისადმი?

— ვერ ვიტყვი, რომ მამა მორწმუნე იყო, მარგამ იმასაც ვერ ვიტყვი, რომ არ იყო მორწმუნე. ეს სწორედ ის შემთხვევაა, როდესაც ეკლესიურობაზე ითქვა უარი და ამაში მთავარი სოციალური მოტივი იყო. ოჯახში არავინ ლოცულობდა, თუმცა, მრწამსი მამამ მასწავლა. მშობლებმა გარკვეულად საფუძველიც კი შეუქმნეს ჩემს ეკლესიურობას. მე რომ დავინყე ეკლესიაში სიარული, დედაჩემმა, ბარბარე დადიანმა, მაშინვე დიდი მონდომებით შემინყო ხელი.

— ბატონო ერლომ, თქვენ ახსენებთ სწორედ ის პერიოდი, როდესაც იდევნებოდა ეკლესიურობა. თქვენს სახლში კი იყო ერთგვარი საკვირაო სკოლა, სადაც ბიბლია იკითხებოდა.

— როდესაც მე წავიკითხე ბიბლია, რალაც აფეთქება მოხდა ჩემში. ვეზიარე იმას, რომლისთვისაც მე ყველაფერზე ვთქვი უარი, ლიტერატურაზეც კი. ბიბლია გახდა ჩემთვის რალაც უნივერსალური საზომი. როდესაც ეს აღმოჩენა გაუზიარე ჩემს მეგობრებს, მარინე რჩეულიშვილს და სხვებს, მათ მიორჩიეს, რომ ბიბლია ბავშვებისთვისაც წამეკითხა. მეც ვიგრძენი, რომ ეს საინტერესო იქნებოდა მათთვისაც. თავდაპირველად მოვიდნენ შვიდნი, ახლობლების შვილები, ჩემი დისშვილები, მერე მათი რიცხვი იზრდებოდა და იზრდებოდა. მოგვიანებით ჩემი მეგობრებიც შემოგვიერთდნენ. ისინი სხვადასხვა თემაზე უკითხავდნენ ბავშვებს ლექციებს და ყოველივე ეს ერთობ საინტერესო იყო. ბევრი ამ ბავშვებიდან ეკლესიურიც გახდა. ეს შეკრებები გრძელდებოდა მანამ, სანამ ჩემმა მოძღვარმა მამა ზურაბმა არ მიორჩია, რომ აღარ არის საჭიროება ასეთი საკვირაო სკოლის არსებობისა სახლში, როდესაც ეკლესია უკვე იკრებს ძალას და ეს მისი ფუნქციააო. მე მაშინვე შევწყვიტე ეს საქმიანობა.

— რომელი წლები იყო ეს, ბატონო ერლომ?

— ეს იყო 70-იანი წლების ბოლო. ამას წინათ, მეუფე დანიელმა, რომელიც იმ დროს ჩვენთან დადიოდა, გაიხსენა ჩვენი შეკრებები და აღნიშნა: საოცარია, რომ არ დაგვარბიეს, ეტყობა, ღმერთი გვმფარველობდაო. ჩვენს საკვირაო სკოლას ესწრებოდა, აგრეთვე, მეუფე იობიც.

მართლაც არ დავურბევით. ხოლო მერე გამოირკვა, რომ მაშინდელმა ხელისუფლებამ ყველაფერი კარგად იცოდა ჩვენს შესახებ, რისთვისაც, თუმცა დაგვიანებით, მინდა მათ მადლობა მოვახსენო.

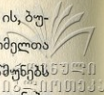
— თქვენი აზრით, როგორ უნდა ხდებოდეს ბავშვის სულიერი აღზრდა და აქვე მინდა გკითხოთ, რას უსურვებთ ქართველ ახალგაზრდობას?

— უპირველეს ყოვლისა, ბავშვი უნდა მოინათლოს და შეეჩვიოს ეკლესიას. მშობლებმა უნდა იზრუნონ იმაზე, რომ ბავშვს ეხალისებოდეს ეკლესიაში ყოფნა. ის განწყობა, რომელიც ეკლესიაში სუფევს, ქვეშეცნეულად ხვენავს მას სულიერად. ბავშვში უნდა აღვზარდოთ სიყვარულის გრძნობა, სამართლიანობა, თავმდაბლობა, ზრუნვის სურვილი, თანაგრძნობა და სხვა სათნოებანი. ყოველივე ეს ადამიანის შესაძლებლობაშია, ხოლო შემეცნებითი დისციპლინები და საგნები — შეძლებისამებრ. ამიტომ ამ მხრივ ნიჭიერება, არამც და არამც არ უნდა იყოს პრივილეგირებული. რადგან ნიჭი მისი მტარებლის დამსახურება არ არის. იდეალები უნდა ვეძებოთ არა გამორჩეულობასა და განსაკუთრებულობაში, არამედ ჩვეულებრიობასა და ნორმალურობაში.

შრომის სიყვარული — აი, რას ვუსურვებ ახალგაზრდობას, რადგან იოანე ოქროპირის თქმით, მცონარეობას მრავალი ბოროტება უსწავლებია ადამიანისათვის.

მეტი კავშირი ბუნებასთან. განსაკუთრებით მიწასთან. ჩვენ მოწოდებით მიწათმოქმედნი ვართ. ყოველ ჩვენგანში უნდა ვიგრძნოთ ადამი, ჩვენ უნდა ადამი აღვზარდოთ.

— ბატონო ერლომ, რატომ უჭირს დღეს ინტელიგენციას ეკლესიასთან კავშირი?

— ინტელიგენტი გონებრივ შრომასთანაა დაკავშირებული და ის, ბუნებრივია, ყველაფერს განიხილავს. ამავე დროს, არის საგნები, რომელთა განხილვა შეუძლებელია. ის, რასაც ვერ განიხილავს, იმას არ ირწმუნებს (ყოველივე ეს გაცილებით უკეთესად ჩამოაყალიბა დიდმა ილიამ). გონება თუ არ არის სულიერების სამსახურში, ის ხდება საშინელი იარაღი მის წინააღმდეგ. არის ცოდნა, რომელიც გვალრმავებს უმეცრებაში.

— როგორ ფიქრობთ, ხომ არ ეშინიათ მათ პიროვნული თავისუფლების დაკარგვისა?

— დიახ. პიროვნულობის დაკარგვის ეშინიათ. ეს ძალიან მნიშვნელოვანი ფაქტორია და არც მთლად უსაფუძვლო. მაგრამ ეს მხოლოდ გარედან ჩანს ასე. სინამდვილეში, ეკლესიაში ჩვენი პიროვნული თავისებები სხვა სახეს იღებს, სხვაგვარად ვლინდება. მაგრამ რატომ უნდა დაინტერესდეს ინტელიგენტი — რა სფეროა ეს სწორედ გონებისეული თვალსაზრისით. რასაკვირველია, აქ მას არ უშველის თავისი პირადი გამოცდილება და უნარი. მას აქ სჭირდება მოძღვარი, სულიერი მოძღვარი. ის, შესაძლოა, ვერ გაუტოლდება მის ინტელექტუალურ დონეს გარკვეულ სფეროში, მაგრამ ამ შემთხვევაში სრულიად კომპეტენტურია, — მას გავლილი აქვს ეს გზა და იცის ეს გზა, რადგან ეს არ არის მხოლოდ მისი პირადი გამოცდილება, არამედ ეს არის მთელი ეკლესიის გამოცდილება.

აქვე მინდა კიდევ ერთ საკითხს შევეხო. ხშირად გამიგონია საუბარი იმაზე, რომ ღვთისმსახურება ხანგრძლივად მიმდინარეობს. ამ გარემოებას, თავდაპირველად, მეც მივაქციე ყურადღება, მეც გამიჩნდა ეს განცდა. მაგრამ აქ მთავარია, თუ რისთვის დადიხარ ეკლესიაში... ჩვენ დღეს უაღრესად რთულ, დაძაბულ და ცდუნებებით სავსე გარემოში ვცხოვრობთ. ერთი სიტყვით — „შორის საფრთხეთა მრავალთა ვვალთ“. არამყარია ჩვენი სულიერი მდგომარეობა. ხშირად ვვარდებით სასოწარკვეთაში და ხანდახან — სრულიად წვრილმან და ამაო მიზეზთა გამოც. არ ვიცით, როგორ ვებრძოლოთ ჩვენს სისუსტეებს. რა გზით ვიაროთ. ვემყარებით არამყარსა

და დროებითს... და ჩვენც მივდივართ ეკლესიაში, რათა აღვიდგინოთ სულიერი წონასწორობა. განვახლდეთ სულიერად, გავძლიერდეთ. დავძლიოთ სასონარკვეთა. დავძლიოთ საკუთარი სისუსტეები მისხალ-მისხალ ნაბიჯ-ნაბიჯ... ნაყოფს დასაშინებლად დრო სჭირდება, გარკვეული ციკლის გავლა. ასევეა სულიერი ნაყოფიც. თუ ის არ მომწიფდა, მას ფასი არა აქვს, ის მოუმწიფარი დარჩება. ეს ის ოპტიმალური დროა, როცა ამღვრეული მაცოცხლებელი წყაროს წყალი დაინმინდება...

— ბატონო ერლომ, როგორ ხედავთ უახლოეს წარსულს, ვგულისხმობ კომუნისტების დროს. როგორ ხედავთ ანშყოს?

— მე დავიბადე 1933 წელს, ასე ვთქვათ, შუაგულ სოციალიზმში. დავიბადე აქ და აქვე უნდა მიმელო და მენახა ჩემი ადამიანური შესაძლებლობების რეალიზაცია. სხვა არჩევანი არ მქონდა. კომუნისტურ პარტიაში არ შევსულვარ, მაგრამ ამით არ ვამაყობ. ვერაფრით გავიზიარებ იმ აზრს, რომ ის 74 წელიწადი, მისი ყველა შავი მხარის გათვალისწინებით, ფუჭი და გამორჩენილი დროა. არავინ იცის, შესაძლოა სწორედ ის დრო იყო ჩვენი დაბრუნების აუცილებელი პირობა, ყველაფერში, მაგრამ ყველაზე ნათლად ისტორიაში. არაფერი ხდება ღვთის ნების გარეშე. მაგალითისთვის ავიღოთ რუსეთის რევოლუცია. ბოლშევიზმმა გამოავლინა და გახსნა მონოლითური რუსეთის იმპერიის ყველა ცოდვა და წინააღმდეგობანი. გახსნილი ჭრილობა კი უფრო ადვილი სამკურნალოა, ვიდრე დაფარული. აი, ამ კონტექსტში კომუნისტური წყობა არის უდიდესი ისტორიული და სულიერი გამოცდილება მოთმინებისა, თვითშეზღუდვისა. ახალ დროზე კი იმას მოგახსენებთ, რომ მივიღეთ თუ არა თავისუფლება, მყის გამოიმჟღავნდა ჩვენი მოუთმენლობა, სულსწრაფობა. ნებისმიერი წარსულის უარყოფა გმობაა, ღმერთის ჩანაფიქრის გმობა. ჩვენს წინა თაობებთან და იმის წინა თაობებთანაც უნდა გვექონდეს კავშირი. ეს კავშირი უნდა აღნიშნული იყოს ჩვენში. ხომ არ შეიძლება ხე იზრდებოდეს, შემდეგ წყდებოდეს და მერე კვლავ აგრძელებდეს ზრდას.

ახლა კვლავ ჩვენს დროს დავუბრუნდეთ. დღეს სერიოზულად დგას საკითხი საქართველოს იმ მრავალსაუკუნოვანი ცხოვრების წესის წინააღმდეგ, რომელიც უახლოეს წარსულში ფარულად მაინც მიედინებოდა. ერთხელ მეუფე დანიელმა თქვა: ისე შემოდის ახალი რელიგიები და სექტები ჩვენთან, თითქოს აქ სიცარიელე დახვდათო.

— ახლა თქვენ ახალ რელიგიებს შეეხეთ. როგორი დამოკიდებულება გაქვთ თქვენ სხვა რელიგიებისადმი?

— ადამიანურ განზომილებაში მე ყველასთან მაქვს ურთიერთობა, თუ ის არ შეეხება ჩემს აღმსარებლობას და არ მოინადინებს ჩემს გადამბირებას. ამ მხრივ, ახალი რელიგიებისა და სექტების განწირულობის პირველი ნიშანია ის, რომ ისინი აგრესიულები არიან. მართლმადიდებლობა კიდეც იმით არის ჩემთვის სანიმუშო, რომ როცა ადამიანს უხმობს ღმერთი, თავად ადამიანი მიდის მასთან. უძლები შვილის ისტორია სწორედ ეს არის, რომ შვილი წავიდა მამისგან, მამა არ გაყოლია მას და მერე შვილი კვლავ დაუბრუნდა მამას. სხვა რელიგიებზე სხვას ვერაფერს გეტყვით. ჩემი აღმსარებლობა მე ყველაფრისთვის მყოფნის და სხვა გზას ვერ ვხედავ...

— ძალიან ხშირად ხელოვნებას აიგივებენ სულიერებასთან. თქვენი აზრით, არის თუ არა ამ ორ ცნებას შორის კავშირი?

— ერთი მაგალითი მინდა მოვიყვანო. მამა ზურაბმა ერთხელ ასეთი შენიშვნა მისცა მგალობლებს: გალობა ლოცვაა და არა სიმღერა. ეს განსხვავება ხელოვნებასა და სულიერებას შორის ძალიან ზუსტია. ჩვენ შეიძლება მოგვხიბლოს ვირტუოზოზულმა დაკვრამ, მაგრამ ვერასოდეს ეს შესრულება ვერ ავა ქვეშაირიტ სულიერებამდე. სულიერება უნაშთოა, ხოლო ხელოვნებას ყოველთვის რჩება ნაშთი, რადგან ის ემოციებთანაა კავშირში. სულიერება სწორედ ის არის, რომ თავისთვის არაფერს გათხოვს.

— გაგჩენიათ თუ არა სურვილი, რომ თქვენი ეს განცდები ქალაქებში გადაგეტანათ?

— ერთხელ პატრიარქმა დამიბარა და მირჩია, საბავშვო მოთხრობები დამენერა რელიგიურ თემატიკაზე. დავინყე თუ არა წერა, კალამი ლიტერატურისკენ წავიდა. მამა ზურაბის თქმის არ იყოს, ეს ჯერ ლოცვა არ იყო.

10 აპრილი, 1999

პრეზისა

27 თებერვალი. სამშაბათი.

მთელი ქალაქი მოვიარე და ფორთოხალი მაინც ვერ ვიშოვე. ხელცარიელი ხომ არ დავბრუნდებოდი შინ და ვიყიდე წიგნი სიყვარულისა.

რა ვუყო ახლა ამ წიგნს? ყდაც რომ შემოვაფცქვნა, მაინც არ იჭმება. მოდი, დაწვავ!

28 თებერვალი. ოთხშაბათი.

გვიან გავიღვიძე. ხელ-პირი დავიბანე, ვისაუზმე და ის იყო შინიდან ვაპირებდი გასვლას, რომ მაგიდაზე დავინახე წიგნი სიყვარულისა. სამსახურში მაგვიანდებოდა და ამიტომ წიგნის დანვა სალამოსათვის გადავდე.

28 თებერვალი. ოთხშაბათი. სალამო.

დალლილი დავბრუნდი შინ. არ მინდოდა დალილს დამეწვა წიგნი სიყვარულისა და ამიტომ წიგნის დანვა ხვალისთვის გადავდე.

29 თებერვალი. ხუთშაბათი.

ადრე გამეღვიძა. უძილობა დამჩემდა ამ ბოლო დროს და ამიტომ წიგნის დანვა ხვალისთვის გადავდე.

30 თებერვალი. შაბათი.

დღეს კვირაა. უკვე სამი დღეა, რაც სულ კვირაა. არ მინდა კვირაობით დამწვარი ქალაქის სუნი იდგეს ოთახში და ამიტომ წიგნს შაბათს დავწვავ.

33 თებერვალი. ოთხშაბათი

დღეს მთელი დღე ვოცნებობდი, თუ როგორ დავწვავ სიყვარულის წიგნს: მომცემენ ჯამაგირს; ვიყიდი ღვინოს, ძეხვს, წინილებს, პურს, ტყემლის საწებელს, კარტოფილს, მწვანილს, მოვამზადებ თორმეტი კვერცხის ტაფამწვარს; არავის არ დავპატიჟებ; გავშლი სუფრას; მაგიდას მივუდგამ ოთხ

სკამს — ერთი მე მაქვს, სამსაც მეზობელს გამოვართმევ; ოთხივე მხარეს მიუჯდები — ზოგს რა უყვარს და ზოგს რა; ხან ამას მივირთმევ და ხან იმას გეახლებით; ბოლოს, როგორც იქნება, დავნაყრდები, შევზარხოშდები; ერთ ჭიქას იატაკზე დავაგდებ — შეიძლება არც გატყდეს; დავთვრები, დავწვები და დავიძინებ — შეიძლება სიზმარიც ვნახო.

როდის იქნება ჯამაგირი? ჰო, 31 თებერვალს.

35 თებერვალი. სამშაბათი.

ცოტა თავი მტკივა იმლამინდელი ოცნებისაგან. ნაბახუსევიცა ვარ. კარგად აღარ მახსოვს, მე ვნახე სიზმარში წიგნი თუ წიგნმა მნახა მე. ერთი ნათელი იყო; მე პატარა ვიყავი, წიგნი — დიდი. ოჰ, ოჰ! რა ცეხცლს შევუნთებდი, რა კვამლი აუვიდოდა, მართლაც ისეთი დიდი რომ ყოფილიყო ეს წიგნი? აფსუს, რა პატარა წიგნებს უშვებენ სიყვარულზე?!

38 თებერვალი. კვირა.

დღეს არა და ხვალ აუცილებლად დავწვავ წიგნს. ის შეიძლება ხვალისათვის ცოტა კიდევ გაიზარდოს.

38 თებერვალი. სამშაბათი.

გავიღვიძე. ავდექი. ხელ-პირი დავიბანე. თმა დავივარცხნე. ის იყო საუზმის ჭამას ვაპირებდი, რომ მაგიდაზე შევნიშნე წიგნი სიყვარულისა. ისედაც ცუდი მადა მაქვს და აქ კიდევ ეს წიგნი! მიველ მაგიდასთან, ორი თითით ავიღე წიგნი და პიანინოზე დავაგდე. შემდეგ ხელები საპნით დავიბანე, მაგრამ მაინც ვერ შევძელი საუზმის ჭამა.

ხვალ აუცილებლად დავწვავ წიგნს, აუცილებლად!

40 თებერვალი. შაბათი.

წუხელ ცუდი სიზმარი ვნახე. მესიზმრა ჩემი ოთახი, ჩემი პიანინო და მასზე წიგნი, რომელიც მერცხლად ქცეულიყო. შემეშინდა, არ გამიფრინდეს მეთქი და მისი დაჭერა გადავწყვიტე. დიდხანს ვდიე და ამ დევნაში ყველაფერი, რაც ოთახში იყო, დავამსხვრიე. რას ვჩიოდი — მაინც სიზმარია მეთქი. მერცხალი კედლებს ეხეთქებოდა, მინებს აწყდებოდა — გარეთ

გასაფრენად გზას ეძებდა. სისხლი სდიოდა საბრალოს, მაგრამ მე სულ არ მებრალებოდა. აღარ მახსოვს, როგორ გააღწია სახლიდან. ცისკენ გაფრინდა. თოფს დავტაცე ხელი და ფანჯარა გავაღე. ვესროლე მერცხალს და ავაცილე. სამაგიეროდ, ცას მოვახვედრე და ჩამოვანგრე. მერცხალი იმ ჩამონგრეულში გაუჩინარდა...

გამელვიძა, წიგნი პიანინოზე იდო.

43 თებერვალი. ორშაბათი.

ხვალ ხუთშაბათია და ამიტომ წიგნს ზეგ დავწვავ.

47 თებერვალი. კვირა.

დღეს ქარი ქრის. რამდენჯერაც გავკარი ასანთს, იმდენჯერ ქარმა ჩააქრო. ყველა ფანჯარა და კარი გამოვალე, რათა დროზე დაცლილიყო ამინდი ქარისაგან. ხვალ, ალბათ, ქარი ჩადგება, ასანთი არ ჩამიქრება და დავწვავ სიყვარულის წიგნს.

51 თებერვალი. პარასკევი.

გამელვიძა. ამ ბოლო დროს ძალიან მიყვარს გამოლვიძება, რადგან ვიცი, რაღაც სასიამოვნო მელის. ჯერ ვერ ვხვდები, რა მელის სასიამოვნო. შემდეგ ვხვდები — ეს არის წიგნი, რომელიც უნდა დავწვა.

53 თებერვალი. ხუთშაბათი.

არ მახსოვს, წუხელ მეძინა თუ არა. სიზმარი კი მაინც ვნახე. წიგნი სიყვარულისა უზარმაზარ გემად ქცეულიყო და უხერხულად იდგა კლდეებს შორის. გემქვეშ პატარა გუბე იყო. გუბეში ერთი ბაყაყი იჯდა და ყიყინებდა. გემბანის მოაჯირთან მდგარი თეთრებში გამოწყობილი მგზავრები ხელებს იქნევდნენ. გულში ვფიქრობდი: გემი არსად მიდის, მგზავრებს არავინ აცილებს, ირგვლივ შიშველი კლდეები და ლოდებია — ვის ეთხოვებიან მგზავრები?! გაკვირვებულს გამომელვიძა და ახლაც მიკვირს.

59 თებერვალი. ოთხშაბათი.

წიგნის დანვა ხვალისთვის გადავდე შემდეგი გარემოების გამო: დილას პიანინოდან დიდი ლამაზი სურა გადმოვარდა და გატყდა. სალამომდე მო-

ვუნდი სურის ნამსხვრევების ფეხით დაფშენას. ბოლოს ლამაზი სურისაგან ნაცრისფერი ფხვნილი დარჩა. დავილაღე.

62 თებერვალი. სამშაბათი.

ვინმე რომ მოვიდეს და მკითხოს: წიგნს დანწავდი თუ ხელს მოიჭრიდიო, არც კი დავფიქრდებოდი ისე ვუპასუხებდი — წიგნს დანწავდი მეთქი.

65 თებერვალი. კვირა.

მშვენიერი დილა გათენდა. სულ არ შეეფერება ასეთი დილა თებერვალს და, ამიტომ წიგნის დანწა ზეგისთვის გადავდე.

69 თებერვალი. სამშაბათი.

გათავდა. მორჩა. დღეს აუცილებლად დანწავ ვსიყვარულის წიგნს. სად დავდე წიგნი? კარგად მახსოვს პიანინოზე იდო ბოლოს. ყველგან ვეძებ: უჯრებში, მაგიდაზე, საკუჭნაოში, პიანინოს ქვეშ, სამზარეულოში, წიგნის თაროებზე (უამრავი წიგნი იყო და არც ერთი იმათგანი არ იყო წიგნი სიყვარულისა), ჩემოდნებში, კარადებში; სპეციალურად ვიყიდე დღეს სერვანტი — არც იმაზე იდო სიყვარულის წიგნი. პიანინოზე არ მინახავს — რალა მაინცდამაინც პიანინოზე იქნება მეთქი.

თვალი მაინც გავაპარე — პიანინოზე იდო, ოღონდ თვალებს არ დავუჯერე.

ვერ ვიპოვე წიგნი სიყვარულისა და ამიტომ ვერ დანწავი იგი. რომ დამენვა, შემდეგ რალა მეპოვნა?!

73 თებერვალი. ხუთშაბათი.

დღეს 31 თებერვალია. როგორც იქნა, მომცეს ჯამაგირი. ვიყიდე ღვინო, პური, ყველი, კარაქი, წინილები, ტყემლის სანებელი, მწვანილი, ლობიო, კვერცხები და არავინ არ დავპატიჟე. მეზობელს სამი სკამი გამოვართვი. ერთი მე მქონდა. მაგიდის ოთხივე მხარეს თითო სკამი მივუდგი. ოთხივე მხარეს მე მივუჯექი და ხან ამას ვჭამდი და ხან იმას. დავნაყრდი. შევზარხოშდი. ჭიქა იატაკზე დავაგდე. არ გატყდა. დავთვერი, დანწექი და დავიძინე. მესიზმრა:

ნიგნი იდგა ერთ ვრცელ მინდორზე და ცას სწვდებოდა. დიდხანს ვუბრე გარს და შესასვლელი ვერ ვუპოვე. ვიდექი და ვუცქეროდი სიყვარულის უზარმაზარ ნიგნს... უცებ, ნიგნს ბოლი ავარდა. ნელ-ნელა გადაიხსნა იგი და მე დავინახე, ფურცლებს როგორ მოსდებოდა ალი. ცეცხლის უზარმაზარ ენებს შორის გავარჩიე უჩვეულო ხედები: თვალწვდენელი ველები, მყუდრო ქოხები, მშვიდი ტბები და იალქნიანი ნავეები ტბებში, მზის ამოსვლა და მზის ჩასვლა, დათვი ხეზე მთვარიან ღამეში, უზარმაზარი ხმაურიანი ქალაქები, მყუდროდ ჩაბურთული მდინარის ნაპირები... და ერთი ნათელი დღე — ფურცელი, რომელსაც ცეცხლი აღამებდა და აშავებდა. ნიგნი სულ იხსნებოდა და იხსნებოდა. მე ცეცხლის ენებს შორის გავარჩიე უამრავი შეყვარებული. ისინი კოცნიდნენ, ეფერებოდნენ, ამშვიდებდნენ, ეთხოვებოდნენ ერთმანეთს — ვაჟები და ქალები. ყველა სევდისმომგვრელად ღამაში იყო. იხსნებოდა და იხსნებოდა ნიგნი და ფურცლებსა და ცეცხლს შორის სულ ახალი და ახალი სახეები ჩნდებოდა... ალი ცას სწვდებოდა. ვუცქეროდი და ოფლი მდიოდა მხურვალეებისაგან...

გამომეღვიძა. არ დამზარებია პიანინოსთან მისვლა. ნიგნი მშვიდად იდო პიანინოზე.

75 თებერვალი. კვირა.

წვიმდა. ვიდექი ფანჯარასთან და ვინრო, ქვით მოკირწყლულ ქუჩას დავეყურებდი. არავინ არ იყო ქუჩაში. მხოლოდ ერთხელ გამოჩნდა პალტომოსურული გოგონა, რომელმაც ქუჩა გადაირბინა. კიდეც დიდხანს ვიდექი ფანჯარასთან და დავცქეროდი ქუჩას.

76 თებერვალი. კვირა.

ყველას უკვირს ჩემ გარდა — დღეს ასეთი ოთხკუთხედი მზე რომ ამოვიდა აღმოსავლეთიდან. მე ვიცანი ჩემი სიყვარულის ნიგნი. არა უშავს, გავიფიქრე: საღამოს სად ჩავა იგი, თუ არა ჩემს ოთახში?!

ბოლოს და ბოლოს, მე ვიყიდე იგი, ცას ხომ არ უყიდია?!

77 თებერვალი. პარასკევი.

შემხვდა ნაცნობი. მკითხა. მეც ვუპასუხე. მან კვლავ მკითხა. მე კვლავ ვუპასუხე. შემდეგ მე ვკითხე. მან არ მიპასუხა.

ახლა აღარ მახსოვს, რა მკითხა და რა ვუპასუხე. ისიც არ მახსოვს, რა ვკითხე და რაზე არ მიპასუხა. არც ის მახსოვს, ნაცნობი შემხვდა თუ უცნობი. არც ის მაგონდება, მყავს თუ არა ნაცნობი საერთოდ... გულმავინყოფა დამჩემდა ამ ბოლო დროს და ამიტომ წიგნის დანვა გადამავინწყდა.

79 თებერვალი. სამშაბათი.

მართალი გითხრათ, აღარ მსურს წიგნის დანვა. შევაჩვიე თვალი მას და ასე მგონია, დაბადებიდანვე ამ პიანინოზე იდო იგი. როგორც ეს ხელი, ისე შემეთვისა, შემესისხლხორცა. იყოს, რას მიშლის?! რატომ უნდა დავწვა?!

უკეთესია, ხელს მოვიჭრი.

29 მარტი. ოთხშაბათი.

შემიყვარდა სიყვარულის წიგნი.

1 აპრილი. შაბათი.

დღეს არა და ხვალ აუცილებლად წავიკითხავ სიყვარულის წიგნს.

3 აპრილი. ორშაბათი.

გავიღვიძე. რალაცა მიხარია. ჯერ ვერ ვხვდები, რა მიხარია. შემდეგ ვხვდები — ეს არის წიგნი სიყვარულისა, რომელიც უნდა წავიკითხო. ავდექი. ხელ-პირი დავიბანე. ვისაუზმე. ხელ-პირი კვლავ დავიბანე. ავიღე პიანინოდან წიგნი და მაგიდას მივუჯექი. გადავშალე... წიგნი შიგნიდან სულ შავად ჩაფერფლილიყო...

გულამოსკენით ავტირდი...

9 აპრილი. კვირა.

მთელი ქალაქი დავიარე, მაგრამ ვერსად ვერ ვნახე წიგნი სიყვარულისა. გამყიდველმა მითხრა, თითო კაცზე თითო იყო. ხელცარიელი ხომ არ დავბრუნდებოდი შინ და ფორთოხალი ვიყიდე.

მერე?..

270

111396

- გამომცემელი — მანანა კარტოზია;
- რედაქტორი — პაატა ნაცვლიშვილი;
- დიზაინერი — ნინო სანადირაძე;
- ფოტო — ნათელა ბრიგალაშვილი;
- დამკაბადონებელი — შატი ბაგულია;
- ოპერატორი — ზინა კილასონია;
- კორექტორი — ნინო ბუჩუკური;

აიწყო და დაკაბადონდა "დილის ბაზეთის" კომპიუტერულ ცენტრში
თბილისი, მარჯანიშვილის 5.
ტ. 96 91 81.

დაიბეჭდა შპს "სეზონი"
თბილისი, ჭავჭავაძის 140.
ტ. 91 08 53, 43 30 85.

№ 308 028
3

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

დილის პაწათი

საქართველოს ბიბლიოთეკა